

Λ. ΒΑΜΠΟΥΛΗ-Γ. ΖΟΥΚΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1963

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΩΤΗ ΣΕΙΡΑ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

17205

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ
ΝΕΑ ΣΟΦΙΑ 1958

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΟΥ

THE HELLANIKH TROZHS
GRAMMATIKH

Λ. ΒΑΜΠΟΥΛΗ-Γ. ΖΟΥΚΗ
τ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1963

Δ. ΒΑΜΒΟΥΛΗ-Τ. ΣΟΥΚΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΙΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΣ 1999

ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

§ 1. Ἡ **Γραμματική** τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης διδάσκει τοὺς κανόνες, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ὀμιλεῖται καὶ γράφεται ὀρθὰ ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, πὺ διδάσκει τοὺς κανόνες, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους σχηματίζονται καὶ παρουσιάζονται μὲ διαφόρους μορφὰς αἱ λέξεις, λέγεται **κυρίως Γραμματικὴ**.

Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, πὺ διδάσκει τοὺς κανόνες, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους τοποθετοῦνται αἱ λέξεις ἢ μία κοντὰ στὴν ἄλλη (συντάσσονται) καὶ γίνεται ὁ λόγος, λέγεται **Συντακτικόν**.

Ἡ γλῶσσα, ὅταν μὲν ὀμιλεῖται, λέγεται **προφορικὸς λόγος**, ὅταν δὲ γράφεται, **γραπτὸς λόγος**.

§ 2. Αἱ λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης γράφονται μὲ τὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου.

Τὰ γράμματα εἶναι σημεῖα γραπτὰ, μὲ τὰ ὅποια παριστάνομεν τοὺς **φθόγγους**, δηλ. τὰς ἀπλᾶς φωνάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτελεῖται κάθε λέξις, π. χ. ἡ λέξις ἔλα ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς φθόγγους, οἱ ὅποιοι παριστάνονται μὲ τὰ γραπτὰ σημεῖα **ε, λ, α**.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Φ Θ Ο Γ Γ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο Ν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Φθόγγοι καὶ γράμματα

§ 3. Τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24 καὶ κάθε γράμμα παριστάνει ἓνα φθόγγον*.

Κεφαλαῖα	Μικρὰ	Κεφαλαῖα	Μικρὰ
Α	α ἄλφα	Ν	ν νῦ
Β	β βῆτα	Ξ	ξ ξῖ
Γ	γ γάμμα	Ο	ο ὀ μικρὸν
Δ	δ δέλτα	Π	π πῖ
Ε	ε ἒ ψιλὸν	Ρ	ρ ρῶ
Ζ	ζ ζῆτα	Σ	σ, ς σίγμα
Η	η ἦτα	Τ	τ ταῦ
Θ	θ θῆτα	Υ	υ ὕ ψιλὸν
Ι	ι ἰῶτα	Φ	φ φῖ
Κ	κ κάππα	Χ	χ χῖ
Λ	λ λάμβδα	Ψ	ψ ψῖ
Μ	μ μῖ	Ω	ω ὦ μέγα

§ 4. Τὰ γράμματα **ι, η, υ** προφέρονται, ὅπως ὁ φθόγγος **ι**, π.χ. *φίδι, βροχή, κύκλος, ἡσυχία*. τὰ δὲ **ο** καὶ **ω** προφέρονται, ὅπως ὁ φθόγγος **ο**, π.χ. *νέος, σῶμα*.

§ 5. Ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τὰ **α, ε, η, ι, ο, υ** καὶ **ω** προφέρονται μὲ φωνήν, πού ἀκούεται δυνατά, διότι ὁ ἀέρας, πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς πνεύμονας δὲν συναντᾷ πουθενὰ ἐμπόδιον καὶ λέγονται **φωνήεντα**. τὰ ἄλλα **17** γράμματα προφέρονται μὲ φωνήν, πού μόλις ἀκούεται, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν σχηματίζεται φραγμὸς κάπου εἰς τὴν στοματικὴν κοιλότητα καὶ διακόπτεται ἀπότομα ὁ ἀέρας, πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς πνεύμονας· αὐτὰ λέγονται **σύμφωνα**.

α') Φωνήεντα

§ 6. Ἀπὸ τὰ φωνήεντα α) τὰ **ε** καὶ **ο** λέγονται **βραχέα**, β) τὰ **η** καὶ **ω** λέγονται **μακρά**, γ) τὰ **α, ι, υ** λέγονται **δίχρονα**, διότι εἰς

* Φθόγγος ἀπὸ τὸ φ θ έ γ ο μ α ι = βγάζω φωνήν, ὀμιλῶ.

ἄλλας μὲν συλλαβάς εἶναι βραχέα, π.χ. τάξις, πίστις, φίλος, κύκλος, εἰς ἄλλας δὲ μακρά, π.χ. πράξις, σίτος, μῦθος.

Σημείωσις 1η. Ἡ ὀνομασία βραχέα καὶ μακρά προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὅποیان τὰ βραχέα φωνήεντα ἐπροφέροντο σύντομα, ἐνῶ τὰ μακρά ἐπροφέροντο εἰς διπλάσιον ἴσως χρόνον ἀπὸ τὰ βραχέα· π.χ. τὸ η̄ ἐπροφέρετο περίπου ὡς εε, τὸ ω περίπου ὡς οο. Διὰ τὸ δειχθῆναι, ὅτι τὸ δίχρονον φωνήεν μιᾶς συλλαβῆς εἶναι βραχύ, γράφεται ἐπάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖον, καὶ διὰ τὸ δειχθῆναι, ὅτι εἶναι μακρόν, γράφεται ἐπάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖον —.

Σημείωσις 2α. Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα ἀναγράφονται αἱ συνηθέστεραι λέξεις, τῶν ὅποیان πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ἂν τὰ δίχρονα, ποῦ ὑπάρχουν εἰς αὐτάς, εἶναι βραχέα ἢ μακρά (τὴν ποσότητα τῶν δίχρονων). Τὸν πίνακα αὐτὸν θὰ χρησιμοποιήσῃ ὁ διδάσκαλος μετὰ τὴν διδασκαλίαν περὶ τονισμοῦ τῶν λέξεων.

*Ἄθλος, ἄθλον	διῶρυξ	κλίμα	Νᾶμα
Αἴας	δράμα	κλίμαξ	νάρκη (νάρκαι)
ἄλας	δράσις	κλίνη (κλίναι)	νεᾶνις
ἄλμα	δρῦς (δρύες)	κλισίς	νησίς (νησίδος)
ἄλσος	δύτης (δύται)	κνημῖς (κνημίδος)	νίκη (νίκαι)
ἄνθραξ		κράμα	νύμφη (νύμφαι)
ἀνιάρδς	*Ἐλευσίς (*Ἐλευσίνος)	κράσις	νύξ (νύκτες)
ἄντρον	ἐργάτης (ἐργάται)	κρίμα	
ἄρκτος	εὐθύνη (εὐθύναι)	κύβος	Ξίφος
ἄρμα		κύμα	ξύλον
ἄσθμα	Ζῦθος	κύρος (τὸ)	ξύσμα
αὐλαξ		κύων (κύνες)	
ἄστρον	*Ἡπαρ		*Οδύνη (οδύναι)
ἄστν		Λάθος	ὀλίγος
αὐρᾶ	Θλάσις	λάκκος	ὀμᾶλδς
	θλίψις	λαύρᾶ	ὀπλίτης (ὀπλίται)
Βάθος	θύμα	λίθος	
βάθρον	θύμδς	λίπος	Παγίς (παγίδος)
βαβίς (βαλβίδος)	θύρα (θύραι)	λίρα (λίραι)	πάγος
βάρος	θώραξ	λίτρα (λίτραι)	πάθος
βάσις		λύκος	πάππος
βλάβη (βλάβαι)	*Ἰκάνδς	λύπη (λύπαι)	πατρὶς - ἴδος
βράχος	Ἰη (Ἰλαι)	λύρα (λύραι)	πάχνη (πάχνη)
	ἴον	λύσις	πελάτης (πελάται)
Γάλα	ἵππος	λύτης (λύται)	πίδαξ
γράφω	ἵχνος		πιθᾶνδς
γράμμα	ἴς (ἴνες)	Μάγος	πίθος
γρύφος	ἰσχυρδς	μάξα	πίλος
γῦρος		μανδύας (μανδύαι)	πίναξ
	Καρκίνος	μεσίτης (μεσίται)	πίστις
Δαπάνη (δαπάναι)	κηλίς (κηλίδος)	μεΐξις - μίξις	πλάνη (πλάναι)
δάσος	κήρῦξ	μίσος	πλάνος
δάφνη (δάφναι)	κίνδυνος	μῦθος	πλάσις
δέλφις (δέλφινος)	κλάσις	μύλος	πλάσμα
δική (δικαί)	κλάμα	μύρον	πλάστης (πλάσται)

πλάτος (πλάτη)	σάκκος	σχίσμα	φάσις
πλύνω (πλύνε)	Σαλαμῖς - μῖνος		φάσμα
πλύσις	σάλπιγξ	Τάγμα	φάτνη (φάτνια)
πνίγω (πνίγε)	σανῖς - ἴδος	τάλας, τάλαν	φθίσις
Πνύξ (Πνύκα)	σάρξ (σάρκα)	τάσις	φίλος
πολίτης (πολῖται)	σαυῖρα	τάφος	φίλτρον
πράγμα - πράξις	σῆραγξ	τάφρος	φράγμα
πράσον	σκαπάνη (σκαπάναι)	τάχος	φράσις
πράττω - πράττε	σκάφη (σκάφαι)	τεχνίτης - ἴται	Φριξός
πρεσβύτης (πρεσβύ- ται)	σκάφος	τίγρις	φύλαξ
πρίγκιψ	σκήψ - σκνήπες	τίμη	φύλλον
πῶρα	Σκύθης - Σκύθαι	τίτλος	φύλον
πτύον	σκύλαξ	τράγος	φύσις
πυξίς - ἴδος	σκύρον	τρανὸς	
πύον	Σκύρος	τραπεζίτης - ἴται	Χάλυψ
πῦρ	σμίλη (σμίλαι)	τρίβω - τρίβε	χαράδρα - ἄδραι
Πύρρος	σπάθη (σπάθαι)	τρίβος	χάραξ
	Σπαρτιάτης - ἄται	τρίχες	χάρις
Ράβδος	σπίνος	τρύπα	χειρὶς - ἴδος
ράκος	στάχυς	τύλος	χειρῶναξ
ράμμα	στιξίς	τύπος	χλαμύς - ἴδος
ρανῖς - ἴδος	στίχος	τύφος	χρῖσμα
ράξ - (ράγα)	στύλος	τύχη (τύχαι)	χῦμα
ράχις	στύψις	τύψις	χύτρα (χύτραι)
ρεῖχος	σῦκον	Υἶος	χώρα
ρίζα (ρίζαι)	σῦριγξ	ὑβρις	
ρίνη (ρίνα)	Σῦρος (νῆσος)	ὕλη (ὕλαι)	Ψήφιος - ἴδος
ρίς (ρίνα)	Σύρος (ὁ ἐκ Συρίας)	ὑμνος	ψιξ (ψίχες)
ρύμη (ρῦμαι)	σφαίρα	ὑπνος	ψῦχη
ρύπος	σφίγγα (σφίγγε)	ὑψος	ψῦξις
ρύσις	Σφιξ (Σφίγγα)	Φάλαγξ	ᾠδὶς - ἴνος
	σφραγίς - ἴδος	φάραγξ	ᾠρα
Σάγμα	σφρίγος	φάρος	ᾠρα
	σφῦρα		

β') Σ ύ μ φ ω ν α

§ 7. Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα α) τὰ **κ, γ, χ** λέγονται **οὐρανικά**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὸν οὐρανίσκον, β) τὰ **π, β, φ** λέγονται **χειλικά**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὰ χεῖλη καὶ γ) τὰ **τ, δ, θ** λέγονται **ὀδοντικά**, διότι ὁ φραγμὸς γίνεται εἰς τὰ δόντια.

Μὲ ἓνα ὄνομα τὰ σύμφωνα αὐτὰ λέγονται **ἄφωνα**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν ἀκούονται ἀσθενεῖς οἱ φθόγγοι αὐτοί.

Τὰ **μ** καὶ **ν** λέγονται **ἔνρινα**, διότι κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν ὁ ἀέρας διέρχεται καὶ διὰ τῆς ρινός, τὰ **λ** καὶ **ρ** λέγονται **ὕγρα**, τὸ **σ** (ξ εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως) λέγεται **συριστικὸν** καὶ τὰ **ζ, ξ, ψ** λέγον-

ται διπλά, διότι προήλθον από την ένωσιν δύο φθόγγων (τὸ ζ ἀπὸ τὸ σθ, τὸ ξ ἀπὸ τὸ κσ, τὸ ψ ἀπὸ τὸ πσ).

§ 8. Ἀπὸ τὰ σύμφωνα τὰ κ, π, τ λέγονται **ψιλὰ**, διότι οἱ φθόγγοι αὐτοὶ προφέρονται μὲ ἥχον λεπτόν (ψιλόν), τὰ χ, φ, θ λέγονται **δασέα**, διότι προφέρονται μὲ ἥχον παχὺν (δασύν), καὶ τὰ γ, β, δ λέγονται **μέσα**, διότι προφέρονται κάπως λεπτότερα ἀπὸ τὰ δασέα καὶ κάπως παχύτερα ἀπὸ τὰ ψιλὰ.

Κατάταξις τῶν συμφώνων

	Οὐρανικά	Χειρικά	Ὀδοντικά	
Ἄφωνα	κ	π	τ	ψιλὰ
	γ	β	δ	μέσα
	χ	φ	θ	δασέα
Ἔνρινα μ, ν		Συριστικὸν σ (ς)		
Ἐγγρά λ, ρ		Διπλά ζ, ξ, ψ		

Τελικά σύμφωνα

§ 9. Σύμφωνα, εἰς τὰ ὁποῖα τελειώνουν κανονικὰ αἱ λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, δηλ. **τελικά σύμφωνα** τῶν λέξεων, εἶναι τὰ ν καὶ ς : *ἔγραφαν, γυμναστής*. Πολλαὶ λέξεις, πού ἐκληρονόμησεν ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν, ἔχουν τελικὸν σύμφωνον ρ, ξ (= κς) καὶ ψ (= πς) : *πατήρ, φύλαξ, ἄραφ*.

Εἰς λέξεις, πού εἶχον τελικὸν σύμφωνον ὀδοντικόν, τὸ ὀδοντικὸν ἐξέπεσε : τὸ *σῶμα* (τ), τὸ *μέλι* (τ).

γ') Δίφθογγοι

§ 10. Εἰς τὰς λέξεις *πλοῖον, φίλους, εἰρήνη, εὐτυχία*, οἱ φθόγγοι **οι, ου, ει, ευ** ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο φθόγγους, πού προφέρονται ἐνωμένοι ὡς ἓνας φθόγγος (*). Οἱ φθόγγοι αὐτοὶ λέγονται **δίφθογγοι**.

* Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν αἱ δίφθογγοι ἐπροφέροντο καὶ ἤκούοντο οἱ δύο φθόγγοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπετελεῖτο ἡ δίφθογγος.

Αἱ δίφθογγοι προῆλθον ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο φωνηέντων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτον εἶναι τὸ **α, ε, ο, η, υ** καὶ τὸ δεύτερον τὸ **ι ἢ υ : αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ου, ηυ** : ἔπαινος, σχολεῖον, οἰκία, υἴος, ναύτης, εὐκόλος, οὐρανός, ἠῦρα.

§ 11. Αἱ δίφθογγοι **αυ, ευ, ηυ** ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ φωνήεντα, ἀπὸ τὰ μέσα ἄφωνα, ἀπὸ τὰ ἔνρινα, τὰ ὑγρά καὶ τὸ ζ προφέρονται ὡς **αβ, εβ, ηβ** : δουλεύω, ἀναπαύομαι, ἐδεργασία, αὐγὸ, εὐγενικός, Εὐβοία, εὐδαιμονία, εὐλογημένος, ἠῦρα, εὐζωνας, Εὐρώπη, εὐνοϊκός, εὐμνεία. Εἰς κάθε ἄλλην περίπτωσιν προφέρονται αἱ δίφθογγοι αὐταὶ ὡς **αφ, εφ, ηφ** : αἰθημερόν, εὐτυχής, εὐχή, εὐκόλος, εὐπαθής, εὐθυμία, Εὐξείνιος πόντος, εὐφυχία.

§ 12. Εἰς μερικὰς λέξεις, πού ἐκκληρονόμησεν ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν, ἀπαντοῦν καὶ αἱ δίφθογγοι **ω, η, α** (τὸ **ι** ὑπογράφεται) : καθαρωδός. Αἱ δίφθογγοι αὐταὶ λέγονται **καταχρηστικάι**.

§ 13. Ὅλαι αἱ δίφθογγοι εἶναι **μακραί**, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς **αι** καὶ **οι**, πού εἶναι βραχεῖαι, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ τέλος κλιτῆς λέξεως, χωρὶς νὰ ἀκολουθῇ ἄλλο σύμφωνον : οἱ ἄνθρωποι, οἱ κῆποι, αἱ χῶραι.

Ἄ σ κ η σ ι ς

Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἦρθε στὸ χωριὸ μὲ τὰ παιδιά του ἕνας ἀπ' τοὺς γιουὺς της, πού εἶναι γιατρός, γιὰ νὰ κἀνῃ Χριστοῦγεννα μὲ τὴν μητέρα του. Ἡ γιαγιά, ἀφοῦ ἄναψε τὴ φωτιά στὸ τζάκι καὶ ἔδωσε στὰ ἐγγόνια της νὰ φάν σούπα μὲ αὐγολέιμονο, τοὺς ἔδωσε γιὰ φροῦτο ἀπὸ ἕνα ρόιδο. Ὕστερα, ἀφοῦ ἐκάθισαν κοντὰ στὴ φωτιά, ἄρχισε νὰ τοὺς λέη παραμύθια γιὰ τὶς νεράιδες ἀπὸ τοὺς παλιούς χρόνους.

§ 14. Εἰς τὸ κείμενον αὐτό, πού εἶναι γραμμένον εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τῶν ἀναγνωστικῶν τῶν κατωτέρων τάξεων, ὑπάρχουν καὶ οἱ φθόγγοι : **ια, ιο, εἰ, οἰ, αἰ, υιο, ιου**, πού ἀκούονται σὰν χωρισμένοι, ἀλλὰ εἰς ἕνα χρόνον. Εἰς μερικὰς λέξεις οἱ φθόγγοι **ια** καὶ **υιο** προφέρονται καὶ ὡς **για, γιο** : γιατρός - ἱατρός, παιδιά - παιδία, γιουὺς - υἴος. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγεται **συνίζησις**.

α') Συλλαβαί Συλλαβισμός

§ 15. Ὁ στρατηγὸς εἶπεν εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἀξιωματικόν. « Ἄμα ξεκινήσετε νύχτα, θὰ εἴσαστε αὔριον πρωί - πρωί, πρὶν ξημερώσῃ, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, διὰ νὰ ἐπιθεοῦμε αἰφνιδιαστικὰ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ ».

Συλλαβαί

Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς παρατηροῦμεν, ὅτι κάθε λέξις, ἂν τὴν διαβάσωμεν μὲ προσοχὴν, ἀποτελεῖται ἀπὸ **τεμάχια**, ποῦ τὸ κάθε ἓνα προφέρεται χωριστὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὸ κάθε τεμάχιον ἔχει ἓν ἢ περισσότερα σύμφωνα μὲ ἓν φωνῆεν ἢ μὲ μίαν δίφθογγον, ἢ μόνον ἓν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον : *σῶ - μα, ἐκ - στρα - τευ - τι - κόν, πρω - ί, εἶ - σα - στε, αὔ - ρι - ον*. Τὰ τεμάχια αὐτά, ποῦ ἀποτελοῦν τὴν λέξιν, λέγονται **συλλαβαί** τῆς λέξεως.

§ 16. Ἐὰν ἡ λέξις ἔχῃ μίαν συλλαβὴν, λέγεται **μονοσύλλαβος** : *θά, ἄν, εἰς*· ἔὰν ἔχῃ δύο συλλαβάς, λέγεται **δισύλλαβος** : *ἄ - μα, νύ - χτα, πρω - ί*· ἔὰν ἔχῃ τρεῖς συλλαβάς, λέγεται **τρισύλλαβος** : *στρα - τη - γός*, καὶ ἂν ἔχῃ περισσοτέρας ἀπὸ τρεῖς, **πολυσύλλαβος** : *ξε - κι - νή - σε - τε*.

§ 17. Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως, ποῦ ἔχει περισσοτέρας ἀπὸ μίαν συλλαβάς, λέγεται **λήγουσα**, ἢ πρὸ τῆς ληγούσης **παραλήγουσα**, καὶ ἢ πρὸ τῆς παραληγούσης λέγεται **προπαραλήγουσα**. Ἡ πρώτη συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται **ἀρκτική**, π.χ. εἰς τὴν λέξιν ἀξιωματικόν ἡ συλλαβὴ *-κόν* εἶναι **λήγουσα**, ἡ *-τι* **παραλήγουσα**, ἡ *-μα* **προπαραλήγουσα** καὶ ἡ *ἄ*· εἶναι ἡ **ἀρκτική** συλλαβὴ.

Συλλαβισμός

§ 18. Ὁ χωρισμὸς τῆς λέξεως εἰς τὰς συλλαβάς της λέγεται **συλλαβισμός**. Ὁ συλλαβισμὸς γίνεται σύμφωνα μὲ τοὺς ἐξῆς κανόνας :

α) Ὅταν ἓν σύμφωνον εὐρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων ἢ διφθόγγων, συλλαβίζεται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγον : *ἄ - ξῖ - ω - μα - τι - κός, αὔ - ρι - ον, στρα - τευ - μα*. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως τὰ σύμφωνα, ἓν ἢ περισσότερα, συλλαβίζονται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, τὸ δὲ

σύμφωνον εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως συλλαβίζεται μετὰ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν: *στρα - τός, ἀξιωματι - κόν.*

β) Ὅταν δύο σύμφωνα διάφορα εὐρίσκωνται μεταξὺ φωνηέντων ἢ διφθογγῶν, συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγον, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει λέξις, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα: *πέ - τρα (τρόπος), εἴ - μα - στε (στάσις)*· ἂν δὲν ὑπάρχη λέξις, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα, τότε χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μετὰ τὸ προηγούμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγον, τὸ δὲ δεύτερον σύμφωνον μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν: *ἄ - γαλ - μα, σύμ - φω - νον*· (ὁμοίως χωρίζονται καὶ τὰ δύο σύμφωνα, ἂν εἶναι τὰ ἴδια: *στέλ - λω, θάρ - ρος*).

γ) Ὅταν τρία σύμφωνα εὐρίσκωνται μεταξὺ φωνηέντων, συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, ἂν καὶ ἀπὸ τὰ τρία σύμφωνα ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα ἀρχίζῃ λέξις ἑλληνικῆ, π.χ. *ἔ - στρε - ψε* (στροφῆ), *ἰ - σχνός* (σχῆμα), *ἔ - χθρός* (χθές), εἰ δ' ἄλλως χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μετὰ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὰ ἄλλα δὲ δύο μετὰ τὸ ἐπόμενον, π.χ. *ἄν - δρες, κέν - τρον, ἄν - θρω - πος*.

Σημείωσις. Τὰ συμπλέγματα *γμ, χμ, θμ, τν, φν* συλλαβίζονται μετὰ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, διότι ἀρχίζουν λέξεις ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα συμπλέγματα *κμ, τμ, θν, πν*, π.χ. *πῶ - γμα, δρα - χμῆ, φά - ττη* (θητός), *δά - φνη* (πνέω).

δ) Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὅποια σχηματίζονται: *συν - ἄγω, προσ - ἔχω, Ἑλλῆσ - ποντος*· ἂν ὅμως κατὰ τὴν σύνθεσιν ἔχη γίνῃ ἐκθλιψίς, τότε συλλαβίζονται, ὅπως αἱ ἀπλαῖ λέξεις: *πα - ρέ - χω* (παρά - ἔχω), *πρω - τα - γω - νι - στής* (πρῶτος - ἄγωγιστής).

§ 19. Κάθε συλλαβὴ λέξεως λέγεται:

α) **βραχεῖα**, ἂν ἔχη βραχὺ φωνῆεν: *τό - ξον, νέ - ος*·

β) **μακρά**, ἂν ἔχη μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον: *ᾠ - ρα, αὖ - γή*.

* Ἀσκησις *

§ 20. Ἡ Ἑλλάς εἶναι μία μικρὰ χερσόνησος τῆς Εὐρώπης. Διασχίζεται ἀπὸ πολλὰ ἀπόκρημνα βουνὰ καὶ ἀρκετὰ μεγάλους ποταμοῦ. Ὅσοι κάτοικοι ζοῦν εἰς τὰ ὄρεινά διαμερίσματα, περνοῦν κουραστικὴν ζωὴν, διότι ἀναγκάζονται νὰ καλλιεργοῦν τὰ χωράφια εἰς βραχάδεις περιοχὰς καὶ νὰ βόσκουν τὰ ποίμνια σὲ ἄγρονα μέρη. Ἐχθρός των μεγάλος

* Νὰ εὐρεθοῦν αἱ δίφθογγοι καὶ νὰ γίνῃ ὁ συλλαβισμὸς τῶν λέξεων.

εἶναι τὰ χιόνια καὶ ἡ κακοκαιρία. Δὲν συγχρᾶζον εἰς τὰς πόλεις παρὰ κατὰ ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα, διότι μὲ τὴν δυσκολίαν τῆς συγκοινωνίας ταλαιπωροῦνται.

β') Τόνοι

§ 21. Ὑστερα ἀπὸ τὰς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων ἀνοιξαν πάλιν τὰ σχολεῖα καὶ ἄρχισαν κανονικὰ τὰ μαθήματα. Οἱ μαθηταὶ ξεκούραστοι προσέχουν καὶ ἀκούουν, χωρὶς νὰ κάνουν θόρυβον.

Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς τὰς λέξεις, ποὺ ἔχουν δύο ἢ περισσοτέρας συλλαβὰς, μία συλλαβὴ προφέρεται δυνατώτερα ἀπὸ τὰς ἄλλας, δηλ. **τονίζεται**. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον (εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν αὐτῆς) τῆς τονιζομένης συλλαβῆς, γράφεται ἓνα σημεῖον, ποὺ λέγεται **τόνος**.

§ 22. Οἱ τόνοι εἶναι κυρίως δύο, ἡ ὀξεῖα (') : **μάθημα, πάλιν**, καὶ ἡ περισπωμένη (~) : **σχολεῖον, παρατηρῶ**.

Σημείωσις. Εἰς τὰ κείμενα τῶν βιβλίων τίθεται εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις ἐπάνω ἀπὸ φωνῆεν τῆς ληγούσης καὶ βαρεῖα ('). Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα φροντίζουν γιὰ τὰ παιδιὰ των.

§ 23. Σημεῖον τόνου τίθεται καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον μονοσυλλάβων λέξεων : **θά, νά, καί, φῶς**.

Κανόνες τονισμού

§ 24. Ἄν προσέξωμεν τοὺς τόνους τῶν λέξεων τοῦ προηγουμένου κειμένου, θὰ ἴδωμεν ὅτι :

α) Ὅλαι αἱ λέξεις τονίζονται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας τρεῖς συλλαβὰς : **κανονικά, πάλιν, ἄρχισαν, σχολεῖον, παρατηρῶ**.

β) Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἢ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται: **τῶν Χριστουγέννων, προσέχουν, ἀκούουν**.

γ) Ἡ προπαραλήγουσα καὶ κάθε βραχεῖα συλλαβὴ, ὅταν τονίζεται, παίρνει ὀξεῖαν, **ὀξύνεται** : ὁ θόρυβος, τὰ μαθήματα, οἱ μαθηταί.

δ) Ὅταν ἡ παραλήγουσα εἶναι μακρὰ καὶ τονίζεται, τότε παίρνει ὀξεῖαν μὲν, ἂν εἶναι καὶ ἡ λήγουσα μακρὰ, περισπωμένην δέ, ἂν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα, π.χ. **σχολεῖον, κῆπος, κήπον, σχολεῖον**.

ε) Ἡ γενικὴ πτώσις τῶν ὀνομάτων, ὅπως **θά** μάθωμεν εἰς τὰς κλίσεις, ὅταν τελειώνη εἰς μακρὰν συλλαβὴν καὶ τονίζεται, περισπᾶται: **τῶν ἐκκλησιῶν, τοῦ μαθητοῦ, τῆς πηγῆς**.

στ) Ἡ μακροκατάληκτος ὀνομαστική καὶ αἰτιατική τῶν ὀνομάτων, ὅταν εἶναι ἀσυναίρετος καὶ τονίζεται, παίρνει ὀξεῖαν: ὁ μαθητής, ἡ χαρά, ὁ ἀνδριάς, τὴν πηγὴν, τὰς χώρας.

§ 25. Ἀνάλογα μὲ τὸν τόνον ποῦ παίρνει ἡ κάθε λέξις, λέγεται :

α) ὀξύτονος, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν : ναός, ἰατρός, δικαστής, τιμή.

β) παροξύτονος, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν : λόγος, κτηματίας, ἐλευθερία.

γ) προπαροξύτονος, ἂν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : ἄνθρωπος, πρόβλημα, ἀλήθεια.

δ) περισπωμένη, ἂν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν : τοῦ δικαστοῦ, ἀγαπῶ, τιμῶ.

ε) προπερισπωμένη, ἂν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν : τὸ σχολεῖον, ὁ κῆπος.

στ) βαρύτονος λέγεται γενικὰ κάθε λέξις, ποῦ δὲν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν : ἄρχισε νὰ βρέχει.

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ*

§ 26. Ἡ Μακεδονία εἶναι τὸ βορειότερον τμήμα τῆς Ἑλλάδος, πού ἀπληθευθῆκε πρὸ 40 ἐτῶν ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν. Οἱ κατοικοὶ τῆς Μακεδονίας ἔλαβον μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ διετηρήσαν εἰς ὅλα τὰ χρόνια τῆς δουλείας τὸ ἔθνικον φρόνημα. Ὀνομαστοὶ εἶναι οἱ ἀγῶνες κατὰ τὰ τελευταία δεκάχρονα πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, πού ἠθέλαν νὰ τὴν καταλάβουν. Τὰ σχολεῖα ἐπυροπολοῦντο, οἱ ἱερεῖς καὶ διδασκαλοὶ ἐσφαζόντο, αἱ γυναῖκες ἀτιμαζόντο, τὰ παιδιά καὶ τὰ βρεφῆ ἐκομματιαζόντο, καὶ τὸ αἷμα τῶν πατριωτῶν Μακεδόνων ἐποτίσε τὰ ἔδαφη τῆς Μακεδονίας. Πὰρὰ ταῦτα οἱ Μακεδόνες ἐμείναν ἀπτοῦτοι εἰς τὰς ἐπαλξείας τῆς πατρίδος. Σήμερον οἱ κατοικοὶ μετὰ τὴν φιλεργίαν ἔχουν κατὰ στήθει τὴν Μακεδονίαν τὸ εὐφορύτερον τμήμα τῆς Ἑλλάδος. Ἐχὼν ἀναπτύξει τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον. Πολλοὶ ἀπο-

* Νὰ τονισθοῦν αἱ λέξεις τῆς ἀσκήσεως, ἐνῶ ὁ διδάσκαλος θὰ λέγῃ ποῖα δίχρονα εἶναι μακρὰ ἢ βραχέα.

τους κατοίκους της Μακεδονίας διαπρέπουν εἰς τὰς ἐπιστημας. Ἡ Μακεδονία εἶναι τὸ προτυπικόν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰ βορρεια συνορα.

γ') Πνεύματα

§ 27. Εἰς κάθε λέξιν, πού ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν, σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἓν σημεῖον, πού λέγεται **πνεῦμα**. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο, ἡ **ψιλῆ** (°) καὶ ἡ **δασεῖα** ('): ἀμπέλι, ἱατρός, ἡμέρα, ὀδηγός. Ὅταν ἡ λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ διφθογγον, τὸ πνεῦμα σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ δεύτερον φωνῆεν τῆς διφθογγου: εὐτυχία, αὐτός, οἰκογένεια, αἰτία, υἱός, εὐρίσκομαι.

§ 28. **Δασεῖαν** παίρνουν: α) αἱ λέξεις πού ἀρχίζουν ἀπὸ **υ**: ὕπνος, ὕψιλος, ὕλη· β) αἱ ἄτονοι λέξεις **ὀ, ἦ, οἶ, αἶ, ὤς**· γ) τὰ ἀριθμητικά: ἓνας, ἕξ, ἑπτὰ, ἔνδεκα, ἑκατόν.

Συνηθέστεραι λέξεις, πού δασύνονται, εἶναι αἱ ἐξῆς:

ἄγιος, ἄγνός, αἶμα, αἵρεσις, ἄλας, ἀλιεύς, ἄλμα, ἀλμυρός, ἄλυσις, ἄλωσις, ἄμα, ἄμαξα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, ἀπαλός, ἀπλοῦς, ἄρμα, ἀρμόζω, ἀρπάζω,

ἔδρα, εἶς, ἔν, ἕκαστος, ἑκατόν, ἔλκος, ἔλιξ, ἔλκω, Ἑλλάς, ἔνεκα, ἕξ, ἕξις, ἐορτή, ἑπτὰ, ἐρμηνεύω, ἐσπέρα, ἐστία, ἐστιατόριον, ἐταῖρος, ἔτοιμος, εὐρίσκω,

ἦδονή, ἦλικία, ἦλιος, ἦμέρα, ἦμέτερος, ἦπαρ, ἦρωσ, ἦσυχος,

ἰδρῶν, ἰδρῶς, ἰέραξ, ἰερός, ἰκανός, ἰκετεύω, ἰμάτιον, ἰνα, ἵππος, ἵπταμαι, ἱστορία,

ὀδός, ὄλος, ὀμαλός, ὀμάς, ὀμηρος, ὀμιλος, ὀμιλῶ, ὀμίχλη, ὀμοιος, ὀμοῦ, ὀμως, ὀπλή, ὀπλον, ὀποῖος, ὀπως, ὀρῖζω, ὀρκος, ὀρμος, ὀρμῶ, ὀριον, ὀσιος, ὀστις,

ὦρα, ὠραῖος, ὠριμος, ὤς.

δ') Ἄτονοι λέξεις

§ 29. Μερικαὶ μονοσύλλαβοι λέξεις προφέρονται μαζί με τὴν λέξιν, πού κάθε φορά ἀκολουθεῖ κατόπιν αὐτῶν. Αἱ λέξεις αὐταὶ δὲν ἔχουν ἰδικόν τους τόνον καὶ λέγονται **ἄτονοι λέξεις**, εἶναι δὲ αἱ, ἐξῆς: α) τὰ ἄρθρα **ὀ, ἦ, οἶ, αἶ**: β) αἱ προθέσεις **εἰς, ἐκ, ἐν**· γ) τὸ μόριόν **ὤς**, τὸ **οὐ** καὶ τὸ **εἶ** εἰς τὰς φράσεις: εἰ δὲ μὴ καὶ εἰ δ' ἄλλως.

ε') Έγκλιτικά λήξεις

§ 30. Εἰς τὰς φράσεις : Ἡ ψυχὴ μας εἶναι ἀθάνατη. Ἡ γῆ μας κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της. Ὅταν τελειώσης τὴν μελέτην, φώναξέ με. Ὁ κῆπός μας εἶναι τὴν ἀνοιξιν ὡς παράδεισος, παρατηροῦμεν, ὅτι ὑπάρχουν αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις μας, με, της, ποὺ προφέρονται τόσον στενὰ μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν, ὥστε νὰ φαίνωνται, ὅτι ἀποτελοῦν μὲ αὐτὴν μίαν λέξιν· αἱ λέξεις αὗται γέρνουν (κλίνουν) τρόπον τινὰ καὶ στηρίζονται εἰς τὸν τόνον τῆς προηγουμένης λέξεως καὶ λέγονται **ἐγκλιτικά** ἢ ἀπλῶς **ἐγκλιτικά**.

Συνηθέστεραι ἐγκλιτικά λήξεις εἶναι :

α) Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **με, μου, μας, σε, σου, σας, καὶ του, τον, της, την, το, των, τους, τας, τα :** *στεῖλέ τον, πές μας, ὁ κῆπός σας,* κλπ.

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις** εἰς ὅλους τοὺς τύπους : *ἄνθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες.*

γ) Τὰ ἐπιρρήματα **ποτέ, ποῦ :** *ἂν ποτε συναντήσης που τὸν Πέτρον, γράψε μου.*

Κανόνες τῶν ἐγκλιτικῶν

§ 31. 1) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ ἀποβάλλεται : *ἡ ψυχὴ μας, ὁ νοῦς μας, μαθηταί τινες ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸ μάθημα.*

2) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη ἢ ἄτονος, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ μεταφέρεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ὡς ὀξεῖα : *ἄνθρωπός τις, ἀνθρωπὸί τινες, ὁ κῆπός μας, στεῖλέ μου τὸ βιβλίον, σύστησέ μου τόν.*

3) Ἄν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος, τότε ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ, ἂν μὲν εἶναι μονοσύλλαβον, ἀποβάλλεται : *ἡ φίλα μας*· ἂν δὲ εἶναι δισύλλαβον, διατηρεῖται : *πόλεις τινὲς κατεστράφησαν ἀπὸ σεισμούς.*

Σημείωσις 1η. Αἱ ἴδιαι λέξεις, ὅταν εὑρίσκωνται ἐμπρὸς ἀπὸ τὰς λέξεις, ποὺ προσδιορίζουν, τονίζονται καὶ λέγονται **προκλιτικά λήξεις** : π. γ. *νὰ με εἰδοποιήσης, πότε θὰ μοῦ στείλῃς τὸ βιβλίον.*

Σημείωσις 2α. Μερικὰ ἐγκλιτικά ἔχουν ἑνωθῆ μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν καὶ γράφονται ὡς μία λέξις : ὥστε (= ὡς τε), *καίτοι* (καὶ τοι), *οὔτε* (= οὐ τε), *μήτε* (μή τε), *εἴτε* (= εἴ τε). Εἰς αὐτὰς διατηρεῖται ἡ ὀξεῖα, ὡς νὰ εἶναι δύο λέξεις.

στ') "Άλλα ὀρθογραφικὰ σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως

§ 32. Ἐπέρασε τὸ καλοκαίρι καὶ ἦλθεν ὁ Σεπτέμβριος. Ἡ αὐλὴ τοῦ σχολείου, ποῦ ἦτο δύο μῆνες ἔρημη, βουίξει τώρα καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν μαθητῶν.

Ὁ καθεὶς συναντᾷ μὲ χαρὰ τοὺς φίλους του· καὶ νὰ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν Ἀνδρέαν καὶ τρέχει ἀσυγκράτητος! Ἀνδρέα, φωνάζει ὁ Πέτρος... καὶ μετ' ὀλίγον οἱ δύο φίλοι ἀγκαλιάζονται μὲ συγκίνησιν.

Κατόπιν ρωτᾷ ὁ Ἀνδρέας : « πῶς πέρασε, Πέτρο ; »

— Ὡραῖα, φίλε μου, καὶ σὺ ;

— Ἐξοχα· μόνον γιὰ διάβασμα μὴ ρωτᾷς.....

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον πῆγαμε στὸ χωριό, ὅπου μένει ὁ θεῖός μου. Τί δροσιά, ποῦ ἦταν. Τὸν Αὐγουστον οἱ ἡμέρες ἦσαν, ὅπως οἱ ἡμέρες τοῦ Μαΐου !

— Καὶ ἐγὼ, λέει ὁ ἄλλος, ἐπῆγα εἰς τὴν Κῶ (τὸ ὠραῖο νησὶ τῆς Δωδεκανήσου), ὅπου μένει ὁ θεῖός μου. Περάσαμε ἔξοχα· σὲ βεβαιώνω ὅτι ποτέ μου δὲν εὐχαριστήθηκα τόσο· ὅ,τι κι ἂν σοῦ πῶ, δὲν θὰ μπορέσω νὰ σοῦ περιγράψω ὅ,τι εἶδα.

Ξαφνικὰ ἀκούεται ὁ κώδων, καὶ ἀπ' ὄλους ἀκούεται μία φωνὴ χαρωπὴ « Ἄ ! ἄ ! ».

Ὁ Διευθυντὴς μὲ τοὺς δασκάλους καλοῦν τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν προωιὴν προσευχὴν. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν ἀκούεται ἀπ' ὄλους ἡ εὐχή : « Καλὴ χρονιά ! Καλὴ χρονιά ! ».

§ 33. Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπαντοῦν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον.

α) Ἡ ὑποδιαστολὴ (,), ἡ ὁποία συνήθως γράφεται εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὅ,τι, διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον ὅτι : ἔμαθα ὅτι ὁ Πέτρος ἀγοράζει ὅ,τι εὐρίσκει.

β) Τὰ διαλυτικὰ (··), τὰ ὁποῖα γράφονται ἐπάνω ἀπὸ τὸ ι καὶ υ, ὅταν τὸ ι καὶ υ δὲν ἀποτελοῦν μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν δίφθογγον : καταπραῖνω, Μαῖου. Τὰ διαλυτικὰ μπορεῖ νὰ μὴ γράφονται, ὅταν ὁ τόνος ἢ τὸ πνεῦμα δείχνουν, ὅτι τὰ δύο φωνήεντα προφέρονται χωριστά : Μάιος, ἄνπνος.

γ) Ἡ ἀπόστροφος (') εἶναι σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως, διὰ τὸ δειχθῆναι ὅτι κάποιος φωνήεν ἐχάθη (ἰδὲ περὶ ἐκθλίψεως πῦρ κάτω). Τὸ ἴδιο σημεῖον σημειώνεται καὶ εἰς τὴν κρᾶσιν καὶ λέγεται **κορωνίς** (ἰδὲ περὶ κρᾶσεως).

δ) Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως, μὲ τὰ ὁποῖα χωρίζεται ὁ γραπτὸς λόγος εἰς μικρότερα μέρη. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ **τελεία στιγμή** (.), μὲ τὴν ὁποίαν χωρίζονται μεταξύ των μέρη τοῦ λόγου, πού τὸ καθένα ἔχει νόημα πλήρες. Τὸ κάθε τμήμα λόγου μὲ πλήρες νόημα λέγεται **περίοδος**.

2. Ἡ **ἄνω στιγμή** ἢ **ἄνω τελεία** (^), μὲ τὴν ὁποίαν χωρίζονται μικρότερα μέρη τῆς περιόδου μὲ νόημα κάπως πλήρες. Τὰ μέρη τῆς περιόδου, πού χωρίζονται μὲ ἄνω τελείαν, λέγονται **κῶλα**.

3. Τὸ **κόμμα** (,), μὲ τὸ ὁποῖον χωρίζονται τὰ δευτερεύοντα νοήματα τῆς περιόδου ἢ τῶν κῶλων μὲ τὸ κόμμα χωρίζεται καὶ ἡ κλητικὴ πτῶσις ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις τοῦ λόγου : φρόντισε, Πέτρο, νὰ μὴ ἀργήσης.

4. Τὸ **ἐρωτηματικόν** (;), τὸ ὁποῖον γράφεται κατόπιν τῆς λέξεως, μὲ τὴν ὁποίαν τελειώνει μία ἐρώτησις : πότε μᾶς ἦλθες ἀπὸ τὸ χωριό ;

5. Τὸ **θαυμαστικόν** (!), τὸ ὁποῖον γράφεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς φράσεως ἢ λέξεως καὶ ἐκφράζεται μὲ αὐτὸ θαυμασμός ἢ ἐκπληξις, κλπ. ὙΑ ! ὙΑ !

6. Τὰ **ἀποσιωπητικά** (.....), τὰ ὁποῖα γράφονται, διὰ τὸ δειχθῆναι, ὅτι παραλείπεται φράσις ἢ λέξις ἀπὸ φόβου ἢ ἐντροπὴν κλπ. γιὰ διάβασμα μὴ ρωτᾶς.....

7. Τὰ **εἰσαγωγικά** (« »), μεταξὺ τῶν ὁποίων γράφονται λέξεις αὐτολεξεί, πού κάποιος ἄλλος ἀναφέρει.

8. Ἡ **παρένθεσις** (), εἰς τὴν ὁποίαν γράφονται λέξεις ἢ φράσεις πρὸς ἐπεξηγήσιν λέξεως ἢ φράσεως προηγουμένης.

9. Ἡ **παράγραφος** (§), ἡ ὁποία σημειώνεται μὲ ἀριθμὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν μερῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἓνα κεφάλαιον ἑνὸς συγγράμματος. Ἡ παράγραφος μπορεῖ νὰ ἔχῃ πολλὰς περιόδους.

10. Ἡ **διπλῆ ἄνω καὶ κάτω τελεία** (:), ὅταν ἀκολουθοῦν λόγια, πού ἀναφέρονται κατὰ λέξιν, ἢ ἀκολουθοῦν παραδείγματα.

11. Ἡ **παῦλα** (—), ὅταν ἀλλάξῃ τὸ πρόσωπον τοῦ διαλόγου.

12. Τὸ **ὑφέν** (~), ὅταν προφέρονται μαζί δύο φωνήεντα, π.χ. χωριά, παιδιά.

Φθογγικά πάθη

§ 34. Εἰς τὰς λέξεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ ὁποία, ὅπως ὁμιλεῖται καὶ γράφεται σήμερον, προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, παρατηροῦμεν διάφορα πάθη τῶν φθόγγων, δηλ. τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων. Τὰ πάθη αὐτὰ λέγονται **φθογγικά πάθη**, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὰ συνηθέστερα εἶναι τὰ ἐξῆς:

α) Πάθη φωνηέντων

1. Ἐναλλαγή φωνηέντων

§ 35. Εἰς τὰς λέξεις: *στέλλω - στόλος, διανέμω - διανομεύς, λείπω - ὑπόλοιπον, διάροηξις - ρωγμή*, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνὰ δύο συγγενεῖς μεταξύ των, ἐστράφη τὸ **ε** εἰς **ο** καὶ τὸ **η** εἰς **ω**.

Εἰς τὰς λέξεις: *στήνω - στάσις, ἔδωκα - δόσις, ἀφήνω - ἀφεις*, ἔχει τραπῆ τὸ **η** εἰς **α** ἢ **ε**, καὶ τὸ **ω** εἰς **ο**.

Εἰς πολλὰς δηλ. λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ποὺ εἶναι συγγενεῖς μεταξύ των, ἔχει τραπῆ τὸ βραχὺ φωνῆεν τοῦ θέματος **ε** εἰς **ο**, τὸ μακρὸν **η** εἰς **ω**, ἢ τὸ μακρὸν **η** εἰς **α** ἢ **ε** καὶ τὸ **ω** εἰς **ο**. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **ἐναλλαγή φωνηέντων**.

2. Ἐκθλιψις

§ 36. Οὐτ' εἶδα, οὐτ' ἄκουσα τίποτε. Ἄπ' ὅσα ἀγαθὰ ὑπάρχον, τὸ πῖο πολύτιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ υἰεία. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἔλθω, παρ' ὅτι τὸ θέλω πολὺ.

Αἱ φράσεις **οὐτ' εἶδα, οὐτ' ἄκουσα, ἀπ' ὅσα, σ' εὐχαριστῶ, ἀλλ' ἐγὼ, παρ' ὅτι** προέρχονται ἀπὸ τὰς φράσεις: οὔτε εἶδα, οὔτε ἄκουσα, σὲ εὐχαριστῶ, ἀπὸ ὅσα, ἀλλὰ ἐγὼ, παρὰ ὅτι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ τελευταῖον (τελικὸν) βραχὺ φωνῆεν τῆς πρώτης λέξεως ἀποβάλλεται συχνὰ πρὸ τοῦ φωνήεντος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀρχίζει (ἀρκτικὸν) ἡ ἐπομένῃ λέξις.

Όταν δηλ. μία λέξις τελειώνη εἰς βραχὺ φωνῆεν καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζη ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, τὸ τελικὸν βραχὺ φωνῆεν τῆς προηγουμένης λέξεως ἀποβάλλεται (ἐκθλίβεται) πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἢ δίφθογγου τῆς ἐπομένης· τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **ἐκθλιψις** καὶ γίνεται χάριν εὐφωνίας.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φωνήεντος, ποῦ ἐκθλίβεται, σημειώνεται ἡ ἀπόστροφος ('). Τὸ **υ**, καθὼς καὶ τὸ **ι** τοῦ συνδέσμου **ὄτι** καὶ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας **τί** δὲν ἐκθλίβονται.

§ 37. Εἰς τὰς φράσεις **καθ' ὅλα** (ἀπὸ τὸ κατὰ ὅλα), **μεθ' ὅλα** (= μετὰ ὅλα), **ἐφ' ὅσον** (= ἐπὶ ὅσον), **μεθ' ἡμῶν** (= μετὰ ἡμῶν), **ἐφ' ὅρου ζωῆς** (= ἐπὶ ὅρου), **ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν**, μετὰ τὴν ἐκθλιψιν τοῦ βραχέος φωνήεντος, τὰ φιλά **τ, π** ἐτράπησαν εἰς τὰ ἀντίστοιχα δασέα **θ, φ**, ὅπως συν-βαινε καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Συχνὰ εἰς τὴν ὁμιλίαν γίνεται ἐκθλιψις τοῦ φωνήεντος καὶ πρὸ τοῦ **τ** τοῦ ἄρθρου: ἀπ' τὸ *χωριό*, ἀπ' τοὺς *ἀνθρώπους* κλπ.

3. Εὐφωνικὸν **ν** καὶ **ς**

§ 38. Εἰς πολλὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς **ι** ἢ **ε**, χάριν εὐφωνίας προστίθεται ἓνα **ν** εἰς τὸ τέλος, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζη ἀπὸ φωνῆεν: εἶπεν ὁ Παῦλος *πέρουσιν ἦτο καλύτερος ὁ καιρός*.

Εἰς τὴν πρόθεσιν **μέχρι** καὶ τὸ ἐπίρρημα **οὕτω** προστίθεται χάριν εὐφωνίας εἰς τὴν ἰδίαν περίπτωσιν ἓνα **ς**: *Εἰς τὴν μάχην τῶν Θεομοτυλῶν ἐφορευῆσαν ὅλοι μέχρις ἑνός· οὕτως ἔχουν' τὰ πράγματα*.

4. Κ ρ ᾶ σ ι ς

§ 39. *Θὰ μείνωμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦλάχιστον 15 ἡμέρας. Εἰς τὴν ἐκδρομὴν περάσαμε ὥραϊα, ἐνῶ τοῦναντίον οἱ μαθηταὶ τοῦ ἄλλου σχολείου δὲν ἠῶχαριστήθησαν.*

Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις τὸ ἄρθρον τὸ μὲ τὰς λέξεις ἐναντίον καὶ ἐλάχιστον ἐνάγονται εἰς μίαν λέξιν (τὸ **ο** + **ε** γίνεται **ου**). Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται **κρᾶσις**.

Τὸ σημεῖον τῆς κρᾶσεως σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ λέγεται **κορωνίς** (').

5. Συναίρεσις

§ 40. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ὅταν ἐκυρίευσεν τὴν σκηνὴν τοῦ Λαρείου, εἰς τὰς γυναῖκας, ποὺ ἐφοβοῦντο, ἔλεγε: «Μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς ἐκτιμῶ· τὸ ἴδιον σᾶς ἐκτιμᾷ καὶ ὁ στρατός μου· θὰ εἴσθε ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς καὶ θὰ ἔχω τὸν νοῦν μου νὰ μὴ πάθετε τίποτε».

Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ αἱ λέξεις ἀγαπῶ, ἐκτιμῶ, ἐκτιμᾷ ἐφοβοῦντο, φοβεῖσθε, Ἀθηνᾶς, νοῦς προῆλθον ἀπὸ τὰς λέξεις, ποὺ παλαιότερον ἦσαν ἀγαπάω, ἐκτιμάω, ἐκτιμᾷ, ἐφοβέοντο, φοβέεσθε, Ἀθηνάας, νόος. Εἰς αὐτάς τὰ δύο φωνήεντα ἢ τὸ φωνῆεν μὲ τὴν δίφθογγον, ποὺ ἦσαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, ἠνώθησαν καὶ συνεχωνεύθησαν εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις μέσα εἰς μίαν λέξιν δύο φωνηέντων, ποὺ τὸ ἓν ἦτο πρὸ τοῦ ἄλλου, ἢ φωνηέντος μὲ δίφθογγον, εἰς μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς δίφθογγον, λέγεται **συναίρεσις**. Ἡ συνηρημένη συλλαβὴ τονίζεται, ἂν καὶ πρὸ τῆς συναίρεσεως ἐτονίζετο ἐν ἀπὸ τὰ δύο συναϊρεθέντα φωνήεντα: ἐφοβοῦντο (= ἐφοβέοντο), ἀλλὰ ἐνίκας (= ἐνίκαες).

β') Πάθη συμφώνων

1. Μετατροπαὶ καὶ ἀφομοιώσεις

§ 41. Εἰς τὰ συμπλέγματα τῶν συμφώνων ἐντὸς λέξεως γίνονται αἱ ἐξῆς παθήσεις:

1. Τὸ ν πρὸ τῶν ἀφώνων

α) Τὸ ν πρὸ τῶν οὐρανικῶν κ, γ, χ τρέπεται εἰς γ: συγκοπή (συν-κοπή), συγγράφω (συν-γράφω), συγχάιρω (συν-χάιρω).

β) Τὸ ν πρὸ τῶν χειλικῶν π, β, φ τρέπεται εἰς μ: συμπατριώτης (συν-πατριώτης), συμβουλευῶ (συν-βουλευῶ), συμφωνῶ (συν-φωνῶ).

γ) Τὸ ν πρὸ τῶν λ, μ, ρ ἀφομοιώνεται μὲ αὐτά: συλλέγω (συν-λέγω), συμμετοχος (συν-μέτοχος), συρράπτω (συν-ράπτω).

2. Ἄφωνα πρὸ τοῦ μ

α) Οὐρανικὸν κ ἢ χ πρὸ τοῦ μ τρέπεται εἰς γ: διαγμός (ἀπὸ τὸ διακ-μός), βρεγμένος (ἀπὸ τὸ βρεχ-μένος).

β) Χειλικόν **π, β, φ** πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **μ**, δηλ. ἀφομοιώνεται μὲ τὸ **μ**: *κόμμα* (ἀπὸ τὸ *κόπ - μα' κοπ - ή*), *τριμμένος* (ἀπὸ τὸ *τριβ - μένος*), *γράμμα* (ἀπὸ τὸ *γράφ - μα*).

γ) Ὀδοντικόν **δ ἢ θ** πρὸ τοῦ **μ** τρέπεται εἰς **σ** καὶ προφέρεται ὡς **ζ**: *ἄσμα* (ἀπὸ τὸ *ἄδ - μα, ἄδω*), *πεῖσμα* (ἀπὸ τὸ *πεῖθ - μα*).

3. Ἄφωνον πρὸ ὀδοντικοῦ

α) Ὀδοντικόν πρὸ ὀδοντικοῦ τρέπεται συνήθως εἰς **σ**: *ἐψεύσθην* (ἀπὸ τὸ *ἐψεύδ - θην*), *ψεύστης* (= *ψεύδ - τής*), *ἐπείσθην* (= *εἰπεῖθ - θην*).

β) Εἰς τὰ συμπλέγματα οὐρανικῶν ἢ χειλικῶν μὲ ὀδοντικόν, συνηθισμένα συμπλέγματα φθόγγων εἶναι τὰ **κτ** (ὀκτώ), **γδ** (ὄγδοος), **χθ** (ἐτάχθην), **πτ** (κρύπτω), **βδ** (ἔβδομος), **φθ** (ἐτρίφθην).

Παρατηρήσεις. Εἰς πολλὰς λέξεις τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης τὸ σύμπλεγμα **κτ** ἔγινε **χτ**: *ὀκτώ*, ἀλλὰ *ἐκτός, χτιπῶ, ἀλλὰ κτίριον* τὸ **πτ** ἔγινε **φτ**: *κρυφτό, φτερό, ἀλλὰ Πτολεμαῖος, περίπτερον* τὸ **χθ** ἔγινε **χτ**: *χτῆς καὶ χθῆς*, τὸ **φθ** ἔγινε **φτ**: *ἔφτασε ἀλλὰ φθίσις*. Ἐπίσης τὸ σύμπλεγμα **σθ** ἔγινε **στ**: *ἀναγκάστηκα, ἀλλὰ σθένος* (δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα).

4. Ἄν αἱ δύο συλλαβαὶ ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἀρχίζουσι ἀπὸ ἄφωνον δασύ, τὸ ἄφωνον τῆς πρώτης συλλαβῆς τρέπεται εἰς ψιλόν: *τρίχες ἀπὸ θρίχες, τάφος ἀπὸ θάφος* (θάπτω).

2. Ἀποβολαί. Ἀντέκτασις κλπ.

§ 42. α) Ὀδοντικόν πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται: *ἔπεισα ἀπὸ τὸ ἐπειθ - σα τοῦ πεῖθω, τάτης ἀπὸ τὸ τάπητ - σ*.

β) Τὸ **ν** μὲ ὀδοντικόν, δηλ. τὸ **ντ**, πρὸ τοῦ **σ**, ἀποβάλλεται κανονικῶς καὶ τὸ φωνῆεν, ποῦ εὐρίσκεται πρὸ τοῦ **ντ** ἐκτείνεται εἰς μακρὸν ἢ δίφθογγον γίνεται. δηλ. **ἀντέκτασις**: ὁ ἀνδριάς ἀπὸ τὸ ἀνδριάντ - σ, ὁ λυθείς ἀπὸ τὸ λυθέντ - σ.

γ) Τὸ ἀρκτικόν **ρ** μιᾶς λέξεως διπλασιάζεται, ἂν ἡ λέξις αὐξηθῇ πρὸ τοῦ **ρ** καὶ εἶναι βραχεῖα ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβή: *ράπτω - ἔροραπτον, ρέω - ἔρρορον, ἄρρωστος, ἀλλὰ εὐρωστος*.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ*

§ 43. Οἱ Πέρσαι, σύμφωνα μὲ τὴν συμβουλήν τοῦ Ἴππίου, ποὺ εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἀπ' τὰς Ἀθήνας, ἐπλευσαν μὲ τὸν στόλον καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι τῶν μὲ συμμετοχὴν καὶ χιλίων ὀπλιτῶν ἀπ' τὰς Πλαταιὰς συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔσπευσαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὅπου παρετάχθησαν, διὰ τὰ ὑπερασπίσασθαι τὸ πατριον ἔδαφος. Οἱ Σπαρτιᾶται, ποὺ καὶ αὐτοὶ δὲν εἶχον δεχθῆ τὰ δώσασθαι σημεῖα ὑποταγῆς εἰς τοὺς Πέρσας, δὲν ἐπεισθῆσαν τὰ στείλλειν βοήθειαν ἀμέσως, ἀλλ' εἶπον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι θὰ σπεύσασθαι εἰς βοήθειαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ γίνῃ πανσέληνος σύμφωνα μὲ τὸ ἱερόν ἔθιμόν τῶν ἄλλωστε δὲν ἐφρατάζοντο, ὅτι οἱ Πέρσαι θὰ ἔφθαναν τόσον γρήγορα εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιμετώπισαν τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα μόνοι τῶν μὲ συμμάχους τοὺς Πλαταιεῖς.

Μόλις ἐδόθη ἡ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως, οἱ Ἕλληνες ὤρμησαν μὲ πείσμα κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Οἱ Πέρσαι χωρὶς τὰ σκεφθῶν τίποτε, ἐγκατέλειψαν ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ ἔσπευσαν τὰ ἐπιβιβασθῶν εἰς τὰ πλοῖα, διὰ τὰ σωθῶν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀργότερον, εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἔγινε ἡ μάχη, ἔστησαν μνημεῖον μὲ γράμματα χαραγμένα εἰς πλάκα μαρμάρου ὡς ἐνθύμιον τῆς μεγάλης νίκης.

* Νὰ εὑρεθοῦν τὰ φθογγικὰ πύθη.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Μέρη τοῦ λόγου

§ 44. Ὁ γεωργὸς σηκώνεται πρῶτὸν - πρῶτὴ καί, ἀφοῦ φορτώσῃ εἰς τὸ ἀμάξι του, τὸ ἄλεκτρο καὶ ἕναν μικρὸν σάκκον μὲ τὸ πρόγευμα καὶ ἄλλα πράγματα, λέγει εἰς τὴν γυναῖκά του: «Ἐγὼ σήμερον θὰ ἀργήσω νὰ γυρίσω δι' αὐτὸ σεῖς νὰ φροντίσετε γιὰ ὅ,τι θὰ χρειασθοῦμε αὐριον, πὸν εἶναι Κυριακὴ ». Ἀφοῦ δὲ ζέψῃ εἰς τὸ ἀμάξι τὰ δύο του βόδια, ξεκινᾷ εὐχαριστημένος, διότι θὰ τελειώσῃ σήμερον τὸ ὄργωμα. Ἄ! πόσον εἶναι ἱκανοποιημένος, διότι ἀπὸ Δευτέρα θὰ ἀρχίσῃ νὰ σπέρῃ. Ὅλοι οἱ χωρικοὶ κάμνουν τὸ ἴδιον καὶ ἐκεῖνοι βιάζονται νὰ ἀρχίσουν τὴν σποράν. Ὁ πλατὺς κάμπος ζωντανεῖται ἀπὸ τὶς φωνὰς καὶ τὰ τραγούδια τῶν ἐργατικῶν χωρικῶν.

§ 45. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν :

1) Αἱ λέξεις γεωργός, βόδι, ἀμάξι, αἱ ὅποια φανερώνουν ἢ πρώτη πρόσωπον, ἢ δευτέρα ζῶν, ἢ τρίτῃ πράγμα. Αἱ λέξεις, πὸν φανερώνουν πρόσωπα, ζῶν ἢ πράγματα, λέγονται **οὐσιαστικά**.

2) Αἱ λέξεις μικρός, ἐργατικός, πὸν προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά σάκκος, χωρικός καὶ φανερώνουν τὶ λογῆς εἶναι αὐτά, λέγονται **ἐπίθετα**.

3) Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις, **ὁ, ἡ, τὸ - οἱ, αἱ, τὰ** κλπ., πὸν τίθενται ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, λέγονται **ἄρθρα**.

4) Αἱ λέξεις ἐγὼ, ἐσεῖς, ἐκεῖνοι, πὸν τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων, λέγονται **ἀντωνυμῖαι**.

5) Αἱ λέξεις φορτῶνω, κάμνω φανερώνουν τὶ κάμνει ὁ γεωργός καὶ λέγονται **ρήματα**.

6) Αἱ λέξεις ἱκανοποιημένος, εὐχαριστημένος, πὸν φανερώνουν

εις ποίαν κατάστασιν εἶναι ὁ γεωργός, δηλ. ὅπως τὰ ἐπίθετα, λέγονται **μετοχαί**.

7) Αἱ λέξεις *πρῶτῃ - πρῶτῆ, αὐριον, καλά*, ποῦ φανερόνουν χρόνον ἢ ἄλλας σχέσεις, λέγονται **ἐπιρρήματα**.

8) Αἱ λέξεις *εἰς, ἀπό, διά*, ποῦ τίθενται ἐμπρός ἀπὸ ὀνόματα, λέγονται **προθέσεις** καὶ φανερόνουν διαφόρους σχέσεις.

9) Αἱ λέξεις *καί, δέ, ἀλλά*, ποῦ συνδέουν τὰς λέξεις, λέγονται **σύνδεσμοι**.

10) Αἱ λέξεις *ἄ! ἔ!*, ποῦ φανερόνουν ἐκδήλωσιν χαρᾶς, λύπης κλπ., λέγονται **ἐπιφωνήματα**.

Αὐτὰ τὰ δέκα εἶδη τῶν λέξεων περιλαμβάνει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ποῦ λέγονται **μέρη τοῦ λόγου**. Εἶναι δηλ. τὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ :

1) ἄρθρον, 2) οὐσιαστικόν (ὄνομα), 3) ἐπίθετον (ὄνομα), 4) ἀντωνυμία, 5) ρῆμα, 6) μετοχή, 7) ἐπίρρημα, 8) πρόθεσις, 9) σύνδεσμος καὶ 10) ἐπιφώνημα.

α') Κλιτὰ καὶ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου

§ 46. Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἕξι, δηλ. τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχὴ ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ διαφόρους μορφὰς (κλίνονται): ὁ μαθητῆς - τοῦ μαθητοῦ, νέος - νέον, μικρὸς - μικροί, ἐγὼ - ἐμέ, παίζω - παίζετε, καὶ λέγονται **κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου**. τὰ ἄλλα τέσσαρα, δηλ. τὸ ἐπίρρημα, ἡ πρόθεσις, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα λέγονται **ἄκλιτα**, διότι δὲν κλίνονται, ἀλλ' ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ τὴν ἴδιαν πάντοτε μορφήν: ἐδῶ, ἐκεῖ, εἰς, ἀπό, ἀλλά, μέν, ἄ! ἔ!

Κ λ ι τ ἄ

1. Κατάληξις. Θέμα. Χαρακτήρ

§ 47. Αἱ μορφαί, μὲ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ εἰς τὸν λόγον κάθε κλιτὴ λέξις, λέγονται **τύποι** αὐτῆς! ἡ ἐκκλησία - τῆς ἐκκλησίας - τὴν ἐκκλησίαν, λέγω - λέγει - λέγετε - λέγουν.

α) Τὸ τελευταῖον μέρος μιᾶς λέξεως, ποῦ μεταβάλλεται εἰς τὸν λόγον καὶ δίδει εἰς αὐτὴν ἄλλην μορφήν, λέγεται **κατάληξις**: ἐκ - κλησία - ἐκκλησῖαι, θεός - θεοῦς, λέγω - λέγομεν.

β) Τὸ πρὸ τῆς καταλήξεως μέρος τῆς λέξεως, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται, ὁποιανδήποτε μορφήν καὶ ἂν ἔχη ἢ λέξις εἰς τὸν λόγον, λέγεται **θέμα** : ἐκκλησ -, θε -, λέγ - κλπ.

γ) Ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ θέματος, πὺν μπορεῖ νὰ εἶναι φωνῆεν ἢ σύμφωνον, λέγεται **χαρακτήρ** : τῆς λέξεως λέγ - ω χαρακτήρ εἶναι τὸ γ, τῆς λέξεως ἦρω -ς χαρακτήρ εἶναι τὸ ω.

Ἄσκησις*

Ἡ χώρα - τῶν χωρῶν. Ὁ ἵππος - τοὺς ἵππους. Τὸ σχολεῖον - τὰ σχολεῖα. Ὁ ἦρως - οἱ ἦρωες. Ὁ καλὸς - ἡ καλή - τὸ καλόν. Ὁ δίκαιος - ἡ δικαία. Αὐτὸς - αὐτή - αὐτό. Λύω - λύομεν - λύετε. Δέχομαι -δέχεσαι. Οἱ φύλακες - τοὺς φύλακας - τὸν φύλακα. Ἡ γλῶσσα - τῆς γλώσσης - τῶν γλωσσῶν. Τρέφομαι - τρέφεσαι.

2. Πτώσεις

§ 48. Ὁ φίλος εἶναι πολύτιμον ἀγαθόν. Δι' αὐτὸ ἔχομεν ἀνάγκην φίλων. Τοῦ φίλου ἡ γνώμη εἶναι πάντοτε χρήσιμος. Ὄταν, ὦ φίλε, εὐρίσκειται κανεὶς εἰς κίνδυνον, μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν καλὸν φίλον. Οἱ φίλοι θυσιάζουν καὶ τὴν ζωὴν των, διὰ νὰ σώσουν τοὺς φίλους.

Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἡ κλιτὴ λέξις φίλος ἀπαντᾷ μὲ διαφόρους μορφάς, αἱ ὁποῖαι λέγονται **πτώσεις**.

Μὲ πτώσεις ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μόνον τὰ πέντε κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, δηλ. τὸ ἄρθρον,* τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **πτωτικά**.

Πτώσεις δηλ. εἶναι αἱ διάφοροι μορφαί, μὲ τὰς ὁποίας ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον τὰ πτωτικά μέρη τοῦ λόγου.

§ 49. Αἱ πτώσεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἶναι πέντε: ἡ **ὀνομαστική**, ἡ **γενική**, ἡ **δοτική**, ἡ **αἰτιατική** καὶ ἡ **κλητική**. Ἡ ὀνομαστική καὶ ἡ κλητική λέγονται **ὄρθαι πτώσεις**, αἱ δὲ ἄλλαι **πλάγαι**.

* Νὰ εὐρεθοῦν τὰ θέματα, αἱ καταλήξεις καὶ ὁ χαρακτήρ.

1. **Ὀνομαστική** λέγεται ἡ πτῶσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῖος**; *Ποῖος κτυπᾷ τὴν θύραν*; **Ὁ Πέτρος**.

2. **Γενική** λέγεται ἡ πτῶσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **τίνος**; *Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον*; **Τοῦ Πέτρου**.

3. **Δοτική** λέγεται ἡ πτῶσις, μὲ τὴν ὁποίαν δίδεται ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **εἰς ποῖον**; *Δόξα τῷ Θεῷ* = εἰς τὸν Θεόν.

Σημείωσις. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν σπανίως χρησιμοποιεῖται ἡ δοτική.

4. **Αἰτιατική** λέγεται ἡ πτῶσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῖον**; *Ποῖον εἶδες σήμερον*; **Τὸν Πέτρον**.

5. **Κλητική** λέγεται ἡ πτῶσις, πού μεταχειριζόμεθα, διὰ νὰ καλέσωμεν κάποιον: *Ἐ Πέτρο!* ἔλα *Παῦλε* κλπ.

3. Γένος. Ἀριθμός. Κλίσις

§ 50. Ἡ πόλις μας ἔχει τρία δημοτικὰ σχολεῖα, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὸ ἐν εἶναι μεικτόν. Τὸ ἰδικόν μας σχολεῖον εἶναι τετρατάξιον μὲ δύο διδασκάλους καὶ δύο διδασκαλίσας. Ἡ πέμπτη τάξις ἔχει 25 μαθητὰς καὶ 10 μαθητρίας. Ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολεῖου εἶναι ἀρχαιότερος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀπ' τοὺς ἄλλους συναδέλφους του. Τὸ κτίριον τοῦ σχολεῖου μας εἶναι ὠραῖον, ὃ δὲ κήπος εἶναι φιντεμένος μὲ διάφορα λουλούδια, τὰ ὁποῖα περιποιῶνται οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριά.

§ 51. Γένος. Εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπὸ τὰ πέντε πτωτικὰ μέρη τοῦ λόγου ἄλλα φανερώνουν ἀρσενικά ὄντα: ὁ διδάσκαλος, ὁ μαθητῆς, ὁ διευθυντής, καὶ λέγονται **ἀρσενικά**: ἄλλα φανερώνουν θηλυκά ὄντα: ἡ διδασκάλισσα, ἡ μαθήτρια, καὶ λέγονται **θηλυκά**, καὶ ἄλλα **οὐδέτερα** (δηλ. οὔτε ἀρσενικά, οὔτε θηλυκά): τὸ σχολεῖον, τὸ λουλούδι.

Τὰ γένη δηλ. τῶν πτωτικῶν εἶναι τρία, ἀρσενικόν; θηλυκόν, οὐδέτερον. Τὸ γένος τῶν πτωτικῶν διακρίνεται κανονικὰ ἀπὸ τὸ ἄρθρον, πού τίθεται πρὸ αὐτῶν. Τὰ ἀρσενικά ἔχουν τὸ ἄρθρον ὃ, τὰ

θηλυκά τὸ ἄρθρον ἢ καὶ τὰ οὐδέτερα τὸ ἄρθρον τό : ὁ μαθητῆς - ὁ κῆπος, ἡ μαθήτρια - ἡ τάξις, τὸ παιδίον - τὸ σχολεῖον.

Σημείωσις. Ὅταν λέγωμεν ὁ λαγός, δυνατόν νὰ εἶναι (εἰς τὸ φυσικόν του γένος) ἢ ἀρσενικός ἢ θηλυκός· ἐπίσης *περιστερὰ* κλπ. ὥστε ἄλλο εἶναι τὸ φυσικὸν γένος καὶ ἄλλο τὸ γραμματικόν. Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ ἐννοοῦμεν τὸ γραμματικὸν γένος καὶ θὰ διακρίνωμεν τὰ τρία γένη ἀπὸ τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, τὸ.

§ 52. Ἄριθμός. Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω πτωτικὰ ἄλλα φανερώουν ἐν μόνον ὄν, ἄλλα πολλὰ : ὁ μαθητῆς - οἱ μαθηταί, ἡ τάξις - αἱ τάξεις, τὸ σχολεῖον - τὰ σχολεῖα. Ὅσα φανερώουν ἐν ὄν, λέγονται **ἐνικοῦ** ἀριθμοῦ, ὅσα πολλὰ, λέγονται **πληθυντικοῦ** ἀριθμοῦ, ἤτοι οἱ ἀριθμοὶ τῶν πτωτικῶν εἶναι δύο : ὁ ἐνικός καὶ πληθυντικός ἀριθμός.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ὑπῆρχε καὶ ὁ *δυνικός ἀριθμός* πρὸς δῆλωσιν δύο ὄντων.

§ 53. Κλίσεις. Εἰς τὰ ἴδια παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι κάθε ὁμὰς πτωτικῶν ἔχει ἰδίους τύπους : ὁ μαθητῆς - τοῦ μαθητοῦ - τὸν μαθητήν, ἡ τάξις - τῆς τάξεως - τὴν τάξιν. Διὰ τοῦτο οἱ τύποι τῶν πτωτικῶν ἔχουν καταταχθῆ εἰς τρεῖς κατηγορίας, αἱ ὁποῖαι λέγονται **κλίσεις**, σύμφωνα μὲ τὰς ὁποίας κλίνονται τὰ πτωτικά. Ὀνομαζόνται δὲ αἱ κλίσεις **πρώτη, δευτέρα, τρίτη κλίσις**.

4. Τὸ ἄρθρον

§ 54. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τὸ ἄρθρον ὁ, ἡ, τὸ, τὸ ὁποῖον εἶναι διακριτικὸν σημεῖον τοῦ γένους τῶν ὀνομάτων.

α') Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός		
	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Οὐδέτ.
Ὄν.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τὰ
Γεν.	τοῦ	τῆς	του	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἰτ.	τόν	τήν	τὸ	τούς	τάς	τὰ

Σημείωσις. Τὸ ἄρθρον δὲν ἔχει κλητικὴν, χρησιμοποιεῖται δὲ ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα τὸ ἐπιφώνημα ὦ ἢ τὸ μόριον ἐ!

Παρατηρήσεις. Τὸ ἄρθρον τοῦ θηλυκοῦ γένους εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν συχνὰ μὲ τὸν τύπον οἶ : οἶ ἐπαρχίης, εἰς τὴν αἰτιατικὴν μὲ τὸν τύπον τίς : τίς ἐπαρχίης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ὄνόματα οὐσιαστικά

§ 55. α') Παῦλος - Γεώργιος, πρόβατον - σκύλος, θρανίον - μαχαίρι, β') προσευχή - ἐλεημοσύνη, ἡσυχία - ἀσθένεια, ἐπιμέλεια - καλωσύνη.

Αἱ λέξεις τῆς α' περιπτώσεως, δύο - δύο, φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τῆς δὲ β' περιπτώσεως φανερώνουν πράξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα. Αἱ λέξεις, ποὺ φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα ἢ πράξιν, κατάστασιν, ιδιότητα, λέγονται **οὐσιαστικά**.

§ 56. Ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά, ὅσα φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, λέγονται **συγκεκριμένα**. Ὅσα φανερώνουν πράξιν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα, δηλ. ἀφηρημένας ἐννοίας, λέγονται **ἀφηρημένα** οὐσιαστικά (τὴν ἀφηρημένην ἐννοίαν π.χ. ἐλεημοσύνην σχηματίζομεν, ὅταν βλέπωμεν, ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ ἐλεοῦν τοὺς ἀδυνάτους, τὴν ἡσυχίαν, ὅταν βλέπωμεν ἄνθρώπους νὰ ἡσυχάζουν).

Τὰ συγκεκριμένα οὐσιαστικά λέγονται:

1) **Κύρια ὀνόματα**, ὅταν σημαίνουν ἓν μόνον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, π.χ. Γεώργιος, Βουκεφάλας, Ἀθήναι.

2) **Προσηγορικά** ὀνόματα, ὅταν σημαίνουν σύνολον προσώπων, ζῶων ἢ πραγμάτων τοῦ αὐτοῦ εἴδους: μαθητής, σκύλος, βουνόν.

§ 57. Περὶ τοῦ γένους τῶν οὐσιαστικῶν :

1. Οὐσιαστικά, ὅπως ὁ ἀνὴρ, ἡ γυνή, τὸ τέκνον, ὁ λίθος, ἡ θύρα, τὰ ὁποῖα ἔχουν μόνον ἓνα τύπον καὶ ἓν γένος, λέγονται **μονοκατάληκτα** καὶ **μονογενῆ**: ἐὰν εἶναι ὀνόματα ζῶων, λέγονται **ἐπίκοινα** : ὁ ἀετός, ἡ ἀλώπηξ, ἡ χελώνη, ὁ λαγός. Ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ τὸ φυσικὸν γένος τῶν ἐπικοίνων, χρῆσιμοποιούνηται αἱ λέξεις ἀρσενικός - θηλυκός, π.χ. ὁ ἀρσενικός ἀετός - ὁ θηλυκός ἀετός, ἡ ἀρσενικὴ χελώνη - ἡ θηλυκὴ χελώνη.

2. Τὰ οὐσιαστικά, ὅπως ὁ *ιατρός* - ἡ *ιατρός*, ὁ *ὑπουργός* - ἡ *ὑπουργός*, ὁ *ταμίας* - ἡ *ταμίας*, τὰ ὅποια ἔχουν ἓνα τύπον, ἀλλὰ δύο γένη, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, λέγονται **μονοκατάληκτα** καὶ **διγενῆ** ἢ **οὐσιαστικά κοινοῦ γένους**.

3. Οὐσιαστικά, ὅπως ὁ *μαθητής* - ἡ *μαθήτρια*, ὁ *ἀνθοπώλης* - ἡ *ἀνθοπώλις*, ὁ *λέων* - ἡ *λέαινα*, τὰ ὅποια ἔχουν δύο τύπους, ἓνα ἀρσενικοῦ γένους καὶ ἓνα θηλυκοῦ, λέγονται **δικατάληκτα** καὶ **διγενῆ**.

Κλίσις οὐσιαστικῶν

Ἡ πρώτη κλίσις

§ 58. α') Εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ σχολείου ὑπάρχουν **χάρται** διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς **Γεωγραφίας** καὶ **Ἱστορίας**. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν καὶ **ἔδραι**, ἀπὸ τὰς ὁποίας διδάσκουν οἱ **καθηγηταί**, ἐνῶ οἱ **μαθηταί** κάθονται εἰς τὰ **θρανία**. Ὅμαδες δὲ **μαθητῶν** κάθε ἡμέραν φροντίζουσιν διὰ τὴν καθαριότητα τῶν **αἰθουσῶν**.

β') Εἰς τὴν **μάχην** τῶν **Θερμοπυλῶν** ὑπὸ τὴν **ἀρχηγίαν** τοῦ βασιλέως τῶν **Σπαρτιατῶν Λεωνίδου** ἐπὶ πολλὰς **ἡμέρας** ἀπέκρουον οἱ Ἕλληες **ὀπλίται** τὰς ἐπιθέσεις τῆς **στρατιᾶς** τῶν **Περσῶν**. Ἀλλὰ μετὰ τὴν **προδοσίαν** τοῦ **προδότου Ἐφιάλτου** ἐκνικλώθησαν ὑπὸ τῶν **Περσῶν** καὶ ἐφρονεῦθησαν ὅλοι ἀγωνιζόμενοι μετὰ **ἀνδρείαν**.

γ') Ἐντὸς τῆς **θαλάσσης** ζοῦν καὶ θηρία, **φάλαιναί** καὶ **καρχαρίαί**, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κινδυνεύουσιν συχνὰ οἱ **ναῦται**.

§ 59. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν ὀνόματα οὐσιαστικά ἀρσενικά καὶ θηλυκά.

α') **Ἀρσενικά**: ὁ *μαθητής*, ὁ *καθηγητής*, ὁ *χάρτης*, ὁ *Σπαρτιάτης*, ὁ *ναύτης*, ὁ *Λεωνίδας*, ὁ *καρχαρίας*, ποὺ ἔχουν κατάληξιν **-ης** ἢ **-ας** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ.

β') **Θηλυκά**: ἡ *μάχη*, ἡ *χαρά*, ἡ *στρατιά*, ἡ *ἡμέρα*, ἡ *ἱστορία*, ἡ *θάλασσα*, ποὺ ἔχουν κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ **-ῆ** ἢ **-α** μακρὸν ἢ **-α** βραχύ.

§ 60. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην κλίσιν.

Ἡ πρώτη κλίσις περιλαμβάνει ὀνόματα: 1) **ἀρσενικά** μετὰ κατὰ-

ληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ - ας ἤ - ης καὶ 2) **θηλυκά**
 μὲ κατὰληξιν - η ἤ - α. Κλίνονται δὲ ὡς κατωτέρω.

1. Ἄρσενικά

§ 61. α) εἰς - ας, γεν. - ου καὶ εἰς - ας, γεν. - α ἢ - ᾶς, γεν. - ᾶ.

	Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς	Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς
᾽Ον.	ὁ ταμί - ας	οἱ ταμί - αι	ὁ Λεωνίδ - ας	ὁ Μελ - ᾶς
Γεν.	τοῦ ταμί - ου	τῶν ταμι - ὦν	τοῦ Λεωνίδ - α	τοῦ Μελ - ᾶ
Δοτ.	τῶ ταμί - α	τοῖς ταμί - αις	—	—
Αἰτ.	τὸν ταμί - αν	τοὺς ταμί - ας	τὸν Λεωνίδ - αν	τὸν Μελ - ᾶν
Κλ.	ὃ ταμί - α	ὃ ταμί - αι	ὃ Λεωνίδ - α	ὃ Μελ - ᾶ

1. Κατὰ τὸ ὁ ταμίαις, κλίνονται τὰ ὀνόματα: ὁ τραυματίας, ὁ κτηματίας, ὁ ἐπαγγελματίας, ὁ μανθῦας, ὁ ἐπιχειρηματίας κλπ.

2. Κατὰ τὸ Λεωνίδαις, κλίνονται τὰ κύρια ὀνόματα: Ἐπαμεινώνδας, Ρώμας, Γρίβας, Σάθας κ.ᾶ., κατὰ δὲ τὸ Μελᾶς, τὰ: Σκουφᾶς, Παλαμᾶς, Πολυλᾶς, Μεταξᾶς κ.ᾶ.

§ 62. β) εἰς - ἡς, γεν. - οὔ, εἰς - ης, γεν. ου ἢ - η καὶ εἰς - ἦς, γεν. ἦ.

	Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς	Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς
᾽Ον.	ὁ μαθητ - ἡς	τεχνίτ - ης	οἱ μαθητ - αι	τεχνίτ - αι
Γεν.	τοῦ μαθητ - οὔ	τεχνίτ - ου	τῶν μαθητ - ὦν	τεχνίτ - ὦν
Δοτ.	τῶ μαθητ - ἦ	τεχνίτ - η	τοῖς μαθητ - αῖς	τεχνίτ - αις
Αἰτ.	τὸν μαθητ - ἦν	τεχνίτ - ην	τοὺς μαθητ - ᾶς	τεχνίτ - ας
Κλ.	ὃ μαθητ - ᾶ	τεχνίτ - α	ὃ μαθητ - αι	τεχνίτ - αι

Ἐνικὸς

᾽Ον.	ὁ Κανάρ - ης	Διγεν - ἦς
Γεν.	τοῦ Κανάρ - η	Διγεν - ἦ
Αἰτ.	τὸν Κανάρ - ην	Διγεν - ἦν
Κλ.	ὃ Κανάρ - η	Διγεν - ἦ

1. Κατὰ τὸ ὁ μαθητής, κλίνονται τὰ: ποιητής, διευθυντής,

γυμναστής, σχεδιαστής κ.ἄ., κατὰ τὸ ὁ τεχνίτης, τά : ναύτης, χάρτης, πλανήτης, πολίτης, Σπαρτιάτης, νομάρχης, γυμνασιάρχης κ.ἄ.

2. Κατὰ τὸ ὁ Κανάρης, κλίνονται τά : Μιαούλης, Καραϊσκάκης, Τρικούπης, Καψάλης κ.ἄ., κατὰ δὲ τὸ ὁ Διγενῆς κλίνονται τά : Παπανικολῆς, Σαορῆς, Στρατῆς κ.ἄ.

3. Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα (συνηρημένα) Ἐρμῆς, Ἀπελλῆς, Θαλλῆς, τὰ ὅποια ὅμως σχηματίζουν τὴν γενικήν εἰς - οὔ : Ἐρμού, Ἀπελλοῦ, Θαλοῦ.

2. Θ η λ υ κ ἄ

§ 63. α) εἰς - η, γεν - ης καὶ εἰς - ἦ, γεν. - ῆς.

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὄν.	ἦ	νίκ - η	πηγ - ἦ	αἱ	νῖκ - αι	πηγ - αι
Γεν.	τῆς	νίκ - ης	πηγ - ῆς	τῶν	νικ - ῶν	πηγ - ῶν
Δοτ.	τῇ	νίκ - η	πηγ - ῆ	ταῖς	νίκ - αις	πηγ - αις
Αἰτ.	τὴν	νίκ - ην	πηγ - ἦν	τάς	νίκ - ας	πηγ - ἄς
Κλ.	ῶ	νίκ - η	πηγ - ἦ	ῶ	νικ - αι	πηγ - αι

1. Κατὰ τὸ ἦ νίκη κλίνονται τὰ ὀνόματα : ἐπιστήμη, τέχνη, κόρη, δίκη, ζέστη, Ἐλένη κ.ἄ.

2. Κατὰ τὸ ἦ πηγή κλίνονται τά : σχολή, βροντή, τιμή, φωνή, ψυχή, βροχή καὶ ἄλλα. Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ συνηρημένα συκῆ, φακῆ, γῆ, τὰ ὅποια περισπῶνται εἰς ὄλας τὰς πτώσεις.

§ 64. β) εἰς - α, γεν. - ας καὶ εἰς - ἄ, γεν. - ἄς.

	Ἐνικὸς					
Ὄν.	ἦ	μαθήτρι - α	χώρ - α	φωλε - ἄ	χαρ - ἄ	σκι - ἄ
Γεν.	τῆς	μαθητρι - ας	χώρ - ας	φωλε - ἄς	χαρ - ἄς	σκι - ἄς
Δοτ.	τῇ	μαθητρι - α	χώρ - α	φωλε - ᾶ	χαρ - ᾶ	σκι - ᾶ
Αἰτ.	τὴν	μαθήτρι - αν	χώρ - αν	φωλε - ἄν	χαρ - ἄν	σκι - ἄν
Κλ.	ῶ	μαθήτρι - α	χώρ - α	φωλε - ἄ	χαρ - ἄ	σκι - ἄ

Πληθυντικοὺς

Ὄν.	αἱ μαθήτρι - αι	χωρ - αι	φωλε - αι	χαρ - αι	σκι - αι
Γεν.	τῶν μαθητρι - ὦν	χωρ - ὦν	φωλε - ὦν	χαρ - ὦν	σκι - ὦν
Δοτ.	ταῖς μαθητρί - αις	χώρ - αις	φωλε - αῖς	χαρ - αῖς	σκι - αῖς
Αἰτ.	τὰς μαθητρί - ας	χώρ - ας	φωλε - ἄς	χαρ - ἄς	σκι - ἄς
Κλ.	ᾧ μαθήτρι - αι	χώρ - αι	φωλε - αι	χαρ - αι	σκι - αι

α) Κατὰ τὸ ἡ μαθήτρια κλίνονται τὰ : γέφυρα, μάχαιρα, ὄπη-
ρέτρια, βοήθεια, εὐσέβεια, ἀσφάλεια, διάνοια, περιπέτεια κ. ἄ. β)
κατὰ τὸ ἡ χώρα τὰ : ὦρα, θύρα, αὔρα, σάυρα, οἰκία, καρδία, ἐργασία,
τρικυμία κ. ἄ. καὶ γ) κατὰ τὰ φωλεά, χαρὰ καὶ σκιά τὰ : θεά, δω-
ρεά, γενεά, στρατιά, φρουρά, ἀνεψιά κλπ.

§ 65. γ) εἰς - α, γεν. - ης.

Ἐνικὸς

Πληθυντικοὺς

Ὄν.	ἡ μέλισσ - α	μοῦσ - α	αἱ μέλισσ - αι	μοῦσ - αι
Γεν.	τῆς μελίсс - ης	μούσ - ης	τῶν μελίсс - ὦν	μουσ - ὦν
Δοτ.	τῇ μελίсс - η	μούσ - η	ταῖς μελίсс - αις	μούσ - αις
Αἰτ.	τὴν μέλιсс - αν	μούσ - αν	τὰς μελίсс - ας	μούσ - ας
Κλ.	ᾧ μέλιсс - α	μούσ - α	ᾧ μέλιсс - αι	μούσ - αι

Κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτὰ κλίνονται τὰ : θάλασσα, τράπεζα,
αἴθουσα, γλῶσσα, δίψα, πείνα, ρίζα, δόξα κ. ἄ.

Σημείωσις. Ἡ ἀρχαία δοτικὴ χρησιμοποιεῖται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον
εἰς φράσεις, ὡς ἐν Ἀθήναις, ἐν Σπάρτῃ, ἐν Λαρίσῃ, ἐν Λαμία, ἐν δόξῃ καὶ
τιμῇ θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος, καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις.

§ 66. Καταλήξεις τῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως

Ἐνικὸς

Πληθυντικοὺς

	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Ἄρσεν. Θηλυκ.
Ὄν.	- ας ἦ - ης	- η ἦ - α βραχὺ	- αι
		ἦ - α μακρὸν	
Γεν.	- ου ἦ - η	- ης ἦ - ας	- ων
Δοτ.	- α ἦ - η	- η ἦ - α	- αις
Αἰτ.	- αν ἦ - ην	- ην ἦ - αν	- ας
Κλ.	- α ἦ - η	- η ἦ - α	- αι

§ 67. 1. Τὰ ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως, ἀρσενικά καὶ θηλυκά, ἔχουν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τὰς ἰδίας καταλήξεις, εἰς δὲ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται ὅλα εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται : τῶν χωρῶν, τῶν τραπεζῶν, τῶν κτηματιῶν.

2. Τὸ α εἰς τὴν κατάληξιν - ας εἶναι πάντοτε μακρὸν : τῆς χώρας, τοὺς μαθητάς, τῆς ὥρας, τὰς γλώσσας.

3. Τὸ α τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἰς τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ εἶναι μακρὸν ἢ βραχὺ, ὅπως καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ: ἡ χώρα - τὴν χώραν - ᾧ χώρα, ἡ μοῦσα - τὴν μοῦσαν - ᾧ μοῦσα, ἡ τράπεζα - τὴν τράπεζαν - ᾧ τράπεζα.

4. Ἡ κατάληξις -αι τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι βραχεῖα : αἱ γλώσσαι (§ 13), αἱ χώραι.

5. Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ ἐνικοῦ, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται (§ 24).

§ 68. Ἀπὸ τὰ ἀρσενικά πρωτόκλιτα, ποὺ λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -ης, σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -α βραχὺ :

1. Ὅσα λήγουν εἰς -της - ἀρχης, - μέτρης, - πώλης : ᾧ μαθητά, ᾧ γυμνασιάρχα, ᾧ γεωμέτρα, ᾧ βιβλιοπῶλα. Εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τὸ ὄνομα ὁ δεσπότης ἀναβιβάζει τὸν τόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : ᾧ δέσποτα.

§ 69. Εἰς τὰ θηλυκὰ πρωτόκλιτα, ποὺ λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -α, τὸ α αὐτό, ἂν ὑπάρχη πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν ἢ ρ, λέγεται **καθαρόν**: σοφία, ἀνδρεία, χαρά· ἂν ὑπάρχη ἄλλο σύμφωνον, λέγεται **μὴ καθαρόν**: δόξα, θάλασσα, αἴθουσα.

§ 70. Τὸ καθαρόν α εἶναι κατὰ κανόνα μακρὸν: ἡ χώρα, ἡ ὥρα, ἡ ἱστορία, ἡ ἡμέρα, ἡ σοφία. Εἶναι βραχὺ α) εἰς τὰ προπαροξύτονα: ἡ γέφυρα, ἡ εὐσέβεια, ἡ ἐπιμέλεια καὶ β) εἰς τὰ δισύλλαβα: μοῖρα, πείρα, πρῶρα, σφαῖρα, σφῆρα, γραῖα, μαῖα.

Τὸ μὴ καθαρόν α εἶναι βραχὺ καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τρέπεται εἰς η : ἡ μοῦσα - τῆς μούσης, ἡ ρίζα - τῆς ρίζης, ἡ αἴθουσα - τῆς αἰθούσης, ἡ θάλασσα - τῆς θαλάσσης.

§ 71. Τὰ ὀνόματα ἢ γῆ, ἢ Ἐθνη, ὁ βορρᾶς εἶναι συνηρημένα, ἔχουν εἰς ὄλας τὰς πτώσεις **η** ἢ **α** καὶ περισπῶνται : τῆς γῆς - τὴν γῆν, τῆς Ἐθνη - τὴν Ἐθνην, τοῦ βορρᾶ - τὸν βορρᾶν.

§ 72. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι :

Πολλὰ ἀπὸ τὰ πρωτόκλιτα ἀρσενικά εἰς - **ης** καὶ - **ας** καὶ κυρίως ὅσα τονίζονται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν (βαρύτονα) ἔχουν **α**) εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ κατάληξιν - **η** ἢ - **α** ἀντί - **ου**, π.χ. τοῦ ἐργάτη, τοῦ ναύτη, τοῦ Ἀριστείδη, τοῦ ταμῖα, τοῦ καρχαρία, τοῦ Πανσανία β) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ἔχουν κατάληξιν - **ες**, π.χ. οἱ ἐργάτες - τοὺς ἐργάτες, οἱ χάρτες - τοὺς χάρτες, οἱ Σπαρτιάτες - τοὺς Σπαρτιάτες, ἐνῶ τὰ δξύτονα κάμνουν συνήθως οἱ μαθηταὶ - τοὺς μαθητάς, οἱ ποιηταὶ τοὺς ποιητάς γ) εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντοῦν καὶ χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς καταλήξεως: τὸν μαθητή, τὸν Γυμνασιάρχην, τὸν ἐργάτη, τὸν ταμῖα.

Εἰς πολλὰ θηλυκὰ πρωτόκλιτα α) ἀπαντᾷ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς καταλήξεως: τὴν τιμὴν, τὴν ἀδελφὴν, τὴν ἀγορὰν, τὴν ἀνεμῖα κ.ά. β) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀντὶ τοῦ ἄρθρου **αἱ** τίθεται τὸ ἄρθρον **οἱ** τοῦ ἀρσενικοῦ γένους καὶ εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀντὶ τοῦ ἄρθρου **τάς** τίθεται τὸ ἄρθρον **τις** καὶ ἀντὶ τῶν καταλήξεων - **αι** τῆς ὀνομαστικῆς καὶ - **ας** τῆς αἰτιατικῆς αἱ καταλήξεις εἶναι - **ες** : οἱ ἀδελφές - τὶς ἀδελφές, οἱ χῶρες - τὶς χῶρες, οἱ φιλίες - τὶς φιλίες, οἱ θάλασσες - τὶς θάλασσες γ) εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ δὲν καταβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν : τῆς γέφυρας - τὶς γέφυρας, τῆς θάλασσας - τὶς θάλασσες, τῆς αἵθουσας - τὶς αἵθουσες δ) τὸ μὴ καθαρὸν **α** δὲν τρέπεται εἰς **η** εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ : ἡ μούσα - τῆς μούσας, ἡ αἵθουσα - τῆς αἵθουσας, ἡ θάλασσα - τῆς θάλασσας.

* Ἀ σ κ η σ ι ς *

§ 73. Ἡ Ἐθνη εἶναι ἡ πιὸ ὠραία περιουσία τῆς χώρας μας. Αἱ πρὸς ἀνατολὰς ἀκταὶ καὶ ἡ πρὸς νότον πλευρὰ τῆς Ἐθνης περιβρέχονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Αἱ παραλῖαι αὐτῆς φαίνονται σὰν νὰ λούζονται ἀπὸ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης. Τὰς Κυριακὰς μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι, ὄμιλοι ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν κάμνουν ἐκδρομὰς εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ νοιώθουν χαρὰν καὶ ὑγίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν κουραστικὴν ἐργασίαν τῶν ἐξ ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος. Εἰς μερικὰς ἐξοχικὰς ἐκκλησίας αἱ οἰκογένειαι κάμνουν λειτουργίας, τὰς ὁποίας παρακολουθοῦν μὲ βθεϊαν εὐλάβειαν.

* Διὰ τὰ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά.

Αἱ Ἀθήναι εἶναι ἀπὸ τὰς πρὸ ὠραίας πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης. Τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς καὶ ὅσα ἄλλα προέρχονται ἀπὸ δωρεὰς εὐεργετῶν στολιζοῦν τὰς Ἀθήνας καὶ προσελκύουν πολλοὺς ἐπισκέπτας ὄχι μόνον ἐπαρχιώτας, ἀλλὰ καὶ ξένους. Τὸν παλαιὸν καιρὸν αἱ Ἀθήναι ἦσαν πατρὶς μεγάλων ποιητῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰ ποιήματά των προέτρεπον τοὺς νεανίας νὰ γίνων καλοὶ πολῖται.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τύπων, κατὰ τὴν κρίσιν του καταλλήλων διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς κατανοήσεως καὶ ἐκμαθήσεως τούτων ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Ἡ δευτέρα κλίσις

§ 74. α') Οἱ γεωργοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν. Τοὺς ἀγρούς ὀργάνουν μὲ ἄροτρα καὶ σπέρνουν συνήθως σίτον. Φυτεύουν ἀκόμη ὀπωροφόρα δένδρα καὶ διάφορα φυτά. Τὰ ποιμνιά των βόσκουν εἰς τόπους, πρὸ δὲν καλλιεργοῦνται. Ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ σίτου καὶ τῶν καρπῶν τῶν δένδρων συντηροῦνται.

β') Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν νήσων οἱ περισσότεροι ἔχουν εἰς τὸν νοῦν νὰ ταξιδεύσουν μὲ πλοῖα εἰς τόπους μακρινούς καὶ νὰ γνωρίσουν καὶ ἄλλους λαούς. Μερικοὶ δὲ ἔχουν κατὰ νοῦν νὰ κάνουν καὶ τὸν περίπλου τῆς γῆς, χωρὶς νὰ σκέπτονται, ὅτι μπορεῖ νὰ πεθάνουν καὶ νὰ ἀφήσουν τὰ ὄστιά των εἰς ξένους τόπους.

γ') Ἡ Ἡπειρος εἶναι ἡ πλέον ὀρεινὴ χώρα τῆς Ἑλλάδος. Δι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι τῆς Ἡπείρου ταξιδεύουν. Μὲ δωρεὰς αὐτῶν ἔχουν κτισθῆ σχολεῖα καὶ ναοί. Ἡ Ἡπειρος ἠλευθερώθη μαζὶ μὲ τὴν Μακεδονίαν τὸ 1912. Μένουν δμως ἀκόμη ὑπόδουλοι οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς βορείου Ἡπείρου.

α') Ἀσυναίρετα οὐσιαστικά τῆς Β' κλίσεως

- § 75. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν ὀνόματα οὐσιαστικά:
1. Ἀρσενικά: ὁ γεωργός, ὁ ἀγρός, ὁ τόπος, ὁ κάτοικος, ὁ κῆπος, ὁ σίτος κλπ. μὲ κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ -ος.
 2. Θηλυκά: ἡ νῆσος, ἡ Ἡπειρος, μὲ τὴν ἰδίαν κατάληξιν -ος.

3. **Οὐδέτερα** : τὸ φυτὸν, τὸ δένδρον, τὸ ἄροτρον, τὸ σχολεῖον, μὲ κατάληξιν - **ον**.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν κλίσιν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα· τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ ἔχουν κατάληξιν - **ος**, τὰ οὐδέτερα - **ον**. Κλίνονται δὲ ὡς ἐξῆς:

1. Ἀρσενικά

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς			
ἽΟν.	ὁ	ἄγρ - ὀς	ἄνθρωπ - ὀς	οἱ	ἄγρ - οἱ	ἄνθρωπ - οἱ
Γεν.	τοῦ	ἄγρ - οῦ	ἄνθρώπ - ον	τῶν	ἄγρ - ὦν	ἄνθρώπ - ὠν
Δοτ.	τῷ	ἄγρ - ῶ	ἄνθρώπ - ῶ	τοῖς	ἄγρ - οῖς	ἄνθρώπ - οῖς
Αἰτ.	τὸν	ἄγρ - ὄν	ἄνθρωπ - ὄν	τούς	ἄγρ - οὓς	ἄνθρώπ - οὓς
Κλ.	ῶ	ἄγρ - ἐ	ἄνθρωπ - ε	ῶ	ἄγρ - οἱ	ἄνθρωπ - οἱ

2. Θηλυκὰ

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς				
ἽΟν.	ἡ	ὀδ - ὀς	ἔξοδ - ὀς	αἱ	ὀδ - οἱ	ἔξοδ - οἱ	νήσ - οἱ
Γεν.	τῆς	ὀδ - οῦ	ἔξοδ - ον	τῶν	ὀδ - ὦν	ἔξοδ - ὠν	νήσ - ὠν
Δοτ.	τῇ	ὀδ - ῶ	ἔξοδ - ῶ	ταῖς	ὀδ - οῖς	ἔξοδ - οῖς	νήσ - οῖς
Αἰτ.	τὴν	ὀδ - ὄν	ἔξοδ - ὄν	τάς	ὀδ - οὓς	ἔξοδ - οὓς	νήσ - οὓς
Κλ.	ῶ	ὀδ - ἐ	ἔξοδ - ε	ῶ	ὀδ - οἱ	ἔξοδ - οἱ	νήσ - οἱ

3. Οὐδέτερα

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς			
ἽΟν.	τὸ	φυτ - ὄν	ἄροτρ - ὄν	τὰ	φυτ - ἄ	ἄροτρ - ἄ
Γεν.	τοῦ	φυτ - οῦ	ἄρότρ - ον	τῶν	φυτ - ὦν	ἄρότρ - ὠν
Δοτ.	τῷ	φυτ - ῶ	ἄρότρ - ῶ	τοῖς	φυτ - οῖς	ἄρότρ - οῖς
Αἰτ.	τὸ	φυτ - ὄν	ἄροτρ - ὄν	τὰ	φυτ - ἄ	ἄροτρ - ἄ
Κλ.	ῶ	φυτ - ὄν	ἄροτρ - ὄν	ῶ	φυτ - ἄ	ἄροτρ - ἄ

Σημείωσις. Ἡ δοτικὴ ἀπαντᾷ εἰς φράσεις: δόξα τῷ Θεῷ, ἐπὶ τῷ ὄρω, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐν Βόλῳ, ἐν μέσῃ ὀδῷ, ἐπὶ ἴσσις ἄροις κλπ.]

Καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Β' κλίσεως

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
	Ἄρσεν. Θηλυκὸν	Οὐδέτερον	Ἄρσεν. Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Ὄν.	- ος	- ον	- οι	- α
Γεν.	- ου	- ου	- ων	- ων
Δοτ.	- φ	- φ	- οισ	- οισ
Αἰτ.	- ον	- ον	- ους	- α
Κλ.	- ε	- ον	- οι	- α

§ 76. 1. Κατὰ τὰ ἀρσενικά δευτερόκλιτα κλίνονται καὶ τὰ οὐσιαστικά : ποταμός, στρατός, ὀφθαλμός, γεωργός, ὑπουργός, ἰατρός, λύκος, ἵππος, λόγος, ἕπνος, φίλος, κίνδυνος, δάκτυλος, ἔμπορος, σύζυγος, πόλεμος, σῆτος, μῦθος, πῖλος κ. ἄ.

2. Κατὰ τὰ θηλυκὰ κλίνονται καὶ τὰ : ἡ στενωπός, ἡ ἀτραπός, ἡ ράβδος, ἡ νόσος, ἡ Χίος, ἡ ἄμπελος, ἡ πρόοδος, ἡ μέθοδος, ἡ Πελοπόννησος κ. ἄ.

3. Κατὰ τὰ οὐδέτερα κλίνονται καὶ τὰ : τὸ ποσόν, τὸ λουτρόν, τὸ ξύλον, τὸ ρόδον, τὸ φύλλον, τὸ βούτυρον, τὸ γυμνάσιον, τὸ οἰκόπεδον, τὸ πλοῖον, τὸ μῆλον, τὸ γραφεῖον, τὸ ταμεῖον, τὸ σῶκον κ. ἄ.

§ 77. 1. Τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ δευτερόκλιτα ἔχουν τὰς ἰδίας καταλήξεις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

2. Τὰ οὐδέτερα ὀνόματα ἐκάστης κλίσεως ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας, τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν ἐκάστου ἀριθμοῦ.

3. Ἡ κατάληξις -α τῶν οὐδετέρων εἶναι **βραχεῖα** : τὰ πλοῖα, καθὼς καὶ ἡ -οι τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν (§ 13).

§ 78. Παρατηρήσεις. Πολλῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν δευτεροκλίτων ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν χωρὶς τὸ τελικὸν ν : τὸν ἔμπορο, τὸν κῆπο, τὴν μέθοδο, τὴν ἔξοδο. Τὰ οὐδέτερα ἀπαντοῦν συνήθως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς τὸ τελικὸν ν τῆς καταλήξεως : τὸ πρόβατο, τὸ βούτυρο, τὸ πλοῖο, τὸ σχολεῖο, τὸ βιβλίον κ. ἄ.

Εἰς πολλὰ οὐδέτερα, ποὺ λήγουν εἰς -ιον, ἀπεβλήθη ἡ κατάληξις -ον καὶ λήγουν εἰς -ι : τὸ παιδί, τὸ τραπέζι, τὸ ποτήρι· αὐτὰ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς -ι οὐ καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς -ιῶν καὶ περισπῶντα ι :

τοῦ παιδιοῦ - τῶν παιδιῶν, τοῦ ποτηριοῦ - τῶν ποτηριῶν, τοῦ τραπεζιοῦ - τῶν τραπεζιῶν κ. ἄ.

Μερικὰ δευτερόκλιτα ἔχουν διπλοῦς τύπους εἰς τὸν πληθυντικόν : ὁ χρόνος - οἱ χρόνοι καὶ τὰ χρόνια, ὁ λόγος - οἱ λόγοι καὶ τὰ λόγια.

β') Συνηρημένα

§ 79. Εἰς τὸ κείμενον τῆς παραγράφου 74 ὑπάρχουν καὶ τὰ οὐσιαστικά ὁ νοῦς, ὁ περίπλους, τὸ ὄστοῦν, εἰς τὰ ὅποια ἔγινε συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος ο ἢ ε με τὰς καταλήξεις· αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλιτα** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς

Ὄν.	ὁ περίπλους (= περίπλους),	τὸ ὄστοῦν (= ὄστέον)
Γεν.	τοῦ περίπλου	τοῦ ὄστοῦ
Δοτ.	τῷ περίπλω	τῷ ὄστῳ
Αἰτ.	τὸν περίπλου	τὸ ὄστοῦν

Πληθυντικὸς

Ὄν.	οἱ περίπλοι	τὰ ὄστᾶ
Γεν.	τῶν περίπλων	τῶν ὄστων
Δοτ.	τοῖς περίπλοις	τοῖς ὄστοις
Αἰτ.	τούς περίπλους	τὰ ὄστᾶ

§ 80. Κατὰ τὸ περίπλους κλίνονται καὶ τὰ δευτερόκλιτα συνηρημένα: ὁ πλοῦς, ὁ διάπλους, ὁ ροῦς, ὁ νοῦς, ὁ κατάρροος. Τὸ ὄστοῦν (ὄστέον - ὄστοῦν) εἶναι τὸ μόνον οὐδέτερον συνηρημένον οὐσιαστικόν· ὑπάρχουν συνηρημένα οὐδέτερα ἐπίθετα, διὰ τὰ ὅποια θὰ γίνῃ λόγος εἰς τὰ ἐπίθετα.

§ 81. Τὰ **συνηρημένα δευτερόκλιτα** τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις εἰς τὴν συλλαβὴν, ποὺ τονίζεται ἢ ὀνομαστικῇ τοῦ ἐνικοῦ.

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΑΧΑΙΩΝ

§ 82. Οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα Ἑλληνικὰ φύλα, ποὺ κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ βορρᾶ. Πιστεύεται, ὅτι ξεκίνησαν

* Ἀσκησις διὰ τὰ δευτερόκλιτα οὐσιαστικά.

ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς Ἡπειροῦ, ὅπου ἦτο τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης Ἄφου πέρασαν διὰ μέσου τῶν στενωπῶν καὶ ἀτραπῶν τῆς Πίνδου, ὅπου ὑπῆρχον λύκοι, ἄρκτοι καὶ ἄλλα ἄγρια θηρία, κατέβησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἐπειτα βαδίζοντες κατὰ τὸν ροῦν τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ κατέλαβον ὅλην τὴν Θεσσαλίαν. Ἀπὸ αὐτὴν ἐπροχώρησαν πρὸς νότον καὶ ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου εὐρίσκεται σήμερον ἡ Ναύπακτος, ἐπέρασαν μὲ πρωτόγονα πλοῖα τοὺς κόλπους τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Κορίνθου καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἀργότερον μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν ἐκινήθησαν πρὸς ἀνατολὰς ἔχοντες κατὰ νοῦν νὰ ἐγκατασταθοῦν ὡς ἄποικοι εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπως καὶ ἔγινε, καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς ἔφθασαν καὶ μέχρι τῆς Κύπρου.

Σημείωσις. Διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς γραμματικῆς κατανοήσεως ἡ ἀβεβαιότητος ὁ διδάσκων ἀναθετὴ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐκ τῆς ἀσκήσεως ταύτης, ὅσας παρατηρήσεις κρίνει ἀναγκαίας.

Ἡ τρίτη κλίσις

ΧΕΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΟΙΞΙΣ

§ 83. Ὁ χειμὼν περιγελοῦσε τὴν ἀνοιξιν, διότι, μόλις αὐτὴ ἐμφανίζεται, γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες γίνονται σὰν παιδιά καὶ τρέχουν εἰς τὴν ἐξοχὴν μὲ ἐνδύματα ἑλαφρά, χωρὶς νὰ λαμβάνουν καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν υἰγιάν των. « Ἐγώ, ἔλεγεν ὁ χειμὼν, ὁμοιάζω μὲ ἄρχοντα, ὁ ὅποιος ἐπιβάλλει εἰς τοὺς βασιλεῖς νὰ φοροῦν χονδρὰ ἐνδύματα καὶ ὅλοι κάθε πρωὶ ρίχνουν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ ἰδοῦν τί καιρὸς θὰ εἶναι. Τόσον πολὺ μὲ λογασιάζω ». « Πράγματι, εἶπεν ἡ ἀνοιξις, ἀπὸ ἐσένα ὅλοι εὐχονται γρήγορα νὰ ἀπαλλαγοῦν, ἐνῶ ἐμέ, καὶ ὅταν εἶμαι ἀποῦσα, μὲ ἀναφέρουν καί, μόλις παρουσιάζομαι, ὅλοι χαίρονται ».

§ 84. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν τὰ οὐσιαστικά: ὁ χειμὼν - ὄνος, ἡ ἀνοιξις - εὐς, ὁ γέρον - ὄνος, ὁ ἀνὴρ - ὄνος, ἡ φροντίς - ἴδος, ὁ βασιλεὺς - εὐς, ὁ ἄρχων - ὄνος, τὸ ἐνδύμα - ὄνος, τὸ βλέμμα - ὄνος, τὰ ὅποια κλίνονται διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ὄνοματὰ τῆς α' καὶ β' κλίσεως.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὴν **τρίτην κλίσιν**.

Ἡ **τρίτη κλίσις** περιλαμβάνει ὀνόματα ἄρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν ἔχουν κατάληξιν - **ς** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἄλλα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν χωρὶς κατάληξιν, π.χ. ἐλπίς, φροντίς, βασιλεύς, γέρον, χειμών, ἄρχων, ἔνδυμα, βλέμμα. Ταῦτα σχηματίζουν συνήθως τὴν γενικὴν εἰς -**ος**.

§ 85. Τὸ θέμα τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων εὐρίσκεται, ἂν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρεθῇ ἡ κατάληξις - **ος** : ἦρω^ς - ἦρω^{ος} (θεμ. ἦρω -), φροντίς - φροντίδος (θ. φροντιδ -), ἄρχων - ἄρχοντος (θ. ἀρχοντ -).

§ 86. Ἐπειδὴ κανονικῶς τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, λέγονται **περιττοσύλλαβα**.

α') Φωνηεντόληκτα

§ 87. Ὅσα τριτόκλιτα ὀνόματα ἔχουν χαρακτηῖρα τοῦ θέματος φωνῆεν, λέγονται **φωνηεντόληκτα** : ὁ ἦρω^ς, ἡ πόλι - **ς**, ὁ πῆχ^υ - **ς**, ὁ βασιλεῦ^ς - **ς**.

Η Ρ Ω Ε Σ

§ 88. Ἡ **Ἡρώες** εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἀνομάζοντο, ὅσοι εἶχον τὴν καταγωγὴν ἀπὸ θεοῦς. Ἀπὸ τὴν μυθολογίαν μαθάνομεν, ὅτι ὁ Ἄχιλλεὺς ἦτο ἓνας ἐκ τῶν ἡρώων καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν ἰσχὺν τῶν μυῶν τοῦ σώματος καὶ τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως. Ἡρώες ἐθεοροῦντο καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν πόλεων, ὅπως ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης. Οἱ βασιλεῖς διέμενον εἰς τὰς ἀκροπόλεις, ποὺ ἦσαν κτισμέναι εἰς ἔκτασιν πολλῶν τετραγωνικῶν πήχεων, Περὶφημα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Κνωσοῦ εἰς τὴν Κρήτην, οἱ ὁποῖοι εἶχον σύμβολον τῆς ἰσχύος τῶν τὸν πέλεκυν.

§ 89. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον τὰ **φωνηεντόληκτα** μὲ κατάληξιν - **ς** λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ :

α) εἰς - **ως** γεν. - **ως** : ὁ ἦρω^ς - τοῦ ἦρω^{ος}

- β) εἰς - υς γεν. - υος : ὁ στάχυς - τοῦ στάχυος, ἡ κλιτύς - τῆς
- κλιτύος.
 γ) εἰς - ις γεν. - εως : ἡ πόλις - τῆς πόλεως
 δ) εἰς - υς γεν. - εως : ὁ πῆχυσ - τοῦ πήχεως
 ε) εἰς - ευς γεν. - εως : ὁ βασιλεὺς - τοῦ βασιλέως

§ 90. 1. Κλίσις τῶν εἰς - ως, γεν. - ωος, καὶ - υς, γεν. - υος.

	Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς
Ὀν.	ὁ ἦρω - ς ἢ κλιτύ - ς	οἱ ἦρω - ες αἱ κλιτύ - ες
Γεν.	τοῦ ἦρω - ος τῆς κλιτύ - ος	τῶν ἠρώ - ων τῶν κλιτύ - ων
Δοτ.	τῷ ἦρω - ι τῇ κλιτύ - ι	τοῖς ἦρω - σι ταῖς κλιτύ - σι
Αἰτ.	τὸν ἦρω - α τὴν κλιτύ - ν	τοὺς ἦρω - ας τὰς κλιτύ - ς
Κλ.	ὃ ἦρω - ς ὃ κλιτύ	ὃ ἦρω - ες ὃ κλιτύ - ες

§ 91. Καταλήξεις τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων

Ἐνικὸς	Πληθυντικὸς
Ὀν. - ς ἢ —	- ες
Γεν. - ος	- ων
Δοτ. - ι	- σι
Αἰτ. - α ἢ (ν)	- ας ἢ (ς)
Κλ. - ς ἢ —	- ες

§ 92. Τὸ α τῶν κατάληξεων - α τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ - ας τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχύ.

Τὰ εἰς - υς γεν. - υος σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ κατάληξιν - ν ἀντὶ - α, τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς κατάληξιν καὶ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μὲ κατάληξιν - ς ἀντὶ - ας. Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν εἰς - υς περισπῶνται : ὁ μῦς - τὸν μῦν, καθὼς καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ : τοὺς μῦς, τοὺς ἰχθύς, τὰς ὀφρυς. Κατὰ τὸ ὄνομα κλιτύς κλίνονται καὶ τὰ : ὀφρύς, ἰσχύς, στάχυς, δοῦς.

Παρατηρήσεις. Τὸ ὄνομα ἦρωσ ἀπαντᾷ εἰς τὸν προφορικὸν λόγον καὶ μὲ κατάληξιν - ας, ὁ ἦρωας καὶ κλίνεται κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, ὅπως ὁ Λεωνίδας, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν.

§ 93. 2. Κλίσις τῶν εἰς - **ις**, γεν. - **εως**, καὶ - **υς**, γεν. - **εως**.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

᾽Ον. ἡ πόλι - **ς** ὁ πῆχυ - **ς** αἱ πόλεις οἱ πῆχεις
 Γεν. τῆς πόλε - **ως** τοῦ πῆχε - **ως** τῶν πόλε - **ων** τῶν πῆχε - **ων**
 Δοτ. τῇ πόλει τῷ πῆχει ταῖς πόλε - **σι** τοῖς πῆχε - **σι**
 Αἰτ. τὴν πόλι - **ν** τὸν πῆχυ - **ν** τὰς πόλεις τοὺς πῆχεις
 Κλ. ᾧ πόλι ᾧ πῆχυ ᾧ πόλεις ᾧ πῆχεις

§ 94. Κατὰ τὸ ἢ πόλις κλίνονται καὶ τὰ: ἡ ἀκρόπολις, ἡ κλίσις, ἡ διαίρεσις, ἡ ἀπόστασις, ἡ κυβέρνησις κ.ἄ., κατὰ δὲ τὸ πῆχυς, ὁ πέλεκυς.

§ 95. α) Τὰ εἰς - **ις** καὶ - **υς**, γεν. - **εως** σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ θέμα μὲ χαρακτηριστικὴν **ι** ἢ **υ**: πόλι -, πῆχυ -, ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις ἀπὸ θέμα μὲ χαρακτηριστικὴν **ε**: πόλε -, πῆχε -.

β) Ὁ χαρακτήρ **ε** τοῦ θέματος **συναιρεῖται** μὲ τὸ ἐπόμενον **ε** τῆς καταλήξεως: πόλεες - πόλεις, πῆχες - πῆχεις· ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ: τὰς πόλεις, τοὺς πῆχεις.

γ) Ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν - **ως** ἀντὶ - **ος**, τονίζεται δὲ αὐτὴ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν: τῆς πόλεως - τῶν πόλεων, τοῦ πῆχεως - τῶν πῆχεων.

δ) Τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζουν μὲ κατάληξιν - **ν**: τὴν πόλιν, τὸν πῆχυν, τὴν δὲ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς κατάληξιν: ᾧ πόλι, πῆχυ.

§ 96. Παρατηρήσεις. 1) Μερικὰ ὀνόματα, ποὺ ἔληγον εἰς - **ις**, κλίνονται κατὰ τὴν **α'** κλίσιν: ἡ βρύση - τῆς βρύσης - οἱ βρύσες, ἡ ράχη - τῆς ράχης - οἱ ράχες κλπ. Τὸ ὄνομα ἢ πόλη ἀπαντᾷ καὶ μὲ κεφαλαῖον ἢ Πόλη, ὅσακις σημαίνει κυρίως τὴν Κωνσταντινούπολιν.

§ 97. 3. Κλίσις τῶν εἰς - **εὺς**, γεν. **εὺς**.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

᾽Ον. ὁ βασιλεὺς - **ς** οἱ βασιλεῖς
 Γεν. τοῦ βασιλέ - **ως** τῶν βασιλέ - **ων**
 Δοτ. τῷ βασιλεῖ τοῖς βασιλεῦ - **σι**
 Αἰτ. τὸν βασιλέ - **α** τοὺς βασιλεῖς
 Κλ. ᾧ βασιλεῦ ᾧ βασιλεῖς

Σημειώσεις. Δοτική άπαντά εις φράσεις: *Νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος κ.ά.*

§ 98. Κατὰ τὸ ὁ βασιλεὺς κλίνονται καὶ τὰ: ὁ ἱερεὺς, ὁ συγγραφεὺς, ὁ γραμματεὺς, ὁ ἵππεύς, ὁ Πειραιεύς, γεν. Πειραιεύς (ἀπὸ τὸ Πειραιεύς).

§ 99. 1. Ὁ χαρακτήρ υ τῶν εἰς -εὺς ὀνομάτων ἀποβάλλεται μεταξὺ φωνηέντων: τοῦ βασιλέως - τὸν βασιλέα - τῶν βασιλέων. Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ υ τὸ ε τοῦ θέματος συναϊρεῖται μὲ τὸ ε τῆς καταλήξεως: οἱ βασιλέες - βασιλεῖς.

2. Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἢ κατάληξις εἶναι -ως ἀντὶ -ος.

3. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζεται χωρὶς κατάληξιν: ὦ βασιλεῦ.

4. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν: τοὺς βασιλεῖς, ὦ βασιλεῖς.

Παρατηρήσεις. Τὸ ὄνομα ἢ ἦχώ κλίνεται εἰς τὸν ἐνικόν: ἡ ἦχώ, τῆς ἦχός, τὴν ἦχώ. Κατ' αὐτὸ κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα: *λεχώ, Σαπφώ, Κλειώ, Καλυψώ, Μαριγώ*, τὰ ὅποια εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἔχουν γενικὴν τῆς *λεχῶς, Σαπφῶς, Καλυψῶς, Μαριγῶς*. Μερικὰ ἀπὸ τὰ εἰς -εὺς ἀπαντοῦν εἰς τὴν ὀμιλουμένην μὲ κατάληξιν -ας: ὁ συγγραφεας, ὁ γραμματέας.

β') Ἄφω νόληκτα

§ 100. — α') Εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαρσθῶνος, μόλις ἐδόθη μὲ τὴν *σάλπιγγα* τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσεως, αἱ *φάλαγγες* τῶν Ἑλλήνων ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Περσῶν καὶ εἰς ἀγῶνα *σώματος* πρὸς *σῶμα* τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν. Μετὰ τὴν μάχην *κῆρυξ* ἔτρεξεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν νίκην, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τόσην *ταχύτητα*, ὥστε, μόλις ἐφώνησε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους: « Ἐνικήσαμεν ἐπολεμήσαμεν σὰν *λέοντες* καὶ *γίγαντες* », ἐξέπνευσε.

β') Πρὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου εἶναι στημένοι οἱ *ἀνδριάντες* τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τοῦ Ρήγα Φεραίου. Τὸ *αἶμα* αὐτῶν ἐτόνωσε τὸ *φρόνημα* τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, πὸν ἐμάχοντο διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς *πατρίδος*. Τὸν ἴδιον ἀγῶνα διεξήγαγον καὶ οἱ Κύπριοι, *φύλακες* τῶν Ἐθνικῶν παραδόσεων. Ὁ Ἄγγλος διοικητής, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Κυπρίους νὰ γίνουν καταδότηι τῶν

ἀγωνιστῶν, ἐβασάνιζε τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς νέους.
Ἡ φωνὴ ὅμως τῶν Κυπρίων ἔμεινε ἀλύγιστη ὡς χάλυψ.

§ 101. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν :

1) Οὐσιαστικά τριτόκλιτα ἀρσενικά καὶ θηλυκά, φύλαξ - φύλακος, σάλπιγξ - σάλπιγγος, χάλυψ - χάλυβος, ταχύτης - ταχύτητος, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα ἄφωνον (οὐρανικόν, χειλικόν, ὀδοντικόν) καὶ λέγονται ἄφωινόληκτα. Ταῦτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μετὰ κατάληξιν - ς : φύλαξ (φύλακ-ς), ἄραψ (ἄραβ-ς), ταχύτης (ταχύτητ-ς), ἐλπίς (ἐλπιδ-ς).

2) Οὐσιαστικά, ποὺ ἔχουν πρὸ τῆς καταλήξεως τῆς γενικῆς ντ καὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἄλλα μετὰ κατάληξιν - ς, γίγας - γίγαντος, ἄλλα δὲ χωρὶς τὸ ς εἰς -ων, γέρον - γέροντος, καὶ

3) Οὐδέτερα : τὸ σῶμα, τὸ αἷμα.

Κλίσις ἀφωινόληκτων

1. Ἀρσενικά καὶ θηλυκά

§ 102. Μετὰ χαρακτῆρα οὐρανικόν κ, γ, χ.

Ἐνικὸς

Ὄν. ὁ φύλαξ (κ-ς)	ἢ ν φάλαγξ (γ-ς)	ὁ ὄνυξ (χ-ς)
Γεν. τοῦ φύλακ-ος	τῆς φάλαγγ-ος	τοῦ ὄνυχ-ος
Δοτ. τῷ φύλακ-ι	τῇ φάλαγγ-ι	τῷ ὄνυχ-ι
Αἰτ. τὸν φύλακ-α	τὴν φάλαγγ-α	τὸν ὄνυχ-α
Κλ. ᾧ φύλαξ	ᾧ φάλαγξ	ᾧ ὄνυξ

Πληθυντικὸς

Ὄν. οἱ φύλακ-ες	αἱ φάλαγγ-ες	οἱ ὄνυχ-ες
Γεν. τῶν φύλακ-ων	τῶν φαλάγγ-ων	τῶν ὄνυχ-ων
Δοτ. τοῖς φύλαξ-ι(κ-σι)	ταῖς φάλαγξ-ι(γ-σι)	τοῖς ὄνυξ-ι(χ-σι)
Αἰτ. τοὺς φύλακ-ας	τὰς φάλαγγ-ας	τοὺς ὄνυχ-ας
Κλ. ᾧ φύλακ-ες	ᾧ φάλαγγ-ες	ᾧ ὄνυχ-ες

Ὅμοίως κλίνονται τὰ : κόραξ, θώραξ, πτέρυξ, μᾶστιξ (-γος), διῶρυξ (-γος), βῆξ (-χός).

§ 103 Με χαρακτήρα χειλικὸν π, β.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὀν. ὁ κώνωψ(π-ς) χάλυψ(β-ς)	οἱ κώνωπ-ες	χάλυβ-ες
Γεν. τοῦ κώνωπ-ος	χάλυβ-ος	τῶν κωνώπ-ων
Δοτ. τῷ κώνωπ-ι	χάλυβ-ι	τοῖς κώνωπι(π-σι) χάλυπι(β-σι)
Αἰτ. τὸν κώνωπ-α	χάλυβ-α	τούς κώνωπ-ας χάλυβ-ας
Κλ. ὃ κώνωψ	χάλυψ	ὃ κώνωπ-ες χάλυβες

Ὅμοιως κλίνονται τὰ ὀνόματα Ἄραψ, Κύκλωψ, λαῖλαψ, προῖγκιψ, Αἰθίωψ, κλπ. (μύωψ, πρεσβύωψ).

§ 104. Με χαρακτήρα ὀδοντικὸν τ, δ, θ.

Ἐνικὸς

Ὀν. ὁ τάπητ(τ-ς)	ἡ πατρίς(δ-ς)	ἔθνη(θ-ς)
Γεν. τοῦ τάπητ-ος	τῆς πατρίδ-ος	ἔθνηθ-ος
Δοτ. τῷ τάπητ-ι	τῇ πατρίδ-ι	ἔθνηθ-ι
Αἰτ. τὸν τάπητ-α	τὴν πατρίδ-α	ἔθνηθ-α
Κλ. ὃ τάπητ	ὃ πατρίς	ἔθνη

Πληθυντικὸς

Ὀν. οἱ τάπητ-ες	αἱ πατρίδ-ες	ἔθνηθ-ες
Γεν. τῶν τάπητ-ων	τῶν πατρίδ-ων	ἔθνηθ-ων
Δοτ. τοῖς τάπητ-σι(τ-σι)	ταῖς πατρίδ-σι(δ-σι)	ἔθνηθ-σι(θ-σι)
Αἰτ. τούς τάπητ-ας	τάς πατρίδ-ας	ἔθνηθ-ας
Κλ. ὃ τάπητ-ες	ὃ πατρίδ-ες	ἔθνηθ-ες

Ὅμοιως κλίνονται τὰ ὀνόματα : λέβητ, ταχύτης, ὠραιότητ, λευκότητ, γέλωτ, ἰδρώτ, λαμπάτ, ὀμάτ, ἐλπίτ, Ἑλληνίτ, σφραγιτ (- ἴδοτ).

§ 105. Με ντ πρὸ τῆτ καταλήξεωτ τῆτ γενικῆτ καὶ με κατάληξιν - τ εἰτ τῆν ὀνομαστικῆν τοῦ ἐνικοῦ.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὀν. ὁ ἀνδριάτ	γίγασ	οἱ ἀνδριάντετ	γίγαντετ
Γεν. τοῦ ἀνδριάντοτ	γίγαντοτ	τῶν ἀνδριάντων	γιγάντων
Δοτ. τῷ ἀνδριάντι	γίγαντι	τοῖς ἀνδριάσι	γίγασι
Αἰτ. τὸν ἀνδριάντα	γίγαντα	τούτ ἀνδριάντατ	γίγαντατ
Κλ. ὃ ἀνδριάτ	γίγαν	ὃ ἀνδριάντετ	γίγαντετ

Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : *ἰμάς, ἐλέφας, ἀδάμας* κ. ἄ.
 § 106. Μὲν **ντ** πρὸ τῆς καταλήξεως τῆς γενικῆς τοῦ ἐνικοῦ λήγοντα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς - **ων**, - **οντος** ἢ - **ῶν**, - **ῶντος**.

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς		
Ὀν. ὁ	γέρον	Ξενοφῶν	οἱ	γέροντες	(Ξενοφῶντες)
Γεν. τοῦ	γέροντος	Ξενοφῶντος	τῶν	γερόντων	Ξενοφόντων
Δοτ. τῷ	γέροντι	Ξενοφῶντι	τοῖς	γέρουσι	Ξενοφῶσι
Αἰτ. τὸν	γέροντα	Ξενοφῶντα	τούς	γέροντας	Ξενοφῶντας
Κλ. ᾧ	γέρον	Ξενοφῶν	ᾧ	γέροντες	Ξενοφῶντες)

Ὅμοίως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : ὁ *δριζων*, ὁ *λέων*, ὁ *Ναπολέων* κ. ἄ.

§ 107. α) Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀφωλόηκτων τριτοκλίτων ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀνομάτων σχηματίζεται μὲ κατάληξιν **ς**. Τὸ **ς** ἐνώνεται μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ οὐρανικὸν εἰς **ξ** : *κόραξ* (= κόρακ - **ς**), μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ χειλικὸν εἰς **ψ** : *Ἄραψ* (= Ἄραβ - **ς**), τὸ δὲ ὀδοντικὸν πρὸ τοῦ **ς** ἀποβάλλεται : *ἐλπὶς* (= ἐλπίδ - **ς**).

β) Τὰ βαρύτενα ὀδοντικά εἰς - **ις** σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ μὲ κατάληξιν **ν** ἀντὶ **α** : *τὴν ἔριν, τὴν ὄριν, τὴν Ἄρτεμιν* καὶ τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὸ θέμα : ᾧ *ῥρι*, ᾧ *Ῥρι* (§ 9).

γ) Εἰς ὅσα πρὸ τῆς καταλήξεως **ς** τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ ὑπάρχει τὸ **ντ**, τὸ **ντ** ἀποβάλλεται καὶ ἐκτείνεται τὸ πρὸ τοῦ **ντ** βραχὺ φωνῆεν εἰς μακρόν : *γίγας* (= γίγαντ - **ς**). Εἰς τὸ ὄνομα ὀδοῦς - ὀδόντος, ἀπὸ τὸ ὀδοντς, τὸ **ο** μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **ντ** πρὸ τοῦ **ς**, γίνεται **ου**. (Ἄναπληρωματικὴ ἔκτασις).

Ὅσα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχουν κατάληξιν **ς**, ἔχουν ὀνομαστικὴν αὐτὸ τὸ θέμα μὲ ἔκτασιν τοῦ **ο** εἰς **ω**, ἀφοῦ ἐξέπεσε τὸ τελικὸν **τ** : *γέρον* (= γέροντ -), *λέων* (= λέοντ -).

Ἐκ τούτων τὰ βαρύτενα ἔχουν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἔκπτωσιν τοῦ χαρακτῆρος **τ** : ᾧ *γίγαντ*, ᾧ *λέοντ* (§ 9).

2. Ο ὕ δ έ τ ε ρ α

§ 108. Τὰ οὐδέτερα τριτόκλιτα κλίνονται σύμφωνα μὲ τὰ ἐξῆς παραδείγματα :

Ἐνικὸς

Ὀν.	τὸ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονός	καθῆκον
Γεν.	τοῦ	σώματος	φρέατος	κρέατος	γεγονότος	καθήκοντος
Δοτ.	τῷ	σώματι	φρέατι	κρέατι	γεγονότι	καθήκοντι
Αἰτ.	τὸ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονός	καθῆκον
Κλ.	ᾧ	σῶμα	φρέαρ	κρέας	γεγονός	καθῆκον

Πληθυντικὸς

Ὀν.	τὰ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα
Γεν.	τῶν	σωμάτων	φρεάτων	κρεάτων	γεγονότων	καθηκόντων
Δοτ.	τοῖς	σώμασι	φρέασι	κρέασι	γεγονόσι	καθήκουσι
Αἰτ.	τὰ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα
Κλ.	ᾧ	σώματα	φρέατα	κρέατα	γεγονότα	καθήκοντα

Ὅμοιως κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα : ποιήμα, χρῆμα, σφάλμα, τέρμα, κλίμα, ἦπαρ, ὕδωρ, γῆρας, πέρας, τέρας, ἄλας, μέλλον, προῖόν, περιβάλλον, παρόν, προσόν, συμβάν.

3. Ἄφωνόληκτα μονοσύλλαβα

§ 109. Τὰ μονοσύλλαβα ἀφωνόληκτα τριτόκλιτα ὀνόματα κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

Ὀν.	ἡ	φλόξ	φλέψ	ὁ	πούς	τὸ	φῶς
Γεν.	τῆς	φλογός	φλεβός	τοῦ	ποδός	τοῦ	φωτός
Δοτ.	τῇ	φλογί	φλεβί	τῷ	ποδί	τῷ	φωτί
Αἰτ.	τὴν	φλόγα	φλέβα	τόν	πόδα	τὸ	φῶς
Κλ.	ᾧ	φλόξ	φλέψ	ᾧ	πούς	ᾧ	φῶς

Πληθυντικὸς

Ὀν.	αἱ	φλόγες	φλέβες	οἱ	πόδες	τὰ	φῶτα
Γεν.	τῶν	φλογῶν	φλεβῶν	τῶν	ποδῶν	τῶν	φώτων
Δοτ.	ταῖς	φλοξί	φλεβί	τοῖς	ποσί	τοῖς	φωσί
Αἰτ.	τὰς	φλόγας	φλέβας	τούς	πόδας	τὰ	φῶτα
Κλ.	ᾧ	φλόγες	φλέβες	ᾧ	πόδες	ᾧ	φῶτα

Ὅμοιως κλίνονται τὰ : σάρξ, δράξ, γλαῦξ, δοῦξ.

§ 110. Τὰ μονοσύλλαβα τριτόκλιτα ὀνόματα τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν, ἀλλὰ κατ' ἐξαιρέσειν τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν τὰ ὀνόματα : ὁ παῖς - τοῦ παιδός - τῶν παίδων, τὸ οὖς - τοῦ ὠτός - τῶν ὠτων, ἡ δάξ - τῆς δαδός - τῶν δάδων, τὸ φῶς - τοῦ φωτός - τῶν φώτων (= τῶν Θεοφανείων).

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν α) πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀρσενικά λήγουν εἰς -ας καὶ κλίνονται εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸ ὁ ταμίας - τοῦ ταμία, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσειν : ὁ φύλακας, κόλακας, ἄρχοντας, γέροντας· β) τὰ θηλυκὰ λήγουν εἰς -α καὶ κλίνονται εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν κατὰ τὴν α' κλίσειν ἐπιίδα, φροτιίδα, φλόγα, φλέβα, ἀσπίδα, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσειν· γ) μερικὰ ἔχουν ἄλλην μορφήν : ὁ γέρος, τὸ παιδί, τὸ δόντι, τὸ γόνατο.

γ') Ἐνρινόληκτα

§ 111. α') Κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ πτώσις τῆς χιόνος ἐμποδίζει τοὺς χωρικοὺς νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς γείτονας. Πολλὰ χωριὰ κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος ἀποκλείονται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ὅσοι ἀναγκάζονται νὰ ὀδοιποροῦν κατὰ τὸν χειμῶνα, κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν δρασιν ἀπὸ τὴν ἀντανάκλασιν ἐπὶ τῆς χιόνος τῶν ἀκτίων τοῦ φωτός. Ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους παγώνουν τὰ νερὰ ὄχι μόνον τῆς ὑπαίθρου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντὸς τῶν σωλήνων. Οἱ ποιμένες ὑποβάλλονται εἰς ἀγῶνα, διὰ νὰ συντηρήσουν τὰ ποίμνιά των δι' ἔλλειψιν τροφῶν. Οἱ Ἕλληνες δὲ ναυτικοί, πού ἔχουν μικρὰ πλοῖα, καταπλέουν εἰς τοὺς λιμένας καὶ περιμένουν τὴν ἀνοιξιν νὰ ταξιδεύσουν.

β') Νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

§ 112. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις σωλήν (σωλήνος), ποιμὴν (ποιμένος), χειμῶν (χειμῶνος), χιὼν (χιόνος), γείτων (γείτονος), αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς - ἦν καὶ - ῶν χωρὶς κατάληξιν, ἔχουν χαρακτῆρα ἔθρινον καὶ λέγονται ἐνρινόληκτα. Μερικὰ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ κατάληξιν ς : ἀκτις - ἀκτίνοσ· κλίνονται δὲ ὡς ἀκολουθῶσ.

§ 113.

Ἐνικὸς

Ὅν.	ἡ	ἄκτις	ὁ	Ἑλλήν	ποιμήν	χειμῶν	γείτων
Γεν.	τῆς	ἄκτινος	τοῦ	Ἑλλήνος	ποιμένος	χειμῶνος	γείτονος
Δοτ.	τῇ	ἄκτινι	τῷ	Ἑλληνι	ποιμένι	χειμῶνι	γείτοινι
Αἰτ.	τήν	ἄκτινα	τόν	Ἑλληνα	ποιμένα	χειμῶνα	γείτονα
Κλ.	ᾧ	ἄκτις	ᾧ	Ἑλλήν	ποιμήν	χειμῶν	γείτων

Πληθυντικὸς

Ὅν.	αἱ	ἄκτινες	οἱ	Ἑλληνες	ποιμένες	χειμῶνες	γείτονες
Γεν.	τῶν	ἄκτινων	τῶν	Ἑλλήνων	ποιμένων	χειμῶνων	γείτόνων
Δοτ.	ταῖς	ἄκτισι	τοῖς	Ἑλλησι	ποιμέσι	χειμῶσι	γείτοσι
Αἰτ.	τάς	ἄκτινας	τοὺς	Ἑλληνας	ποιμένας	χειμῶνας	γείτονας
Κλ.	ᾧ	ἄκτινες	ᾧ	Ἑλληνες	ποιμένες	χειμῶνες	γείτονες

Κατὰ τὸ **ἄκτις** κλίνονται τὰ ὀνόματα *Σαλαμίς*, *Ἐλευσίς*, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν μὲ κατὰλήξιν **ς**, πρὸ τοῦ ὁποῖου ἀποβάλλεται ὁ χαρακτήρ **ν**.

§ 114. Τὰ ἐνρινόληκτα, ποὺ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ τὸ θέμα χωρὶς κατὰλήξιν **ς**, λήγουν εἰς -**ην** ἢ -**ων** ἢ -**αν**: *σωλήν*, *μήν*, *λιμήν*, *ἄγών*, *χιτών*, *αἰών*, *λειμών*, *χειλιδών*, *ἠηδών*, *ἡγεμών*, *εἰκῶν*, *μεγιστάν*, *Ἀκαρονάν*, *Εὐροντάν* κ.ἄ. Ἀπ' αὐτὰ ἄλλα διατηροῦν τὸ **η** καὶ τὸ **ω** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις: *σωλήν* - *σωλήνος*, *χειμῶν* - *χειμῶνος* καὶ ἄλλα εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἀντὶ **η** ἔχουν **ε** καὶ ἀντὶ τοῦ **ω** ἔχουν **ο**: *ποιμήν* - *ποιμένος*, *γείτων* - *γείτονος*, *ἠηδών* - *ἠηδόνης*.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀρσενικά ἐνρινόληκτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν καὶ εἰς -**ας**: ὁ *χειμῶνας*, ὁ *γείτονας*, ὁ *σωλήνας*, καὶ κλίνονται κατὰ τὸ ὀ ταμίας - τοῦ *ταμία*, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλίσειν. Τὰ ὀνόματα *ἄκτις*, *Σαλαμίς*, *Ἐλευσίς* ἀπαντοῦν συνήθως ἢ *ἄκτινα*, ἢ *Σαλαμίνα*, ἢ *Ἐλευσίνα* καὶ κλίνονται κατὰ τὸ ἢ *ἡμέρα*, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν γ' κλίσειν.

δ') Ὑ γ ρ ό λ η κ τ α μ έ χ α ρ α κ τ ῆ ρ α ρ

§ 115. Ὑ γ ρ ό λ η κ τ α τριτόκλιτα ὀνόματα εἶναι, ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα ρ: ὁ κλητῆρ (κλητῆρ - ος), ὁ ἀήρ (ἀέρ - ος), ρήτωρ (ρήτορ - ος).

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὄν. ὁ κλητῆρ ἀήρ ρήτωρ	οἱ κλητῆρες ἀέρες ρήτορες
Γεν. τοῦ κλητῆρος ἀέρος ρήτορος	τῶν κλητῆρων ἀέρων ρητόρων
Δοτ. τῷ κλητῆρι ἀέρι ρήτορι	τοῖς κλητῆρσι ἀέρσι ρήτορσι
Αἰτ. τὸν κλητῆρα ἀέρα ρήτορα	τοὺς κλητῆρας ἀέρας ρήτορας
Κλ. ᾧ κλητῆρ ἀήρ ρήτορ	ᾧ κλητῆρες ἀέρες ρήτορες

Ὅμοίως κλίνονται τὰ ὀνόματα στατήρ, κρατήρ, νιπτήρ, αἰθήρ, κοσμήτωρ, πράκτωρ, σωτήρ, τὸ ὅποῖον ἔχει κλητικὴν ᾧ σῶτερ: Σῶτερ καὶ σῶσόν με. Τὸ ἔαρ ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸν ἐνικόν.

§ 116. Ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα ρ, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τὸ θέμα, ὅπως καὶ τὰ ἐνρινόληκτα, καὶ λήγουν εἰς - ηρ ἢ - ωρ. Ἀπὸ τὰ εἰς - ηρ ἄλλα διατηροῦν εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις τὸ η: κλητῆρ, - ῆρος καὶ ἄλλα ἔχουν ε ἀντὶ τοῦ η: ἀήρ - ἀέρος. Τὰ εἰς - ωρ ἔχουν ο εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις: ρήτωρ, - ορος.

§ 117. Χαρακτῆρα ρ ἔχουν καὶ τὰ ὀνόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ καὶ κλίνονται: ὁ πατήρ - τοῦ πατρός - τὸν πατέρα - οἱ πατέρες - τῶν πατέρων - τοὺς πατέρας. Κλητ. ἐν. ᾧ πάτερ, μήτερ, θύγατερ. Δοτ. ἐν. τῷ πατρί, τῇ μητρὶ, τῇ θυγατρὶ. Δοτ. πληθ. τοῖς πατράσι, ταῖς μητράσι, ταῖς θυγατράσι.

Τὸ ὄνομα ἀνῆρ κλίνεται ὁ ἀνῆρ - τοῦ ἀνδρός - τὸν ἄνδρα - ᾧ ἄνερ, οἱ ἄνδρες - τῶν ἀνδρῶν, - τοὺς ἄνδρας. Δοτ. ἐν. τῷ ἀνδρὶ. Δοτ. πλ. ἀνδράσι. Τὰ ὀνόματα ταῦτα λέγονται **συγκοπτόμενα**, διότι εἰς τὴν γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀποβάλλεται τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν: πατέρος - πατρός, μητέρος - μητρὸς κλπ. Εἰς τὴν δοτ. τοῦ πληθ. ἀναπτύσσεται ὁ φθόγγος α πρὸ τῆς καταλήξεως -σι: πατράσι, θυγατράσι.

Τὸ ὄνομα μάρτυς μὲ κατάληξιν ς ἔχει χαρακτῆρα ρ καὶ κλίνεται

ὁ μάρτυς - τοῦ μάρτυρος - τὸν μάρτυρα - ὃ μάρτυς - οἱ μάρτυρες -
τῶν μαρτύρων - τοὺς μάρτυρας.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Καὶ αὐτά, ὅπως καὶ τὰ ἐνρινόληκτα, εἰς τὴν ὁμιλου-
μένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -ας καὶ κλί-
νονται κατὰ τὸ ὀ ταμίας - τοῦ ταμία, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν τρίτην κλί-
σιν : ὁ κλητῆρας, ὁ νιπτῆρας, ὁ ἀέρας κλπ. Συνηθέστερα ἐπίσης εἶναι : ὁ πατέρας,
ἡ μητέρα, ἡ θυγατέρα, ὁ μάρτυρας, ὁ ἄνδρας.

ε') Σ ι γ μ ὀ λ ῆ κ τ α

§ 118. α') Τὰ **Τέμπη** εἶναι κοιλὰς μεταξὺ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου
καὶ Ὀσσης. Αὕτη ἔχει **μῆκος** ὀκτὼ χιλιάδων μέτρων περίπου,
πλάτος δὲ τριάκοντα. Διὰ μέσον τῆς κοιλάδος τῶν **Τεμπῶν** ρεεὶ ὁ
Πηγεῖος ποταμὸς, τοῦ ὁποῦ αἱ ὄχθαι κατὰ τὸ **θέρους** ὁμοιάζουν μὲ
κῆπον **ἀνθέων**.

β') Ὁ αἰὼν τοῦ **Περικλέους** ὀνομάσθη χρυσοῦς αἰὼν. Ἀρχηγὸς
τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας ἦτο κατ'
ὄνομα μὲν ὁ Εὐρυβιάδης, πράγματι ὅμως ὁ **Θεμιστοκλῆς**. Ὁ Πλάτων
ἦτο μαθητὴς τοῦ **Σωκράτους**. Τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν **Σοφοκλέους**
καὶ **Εὐριπίδου** εἰς τὸ θέατρον παρηκολουθοῦντο ἀπὸ ὄλους τοὺς Ἀθη-
ναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόσεχαν τὸν ρήτορα **Δημοσθένη**, ὅταν ὠμι-
λοῦσε, περισσότερον ἀπὸ τὸν **Αἰσχίνην**.

§ 119. Εἰς τὰ ἀνωτέρω κείμενα ὑπάρχουν τὰ ὀνόματα 1) οὐδέ-
τερα εἰς -ος : τὸ μῆκος, πλάτος, ἄνθος. 2) κύρια ἄρσενικά εἰς -ης :
Σωκράτης, Δημοσθένης, Σοφοκλῆς. Αὐτὰ ἔχουν χαρακτηρὰς (ἄνθεσ-,
ὄρεσ-, Δημόσθενεσ-) καὶ λέγονται **σιγμόληκτα**.

§ 120. Κλίσεις σιγμολήκτων

Ἐνι κ ὀ ς

Ὀν. τὸ	ἔθνος	ὁ	Σωκράτης	Περικλῆς
Γεν. τοῦ	ἔθνους	τοῦ	Σωκράτους	Περικλέους
Δοτ. τῷ	ἔθνει	τῷ	Σωκράτει	Περικλεῖ
Αἰτ. τὸ	ἔθνος	τὸν	Σωκράτη (ν)	Περικλῆ
Κλ. ὃ	ἔθνος	ὃ	Σώκρατες	Περικλῆ
		καὶ	Σωκράτη	

Πληθυντικοὺς

Ὄν. τὰ ἔθνη	(Σωκράται - Περικλείς)
Γεν. τῶν ἔθνῶν	(Σωκρατῶν - Περικλέων)
Δοτ. τοῖς ἔθνεσι	— —
Λίτ. τὰ ἔθνη	(Σωκράτας - Περικλείς)
Κλ. ᾧ ἔθνη	— —

Κατὰ τὸ ἔθνος κλίνονται τὰ : βέλος, ὄρος, ἄνθος, κράτος, τεῖχος, γένος, πλάτος, βάθος, μῆκος, κέρδος, θάρος, ὕψος, σκάφος· κατὰ δὲ τὸ Σωκράτης καὶ Περικλῆς τὰ : Ἀριστοφάνης, Διογένης, Ἀγαθοκλῆς, Σοφοκλῆς, Θεμιστοκλῆς κ. ἄ.

§ 121. α') Τὰ οὐδέτερα τριτόκλιτα σιγμόληκτα εἰς - ος ἔχουν θέμα εἰς - εσ : ἔθνεσ -, ὄρεσ -, ἀνθεσ -, ἀπὸ τὸ ὅποιον σχηματίζεται ἡ ὀνομαστικὴ μὲ τροπήν τοῦ ε εἰς ο : ἔθνος, ὄρος, ἄνθος.

Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁ χαρακτήρ σ ἀποβάλλεται μεταξὺ τῶν φωνηέντων καὶ συναίρουνται τὰ ε ο εἰς ου εἰς ἔθνε (σ) - ος ἔθνους, τὸ ε α εἰς ἠ ἔθνε (σ) - α ἔθνευ καὶ ε ω εἰς ω ἔθνε (σ) ων - ἔθνεων.

Μερικὰ ἔχουν γενικὴν πληθυντ. ἀσυναίρετον : τῶν ὀρέων, τῶν ἀνθέων, τῶν χειλέων.

β') Τὰ ἀρσενικὰ εἰς - ης σιγμόληκτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ τὸ θέμα εἰς - εσ, μὲ ἔκτασιν τοῦ ε εἰς ἠ : Σωκράτης (θ. Σωκράτεs -), γενικὴ Σωκράτε (σ) - ος - Σωκράτουs, αἰτιατ. Σωκράτε (σ) - α - Σωκράτη.

Τὸ ὄνομα Περικλῆς προῆλθεν ἀπὸ τὸ Περικλέης (θ. Περικλέεs -) μὲ συναίρεσιν Περικλῆς, ἡ γενικὴ Περικλέουs (ἀπὸ τὸ Περικλέεs (σ) - ος)· ὁμοίως ἐσχηματίσθησαν καὶ τὰ Σοφοκλῆς, Θεμιστοκλῆς κλπ. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀπαντᾷ καὶ μὲ ν : Σωκράτη καὶ Σωκράτην, Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην κατὰ τὰ πρωτόκλιτα : τὸν Εὐριπίδην).

Παρατηρήσεις. Τὰ εἰς - ης κύρια ὀνόματα κλίνονται καὶ κατὰ τὴν πρώτην κλίσην κατὰ τὰ Κανῶς καὶ Λιγηνς, § 62, 2.

Η ΑΝΑΡΓΥΡΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ ΣΠΕΤΣΩΝ*

§ 122. Αί Σπέτσαι εἶναι νῆσος ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀργολίδος· χωρίζεται ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον διὰ στενῆς λωρίδος θαλάσσης, πλάτους περίπου δύο χιλιομέτρων.

Εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων ἀπὸ τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς πόλεως πρὸς δυσμὰς διακρίνει κανεῖς, ὅταν τὸ πλοῖον πλησιάσῃ πρὸς τὴν νῆσον, συγκρότημα ἀπὸ πέντε κτίρια. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν Ἀναργυρεῖον Σχολήν. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἔλαβεν ἡ Σχολὴ ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν τῆς Ἀνάργυρον.

Ὁ Ἀνάργυρος μικρὸς τὴν ἡλικίαν ἐπῆγε ὡς μετανάστης εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀπ' ὅπου μετὰ πολλὰ ἔτη, γέρον πλέον, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, τὰς Σπέτσας.

Μὲ τὰ χρήματα, ποῦ ἐκέρδησε εἰς τὴν ξένην γῆν, ἔκτισε τὸ ξενοδοχεῖον « Ποσειδώνειον », ποῦ εἶναι στόλισμα τῆς νῆσου, μὲ πρόσοψιν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπιπλωμένον μὲ ὄλα τὰ ἀναγκαῖα ἔπιπλα καὶ τάπητας περσικοῦς. Ἄλλα χρήματα διέθεσε διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ λιμενοβραχίονος, διὰ κατασκευὴν ὁδῶν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐξωραϊσμόν τοῦ λιμένος καὶ τῆς πλατείας.

Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν χρημάτων διέθεσε διὰ τὴν Σχολήν, εἰς τὴν ἀνέγειρον τῆς ὁποίας ἐπέβλεψεν ὁ ἴδιος, ὡς ἐπιστάτης ἔργων.

Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς ἐκληροδότησεν εἰς αὐτὴν τὸ ξενοδοχεῖον, τὴν ιδιόκτητον οἰκίαν του, τὴν μεγάλην περιοχὴν τοῦ δάσους καὶ κατέθεσεν εἰς ξένας Θεραπεύσας σημαντικὸν ποσόν. Ἡ διαχείρισις δὲ τῶν προσόδων ἐκ τῆς περιουσίας, τοῦ κληροδοτήματος, τῶν διδάκτρων καὶ τροφείων τῶν μαθητῶν ἀνετέθη δι' ἐδικοῦ νόμου εἰς μίαν Ἐπιτροπὴν. Ἡ Σχολὴ λειτουργεῖ ὡς οἰκοτροφεῖον μὲ ἐσωτερικοὺς μαθητὰς καὶ περιλαμβάνει τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, Γυμνάσιον καὶ Μέσην Ἐμπορικὴν Σχολήν.

Ἐκ τῶν πέντε κτιρίων τὸ κεντρικὸν εἶναι τὸ διδακτήριον, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας περιλαμβάνει καὶ τὰ ἐργαστήρια Φυσικῆς, Χημείας, Χειροτεχνίας, τὸ μουσεῖον Ζωολογίας, Ὀρνιθολογίας, Βιβλιοθήκην καὶ τὴν μεγάλην αἴθουσαν διὰ τὰς ἐορτὰς, δια-

* Ἀσκήσεις διὰ τὰ οὐσιαστικά τῶν τριῶν κλάσεων.

λέξεις και κινηματογράφων. Εἰς τὰ ἄλλα κτίρια εὐρίσκονται τὰ ὑπνο-
 δωμάτια, ἀναγνωστήρια μὲ ἐγκαταστάσεις λουτήρων και νιπτήρων,
 εἰς τοὺς ὁποίους διοχετεύεται τὸ ὕδωρ διὰ τὴν καθαριότητα μὲ σωλήνας
 ἀπὸ φρέατα.

Τὸ πόσιμον ὕδωρ ἔρχεται διὰ σωλήνων ἀπὸ τὸ ὕδραγωγεῖον τῆς
 πόλεως. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν κεντρικὴν θέρμανσιν
 και διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ φωτός· πρὸς τούτοις δὲ και νο-
 σοκομεῖον μὲ ἰατρὸν και νοσοκόμον.

Εἰς τὸν πρὸ τοῦ διδακτηρίου χῶρον ἐκτείνεται ὁ κήπος μὲ παντὸς
 εἶδους δένδρα και ἄνθη.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ διαδρόμου, ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖ ἀπὸ τὸ θυρωρεῖον
 πρὸς τὸ διδακτήριον, εἶναι στημένος ἐπὶ βάθρον ὁ ἀνδριάς τοῦ ἰδρυτοῦ
 Ἀναγύρου.

Ὁ Ἀναγύρος εἶναι εὐεργέτης τῆς νήσου και δικαίως τιμᾶται
 ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Σπετσῶν ἢ μνήμη αὐτοῦ*.

Ἀνώμαλα οὐσιαστικά

§ 123. Πολλὰ οὐσιαστικά ὀνόματα δὲν κλίνονται σύμφωνα μὲ
 τοὺς κανόνας μιᾶς ἀπὸ τὰς τρεῖς κλίσεις και λέγονται **ἀνώμαλα**.

Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα οὐσιαστικά εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. ὁ πρεσβευτής - τοῦ πρεσβευτοῦ κλπ., κατὰ τὴν α' κλίσιν,
 πληθυντικ. οἱ πρέσβεις - τῶν πρέσβεων, κατὰ τὴν γ' κλίσιν.

2. ὁ πλοῦς - τοῦ πλοῦ, κατὰ τὴν β' κλίσιν, πληθυντ. οἱ πλόες -
 τῶν πλόων - τοὺς πλόας, κατὰ τὴν γ' κλίσιν.

3. ἡ γυνή - τῆς γυναικός - τὴν γυναῖκα, πληθ. αἱ γυναῖκες - τῶν
 γυναικῶν - τὰς γυναῖκας - δοτ. ταῖς γυναιξί, (σὺν γυναιξὶ και τέκνοις)·
 εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἢ γυναῖκα - τῆς γυναικας, κατὰ τὴν α' κλίσιν.

4. ὁ Ἄρης - τοῦ Ἄρεως - τὸν Ἄρη (r).

5. ὁ Μωϋσῆς - τοῦ Μωϋσέως - τὸν Μωϋσῆ (r).

6. ὁ Ζεὺς - τοῦ Διὸς - τὸν Δία - ᾧ Ζεῦ.

* Ὁ διδάσκων πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν διδαχθέντων ἀναθέτει εἰς τοὺς μαθη-
 τὰς τὴν ἀναγνώρισιν και τὸν σχηματισμὸν τύπων, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ καταλλή-
 λων διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐκμαθήσεως ὑπ' αὐτῶν τὸ αὐτὸ γίνεται μὲ ἐκάστην
 ἄσκησιν.

7. ὁ κύων - κυνός - κύνα, κυνῶν - κύνας, εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἀντικατεστάθη μὲ τὴν λέξιν σκύλος.

8. τὸ γόνυ - γόνατος - γόνατα, τὸ δόρυ - δόρατος - δόρατα.

§ 124. Ἐπαντοῦν μόνον εἰς τὸν ἑνικὸν ἢ πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

1. Τὰ κύρια ὀνόματα: Ἀριστείδης - Πειραιεύς - Ἀθῆναι - Πάτριαι.
2. Τὰ ὀνόματα μετὰλλων, φυσικῶν σωμάτων, φαινομένων : ὁ χρυσός, ὁ σίδηρος, τὸ ἔαρ, τὸ γῆρας, ἡ νεότης.

3. Τὰ ὀνόματα ἑορτῶν : τὸ Πάσχα, τὰ Χριστούγεννα, τὰ Φῶτα.

Ἰδιαίτεροι τύποι τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης

§ 125. Ἐκτὸς τῶν ὀνομάτων, ποὺ κλίνονται κατὰ μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς κλίσεις, ὑπάρχουν εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἰδιαίτεροι τύποι οὐσιαστικῶν, ποὺ ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὰ Ἀναγνωστικά τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Χρῆσις τῶν τύπων αὐτῶν γίνεται εἰς τὰ διηγήματα καὶ τὰ ποιήματα. Τὰ ἀνώμαλα αὐτὰ ὀνόματα λέγονται **ἰδιόκλητα**.

§ 126 α') Ἀρσενικά :

1) ὁ παπᾶς - οἱ παπαῖδες - τῶν παπάδων, ὁ ψωμᾶς - οἱ ψωμᾶδες - τῶν ψωμάδων.

2. ὁ μπάρομπας - οἱ μπαρομπάδες - τῶν μπαρομπάδων.

3. ὁ μανάβης - οἱ μανάβηδες - τῶν μανάβηδων, ὁ ράφτης - οἱ ράφτηδες - τῶν ράφτηδων καὶ ραφτάδες - τῶν ραφτάδων.

4. ὁ μάστορας - οἱ μαστόροι - τῶν μαστόρων - τοὺς μαγτόρους.

5. ὁ παππὸς - οἱ παπποῦδες - τῶν παπποῦδων.

6. ὁ καφές - οἱ καφέδες - τῶν καφέδων.

β') Θηλυκά :

1. Ἡ ὀκά - τῆς ὀκάς - οἱ ὀκάδες - τῶν ὀκάδων κλπ.

2. ἡ γιαγιά - τῆς γιαγιάς - οἱ γιαγιάδες - τῶν γιαγιάδων.

3. ἡ κυρά - τῆς κυράς - οἱ κυράδες - τῶν κυράδων.

4. ἡ νύφη - τῆς νύφης - οἱ νυφάδες - τῶν νυφάδων.

γ') Οὐδέτερα :

τὸ γραψιμο - τοῦ γραψίματος - τὰ γραψίματα, τὸ τρέξιμο, τὸ ράψιμο, τὸ δέσιμο κ.ἄ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἐπίθετα

α΄) Ἐπίθετα δευτερόκλιτα

§ 127. Ἡ Ὀλυμπία ἦτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τόπος **ιερός**. Εἰς τὸ **πυκνὸν** δάσος ἦτο κτισμένος **λαμπρὸς** ναὸς τοῦ Διὸς με **πλούσια** ἀφιερῶματα καὶ **μαρμάρια** ἀγάλματα. Εἰς **κατάλληλον** δὲ **χωρὸν** ἦτο στάδιον, ὅπου ἐγίνοντο οἱ **Πανελλήνιοι Ὀλυμπιακοὶ** ἀγῶνες. Εἰς αὐτοὺς ἐλάμβανον μέρος οἱ πρὸς **περίφημοι** ἀθληταὶ ἀπὸ **ἄλλων** τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Εἰς τοὺς ἀγῶνας παρευρίσκοντο **ἐπίσημοι** ἀντιπρόσωποι ἐξ ἅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ παρακολουθοῦσαν αὐτοὺς καθήμενοι εἰς **ἀναπαντικὰς** ἕδρας. Οἱ νικηταὶ ἐστεφανώνοντο ἀπὸ τὴν **Ἑλλανόδικον** Ἐπιτροπὴν με κλάδον ἐλαίας. Ἡ πατρις ἐδέχετο τοὺς **ἐνδόξους** νικητὰς με **ἀφάνταστον** ἐνθουσιασμόν καὶ ἐκρημνίζε **μικρὸν** μέρος ἀπὸ τὰ **ὑψηλὰ** τεῖχη, διότι τὰ **χαλύβδινα** σώματα τῶν **ἐνδόξων** νικητῶν ἦσαν **ἱκανὰ** διὰ τὴν **ἀποτελεσματικὴν** ἄμυνάν της.

§ 128. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον εἰς τὰς φράσεις ὁ **λαμπρὸς** ναὸς, τὸ **πυκνὸν** δάσος, **μαρμάρια** ἀγάλματα, ἡ λέξις **λαμπρὸς**, ποὺ προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ναὸς, φανερώνει τι λογῆς εἶναι ὁ ναὸς, δηλ. φανερώνει μίαν ιδιότητα τοῦ ναοῦ, τὴν λαμπρότητα. Ἐπίσης ἡ λέξις **πυκνὸν** προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν δάσος καὶ φανερώνει τὴν πυκνότητα αὐτοῦ. Ἐξ ἄλλου ἡ λέξις **μαρμάριον** προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ἀγαλμα καὶ φανερώνει ἀπὸ τι ἦτο κατασκευασμένον τὸ ἀγαλμα, δηλ. τὴν ποιότητα τοῦ ἀγάλματος. Τὸ ἴδιον καὶ αἱ λέξεις **πλούσια**, **περίφημοι**, **κατάλληλος**, **δάφνης** προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικὰ ἀφιερῶματα, ἀθληταὶ, **χωρὸς**, **στέφανος** καὶ φανερώνουν τι λογῆς εἶναι αὐτά, ἢ, ὅπως ἄλλως λέγομεν, τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν. Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ἐπίθετα**, ἦτοι:

Ἐπίθετα λέγονται αἱ λέξεις, ποὺ φανερώνουν κάποιαν ιδιότητα ἢ ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ ὅποιον προσδιορίζουν.

§ 129. Τὰ ἐπίθετα προσδιορίζουν οὐσιαστικά ἀρσενικοῦ, θηλυκοῦ ἢ οὐδετέρου γένους : ὁ ἱερός τόπος - ἡ ἱερὰ Διαθήκη - τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον, ὁ πλούσιος κῆπος - ἡ πλουσία χώρα - τὸ πλούσιον ἔδαφος, ὁ καλὸς μαθητῆς - ἡ καλὴ ἡμέρα - τὸ καλὸν παιδίον, ὁ κατάλληλος χῶρος - ἡ κατάλληλος ἐποχὴ - τὸ κατάλληλον ἐργαλεῖον. Ἔχουν δηλαδὴ τὰ ἐπίθετα κανονικῶς τρία γένη καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **τριγενῆ**.

§ 130. Ἄν προσέξωμεν τὰς καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἄλλα ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς καταλήξεις, μίαν διὰ κάθε γένος : ὁ ἱερός - ἡ ἱερὰ - τὸ ἱερόν, ὁ πυκνός - ἡ πυκνὴ - τὸ πυκνόν, ἐνῶ ἄλλα ἔχουν μίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον : ὁ περίφημος - ἡ περίφημος - τὸ περίφημον, ὁ κατάλληλος - ἡ κατάλληλος - τὸ κατάλληλον.

Ἄν ἔχουν τρεῖς καταλήξεις, ἴτοι μίαν διὰ κάθε γένος λέγονται, **τρικατάληκτα**, ὅσα δὲ ἔχουν μίαν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον, λέγονται **δικατάληκτα**.

§ 131. Τὰ τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα, ποὺ ἔχουν εἰς τὸ ἀρσενικὸν κατάληξιν - **ος**, λέγονται **δευτεροκλίτα**.

Κλίσις δευτεροκλίτων ἐπιθέτων

§ 132. I. Τρικατάληκτα

Ἐνικὸς

Ὄν.	καλ - ὄς	καλ - ἠ	καλ - ὄν	δίκαι - ὄς	δικαί - α	δίκαι - ὄν
Γεν.	καλ - οῦ	καλ - ἡς	καλ - οῦ	δικαί - οῦ	δικαί - ας	δικαί - οῦ
Δοτ.	καλ - ῶ	καλ - ῆ	καλ - ῶ	δικαί - ῶ	δικαί - ῆ	δικαί - ῶ
Αἰτ.	καλ - ὄν	καλ - ἦν	καλ - ὄν	δίκαι - ὄν	δικαί - αν	δίκαι - ὄν
Κλ.	καλ - ἐ	καλ - ἣ	καλ - ὄν	δίκαι - ε	δικαί - α	δίκαι - ὄν

Πληθυντικὸς

Ὄν.	καλ - οἱ	καλ - αἱ	καλ - ἅ	δίκαι - οἱ	δίκαι - αἱ	δίκαι - ἅ
Γεν.	καλ - ῶν	καλ - ῶν	καλ - ῶν	δικαί - ῶν	δικαί - ῶν	δικαί - ῶν
Δοτ.	καλ - οῖς	καλ - αῖς	καλ - οῖς	δικαί - οῖς	δικαί - αῖς	δικαί - οῖς
Αἰτ.	καλ - οὓς	καλ - ἄς	καλ - ἅ	δικαί - οὓς	δικαί - ας	δίκαι - ἅ
Κλ.	καλ - οἱ	καλ - αἱ	καλ - ἅ	δίκαι - οἱ	δίκαι - αἱ	δίκαι - ἅ

§ 133. α) Τῶν δευτεροκλίτων τρικατάληκτων ἐπιθέτων τὸ ἀρ-

σενικόν εις - **ος** και οὐδέτερον εις - **ον** κλίνονται κατὰ τὴν δευτέραν κλίσειν, τὸ δὲ θηλυκὸν εις - **η** ἢ - **α** κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσειν.

β) Τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα ἔχουν θηλυκὸν μὲ κατὰλήξιν κανονικῶς **η** : πυκνός - πυκνή, ὑψηλός - ὑψηλή. Ὅταν ὅμως πρὸ τῆς καταλήξεως - **ος** τοῦ ἀρσενικοῦ γένους ὑπάρχη **φωνῆεν** ἢ **ρ**, τότε τὸ θηλυκὸν ἔχει κατάληξιν **α μακρόν** : ὠραῖος - ὠραία, καθαρός - καθαρά, νέος - νέα, ἀλλὰ ὄγδοος - ὄγδοή.

γ) Τὸ θηλυκὸν τῶν ἐπιθέτων αὐτῶν τονίζεται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ὅπου καὶ ὅπως αἱ ἴδιαι πτώσεις τοῦ ἀρσενικοῦ : ὠραῖα - ὠραίων (ὠραῖοι - ὠραίων), πλούσια - πλουσίων (πλούσιοι - πλουσίων).

2. Δικατάληκτα

§ 134. Τὰ δικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσειν : ὁ, ἡ περίφημος, τὸ περίφημον.

Δικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἶναι :

α) Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ σύνθετα : ἐνδοξος, περίφημος, ἀθάνατος, ἀόρατος, πολύτιμος, εὐκολος κ. ἄ.

β) Μερικὰ ἀπλᾶ ἐπίθετα, ὅπως τά : βάρβαρος, ἔρημος, ἡμερος, ἥσυχος, κίβδηλος, φλύαρος, καὶ

γ) μερικὰ ἀπ' ὅσα λήγουν εἰς - **ειος** - **ιμος** - **ιος** : βόρειος, ὠφέλιμος, δόκιμος, ὄριμος, γαμήλιος.

§ 135. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν α) τὸ θηλυκὸν τῶν τρικατάληκτων δευτεροκλίτων ἐπιθέτων ἔχει κατάληξιν - **α**, μόνον ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως - **ος** τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχη φωνῆεν : νέος - νέα. Εἰς ὅσα πρὸ τῆς καταλήξεως - **ος** ὑπάρχει **ρ**, τὸ θηλυκὸν ἔχει κατάληξιν **η** : μαῦρος - μαύρη, - καθαρός - καθαρή.

β) Πολλὰ προπαροξύτονα δευτερόκλιτα ἐπίθετα τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ὅλων τῶν γενῶν πλὴν τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν συλλαβὴν, ποὺ τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους : πλούσιος - πλούσια - τοὺς πλούσιους, ἀθάνατος - ἀθάνατη - τοὺς ἀθάνατους.

γ) Πολλὰ δικατάληκτα ἔχουν γίνει τρικατάληκτα : ἀθάνατος - ἀθάνατη - ἀάφρατον, ἥσυχος - ἥσυχη - ἥσυχον, ἡμερός - ἡμερη - ἡμερον.

3. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα

§ 136. Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα εἶναι τὰ περισσότερα τρικατάληκτα καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	Ἑνικὸς			Πληθυντικὸς		
᾽Ον.	χρυσσοῦς	χρυσῆ	χρυσσοῦν	χρυσσοῖ	χρυσσαῖ	χρυσᾶ
Γεν.	χρυσσοῦ	χρυσῆς	χρυσσοῦ	χρυσσῶν	χρυσσῶν	χρυσσῶν
Δοτ.	χρυσσῶ	χρυσῆ	χρυσσῶ	χρυσσοῖς	χρυσσαῖς	χρυσσοῖς
Αἰτ.	χρυσσοῦν	χρυσῆν	χρυσσοῦν	χρυσσοῦς	χρυσσᾶς	χρυσᾶ

Ταῦτα σχηματίζουν κανονικῶς τὸ θηλυκὸν εἰς -ῆ : ἀπλοῦς - ἀπλή κυανοῦς - κυανῆ. Ὅταν ὅμως πρὸ τῆς καταλήξεως -οῦς τοῦ ἀρσενικοῦ ὑπάρχει ρ, σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -ᾶ ἀργυροῦς - ἀργυρᾶ.

Τὰ συνηρημένα δικατάληκτα εἶναι συνήθως σύνθετα : ὄ, ἦ ἄπνους - τὸ ἄπνουν, ὄ, ἦ ἄχρους - τὸ ἄχρουν.

§ 137. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν μερικὰ συνηρημένα ἀπαντοῦν μὲ κατάληξιν -ος ὡς ἀσυναίρετα : χρυσός, ἀπλός διπλός κλπ.

β') Τριτόκλιτα επίθετα

§ 138. Ὁ εὐθύς δρόμος ὀδηγεῖ συντόμως εἰς τὸ τέρμα. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶναι τραχεῖα. Εἰς τοὺς μεγάλους καὶ βαθεῖς ποταμοὺς πλέουν ποταμόπλοια. Πάντες οἱ ἄνθρωποι, γνωρίζουν τὸ καλόν, ἀλλ' ὀλίγοι τὸ κάμνουν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ ἀσθενής. Ἀνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος. Νὰ εἰσθε φιλομαθεῖς, διὰ νὰ γίνετε πολυμαθεῖς. Νὰ ἔχετε τὸ μὲν σῶμα ὑγιές, τὴν δὲ ψυχὴν εὐσεβῆ. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις λειτουργοῦν Γυμνάσια ἀρρένων καὶ θηλέων χωριστά. Πολλὰ ζῶα εἶναι πολὺ νοήμονα. Συνήθειαι ἀσχολίαι τῶν ἀγροτῶν εἶναι αἱ φροντίδες διὰ τὰ κατοικίδια ζῶα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα εἶναι τετράποδα καὶ ἄλλα δίποδα. Τὸ ἔργον ἐκεῖνων, ποὺ ἐργάζονται εἰς τὰ ὄρυχεῖα εἶναι ἄχαρι. Ὅσοι Ἕλληνας ζοῦν εἰς ξένας χώρας, δὲν λήσμονοῦν τὴν πατρίδα των εἶναι φιλοπάτριδες. Οἱ Ἕλληνας πρόσφυγες ἐκ Μ. Ἀσίας εἶναι πολὺ ἐργατικοί.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις εὐθύς, τραχεῖα, εὐσεβῆ, ἀσθενής, πού προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά δρόμος, ὁδός, ψυχὴν, σὰρξ καὶ φανερώνουν ἰδιότητα αὐτῶν. Εἶναι δηλ. καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ ἐπίθετα, τῶν ὁποίων τὸ ἀρσενικὸν κλίνεται κατὰ τὴν τρίτην κλίσειν καὶ λέγονται **τριτόκλιτα ἐπίθετα**. Ἀπὸ αὐτὰ ἄλλα εἶναι τρικατάληκτα : ὁ τραχὺς δρόμος - ἡ τραχεῖα ὁδός - τὸ τραχὺ ὄρος, πᾶς ἀνήρ - πᾶσα γυνή - πᾶν παιδίον· ἄλλα εἶναι δικατάληκτα : ὁ ἀσθενής ἄνθρωπος - ἡ ἀσθενής σὰρξ — τὸ ἀσθενές παιδίον, ὁ, ἡ νοῆμων - τὸ νοῆμον, ὁ, ἡ φιλόπατρις - τὸ φιλόπατρι καὶ ἄλλα μονοκατάληκτα : ὁ, ἡ πρόσφυξ - ὁ, ἡ φυγάς· τὰ μονοκατάληκτα ἔχουν μόνον ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος καὶ λέγονται **διγενῆ**.

§ 139. Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα ἀναλόγως μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θέματος εἶναι :

1. **Φωνηεντόληκτα** : ὁ εὐθύς (γεν. τοῦ εὐθέ - ος) - ἡ εὐθειᾶ - τὸ εὐθύ.
2. **Ἄφωνόληκτα** : ἅπας (γεν. ἅπαντ - ος) - ἅπασα - ἅπαν, ὁ, ἡ εὐέλπις (γεν. τοῦ εὐέλπιδ - ος) - τὸ εὐέλπι.
3. **Ἐνρινόληκτα** : ὁ, ἡ νοῆμων (γεν. νοῆμον - ος) - τὸ νοῆμον, ὁ, ἡ ἄρρη (γεν. ἄρρεν - ος) - τὸ ἄρρεν.
4. **Σιγμόληκτα** : ὁ, ἡ ἀσθενής (γεν. ἀσθενέ (σ) ος - ἀσθενοῦς) - τὸ ἀσθενές.

1. Φωνηεντόληκτα

§ 140. Τὰ φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν εἰς τὸ ἀρσενικὸν εἰς -**ύς**, εἰς τὸ θηλυκὸν εἰς -**εῖα**, εἰς τὸ οὐδέτερον εἰς -**υ** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
᾽Ον.	εὐθύς	εὐθειᾶ	εὐθύ	εὐθεῖς	εὐθειᾶι	εὐθέα
Γεν.	εὐθέος	εὐθείας	εὐθέος	εὐθέων	εὐθειῶν	εὐθέων
Δοτ.	εὐθεῖ	εὐθείᾳ	εὐθεῖ	εὐθέσι	εὐθείαις	εὐθέσι
Λιτ.	εὐθόν	εὐθειᾶν	εὐθὸν	εὐθεῖς	εὐθείας	εὐθέα
Κλ.	εὐθὸν	εὐθειᾶ	εὐθὸν	εὐθεῖς	εὐθειᾶι	εὐθέα.

Ὅμοιως κλίνονται τὰ ἐπίθετα : βαρῆς, πλατῆς, ταχῆς, τραχῆς, βαθῆς, παχῆς, βραδῆς καὶ εἶναι ὅλα **ἄξύτονα**. **Βαρύτονα** εἶναι, τὰ θήλυς (γεν. θήλεος) - θήλεια - θήλυ -, ἥμισυς (γεν. ἡμίσεος πληθ. ἡμίσεις - ἡμισέων) ἡμίσεια - ἡμισυ (πληθ. ἡμίσεια καὶ ἡμίση).

§ 141. α) Ἡ κατάληξις - α τοῦ θηλυκοῦ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἶναι βραχεῖα : εὐθεῖα, ταχεῖα, ἢ πλατεῖα ὁδός.

β) Εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου, καθῶς καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου δὲν γίνονται συναίρεσις τοῦ χαρακτηῆρος ε μὲ τὰς καταλήξεις : τοῦ βαρέος, τὰ βαρέα, τῶν βαρέων, ἐνῶ εὐθείς (ἀπὸ τὸ εὐθέες).

§ 142. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς - υς ἐπιθέτων κάνει : βαθειά, γλυκεῖα, τραχεῖα. Ἐπὶ αὐτὰ μερικὰ ἔχουν εἰς τὸ ἀρσενικὸν κατάληξιν - ος καὶ εἰς τὸ οὐδέτερον - ο, ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα : γλυκὸς λόγος, τὸ γλυκὸ ποτόν, κατὰ τὸ μικρὸς, ἐνῶ ἄλλα δευτερόκλιτα σχηματίζονται κατὰ τὰ εἰς - υς : μακρὸς καὶ μακρῶς - μακρῶ, κατὰ τὸ πλατῆς - πλατύ.

2. Ἄ φ ω ν ὀ λ η κ τ α

§ 143. α') Τρικατάληκτα εἰς - ας, - ασα, - αν.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὄν.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
Γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
Δοτ.	παντὶ	πάσῃ	παντὶ	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
Αἰτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα

Ὅμοιως κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ἄπας - ἄπασα - ἄπαν, σύμπας - σύμπασα - σύμπαν καὶ οἱ τύποι (μετοχαὶ ρημάτων) λύσας - λύσασα - λῦσαν, γράφας - γράφασα - γράφαν.

Τὸ πᾶς καὶ πᾶν ὡς μονοσύλλαβα τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν : παντός· εἰς τὴν γενικὴν ὅμως τοῦ πληθ. πάντων. Ταῦτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου γένους **περισπῶνται**, ἂν καὶ δὲν ἔγινε συναίρεσις : πᾶς - πᾶν.

§ 144. Ὡς τριτόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα κλίνονται καὶ οἱ τύποι (μετοχαὶ ρημάτων) γράφων - γράφουσα - γράφον· τὸ ἀρσενι-

κὸν αὐτῶν κλίνεται κατὰ τὸ ὁ γέρον. τὸ θηλυκὸν ὡς πρωτόκλιτον καὶ τὸ οὐδέτερον κατὰ τὸ καθήκον (§ 108).

Ἡ κλητικὴ τοῦ ἄρσενικοῦ αὐτῶν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν : ᾧ γράφων.

§ 145. β') Δικατάληκτα.

Τὰ τριτόκλιτα δικατάληκτα ἀφωνόληκτα ἐπίθετα εἶναι συνήθως σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι ὄνομα οὐσιαστικὸν τριτόκλιτον. Αὐτὰ κλίνονται ὅπως τὸ ὄνομα ὁ, ἢ εὐέλπις - τὸ εὐέλπι, τοῦ εὐέλπιδος, τὸν εὐέλπιν (ὡς βαρύτονον), εὐέλπιδες - εὐέλπιδων-εὐέλπιδας καὶ ὁ δίπους - τὸ δίπουν, τοῦ δίποδος κλπ.

§ 146. γ') Μονοκατάληκτα.

Τὰ ἀφωνόληκτα μονοκατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα κλίνονται, ὅπως τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά : ὁ πρόσφυξ - τοῦ πρόσφυγος, ὁ φυγὰς - τοῦ φυγάδος, ὁ ἄρπαξ - τοῦ ἄρπαγος.

3. Ἐνρινόληκτα

§ 147. Τὰ ἐνρινόληκτα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα : ὁ, ἢ νοήμων - τὸ νοῆμον, ὁ, ἢ ἄρρη - τὸ ἄρρεν, κλίνονται δὲ ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὄν. ὁ ἢ νοήμων	τὸ νοῆμον	οἱ αἱ νοήμονες	τὰ νοήμονα
Γεν. τοῦ τῆς νοήμονος	τοῦ νοήμονος	τῶν νοημόνων	τῶν νοημόνων
Δοτ. τῶ τῇ νοήμονι	τῶ νοήμονι	τοῖς ταῖς νοήμοσι	τοῖς νοήμοσι
Αἰτ. τὸν τὴν νοήμονα	τὸ νοῆμον	τοὺς τὰς νοήμονας	τὰ νοήμονα
Κλ. ᾧ νοῆμον	ᾧ νοῆμον	ᾧ νοήμονες	ᾧ νοήμονα

Ὅμοιως κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ὁ, ἢ ἐλεήμων - τὸ ἐλεῆμον, ὁ, ἢ παράφρων - τὸ παράφρον, ὁ, ἢ εὐγνώμων - τὸ εὐγνώμων, ὁ, ἢ εὐδαίμων - τὸ εὐδαῖμον (εἰς τὴν ἀρχ. τὸ εὐδαίμον).

Σημεῖωσις. Τὸ ἐπίθετον ὁ, ἢ ἄρρη - τὸ ἄρρεν, τοῦ ἄρρενος, τὸν ἄρρενα, πληθ. οἱ ἄρρενες - τὰ ἄρρενα, τῶν ἄρρένων, τοὺς ἄρρενας.

4. Σιγμόληκτα

§ 148. Τὰ σιγμόληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα μὲ χαρακτῆρα σ, ὅπως καὶ τὰ τριτόκλιτα σιγμόληκτα οὐσιαστικά (§ 121 Β.) ὅ, ἢ ἀσθενής - τὸ ἀσθενές (θέμ. ἀσθενεος -). Εἰς αὐτὰ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ σ εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις πλὴν τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ ἔγινε συναίρεσις τῶν δύο φωνηέντων κλί-
νονται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.				
Ἄρσεν.	ὁ	ἡ	ἀσθενής	τὸ	ἀσθενές	ὁ	ἡ	πλήρης	τὸ	πλήρες
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἀσθενοῦς	τοῦ	ἀσθενοῦς	τοῦ	τῆς	πλήρους	τοῦ	πλήρους
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἀσθενεῖ	τῷ	ἀσθενεῖ	τῷ	τῇ	πλήρει	τῷ	πλήρει
Αἰτ.	τόν	τήν	ἀσθενῆ	τὸ	ἀσθενές	τόν	τήν	πλήρη	τὸ	πλήρες
Κλ.	ᾧ	ἀσθενές	ᾧ	ἀσθενές	ᾧ	πλήρες	ᾧ	πλήρες	ᾧ	πλήρες

Πληθυντικὸς

Ἄρσεν.	οἱ	αἱ	ἀσθενεῖς	τὰ	ἀσθενῆ	οἱ	αἱ	πλήρεις	τὰ	πλήρη
Γεν.	τῶν	ἀσθενῶν	τῶν	ἀσθενῶν	τῶν	πλήρων	τῶν	πλήρων	τῶν	πλήρων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἀσθενέσι	τοῖς	ἀσθενέσι	τοῖς	ταῖς	πλήρεσι	τοῖς	πλήρεσι
Αἰτ.	τούς	τάς	ἀσθενεῖς	τὰ	ἀσθενῆ	τούς	τά	πλήρεις	τὰ	πλήρη
Κλ.	ᾧ	ἀσθενεῖς	ᾧ	ἀσθενῆ	ᾧ	πλήρεις	ᾧ	πλήρη	ᾧ	πλήρη

Κατὰ τὸ ἀσθενής κλίνονται τὰ ἐπίθετα : ὑγιής, εὐγενής, ἀληθής, ἐπιμελής, ἀσφαλής, εὐτυχής. Κατὰ τὸ βαρύτονον πλήρης κλίνονται τὰ ἐπίθετα : συνήθης - σύνηθες, κακοήθης, κληήρης, τὰ ὅποια εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν παρακλήγουσαν.

γ') Ἀνώμαλα ἐπίθετα

§ 149. Ἀνώμαλα ἐπίθετα εἶναι τὰ μέγας - μεγάλη - μέγα, πολὺς - πολλή - πολύ, τὰ ὅποια κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς

	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσεν.	Θηλ.	Οὐδ.
Ἄρσεν.	μέγας	μεγάλη	μέγα	πολύς	πολλή	πολύ
Γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
Δοτ.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
Αἰτ.	μέγαν	μεγάλην	μέγα	πολὸν	πολλήν	πολὸν
Κλ.	μεγάλε	μεγάλη	μέγα	πολὸν	πολλή	πολὸν

Πληθυντικός

	Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.
Ὄν.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ
Γεν.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
Δοτ.	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
Αἰτ.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα	πολλοὺς	πολλάς	πολλὰ
Κλ.	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ

§ 150. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ εἰς τὴν ὄνομαστ. καὶ αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου γένους κλίνονται κατὰ τὴν γ' κλίσειν, εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὸν πληθυντικὸν τῶν ἰδίων γενῶν κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσειν. Τὸ θηλυκὸν αὐτῶν κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσειν.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην συνηθίζεται, ὁ μέγας - ἡ μεγάλη - τὸ μέγαλο.

Η ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

§ 151. Τὴν θεῖαν Πρόνοιαν ἀντιλαμβάνομεθα, ἂν ρίψωμεν προσεχτικὸν βλέμμα εἰς τὸ σύμπαν. Ὁ ἀέραντος κτανοῦς οὐρανός, πλήρης φωτεινῶν ἀστέρων κατὰ τὴν νύκτα, ὁ λάμπρος ἥλιος μὲ τὰς θερμὰς ἀκτίνας, ἡ σελήνη μὲ τὸ ὠχρὸν φῶς εἶναι ἔργα τῆς θείας Προνοίας. Αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες, τὰ δασώδη βουνὰ μὲ τοὺς ἀποκρῆμους βράχους, αἱ ἀμμώδεις ἔρημοι, ἡ ἀπύθμενος θάλασσα, πάντα ταῦτα εἶναι ἐπίσης τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ δημιουργήματα. Τὰ ἡμερα ζῶα, τετράποδα καὶ δίποδα, τὰ πτερωτὰ καὶ τὰ ἄγρια θηρία ἀπὸ τοὺς παχεῖς καὶ σωματώδεις ἐλέφαντας καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς λέοντας ἕως τὰ εὐτελεῖ ἔρπετὰ εἶναι ὅλα πλάσματα ὁμοίως τοῦ Θεοῦ. Αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες, ποὺ πίπτουν εἰς τὰς καταλλήλους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, διὰ τὰ κάμνον τὴν γῆν εὐφορον, εἶναι καταφανῆς ἀπόδειξις τῆς συνεχοῦς φροντίδος τοῦ Θεοῦ. Οἱ πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοὶ μὲ τὰ διανγῆ νερά των, ποὺ εἰς τὰς πηγὰς εἶναι ἀβαθεῖς, καθόσον δὲ προχωροῦν γίνονται πλατεῖς καὶ βαθεῖς, εἶναι ἐπίσης ἔργα τῆς θείας Προνοίας. Τέλος ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἐπρόικισεν ὁ πολνεύσπλαγχρος καὶ ἐλεήμων Θεὸς μὲ νοῦν καὶ λόγον, εἶναι τὸ τέλειον δημιούργημα Αὐτοῦ. Ὁ πολυμήχανος ἄνθρωπος μὲ τὴν ὀξεῖαν διάνοιαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν ἐργαζόμενος νύκτα καὶ ἡμέραν μέχρη

* Ἀσκησις διὰ τὰ ἐπίθετα.

βαθέος γήρατος ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὄλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὄντα, ἀνέπτυξε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἔκτισε τὰς πολυπληθεῖς πόλεις. Μέσα εἰς ὄλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος δύναιται νὰ ζῆ ὄγιῃς καὶ εὐτυχῆς, εὐγνώμων πρὸς τὸν Ὑψιστον*.

Παραθετικά τῶν ἐπιθέτων

§ 152. α) Ὁ Ταῦγετος εἶναι ὄρος ὕψηλόν. Ἡ Πίνδος εἶναι ὕψηλοτέρα τοῦ Ταῦγέτου. Ὁ Παρνασσός εἶναι ὄρος ὕψηλότατον. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι τὸ ὕψηλότατον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι δυσκολώτατος ὁ δρόμος, πού ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν, ἐνῶ ὁ δρόμος πρὸς τὴν κακίαν εἶναι εὐκολώτατος.

β) Ὁ Πηγεῖος ποταμός εἶναι πλατύς. Ὁ Ἀξιός εἶναι πλατύτερος τοῦ Πηγεῖου, ὁ Νέστος εἶναι πλατύτατος ποταμός καὶ ὁ πλατύτατος ἀπὸ τοὺς ποταμούς τῆς Ἑλλάδος.

γ) Ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιμελῆς μαθητής. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἐπιμελέστερος τοῦ Δημητρίου. Ὁ Χαρίλαος εἶναι ἐπιμελέστατος μαθητής, ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος τῶν συμμαθητῶν του.

§ 153. Εἰς τὴν φράσιν ὁ Ταῦγετος εἶναι ὄρος ὕψηλόν, τὸ ἐπίθετον ὕψηλόν προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν ὄρος καὶ φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἀπλῶς ἔχει τὴν ιδιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα πλατὺς καὶ ἐπιμελῆς εἰς τὰς φράσεις ὁ Πηγεῖος ποταμός εἶναι πλατὺς καὶ ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιμελῆς μαθητής. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **θετικοῦ βαθμοῦ**. **Ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ** ἢ ἀπλῶς **θετικὸν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει ἀπλῶς τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, πού φανερώνει τὸ ἐπίθετον.

§ 154. Εἰς τὴν φράσιν ὁ Ἀξιός εἶναι πλατύτερος τοῦ Πηγεῖου, τὸ ἐπίθετον πλατύτερος φανερώνει, ὅτι πλάτος ἔχουν καὶ τὰ δύο οὐσιαστικά, δηλ. ὁ Ἀξιός καὶ ὁ Πηγεῖος, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀξιός, ἀν συγκριθῆ πρὸς τὸν Πηγεῖον, ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπ' αὐτόν. Τὸ ἴδιον φανερώνουν εἰς τὰς φράσεις ἢ Πίνδος εἶναι ὕψη-

* Ὁ διδάσκαλος ἀναθέτει κατάλληλον ἐργασίαν εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ἔλεγχον τῶν διδασχθέντων.

λοτέρα τοῦ Ταῦγέτου καὶ ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἐπιμελέστερος τοῦ Δημητρίου τὰ ἐπίθετα ὑψηλοτέρα καὶ ἐπιμελέστερος. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **συγκριτικοῦ βαθμοῦ**.

Ἐπίθετον συγκριτικοῦ βαθμοῦ ἢ ἀπλῶς **συγκριτικόν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, ποὺ φανερώνει τὸ ἐπίθετον, εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ἄλλο οὐσιαστικὸν τοῦ αὐτοῦ εἴδους (ὁμοειδές).

§ 155. α) Εἰς τὴν φράσιν ὁ "Ὀλυμπος εἶναι ὄρος ὑψηλότατον, τὸ ἐπίθετον ὑψηλότατον φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ὄρος ἔχει τὴν ιδιότητα, ποὺ φανερώνει τὸ ἐπίθετον, δηλ. τὸ ὕψος, εἰς ἀνώτατον βαθμὸν, χωρὶς νὰ γίνεταί σύγκρισις πρὸς ἄλλο ὁμοειδές οὐσιαστικόν. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα δυσκολώτατος, εὐκολώτατος, καὶ ἐπιμελέστατος εἰς τὰς φράσεις δρόμος δυσκολώτατος, δρόμος εὐκολώτατος, ἐπιμελέστατος μαθητής.

β) Εἰς τὴν φράσιν ὁ Βασίλειος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος τῶν συμμαθητῶν του, τὸ ἐπίθετον ὁ ἐπιμελέστατος φανερώνει, ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν Βασίλειος ἔχει τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν συμμαθητῶν του. Τὸ ἴδιον φανερώνουν καὶ τὰ ἐπίθετα εἰς τὰς φράσεις τὸ ὑψηλότατον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ πλατύτατος ἀπὸ τοὺς ποταμούς. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ**.

Ἐπίθετον ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ ἢ ἀπλῶς **ὑπερθετικόν** λέγεται τὸ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον φανερώνει, ὅτι ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα, ποὺ φανερώνει τὸ ἐπίθετον, εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτό, χωρὶς δηλ. νὰ γίνεταί σύγκρισις πρὸς ἄλλο οὐσιαστικόν, ἢ ὅτι ἔχει αὐτὴν τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, μὲ τὰ ὁποῖα γίνεταί σύγκρισις.

§ 156. Τὸ συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικὸν ἐνὸς ἐπιθέτου λέγονται **παραθετικά** τοῦ ἐπιθέτου.

§ 157. Παρατηρήσεις. "Ὅταν τὸ ἐπίθετον φανερῶνῃ, ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἔχει τὴν ιδιότητα ἢ ποιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀπ' ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, τίθεται πολλάκις ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς τοῦ ἐπιθέτου μὲ τὸ ἄρθρον: Ὁ "Ὀλυμπος εἶναι τὸ ὑψηλότερον ἀπ' τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος; ὁ Βασίλειος εἶναι ὁ ἐπιμελέστερος ἀπὸ τοὺς συμμαθητὰς του.

Σχηματισμός τῶν παραθετικῶν

§ 158. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ παραθετικά ὑψηλό - **τερος** - ὑψηλό - **τατος**, πλατύ - **τερος** - πλατύ - **τατος**, ἐπιμελές - **τερος** - ἐπιμελές - **τατος** σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θετικόν, ἀφοῦ προσθεθοῦν εἰς τὸ θέμα τοῦ ἀρσενικοῦ γένους αἱ καταλήξεις - **τερος** (-τερα - τερον) διὰ τὸ συγκριτικὸν καὶ - **τατος** (-τατη - τατον) διὰ τὸ ὑπερθετικόν: ξηρός - ξηρό - **τερος** - ξηρό - **τατος**, λευκός - λευκό - **τερος** - λευκό - **τατος**, ὑγιής - ὑγιές - **τερος** - ὑγιές - **τατος**, βραχύς - βραχύ - **τερος** - βραχύ - **τατος** κ. ἄ.

§ 159. Εἰς τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα τὸ ο τοῦ - ὀτερος - ὀτατος, ἀν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι **βραχεῖα**, ἐκτείνεται εἰς ω, ἀν δὲ εἶναι **μακρά** ἢ πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχουν δύο σύμφωνα ἢ διπλοῦν γράμμα (θέσει **μακρά**), μένει ἀμετάβλητον: νέος - νεώτερος - νεώτατος, σοφός - σοφώ - **τερος** - σοφώτατος, ἡσυχός - ἡσυχώτερος - ἡσυχώτατος, ἀλλὰ ξηρός - ξηρότερος - ξηρότατος, λευκός - λευκότερος - λευκώτατος, ἐνδοξός - ἐνδοξότερος - ἐνδοξώτατος, πικρός - πικρότερος - πικρώτατος.

§ 160. Τὰ ἐπίθετα ἐντιμος, πολύτιμος, προθύμος, εὐθυμος, ἐπικίνδυνος, ἰσχυρός, ἀνιαρός, τρανός ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ - στερος - στατος **δίχρονον μακρόν**: ἐντιμότερος, προθυμώτατος κλπ. Ἔχουν **βραχύ** τὸ δίχρονον ι τὰ εἰς - **ιος**, - **ικός**, - **ιμος**: ἄγιος, ὠφέλιμος, πολεμικός, ἀγιώτερος, ὠφελιμώτερος, πολεμικώτερος κ. ἄ.

§ 161. Τὰ ἐπίθετα εἰς - **ων** σχηματίζουν τὰ παράθετικά εἰς - ἔστερος - ἔστατος κατὰ τὸ ἀληθέστερος, ἀφοῦ προσθεθῆ εἰς τὸ θέμα τὸ - ἔστερος - ἔστατος: σώφρων - σωφρον - ἔστερος - σωφρον - ἔστατος, νοήμων - νοημον - ἔστερος - νοημον - ἔστατος.

Ὅμοιως σχηματίζονται τὰ παραθετικά τοῦ ἀπλοῦς - ἀπλούστερος - (ἀπλο - ἔστερος) - ἀπλούστατος (ἀπλο - ἔστατος).

Τοῦ ἴδιος τὰ παραθετικά εἶναι **ἰδιαίτερος** - **ἰδιαίτατος**.

Παρατηρήσεις. Τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς, τὸ μὲν συγκριτικὸν μὲ τὸ πιδ (πλέον) πρὸ τοῦ θετικοῦ, τὸ δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὸ **πέρα πολύ** πρὸ τοῦ θετικοῦ: βαθύς - πιδ βαθύς - **πέρα πολύ** βαθύς (ὁ πιδ βαθύς), καλός - πιδ καλός - **πέρα πολύ** καλός (ὁ πιδ καλός). Ἐνίοτε ὁ συγκριτικὸς κάνει πιδ **καλύτερος**.

Σημείωσις. Ἀπαντοῦν κατὰ τὴν ὁμίλιαν καὶ τὸ ἐλαφρύτερος κατὰ τὸ βαρύτερος καὶ γλυκότερος κατὰ τὸ πικρότερος.

Ἄνωμαλα παραθετικά

§ 162. Τὰ παραθετικά μερικῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται ἀνωμάλως. Ἀπ' αὐτὰ συνηθέστερα εἶναι τὰ:

καλὸς - καλύτερος - κάλλιστος - ἄριστος καὶ βέλτιστος
 μέγας - μεγαλύτερος - μέγιστος
 ταχὺς - ταχύτερος - τάχιστος (ταχύτατος)
 κακὸς - χειρότερος - κάκιστος (χειρίστος)
 ὀλίγος - ὀλιγότερος - ἑλάχιστος
 πολὺς - περισσότερος - πλεῖστος
 φίλος - πιὸ φίλος - φίλτατος

Τοῦ ὑψηλὸς τὸ ὑπερθετικὸν εἶναι ὕψιστος: ὁ ὕψιστος.

§ 163. Μερικῶν ἐπιθέτων τὰ παραθετικά σχηματίζονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ προθέσεις, ἄλλων δὲ λείπει τὸ θετικὸν ἢ ἐν ἀπὸ τὰ παραθετικά.

ἄνω - ἀνώτερος - ἀνώτατος	-	ὕστερος	-	ὑστατος
κάτω - κατώτερος - κατώτατος	-	-	-	ὑπατος
πλησίον - πλησιέστερος - πλησιέστατος	-	-	-	ἔσχατος
ἐγγὺς - ἐγγύτερος - ἐγγύτατος	-	ἐπικρατέστερος	-	
πρὸ - πρότερος - πρῶτος	-	μεταγενέστερος	-	
ὑπερ - ὑπέρτερος - ὑπέρτατος	-	προτιμότερος	-	

§ 164. Δὲν ἔχουν παραθετικά τὰ ἐπίθετα, πού φανερώνουν 1) **ὄλην**: ξύλινος, χαλκοῦς, 2) **καταγωγὴν ἢ συγγένειαν**: πατρικός, ἀδελφικός, παιδικός, 3) **χρόνον ἢ τόπον**: νυκτερινός, θαλασσινός καὶ 4) τὰ σύνθετα ἰδίως μὲ τὸ **α**, πού φανερώνει στέρησιν: ἄπνος, ἀθάνατος.

Παραθετικά ἐπιρρημάτων

§ 165. Παραθετικά σχηματίζουν καὶ μερικά ἐπιρρήματα εἰς -ως, πού γίνονται ἀπὸ τὴν γεν. πληθυντικῶν τῶν ἐπιθέτων διὰ τῆς τροπῆς τοῦ **ν** τῆς καταλήξεως εἰς **ς**, καθὼς καὶ ἄλλα. Αὐτὰ ἔχουν συγκριτικὸν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ οὐδετέρου συγκριτικοῦ, ὑπερθετικὸν δὲ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου ὑπερθετικοῦ.

δικαίως	-	δικαιότερον	-	δικαιότατα	
ἀληθῶς	-	ἀληθέστερον	-	ἀληθέστατα	
καλῶς	-	καλύτερον	-	κάλλιστα, ἄριστα καὶ βέλτιστα	
κακῶς	-	χειρότερον	-	κάκιστα	
πολὸν	-	περισσότερον,	πλέον	-	πλεῖστον
πολὸν	-	μᾶλλον	-	μάλιστα	
ἀπλῶς	-	ἀπλούστερον,	ἀπλούστατα		
ὀλίγον	-	ὀλιγώτερον	-	ἐλάχιστα	
—	-	(ἔλασσον	-	μείον)	

§ 166. Παρατηρήσεις. Εἰς τὸν προφορικὸν λόγον μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπιρροήματα αὐτὰ εἰς τὸν θετικὸν βαθμὸν λήγουν εἰς -α: *δίκαια, καλά, ἀπλᾶ* καὶ σχηματίζουν τὸν συγκριτικὸν εἰς -α: *καλύτερα, χειρότερα, ἀπλούστερα*, ἢ μὲ τὸ *πιδ* πρὸ τοῦ θετικοῦ, τὸν δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὸ *πάρα πολὺ* πρὸ τοῦ θετικοῦ: *πιδ καλά, πάρα πολὺ καλά, πιδ ἀπλᾶ ἢ ἀπλούστερα, πάρα πολὺ ἀπλᾶ* κλπ.

* Ἀσκησις *

§ 167. Ὁ Κροῖσος ἦτο πλουσιώτατος καὶ ἰσχυρότατος βασιλεὺς τῆς Λυδίας. Τοῦτον ἐπεσκέφθη κάποτε εἰς τὰς Σάρδεις ὁ σοφώτατος Σόλων. Ὁ Κροῖσος τὸν ὑπεδέχθη προθυμότατα καὶ εὐγενέστατα καί, ἀφοῦ τὸν ἐφιλοξένησε βασιλικώτατα, τοῦ ἔδειξε τοὺς μεγίστους θησαυροὺς του. Ἐπειτα τὸν ἠρώτησε: « ὦ ξένη Ἀθηναῖε, ἔχω ἀκούσει, ὅτι εἶσαι σοφώτατος ὄλων καὶ ὅτι εἰς ὅλα ἐκφέρεις κρίσιν δικαιότεραν καὶ ὀρθοτέραν παντὸς ἄλλου. Θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω παρὰ σοῦ, ἂν θεωρεῖς ἄλλον ἄνθρωπον εὐτυχέστερον ἀπὸ ἐμέ ». Ὁ Σόλων ἀπεκρίθη: « Ἐἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα, φίλε μου, νὰ εὐρεθοῦν ἄνθρωποι εὐτυχέστατοι, ἰδιαίτερος δὲ βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ σοβαρώτατα καὶ λεπτότατα ζητήματα. Ἐγὼ καλοτυχίζω περισσότερο τὸν Κλέοβιν καὶ Βίωνα, δύο ἀδελφοὺς φρονιμοτάτους καὶ εὐσεβεστάτους.

Ἡ μητέρα των ἦτο ἐπιφανεστάτη ἱέρεια εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας εἰς τὸ Ἄργος. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἥρας ἔπρεπε πρώτη αὐτὴ ἐνωρίτερον τῶν ἄλλων νὰ παρευρίσκειται εἰς τὸν ναόν. Τὰ παιδιά της, διὰ νὰ μὴ βραδύνη, ἐξεύχθησαν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ τὴν μετέφεραν ταχύτατα εἰς τὸν ναόν. Οἱ θεοὶ ὡς ἀνταμοιβὴν τῆς εὐσεβεστάτης αὐτῆς πράξεως ἐχάρισαν εἰς αὐτὰ δῶρον πολυτιμώτατον, τοὺς ἐκοίμισαν μὲ βαθύτατον καὶ γλυκύτατον ὕπνον, ἀπὸ τὸν ὅποιον δὲν ἐξύπνησαν.

* Ἀσκησις διὰ τὰ παραθετικά.

Εἰς δευτέραν ἐρώτησιν τοῦ Κροίσου, ἂν θεωρεῖ καὶ ἄλλον εὐτυχέστερον αὐτοῦ, ὁ Σόλων ἀπεκρίθη: « Ὑστερον ἀπὸ αὐτοῦ μακαρίζω Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε δύο ἀρίστους καὶ σεμνοτάτους υἱούς· ὁ ἴδιος, στρατηγὸς εἰς τὴν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τῶν Μεγαρέων, ἀπεδείχθη ὁ ἀνδρειότερος μαχητὴς ὄλων καὶ μαχόμενος γενναϊότατα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἐφονεύθη, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν ἔθαψαν μὲ μεγαλοπρεπεστάτας τιμὰς ». Μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν τὸν ἠρώτησεν ἐκ νέου: « Τέλος πάντων, ὦ Ἀθηναῖε, ἐγὼ λοιπὸν δὲν εἶμαι οὐδενὸς καλύτερος, οὔτε εὐτυχέστερος; ». Ὁ Σόλων τότε τοῦ ἀπήντησεν ἡρεμώτατα: « Φίλε μου, πλοῦτον ἔχεις περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον καὶ δύναμιν μεγίστην· μέχρι τέλους ὅμως τῆς ζωῆς εἶναι δυνατόν νὰ συμβοῦν εἰς τὸν ἄνθρωπον πλεῖσται ἀτυχία. Μόνον, ἂν μέχρι τοῦ θανάτου ζήσης εὐτυχέστατος, θὰ εἶσαι ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἄντωνυμίαι

§ 168. Ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπε σήμερα: « Αἱ Ἀθῆναι, αἱ ὁποῖαι εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας πόλεις τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὴν οἱ δρόμοι εἶναι καθαροὶ καὶ ἀσφαλτοστρωμένοι, ἐνῶ οἱ δικοὶ μας εἶναι ἀκατάστατοι. Τέτοιοι εἶναι μόνον ὀλίγοι δρόμοι μεγάλων πόλεων. Ἐπίγειον αὐτῆς εἶναι ὁ Πειραιεύς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους λιμένας· ἡ κίνησις τῶν πλοίων εἰς αὐτὸν εἶναι πολὺ μεγάλη.

§ 169. Εἰς τὴν φράσιν αἱ ὁποῖαι εἶναι πρωτεύουσα, ἡ λέξις αἱ ὁποῖαι τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος αἱ Ἀθῆναι. Ἐπίσης εἰς τὴν φράσιν ἐπίγειον αὐτῆς, ἡ λέξις αὐτῆς τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος πόλεως. Ὁμοίως εἰς τὴν φράσιν τέτοιοι εἶναι οἱ δρόμοι, ἡ λέξις τέτοιοι τίθεται ἀντὶ τῶν ἐπιθέτων καθαροὶ καὶ ἀσφαλτοστρωμένοι. Ὑπάρχουν δηλ. εἰς τὸν λόγον λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων. Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται ἄντωνυμίαι. Ἄντωνυμίαι δηλ. λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὸν λόγον ἀντὶ ὀνομάτων οὐσιαστικῶν ἢ ἐπιθέτων.

α') Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι

§ 170. Ὁ Γεώργιος πρὸς τὸν Δημήτριον.

« Ἐγώ, ὅταν τελειώσω τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, θὰ ἐργασθῶ. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου θὰ φροντίσῃ δι' ὄλους ἡμᾶς, πὺν δὲν θὰ συνεχίσωμεν τὰ μαθήματα, νὰ μᾶς εὕρῃ ἐργασίαν. Σὺ σκέπτεσαι νὰ ἐργασθῆς; ἢ ἐλπίζεις, ὅτι θὰ σὲ καλέσουν εἰς τὴν πόλιν οἱ συγγενεῖς; Σὲ παρακαλῶ, ἂν φύγῃς, νὰ μᾶς γράφῃς· ἐγὼ θὰ σοῦ γράφω τακτικά. Εἶναι ὄραϊον πρᾶγμα ἢ φιλία ὄλων ἡμῶν τῶν συμμαθητῶν. Ὁ Χαρίλαος θὰ σπουδάσῃ, διότι αὐτὸς ἔχει τὰ οἰκονομικὰ μέσα.

Ἡμεῖς τὸ καλοκαίρι θὰ πᾶμε στὸ χωριό. Σεῖς ποῦ θὰ πᾶτε; Ὁ Χαρίλαος καὶ ὁ Πέτρος μοῦ ἔλεγαν, ὅτι θὰ παραθερίσουν αὐτοὶ εἰς τὸ κτῆμα ».

§ 171. Εἰς τὴν φράσιν ἐγὼ θὰ ἐργασθῶ, ἡ λέξις ἐγὼ τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Γεώργιος, ὁ ὁποῖος ὀμιλεῖ. Εἰς τὴν φράσιν σὺ σκέπτεσαι νὰ ἐργασθῆς, ἡ λέξις σὺ τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ Δημήτριος, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀμιλεῖ ὁ Γεώργιος. Εἰς τὴν φράσιν αὐτὸς ἔχει τὰ οἰκονομικὰ μέσα, ἡ λέξις αὐτὸς τίθεται ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ Χαρίλαος, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ὁ λόγος. Αἱ λέξεις δηλαδὴ ἐγὼ, ἐσὺ, αὐτὸς τίθενται ἀντὶ τῶν τριῶν προσώπων τοῦ λόγου· φανερόνουν δηλ. τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου, ἦτοι α) ἐκεῖνον, πὺν ὀμιλεῖ (ἐγὼ· πρῶτον πρόσωπον)· β) ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ λόγος (σὺ· δεῦτερον πρόσωπον) καὶ γ) ἐκεῖνον ἢ ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος (ἐκεῖνος, αὐτό· τρίτον πρόσωπον). Αἱ ἀντωνυμίαι αὐταί, πὺν φανερόνουν τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου, λέγονται **προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

§ 172.

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

	α' πρόσ.	β' πρόσ.	α' πρόσ.	β' πρόσ.
Ὀν.	ἐγὼ	σὺ	ἡμεῖς	σεῖς (ὑμεῖς)
Γεν.	ἐμοῦ, μοῦ, μου	σοῦ, σου	ἡμῶν	(ὑμῶν)
Δοτ.	ἐμοί, μοί	σοί, σοι	ἡμῖν	(ὑμῖν)
Αἰτ.	ἐμέ, μέ, με	σέ, σε	ἡμᾶς, μᾶς, μας	σᾶς, σας (ὑμᾶς)

§ 173. Τοῦ τρίτου προσώπου προσωπική ἀντωνυμία εἶναι ἡ αὐτός.

Ἑνικὸς

Ὄν.	αὐτός	- ἡ	- ὁ
Γεν.	αὐτοῦ	- ἧς	- οῦ, τοῦ, του, τῆς, της, τοῦ, του
Δοτ.	αὐτῶ	- ῆ	- ῶ
Αἰτ.	αὐτὸν	- ἣν	- ὁ, τόν, τον, τήν, την, τό, το

Πληθυντικὸς

Ὄν.	αὐτοὶ	- αἱ	- ἅ
Γεν.	αὐτῶν	- ᾶν	- ᾶν
Δοτ.	αὐτοῖς	- αῖς	- οῖς
Αἰτ.	αὐτούς	- ἄς	- ἅ, τοὺς, τους, τὰς, τας, τά, τα

Σημείωσις. Οἱ τύποι ἡμεῖς κλπ. χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ πολλοὺς εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς ἐπισήμους συζητήσεις (βουλὴν - διαλέξεις). Ἡ δοτικὴ ἀπαντᾷ εἰς τὰς φράσεις: δόξα σοι, εἰρήνη ἡμῖν κ.ά.

§ 174. Παρατηρήσεις. Οἱ τύποι μοῦ, σοῦ, τοῦ, τῆς, τοῦ καὶ ὁ πληθυντικὸς μᾶς, σᾶς, τοὺς δι' ὅλα τὰ γένη χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς τύποι δοτικῆς πτώσεως: μοῦ ἔδωκε, σοῦ ἔστειλε, τοὺς ὑπεσχέθη κλπ.

Εἰς τὸν προφορικὸν λόγον χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ τύποι ἐμένα, ἐσὺ, ἐσένα, ἐμεῖς, ἐσεῖς, ἐμᾶς, ἐσᾶς, ὅταν πρόκειται ἰδίως νὰ δηλωθῇ ἔμφασις ἢ ἀντιδιαστολή: Ἐσὺ τὰ ὁμολογεῖς· ἐμένα κάλεσε καὶ ὄχι ἐσένα.

β') Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι

§ 175. Ὁ κῆπος τοῦ σχολείου εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας. Ὁ ἰδικός σας εἶναι μεγαλύτερος ἢ μικρότερος;

Σήμερα ἐλησμόνησα τὸν κονδυλοφόρον, ἀλλ' ὁ Παῦλος μοῦ ἔδωκε τὸν ἰδικόν του· δὲν εἶχα πέννα καὶ μοῦ ἔδωκε τὴν ἰδικήν του. Αἱ ἰδικαὶ σας ἀσχολίαι εἶναι εὐχάριστοι, ἐνῶ αἱ ἰδικαὶ μας εἶναι κουραστικαί.

§ 176. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς αἱ λέξεις α) τὸν ἰδικόν μας τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ κῆπόν μας, β) ὁ ἰδικός σας τίθεται ἀντὶ

τοῦ οὐσιαστικοῦ κῆπός σας, γ) τὸν *ιδιόν* του τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *κονδυλοφόρον του*, δ) τὴν *ιδικήν* του τίθεται ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *πέγνα του*. Εἶναι δηλ. αἱ λέξεις αὐταὶ ἀντωνυμῖαι καὶ φανερώνουν τὸ πρόσωπον, τοῦ ὁποίου εἶναι κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν, ἀντὶ τοῦ ὁποίου τίθεται ἡ ἀντωνυμία. Αἱ ἀντωνυμῖαι αὐταὶ λέγονται **κτητικαί**.

Κτητικαί δηλ. **ἀντωνυμῖαι** λέγονται, ὅσαι φανερώνουν, τίνος εἶναι κτῆμα τὸ οὐσιαστικόν, εἰς τὸ ὅποῖον αὐταὶ ἀναφέρονται.

§ 177. α) "Ὅταν τὸ πρόσωπον, πού ἔχει κτῆμα τὸ οὐσιαστικὸ εἶναι ἔν, αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι

τοῦ α' προσώπ. *ιδικός μου - ιδική μου - ιδιόν μου*
ἐμός - ἐμή - ἐμόν
 τοῦ β' » *ιδικός σου - ιδική σου - ιδιόν σου*
σός - σή - σόν
 τοῦ γ' » *ιδικός του - ιδική του - ιδιόν του*

β) "Ὅταν ὁ κτήτωρ εἶναι ἕνας καὶ τὰ κτήματα πολλά, κτητικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι

τοῦ α' προσώπ. *ιδικοί μου - ιδικά μου - ιδικά μου*
ἐμοὶ - ἐμαὶ - ἐμὰ
 τοῦ β' » *ιδικοί σου - ιδικά σου - ιδικά σου*
σοὶ - σαὶ - σὰ
 τοῦ γ' » *ιδικοί του - ιδικά του - ιδικά του*

γ) "Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ καὶ τὸ κτῆμα ἔν
 τοῦ α' προσώπ. *ιδικός μας - ιδική μας - ιδιόν μας καὶ*
ἡμέτερος, - α, - ον
 τοῦ β' » *ιδικός σας - ιδική σας - ιδιόν σας καὶ*
ὑμέτερος, - α, - ον
 τοῦ γ' » *ιδικοί των - ιδικά των - ιδικά των*
σφέτερος - σφετέρα - σφέτερον

δ) "Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοὶ καὶ τὰ κτήματα πολλά, κτητικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι

- τοῦ α' προσώπ. *ιδικοί μας - ιδικάί μας - ιδικά μας και
 ἡμέτεροι, - αι, - α*
- τοῦ β' » *ιδικοί σας - ιδικάί σας - ιδικά σας και
 ὑμέτεροι, - αι, - α*
- τοῦ γ' » *ιδικοί των - ιδικάί των - ιδικά των
 σφέτεροι - σφέτεροι - σφέτερα*

§ 178. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι ἔχουν τρία γένη, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ ἢ οὐδετέρου γένους, κλίνονται δὲ ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 179. Ὅταν αἱ ἀντωνυμίαι αὐταὶ εἶναι μαζὶ μὲ τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα προσδιορίζουν, λέγονται **ἀντωνυμικὰ κτητικὰ ἐπίθετα**: ὁ *ιδικός μου κῆπος*, τὸ *ιδικόν σου βιβλίον*, ἡ *ιδική του οἰκία*. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν ἡ γενικὴ **μου, σου, του - μας, σας, των, τους**: ὁ *κῆπός μας*, τὸ *βιβλίον σου*, τὰ *πράγματά μας*, ἡ *οἰκία σας*, ὁ *κῆπός σας*.

§ 180. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ τὰ κτητικὰ ἐπίθετα ἀπαντοῦν καὶ μὲ τὴν μορφήν: *δικός μου, δικός σου, δικός του, δικός μας, δικός σας, δικός των ἢ δικός τους* κλπ.

γ') Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

§ 181. Ὅλιγοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν **τὸν ἑαυτὸν των** δι' ἔργα, πὸν ὠφελοῦν τὴν κοινωνίαν. Ὅποιος θέλει νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ, πρέπει νὰ ἀπαρνήσῃ **τὸν ἑαυτὸν του**. Εἶναι φυσικὸν νὰ ἀγαπῶμεν **τὸν ἑαυτὸν μας**: δύσκολον εἶναι νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τοὺς ἄλλους. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε: « *Νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου, ὅπως τὸν ἑαυτὸν σου*. Ὅσα λέγω εἰς ἄλλους, τὰ λέγω πρῶτα **τοῦ ἑαυτοῦ μου** ».

§ 182. Εἰς τὴν φράσιν οἱ ἄνθρωποι διαθέτουν **τὸν ἑαυτὸν των**, ἢ λέξις **τὸν ἑαυτὸν των** φανερώνει τὸ ἴδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται τὴν ἐνέργειάν του· ὁμοίως εἰς τὴν φράσιν ὅπως ἀγαπᾷς **τὸν ἑαυτὸν σου**, ἢ λέξις **τὸν ἑαυτὸν σου** φανερώνει τὸ ἴδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται

τὴν ἐνέργειαν. Εἶναι δηλ. αἱ λέξεις αὐταὶ ἀντωνυμῖαι, αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὸν λόγον, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ, ὅτι τὸ πρόσωπον, πού κάμνει μίαν ἐνέργειαν, εἶναι τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια.

Αἱ ἀντωνυμῖαι αἱ ὁποῖαι φανερώουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ καὶ συγχρόνως δέχεται τὴν ἐνέργειαν (πάσχει), λέγονται **αὐτοπαθεῖς** ἀντωνυμῖαι. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς:

Ἐνικὸς

α' πρόσ.

β' πρόσ.

γ' πρόσ.

Γεν. τοῦ ἑαυτοῦ μου τοῦ ἑαυτοῦ σου τοῦ ἑαυτοῦ του, της, του
Αἰτ. τὸν ἑαυτόν μου τὸν ἑαυτόν σου τὸν ἑαυτόν του, της, του

Πληθυντικὸς

Γεν. τοῦ ἑαυτοῦ μας ἢ τῶν ἑαυτῶν μας - τοῦ ἑαυτοῦ σας ἢ τῶν ἑαυτῶν σας - τοῦ ἑαυτοῦ των ἢ τῶν ἑαυτῶν των
Αἰτ. τὸν ἑαυτόν μας ἢ τοὺς ἑαυτούς μας - τὸν ἑαυτόν σας ἢ τοὺς ἑαυτούς σας - τὸν ἑαυτόν των ἢ τοὺς ἑαυτούς των

§ 183. Ἀπαντοῦν ἀκόμη χωρὶς τὸ ἄρθρον: **ἄφ' ἑαυτοῦ μου** εἶπα ὅσα εἶπα. Ὁ Δημήτριος ἐκράτησε **δι' ἑαυτόν** ἐν μόνον ἀπὸ τὰ δῶρα, πού ἔλαβεν εἰς τὴν εορτήν του. **Ἐδλόγησαν ἑαυτούς** καὶ ἀλλήλους.

Εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν χρησιμοποιοῦνται ἐνίοτε καὶ οἱ κατωτέρω τύποι τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Ἐνικὸς

α' πρόσ.

β' πρόσ.

ἀρσ.

θηλ.

ἀρσ.

θηλ.

Γεν. ἑμαντοῦ ἑμαντῆς σεαυτοῦ - σαυτοῦ σεαυτῆς - σαυτῆς
Δοτ. ἑμαντῶ ἑμαντῆ σεαυτῶ - σαυτῶ σεαυτῆ - σαυτῆ
Αἰτ. ἑμαντόν ἑμαντήν σεαυτόν - σαυτόν σεαυτήν - σαυτήν

Πληθυντικὸς

α' πρόσ.

ἡμῶν αὐτῶν
 ἡμῖν αὐτοῖς - αῖς
 ἡμᾶς αὐτοῦς - ἄς

β' πρόσ.

ὑμῶν αὐτῶν
 ὑμῖν αὐτοῖς - αῖς
 ὑμᾶς αὐτοῦς - ἄς

γ' πρόσ.

Ἐνικὸς

ἄρσ.

ἑαυτοῦ - αὐτοῦ
 ἑαυτῶ - αὐτῶ
 ἑαυτόν - αὐτόν

θηλ.

ἑαυτῆς - αὐτῆς
 ἑαυτῇ - αὐτῇ
 ἑαυτήν - αὐτήν

οὐδ.

ἑαυτοῦ - αὐτοῦ
 ἑαυτῶ - αὐτῶ
 ἑαυτό

Πληθυντικὸς

ἑαυτῶν
 ἑαυτοῖς
 ἑαυτοῦς

ἑαυτῶν
 ἑαυταῖς
 ἑαυτάς

ἑαυτῶν
 ἑαυτοῖς
 ἑαυτά

Παρατηρήσεις. Ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴν ἐσηματίσθη εἰς τὸν προφορικὸν λόγον καὶ ἡ ὀνομαστικὴ: ὁ ἑαυτός μου, ὁ ἑαυτός σου, ὁ ἑαυτός μας, ὁ ἑαυτός σας, ὁ ἑαυτός των (ἢ τους), οἱ ὅποιοι ἰσοδυναμοῦν μὲ τὸ: ἐγὼ προσωπικῶς - τὸ πρόσωπόν μου, σὺ προσωπικῶς, αὐτὸς προσωπικῶς, ἡμεῖς προσωπικῶς κλπ.

δ') Ἀλληλοπαθεῖς ἄντωνυμῖαι

§ 184. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους = νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἢ νὰ ἀγαπᾶσθε μεταξύ σας.

Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε = νὰ βαστάζετε τὰ βάρη ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου ἢ νὰ βαστάζετε τὰ βάρη μεταξύ σας.

Ἡ λέξις ἀλλήλους τίθεται εἰς τὸν λόγον καὶ φανερώνει, πρόσ-
 ωπα, πού ἐνεργοῦν καὶ συγχρόνως δέχονται τὸ ἐν τὴν ἐνέργειαν τοῦ
 ἄλλου. Τὸ ἴδιον φανερώνει καὶ ἡ λέξις ἀλλήλων. Εἶναι δηλ. αἱ λέ-
 ξεις αὗται ἄντωνυμῖαι καὶ τίθενται εἰς τὸν λόγον, διὰ νὰ φανερῶσιν
 περισσότερα τοῦ ἑνὸς πρόσωπα, πού ἐνεργοῦν καὶ συγχρόνως δέχονται
 τὰ μὲν τὴν ἐνέργειαν τῶν ἄλλων λέγονται δὲ ἀλληλοπαθεῖς ἄντωνυ-
 μῖαι. Τύποι αὐτῆς εἶναι τοῦ πληθ. ἀριθ. γεν. ἀλλήλων, αἰτ. ἀλλή-
 λους - ἀλλήλας - ἀλλήλα καὶ δοτ. ἀλλήλοις, ἀλλήλαις.

§ 185. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι εἶναι : ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἡ μία τὴν ἄλλην, τὸ ἓνα τὸ ἄλλο ἢ μεταξὺ μας, σας, των.

Σ η μ ε ἰ ω σ ι ς. Αἱ λέξεις ἀλληλοβοήθεια, ἀλληλοὑποστήριξις κλπ. γίνονται ἀπὸ τὴν ἀντωνυμίαν αὐτὴν καὶ τὰ ὀνόματα βοήθεια κλπ.

ε') Δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι

§ 186. Δεικτικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον ἀντὶ ὀνομάτων, πού θέλομεν νὰ δεῖξωμεν. Αὐταὶ εἶναι κυρίως αἱ **οὗτος - αὕτη - τοῦτο**, **ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο**, **αὐτός - αὐτή - αὐτό**.

α) Ἡ **οὗτος** χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δειχθῇ κάτι, πού εἶναι πρὸ ὀφθαλμῶν ἢ περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἀμέσως προηγουμένως : Ὁ Κλέαρχος ἦτο Λακεδαιμόνιος· **τοῦτον** προσεκάλεσεν ὁ Κῆρος εἰς τὴν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου.

β) Ἡ **ἐκεῖνος** χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δειχθῇ κάτι, πού εἶναι εἰς ἀπόστασιν ἢ δὲν εὑρίσκεται ἐμπρὸς μας : Ὁ Ξέρξης ἐκάλεσε τοὺς ὑπερασπιστὰς τῶν Θερμοπυλῶν νὰ παραδώσουν τὰ ὄπλα· **ἐκεῖνοι** ὁμως ἀπῆρτησαν : « μολὼν λαβέ ».

γ) Ἡ **αὐτός** χρησιμοποιεῖται, ὅταν ὁ ὀμιλῶν ἔχη ὑπ' ὄψιν κάτι, ἀνεξαρτήτως ἂν αὐτὸ εἶναι μακρὰν ἢ πλησίον ἢ ἀπουσιάζῃ : Ὁ Ἀγγλος διοικητὴς εἰς τὴν Κύπρον ἐφήρμοξε κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ βαρβάρους μεθόδους· **αὐτὸς** ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο ἀπολίτιστος ἄνθρωπος.

§ 187. Ἡ ἀντωνυμία **οὗτος** κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ὄν.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Αἱ ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο καὶ αὐτός - αὐτή - αὐτό κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 188. Ἄλλαι δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ α) **τοιούτος - τοιάυτη - τοιοῦτο (ν)**, διὰ τὴν δειχθῆ ποιότητος, β) **τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτο (ν)** καὶ **τόσος - τόση - τόσο (ν)**, διὰ τὴν δειχθῆ ποσότητος ἢ **τοιούτος**, κατὰ τὴν ὁποίαν κλίνεται καὶ ἡ **τοσοῦτος**, κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἑνικὸς

Ὀν.	τοιούτος	τοιάυτη	τοιούτο (ν)
Γεν.	τοιούτου	τοιάυτης	τοιούτου
Δοτ.	τοιούτω	τοιάυτη	τοιούτω
Αἰτ.	τοιούτων	τοιάυτην	τοιούτο (ν)

Πληθυντικὸς

Ὀν.	τοιούτοι	τοιαῦται	τοιαῦτα
Γεν.	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων
Δοτ.	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
Αἰτ.	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαῦτα

Ἡ **τόσος - τόση - τόσον** κλίνεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 189. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν ἡ οὗτος λέγεται καὶ **οὔτος - τούτη - τοῦτο** ἢ **ἐτούτος - ἐτούτη - ἐτούτο**, ἀντὶ δὲ τῆς **τοιούτος** συνηθεστέρα εἶναι **τέτοιος - τέτοια - τέτοιο**, αἱ ὁποῖα κλίνονται ὡς δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

§ 190. Δεικτικὰ ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι, ὅταν εἰς τὸν λόγον συνοδεύουν οὐσιαστικά, εἶναι ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα: **αὐτὴ ἡ πόλις, αὐτὸ τὸ παιδίον, οὔτος ὁ κῆπος, οἱ τοιοῦτοι χαρακτῆρες**.

στ') Ἡ ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία αὐτὸς

§ 191. Οἱ Κύπριοι ἀγωνίσθησαν κατὰ τῶν Ἄγγλων, διὰ τὴν ἀναγκάσαν αὐτούς νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐνωθῆ ἡ μεγαλόνησος μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν τὸν Σωκράτη εἰς θάνατον καὶ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν νὰ πῆ τὸ κῶνειον.

Εἰς τὴν φράσιν διὰ τὴν ἀναγκάσαν αὐτούς, ἡ λέξις **αὐτούς** ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως Ἄγγλους, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῆ μετὰ

τὸ διὰ τὰ ἀναγκάσουν. Ἐπίσης εἰς τὴν φράσιν ἔδωκαν εἰς αὐτόν, ἢ λέξις αὐτὸν ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως Σωκράτη, ἢ ὅποια ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθῆ μετὰ τὴν λέξιν ἔδωκαν.

Ἡ ἀντωνυμία αὐτός, ὅταν τίθεται εἰς τὸν λόγον διὰ τὰ μὴ ἐπαναληφθῆ μία λέξις, περὶ τῆς ὁποίας ἔχει γίνεαι λόγος προηγουμένως, λέγεται ἐπαναληπτική.

§ 192. Ἀντὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας αὐτός χρησιμοποιῶνται καὶ οἱ τύποι τοῦ, τόν, τῆς, τήν, τούς. Αἱ ἀνωτέρω φράσεις ἠδύναντο νὰ εἶναι : Οἱ Κύριοι ἀγωνίζονται κατὰ τῶν Ἀγγλων, διὰ τὰ τοὺς ἀναγκάσουν κλπ., οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν τὸν Σωκράτη καὶ τοῦ ἔδωκαν κλπ.

Πολλάκις οἱ τύποι τοῦ, τόν, τῆς, τήν, τοὺς κλπ. τίθενται εἰς τὸν λόγον πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, εἰς τὸ ὅποῖον ἀποδίδονται, καὶ προλαμβάνουν τρόπον τινα αὐτό: τὸν εἶδες σήμερα τὸν Παῦλον; τοὺς παρακολούθησες τοὺς ἀγῶνας εἰς τὸ Στάδιον; Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἢ ἀντωνυμία λέγεται προληπτική.

ζ') Ὀριστικαὶ ἀντωνυμιαὶ

§ 193. Ἡ ἀντωνυμία αὐτός με ἄρθρον ὁ αὐτός - ἢ αὐτῆ - τὸ αὐτὸ σημαίνει ὁ ἴδιος : τὸ αὐτὸ, φῶρεμά, οἱ αὐτοὶ λόγοι· εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, ὁ αὐτός - ἢ - ὁ εἶναι ὀριστικὴ ἀντωνυμία.

Αἱ λέξεις ὁ ἴδιος, μόνος του κλπ. χωρὶς ἄρθρον καὶ με γενικήν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τίθενται εἰς τὸν λόγον, διὰ τὰ ὀρίσσουν καὶ νὰ ξεχωρίσουν τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ ἄλλα ὁμοειδῆ καὶ ἐπέχουν θέσιν ὀριστικῆς ἀντωνυμίας.

Εἶναι δὲ αὐταὶ αἱ α) ὁ ἴδιος - ἢ ἴδια - τὸ ἴδιον πάντοτε με ἄρθρον καὶ β) μόνος - μόνη - μόνον χωρὶς ἄρθρον καὶ με γενικήν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν μόνος μου, μόνονι μας κλπ.

η') Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμιαὶ

§ 194. Τίς ἦτο ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος; Ποῖοι ἀνήγγειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν λαμπρὰν νίκην; Πόσοι ἐφονεύθησαν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας;

Πόσοι είναι οί μαθηταί τῆς τάξεώς σας καί *ποῖοι* εἶναι οἱ ἐπιμελέστεροι; *Ποῖος* δὲ εἶναι ὁ ἀριστος ὄλων; Ὁ Πέτρος τί μαθητῆς εἶναι;

Εἰς τὰς φράσεις αὐτάς αἱ λέξεις *τίς*, *πόσοι*, *ποῖος* χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον, ὅταν κάμνωμεν κάποιαν ἐρώτησιν α) διὰ κάποιο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, *τίς*; *ποῖος*; β) διὰ τὸ ποσὸν τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων *πόσοι*; καὶ γ) διὰ τὸ ποιὸν προσώπων ἢ πραγμάτων: *τί ἄνθρωπος εἶναι ὁ Πέτρος*; αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι· εἶναι δὲ τρεῖς *τίς*, *ποῖος*, *πόσος*.

§ 195. Ἡ ἀντωνυμία *τίς* ἔχει δύο τύπους, ἓνα διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν *τίς* καὶ ἓνα διὰ τὸ οὐδέτερον *τί*· κλίνεται δὲ ὡς ἐξῆς:

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
	ἀρσ.-θηλ.	οὐδ.	ἀρσ.-θηλ.	οὐδ.
Ὅν.	<i>τίς</i>	<i>τί</i>	<i>τίνες</i>	<i>τίνα</i>
Γεν.	<i>τίνος</i>	<i>τίνος</i>	<i>τίνων</i>	<i>τίνων</i>
Δοτ.	<i>τίνι</i>	<i>τίνι</i>	<i>τίσι</i>	<i>τίσι</i>
Αἰτ.	<i>τίνα</i>	<i>τί</i>	<i>τίνας</i>	<i>τίνα</i>

Αἱ ἄλλαι ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

Ἡ ἀντωνυμία *τί*, ἡ ὅποια χρησιμοποιεῖται, ὅταν γίνεται ἐρώτησις διὰ τὸ ποιὸν τῶν προσώπων ἢ πραγμάτων, εἶναι ἀκλιτὸς καὶ σημαίνει *τί λογῆς* - *τί εἶδους* εἶναι τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα: *τί παιδί εἶναι αὐτό*; *τί φίλος εἶναι αὐτός*;

§ 196. Ἀντωνυμικὰ ἐρωτηματικὰ ἐπίθετα. Ὅταν αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι συνοδεύωνται ἀπὸ οὐσιαστικά, εἶναι ἐπίθετα ἀντωνυμικὰ: *ποῖος μαθητῆς ἀπουσίασε χθές*; *πρόσωπος στρατιώτης ἔχει ὁ λόχος*; *πόσων χρόνων εἶναι τὸ παιδί*;

θ') Ἀόριστοι ἀντωνυμίαι

§ 197. Ἐάν *τις* θέλη νὰ κερδήσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πρέπει νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἐὰν *κάποιος* ἔχη πολλοὺς χι-

τῶνας, νὰ κρατήσῃ **ἕνα** διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς **ἄλλους** νὰ μοιράσῃ εἰς πτωχοὺς.

Τινὲς τῶν μαθητῶν δὲν συμμορφώνονται μὲ τὸν κανονισμόν τοῦ σχολείου. Ὁ Διευθυντὴς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς: « Διὰ τὴν πολυήμερον ἐκδρομὴν πρέπει **ἕκαστος** νὰ ἔχῃ τροφίμα διὰ **μίαν** τοῦλάχιστον ἡμέραν. **Ὅλοι** θὰ εἴσθε αὖριον εἰς τὰς 7.30' π.μ. συγκεντρωμένοι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου. **Μερικοὶ** θὰ ἔλθουν ἐνωρίτερον, διὰ νὰ ἐπιβλέπουν τὴν τάξιν. **Κανεῖς** δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάσῃ, διότι εἰς **οὐδένα** ἢ ἑταιρεία τῶν σιδηροδρόμων θὰ ἐπιστρέψῃ τὰ χρήματα ».

§ 198. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον αἱ λέξεις **τίς, κάποιος, ἕνας, ἄλλος, ἕκαστος, ὅλοι, μερικοὶ, οὐδεῖς, κανένας** τίθενται ἀντὶ ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ὀρισμένα· ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα ἢ πράγματα ἀόριστως, εἶναι δηλ. ἀντωνυμίαι καὶ λέγονται **ἀόριστοι**.

Ἀόριστοι δηλαδή **ἀντωνυμίαι** λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν πρόσωπα ἢ πράγματα ἀόριστως, χωρὶς δηλ. νὰ τὰ ὀνομάζωμεν.

§ 199. Συνηθέστεραι ἀόριστοι ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ ἑξῆς :

1. **τίς** ἄρσ. θηλ., **τί** οὐδέτ. : ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐπλησίαζεν εἰς **τινα** **κώμην**, ἐξῆλθε πρὸς προὔπαντησιν αὐτοῦ **πληθος** ἀνδρῶν καὶ **γυναικῶν**.

2. **μερικοὶ - μερικαὶ - μερικά** μόνον εἰς τὸν πληθυντ. ἀριθμὸν: **μερικοὶ** μαθηταὶ δὲν προσέχουν.

3. **ὅλος - ὅλη - ὅλον** : **μὴ** ἀνησυχεῖτε. Θὰ ὁμιλῶ δυνατὰ καὶ θὰ ἀκούσετε **ὅλοι**.

4. **ἕκαστος - ἐκάστη - ἕκαστον** : **ἕκαστος** ἔχει τὴν ἐδύνην τῶν πράξεών του.

5. **ἄλλος - ἄλλη - ἄλλο** : εἶναι **ἄλλος**, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ προσέλθῃ ὡς **μάρτυς**;

6. **οὐδεῖς - οὐδεμία - οὐδὲν** : **οὐδεῖς** **μπορεῖ** νὰ ἀποφύγῃ τὸν **θάνατον**.

7. **κάποιος - κάποια - κάποιο** : **κοίταξε** νὰ ἰδῆς **κάποιος** ἐκτόπησε τὴν θύραν.

8. **κανεῖς - καμμία - κανέν** (**κανένας - καμμία - κανέν**) : **κανεῖς** δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μείνῃ ὄρθιος εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ βλέπουν **ὅλοι** τὴν σκηνήν.

9. **δλόκληρος - ον** : **δλόκληρος** ἢ πόλις κατεστράφη ἀπὸ τοῦς σεισμούςς.

10. **ὁ, ἡ, τὸ δεῖνα** κλπ.

11. **ἐκάτερος - ἐκατέρα - ἐκάτερον** (ὁ καθείς ἐκ τῶν δύο χωριστά).

12. **ἀμφοτέροι - αι - α** = καὶ οἱ δύο.

13. **οὐδέτερος - α - ον** = οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος ἀπὸ τοῦς δύο.

§ 200. Ἡ **τις**, ἀντὶ τῆς ὁποίας χρησιμοποιεῖται περισσότερον ἢ **κάποιος - α - ο**, κλίνεται ὡς ἑξῆς:

	Ἐνικὸς		Πληθυντικὸς	
	ἄρσεν. θηλ.	οὐδ.	ἄρσεν. θηλ.	οὐδ.
᾽Ον.	τις	τί	τινές	τινά
Γεν.	τινός	τινός	τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τινί	τινί	τισί	τισί
Αἰτ.	τινά	τί	τινάς	τινά

ἽΟλοι οἱ τύποι τῆς ἀντωνυμίας **τις - τί** εἶναι ἑγκλιτικά.

§ 201. Αἱ ἀντωνυμῖαι **μερικοί - μερικαί - μερικά, δλος - η - ον**, κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 202. Ἡ **οὐδεῖς - οὐδεμία - οὐδέν** καὶ **κανείς - καμμία - κανέν** κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὡς ἑξῆς :

᾽Ον.	οὐδεῖς	οὐδεμία	οὐδέν	κανείς	καμμία	κανέν	καὶ	κανένα
Γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	κανενός	καμμιάς	κανενός		
Δοτ.	οὐδενί	οὐδεμιᾷ	οὐδενί	—	—	—		
Αἰτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν	κανένα	καμμίαν	κανέν		

ἽΟμοίως κλίνονται καὶ ἡ ἀντωνυμία **καθεῖς - καθεμία - καθέν**, ἢ ὁποία τίθεται συνήθως ἀντὶ τῆς ἑκαστος.

§ 203. Μετὰ τὴν ἀντωνυμίαν **κανείς**, ἢ ὁποία συνήθως χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τῆς **οὐδεῖς**, τίθεται πάντοτε τὸ **δέν**, ἐνῶ μετὰ τὸ **οὐδεῖς** δὲν τίθεται : **κανείς δέν** μὲ εἶδε, ἀλλὰ **οὐδεῖς μὲ** εἶδε.

§ 204. Εἰς τὴν φράσιν καθ' ὁδὸν μ' ἐχαιρέτισε ἕνας, τὸν ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἔβλεπα, ἡ λέξις ἕνας σημαίνει κάποιος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ ἕνας (εἷς) - μία - ἓν εἶναι ἀντωνυμία καὶ ὄχι ἀριθμητικόν.

§ 205. "Ὅλαι αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι, ὅταν εἶναι μαζί με οὐσιαστικά, εἶναι ἀόριστα ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα : ἀνθρωπός τις, μερικαὶ γυναῖκες, εἰς ἐκάστην πόλιν κάποιο παιδί ἔπασσε καὶ κτύπησε· οὐδεὶς κόπος, κανεὶς δρόμος, ἡ ἄλλη ὁδός· ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοί· κανεὶς μαθητὴς δὲν γίνεται δεκτὸς πρὸς ἐγγραφήν χωρὶς τὸν κηδεμόνα.

Παρατηρήσεις. Ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι εἶναι καὶ τὰ ἄκλιτα κάτι, κάτι τι, τίποτε, κάθε τι : εἶδες πόσα ὠραῖα πράγματα ὑπάρχουν εἰς τὴν ἀγοράν ; κάτι εἶδα, κάτι τι εἶδα, τίποτε δὲν εἶδα, κάθε τι εἶναι στὴ θέσι του κλπ.

ι') Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι

§ 206. Οἱ μαθηταὶ οἱ ὁποῖοι ἀπουσίασαν χθές, θὰ ἔλθουν αὐριον μετὰ τὸν πατέρα των. "Ὅστις θέλει νὰ σπουδάσῃ, πρέπει νὰ κοπιᾷσῃ. "Ὅποιος εἶναι πλούσιος, δὲν εἶναι πάντοτε καὶ εὐτυχής. "Ὅσους συνήντησα, μοῦ εἶπαν, ὅτι δὲν γνωρίζουν, ποῦ κάθηται ὁ κ. Παῦλος. Νὰ εἰπῆς εἰς ὅποιον καὶ ἦν ἔλθῃ, ὅτι δὲν θὰ εἶμαι ἐδῶ σήμερα. "Ὅσον καὶ ἂν κοπιᾷσῃς, δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ μαντεύσῃς, ὅσα σκέπτομαι. Ὁ νέος, παιδί μου, πού συναναστρέφεται, δὲν μοῦ ἀρέσει πολὺ. Οἱ γονεῖς πού δὲν φροντίζουν νὰ ἀναθρέψουν τὰ παιδιά μετὰ χριστιανικὰς ἀρετάς, εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ ὅ,τι συμβῆ εἰς αὐτά.

§ 207. Εἰς τὴν πρώτην φράσιν ἡ λέξις οἱ ὁποῖοι ἐτέθη ἀντὶ τῆς λέξεως οἱ μαθηταί. Τὸ νόημα δὲ τῆς φράσεως, πού εισάγεται μετὰ τὴν λέξιν οἱ ὁποῖοι, ἀποδίδεται (ἀναφέρεται) εἰς τὴν προηγουμένην λέξιν οἱ μαθηταί. Ἐπίσης εἰς τὴν δευτέραν φράσιν μετὰ τὴν λέξιν ὅστις ἀποδίδεται τὸ νόημα εἰς ἐκεῖνον, πού πρέπει νὰ κοπιᾷσῃ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς λέξεις ὅσους, ὅσα, ὅποιος, πού, ὅ,τι. Αἱ λέξεις αὗται χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὀνομάτων, εἶναι δηλ. ἀντωνυμῖαι, μετὰ τὰς ὁποίας τὸ νόημα τῆς φράσεως, πού ἀνήκουν, ἀποδίδεται (ἀναφέρεται) εἰς μίαν λέξιν ἄλλης φράσεως καὶ λέγονται ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι.

§ 208. Ἡ ἀντωνυμία ὅστις - ἥτις - ὅ,τι προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὅς - ἥ - ὅ (ὁ ὁποῖος) καὶ τὴν ἀόριστον τις - τί. Τῆς ἀντωνυμίας ὅς, ἡ ὁποία κλίνεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάλληκτα ἐπίθετα, χρησιμοποιοῦνται ὀρισμένοι τύποι εἰς μερικὰς φράσεις, π.χ. ὁ ἄνθρωπος, περὶ οὗ ὁ λόγος· ἡ ὑπόθεσις, περὶ ἧς πρόκειται. Τῆς ἀντωνυμίας ὅστις - ἥτις - ὅ,τι ἀπαντοῦν συνήθως οἱ ἐξῆς τύποι :

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
Ὅν.	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι	οἷτινες	αἷτινες	ἅτινα
Γεν.	οὗτινος	—	οὗτινος	—	—	—
Δοτ.	—	—	—	—	—	—
Αἰτ.	—	—	ὅ,τι	—	—	ἅτινα

§ 209. Ἄλλαι ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ : ὁ ὁποῖος - ἡ ὁποία - τὸ ὁποῖον, ὅποιος - ὅποια - ὅποιο, ὅσος - ὅση - ὅσον, οἷος - οἷα - οἷον (= ὅποιος λογῆς : οἷα ἢ μορφή, τέτοια καὶ ἡ ψυχὴ). Αὐταὶ κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάλληκτα ἐπίθετα. Ἐπίσης ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι καὶ αἱ : ὁποιοσδήποτε, οἷοσδήποτε, εἰς τὰς ὁποίας τὸ - δῆποτε δὲν κλίνεται. Ἡ ἀντωνυμία ὁστισδήποτε - ὁ,τιδήποτε δὲν ἔχει θηλυκόν.

§ 210. Τὸ ὅ,τι καὶ ὁ,τιδήποτε ἀπαντᾷ εἰς φράσεις : ὅ,τι θέλεις, ὁ,τιδήποτε ζητήσης κλπ.

§ 211. Τὸ πὺν χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ ὁ ὁποῖος εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ ὅλα τὰ γένη : ὁ νέος πὺν (= ὁ ὁποῖος) ἦλθε χθές· ὁ παντοπώλης πὺν (= ἀπὸ τὸν ὁποῖον) φωνίζομεν· οἱ μαθηταὶ πὺν (= οἱ ὁποῖοι) ἀπουσίασαν· ἐκεῖνοι, πὺν (= τοὺς ὁποῖους) εἶδαμε χθές, ἧσαν χωριανοὶ μας.

* Ἀσκῆσις *.

§ 212. Ὁ Πύρρος, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρα τινὰ Θεσσαλὸν ὡς σύμβουλον, ὅστις ἀνομάζετο Κινέας. Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν πειστικότητα τῶν λόγων του, ὥστε ὅλοι ἐθαύμαζον καὶ ἐπειθοῦντο, εἰς ὅ,τι αὐτὸς ἔλεγε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πύρρος τὸν ἐξετίμα ἰδιαίτερος καὶ πάντοτε τὸν συνε-

* Δι' ὅλας τὰς ἀντωνυμίας.

βουλεύετο, τί ἔπρεπε εἰς ἐκάστην περίπτωσιν νὰ κάμῃ. Εἶχε δὲ ἀναπτωχθῆ μεταξὺ των μεγάλη φιλία, ὥστε νὰ δύναται ὁ Κινέας νὰ λέγῃ ἐλευθέρως τὴν γνώμην του καὶ μάλιστα μερικὰς φορὰς ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς νὰ τοῦ ζητηθῆ. Ὅτε ὁ Πύρρος ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, ἐκάλεσε τὸν Κινέαν καὶ τὸν ἐρώτησε: « Ποίαν γνώμην ἔχεις σύ, ὦ Κινέα, διὰ τοὺς Ῥωμαίους; » « Βασιλεῦ, σ' εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ Κινέας, διότι μὲ καλεῖς, νὰ σοῦ δώσω τὴν γνώμην μου, καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἀκούσης ἀπὸ ἐμέ, ὅ,τι σκέπτομαι. Ἐχῶ ἀκούσει ἀπὸ ὄλους, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἶναι γενναῖοι πολεμισταί. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι θὰ τοὺς νικήσωμεν. Τί ἔχομεν νὰ κερδήσωμεν ἡμεῖς; » « Ἐρωτᾷς, φίλε μου, πράγμα, ποῦ εἶναι φανερόν. Ἄν καταλάβωμεν τὴν Ῥώμην, ἣτις εἶναι ἡ πλέον ἀξιόμαχος πόλις τῆς Ἰταλίας, θὰ γίνωμεν κύριοι ὀλοκλήρου τῆς Ἰταλίας, χωρὶς οὐδεὶς νὰ φέρῃ ἀντίστασιν ». « Καὶ ὕστερα; » προσέθεσεν ὁ Κινέας. « Ἐπειτα, εἶπεν ὁ Πύρρος, πλησίον εἶναι ἡ Σικελία μὲ τὰς πλουσιωτάτας πόλεις τῆς, ποῦ θὰ περιέλθουν καὶ αὐταὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. Ἀπέναντι δὲ τῆς Σικελίας, εἶναι ἡ Καρχηδών, τὴν κατάληψιν τῆς ὁποίας εὐκόλως θὰ ἐπιτύχωμεν ». « Ἀλήθεια, ἀπήντησεν ὁ Κινέας, κανὲν ἐμπόδιον δὲν θὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν κατάληψιν ἔπειτα καὶ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἂν ὅλα αὐτὰ γίνον, τί ἄλλο θὰ κάμωμεν; » Ὁ Πύρρος τότε ἐγέλασε καὶ εἶπε: « Τότε, φίλε μου, θὰ ἡσυχάσωμεν καὶ θὰ εὐχαριστούμεθα συζητούντες μεταξὺ μας γιὰ διάφορα ζητήματα ». Καὶ ὁ Κινέας ἀπήντησεν: « Ἄλλ', ὦ βασιλεῦ, ἀφοῦ τώρα ἔχομεν τὴν ἡσυχίαν, διατὶ δὲν ἀσχολούμεθα μὲ συζητήσεις εὐχαριστοὺς; Εἶναι ἀνάγκη νὰ περάσωμεν πρῶτον ἀπὸ κινδύνους καὶ αἵματα καὶ νὰ σκορπίσωμεν τόσους θανάτους καὶ τόσῃν δυστυχίαν γυρὸ μας, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν σήμερον; » Ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ ὁμοῦ δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Πύρρον νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, ἡ ὁποία ἦτο καταστρεπτικὴ δι' αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἀριθμητικά

§ 213. Οἱ νομοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι πενήκοντα (50) μὲ πρωτεύουσαν μίαν πόλιν δι' ἕκαστον νομόν. Πρῶτος δημότης εἰς πόλεις,

αί όποιαί έχουν κατοίκους άνω τών **πέντε χιλιάδων** (5000), είναι ό δήμαρχος. Μετά τοῦ δημάρχου ἐκλέγονται ἀνά πᾶν **τέταρτον** ἔτος καί **ἕξ** (6) ἢ **οκτώ** (8) ἢ **δώδεκα** (12) δημοτικοί σύμβουλοι. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ό ἀριθμός τών δημοτικῶν συμβούλων εἶναι **διπλάσιος** ἢ **τριπλάσιος** τών μικροτέρων. Τά καθήκοντα τοῦ δημάρχου δέν εἶναι **ἀπλᾶ**, ὅπως θά ἐνόμιζέ τις, ἀλλά **πολλαπλᾶ**. Φροντίζει οὗτος διά τὰ οικονομικά τοῦ δήμου, τήν ὑγείαν τῆς πόλεως, τόν ἐξωραϊσμόν αὐτῆς, τήν κατασκευήν τών ὁδῶν καί παρακολουθεῖ τὰ ἔξοδα, τὰ όποια ἀνέρονται ὄχι εἰς **δεκάδας** καί **ἑκατοντάδας**, ἀλλά εἰς πολλές **χιλιάδας** δραχμῶν. Τέλος ἐπιβλέπει τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ δήμου, τοὺς όποίους ἐπιθεωρεῖ **δύς** καί **τρῖς** κατὰ μῆνα.

α') Ἀριθμητικά ἐπίθετα

§ 214. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν αἱ λέξεις : **έννέα**, **πέντε χιλιάδες**, **πρῶτος**, **τέταρτος**, **διπλάσιος**, **τριπλάσιος**, **ἀπλοῦς**, **δεκάς**, **δύς**, **τρῖς**, αἱ όποιαί φανερόνουν ὠρισμένον πλῆθος ὄντων ἢ ἐκφράζουν ἄλλας ἀριθμητικάς ἐννοίας ἢ σχέσεις. Αἱ λέξεις αὐταί λέγονται **ἀριθμητικά**. Εἶναι δέ αὐτά ἐπίθετα, π.χ. **μία** (πόλις), **διπλάσιος**, **ἀπλοῦς**, ἢ οὐσιαστικά, π.χ. **δεκάς**, **τριὰς** ἢ ἐπιρρήματα **δύς**, **τρῖς**.

§ 215. Τά ἀριθμητικά ἐπίθετα λέγονται :

1) **Ἀπόλυτα**, ὅταν φανερόνουν ἀπλῶς ὠρισμένον πλῆθος ὄντων : ἐν σχολεῖον, **μία** πόλις, **διακόσιοι** στρατιῶται.

2) **Τακτικά**, ὅταν φανερόνουν, ποίαν θέσιν κατέχει τι εἰς μίαν σειράν ὁμοειδῶν ὄντων : ὁ **πρῶτος** μαθητής, ὁ **τρίτος**, ἢ **εἰκοστή πέμπτη** Μαρτίου. Τά περισσότερα ἀπό τὰ **τακτικά** ἀριθμητικά σχηματίζονται ἀπό τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μέ προσθήκην τῆς καταλήξεως - **τος** μέχρι τοῦ 19, π.χ. **τρίτος** (τρία), **δέκατος** (δέκα), καί τῆς καταλήξεως - **στός** ἀπό τὸ 20 καί ἄνω, π.χ. **εἰκοστός** (εἴκοσι), **χιλιοστός**, **διακοσιοστός** κλπ. Κλίνονται δέ ὅλα κατὰ τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

3) **Πολλαπλασιαστικά**, **ἀπλοῦς**, **διπλοῦς** κλπ., ὅταν λέγωμεν ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν ἐννοοῦμεν, ὅτι κάμνομεν ἕνα πῆδημα, τρία πηδημάτα, δηλ. αὐτά φανερόνουν ἀπό πόσα ἀπλᾶ μέρη ἀποτελεῖται

κάτι τι : ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πολλαπλασιαστικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ τὴν κατάληξιν - πλοῦς, π.χ. τριπλοῦς, ἑπταπλοῦς, δεκαπλοῦς· κλίνονται δὲ κατὰ τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα ἀπλοῦς - ἀπλή - ἀπλοῦν (χρυσοῦς - ῆ - οῦν).

4) Ἐναλογικά, ὅταν φανερώουν πόσας φορές εἶναι ἓν ποσὸν μεγαλύτερον ἀπὸ ἄλλο τοῦ αὐτοῦ εἴδους : ἡ ἀπόστασις ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι Κορίνθου εἶναι τετραπλασία ἀπὸ τὴν μέχρις Ἐλευσίνος. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀναλογικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων καὶ λήγουν εἰς - πλάσιος, π.χ. ἑπταπλάσιος, δεκαπλάσιος καὶ κατὰ ταῦτα διπλάσιος, τριπλάσιος κλπ. Κλίνονται δὲ κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

§ 216. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά εἰς - μία - ἓν, τρεῖς - τρία, τέσσαρες - τέσσαρα κλίνονται τὸ μὲν εἰς εἰς τὸν ἐνικόν, τὰ δὲ τρεῖς καὶ τέσσαρες εἰς τὸν πληθυντικὸν ὡς ἐξῆς:

	Ἐνικὸς			Πληθυντικὸς		
	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.
Ὀν.	εἷς ἢ ἓνας	μία	ἓν ἢ ἓνα	τρεῖς - τρία	τέσσαρες - τέσσαρα	
Γεν.	ἑνός	μῆς	ἑνός	τριῶν	τεσσάρων	
Δοτ.	ἐνὶ	μῆ	ἐνὶ	τρισί(ν)	—	
Αἰτ.	ἓνα	μίαν	ἓν ἢ ἓνα	τρεῖς - τρία	τέσσαρες - τέσσαρα	

§ 217. Ἀπὸ τοῦ διακόσιοι - διακόσιοι - διακόσια καὶ ἄνω κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς τὸν πληθυντικόν.

Ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατὸν τὰ ἀπόλυτα εἶναι ἄκλιτα.

Σημείωσις. Διὰ τὰ κλάσματα χρησιμοποιοῦνται διὰ μὲν τὸν ἀριθμητὴν τὰ ἀπόλυτα, διὰ δὲ τὸν παρονομαστὴν τὰ τακτικά $\frac{1}{4}$ ἐν τέταρτον. Τὸ ἐννέα, ἐνεακόσια μὲ ἴδου ν, τὸ ἐνενηκοντα, ἑνατος μὲ ἓνα ν.

§ 218. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν :

1) Τὰ ἀπόλυτα τέσσαρες - τέσσαρα, τριάντα, σαράντα, πενήντα κλπ. ἀντὶ τέσσαρες, τριάκοντα, τεσσαράκοντα, πενήκοντα κλπ.

2) Τὰ πολλαπλασιαστικά ἀπλός, διπλός ἀσυναίρετα ἀντὶ ἀπλοῦς, διπλοῦς κλπ.

β') Ἀριθμητικά οὐσιαστικά

§ 219. Τὰ ἀριθμητικά οὐσιαστικά φανερώνουν ὀρισμένην ἀριθμητικὴν ποσότητα διαφόρων ἀτόμων ἢ ὁμοειδῶν πραγμάτων. Εἶναι ὅλα θηλυκὰ καὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ προσθήκην τῆς κατάληξεως - **ας** (γεν. - **άδος**), π.χ. **δυάς, τριάς, δεκάς, ἑκατοντάς, χιλιάς**. Τοῦ εἰς τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι ἡ **μονάς**, τοῦ τέσσαρα ἡ **τετράς**, τοῦ πέντε ἡ **πεντάς**, τοῦ εἴκοσι ἡ **εἰκοσάς**, τοῦ τριάκοντα ἡ **τριακοντάς** κλπ.

§ 220. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά ἀπαντοῦν καὶ μὲ κατάληξιν -**άδα**: **τριάδα, πεντάδα, ἐξάδα, δεκάδα, εἰκοσάδα, χιλιάδα** κλπ., ποὺ κλίνονται κατὰ τὰ πρωτόκλιτα.

Ἀπαντοῦν ἐπίσης οὐσιαστικά ἀριθμητικά μὲ κατάληξιν -**ριά**, π.χ. **δεκαριά, δεκαπενταριά, τριανταριά**, ποὺ φανερώνουν πλῆθος μονάδων. Ἐπίσης ἀπαντοῦν καὶ ἄλλα εἰς -**άρα**, ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ πῆραν ἰδιαιτέραν σημασίαν, π.χ. **τριάρα, πεντάρα, πεντακοσάρα, χιλιάρα** κλπ.

γ') Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα

§ 221. Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ἀριθμητικαὶ λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων δίδεται ἀπάντησις μὲ ἐπιρρημα εἰς - **άκις** εἰς τὴν ἐρώτησιν *πόσες φορές*; Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων μὲ τὴν κατάληξιν - **κις** ἢ - **άκις**, π.χ. **ἐπτὰ - ἐπτάκις, δέκα - δεκάκις**, καὶ κατ' ἀναλογίαν μὲ αὐτὰ **πέντε - πεντάκις, ἕξ - ἑξάκις, ὀκτὰκις, ἑκατοντάκις** κλπ. Τὰ ἐπιρρήματα τῶν τριῶν πρώτων ἀριθμῶν (εἰς, δύο, τρία) εἶναι: εἰς - **ἅπαξ** (= μίαν φοράν), δύο - **δὶς** (= δύο φορές), τρία - **τρὶς** (= τρεῖς φορές).

§ 222.

Πίναξ τῶν ἀριθμητικῶν

Ἀραβ. σημ.	Ἑλλην.	Ἀπόλυτα	Τακτικά	Οὐσιαστικά	Ἐπιρρήματα
1	α'	εἰς ἢ ἕνας μία - ἔν ἢ ἕνα	πρῶτος	μονάς	ἅπαξ
2	β'	δύο	δεύτερος	δυάς	δὶς
3	γ'	τρεις - τρία	τρίτος	τριάς	τρὶς

4	δ'	τέσσαρες-τέσσαρα	τέταρτος	τετράς	τετράκις
5	ε'	πέντε	πέμπτος	πεντάς	πεντάκις
6	στ'	ἕξ ἢ ἕξι	ἕκτος	ἕξάς	ἕξάκις
7	ζ'	ἑπτὰ	ἑβδομος	ἑπτὰς ἢ ἑβδομάς	ἑπτάκις
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος	ὀκτάς	ὀκτάκις
9	θ'	ἑννέα	ἑνατος	ἑννεάς	ἑννεάκις
10	ι'	δέκα	δέκατος	δεκάς	δεκάκις
11	ια'	ἑνδεκα	ἐνδέκατος		ἐνδεκάκις
12	ιβ'	δώδεκά	δωδέκατος	δωδεκάς	δωδεκάκις
13	ιγ'	δεκατρεῖς	δέκατος τρίτος		
14	ιδ'	δεκατέσσαρα	δέκατος τέταρτος		
15	ιε'	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος		
20	κ'	εἴκοσι	εἰκοστός	εἰκοσάς	εἰκοσάκις
30	λ'	τριακόνητα ἢ τριάντα	τριακοστός	τριακοντάς	τριακοντάκις
40	μ'	τεσσαράκοντα ἢ σαράνητα	τεσσαρακοστός		
50	ν'	πεντήκοντα ἢ πενήνητα	πεντηκοστός		
60	ξ'	ἑξήκοντα ἢ ἑξήνητα	ἑξηκοστός		
70	ο'	ἑβδομήκοντα ἢ ἑβδομήνητα	ἑβδομηκοστός		
80	π'	ὀγδοήκοντα ἢ ὀγδόντα	ὀγδοηκοστός		
90	ιγ'	ἐνενήκοντα ἢ ἐνενήνητα	ἐνενηκοστός		
100	ρ'	ἑκατόν	ἑκατοστός	ἑκατοντάς	ἑκατοντάκις
200	σ'	διακόσιοι - αι-α	διακοσιοστός		
300	τ'	τριακόσιοι - αι - α	τριακοσιοστός		
1000	,α	χίλιοι - αι - α	χιλιοστός	χιλιάς	χιλιάκις
10000	,ι	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός	μυριάς	μυριάκις

* Ἀσκησις *

§ 223. Τὸ σχολεῖον τοῦ χωριοῦ ἔχει ἕξ τάξεις μὲ τρεῖς διδασκάλους, ἐκ τῶν ὁποίων ἓνας εἶναι διευθυντῆς· ὑπάρχει ἐπίσης καὶ μία διδασκαλίσα, δηλ. τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρας διδασκάλους καὶ δι' αὐτὸ λέγεται τετρατάξιον.

Ἡ πρώτη τάξις ἔχει τριάκοντα μαθητὰς καὶ ἡ δευτέρα εἴκοσι πέντε. Τὰ μαθήματα τῶν δύο τάξεων διδάσκονται μαζί. Συνδιδάσκονται ἐπίσης καὶ τὰ μαθήματα τῆς τρίτης καὶ τετάρτης τάξεως, ἐνῶ ἡ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη τάξις διδάσκονται τὰ μαθήματα χωριστὰ ἐκάστη. Ἡ πέμπτη τάξις ἔχει διπλάσιον ἀριθμὸν μαθητῶν ἀπὸ τὴν ἕκτην, ἡ δὲ πρώτη τριπλάσιον τῆς τρίτης.

Οἱ διδάσκαλοι φροντίζουν, ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μαθαίνουν τὸ μάθημα κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας· δι' αὐτὸ τὸ ἐπαναλαμβάνουν δις καὶ τρίς. Μία ὁμῶς πεντὰς μαθητῶν τῆς πρώτης τάξεως δὲν κατορθώνει νὰ μαθῆναι τὸ μάθημα, ἀν καὶ δεκάκις τὸ ἐπαναλάβῃ ὁ διδάσκαλος.

Ἡ φοίτησις εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ἐξαετίας, ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους. Τὰ μαθήματα γίνονται πρὸ μεσημβρίας. Μετὰ μεσημβρίαν οἱ μαθηταὶ συγκεντρώνονται εἰς τὸ γυμναστήριον, ὅπου ἀσκοῦνται εἰς διάφορα ἀγωνίσματα, εἰς τὸ ἄλμα ἀπλοῦν, ἄλμα τριπλοῦν καὶ εἰς τὸν δρόμον τῶν ἑκατῶν καὶ χιλίων τετρακοσίων μέτρων.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εἰς τὰς ἐπτὰ καὶ τρία τέταρτα π.μ. παρατάσσονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου καὶ μετὰ τὴν πρωινήν προσευχὴν εἰσέρχονται εἰς τὰς αἰθούσας διδασκαλίας μὲ ἡσυχίαν ἀνὰ δυάδας. Τὰς Κυριακὰς μεταβαίνουν μὲ τοὺς διδασκάλους τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τετράδας ἢ ἐξάδας.

Τὸ διδακτήριον τοῦ σχολείου εἶναι εὐρύχωρον μὲ αὐλὴν καὶ ὑπόστεγον μήκους ὀκτὼ μέτρων καὶ πλάτους πέντε. Ἐκτίσθη μὲ δωρεὰς ὁμογενῶν ἕξ Ἀμερικῆς, οἱ ὁποῖοι διέθεσαν πολλὰς δεκάδας χιλιάδων δολλαρίων, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν, ἴσως δὲ καὶ περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἑκατομμύριου.

* Διὰ τὰ ἀριθμητικά.

Ρήματα

α') Ὅρισμός τοῦ ρήματος

§ 224. α) Ὁ γεωργὸς σκάπτει τὸν ἀγρὸν, σπέρνει λαχανικά καὶ φυτεύει δένδρα. Τὰ λαχανικά πολλάκις καταστρέφονται ἀπὸ σκώληκος, τὰ δὲ δένδρα βλάπτονται ἀπὸ ἔντομα. Διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς δὲν ἡσυχάζει ποτὲ καὶ δὲν κοιμᾶται ξένοιαστος.

β) Ὁ τακτικὸς μαθητὴς σηκώνεται τὸ πρωὶ ἑνωρίς, πλύνεται, κενίξεται, ἐνδύεται καὶ πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον καθαρὸς.

§ 225. Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις παρατηροῦμεν ὅτι :

α) Αἱ λέξεις σκάπτει, φυτεύει φανερώνουν, ὅτι ὁ γεωργὸς κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν, δηλ. ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ κάτι.

β) Αἱ λέξεις καταστρέφονται, βλάπτονται φανερώνουν, ὅτι τὰ λαχανικά καὶ τὰ δένδρα παθαίνουν κάτι, δηλ. ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ κάποιου

γ) Αἱ λέξεις σηκώνεται, πλύνεται, ἐνδύεται φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει ἐνέργειαν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν δέχεται αὐτὸ τὸ ἴδιον.

δ) Αἱ λέξεις ἡσυχάζει, κοιμᾶται φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται ρήματα δηλ. ρήματα λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν ἢ παθαίνει κάτι τι ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

β') Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

1. Διάθεσις τῶν ρημάτων

§ 226. Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ρήματα α) τὰ σκάπτει καὶ φυτεύει, τὰ ὁποῖα φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποια δουλειά, δηλ. ἐνεργεῖ κάτι, λέγονται ἐνεργητικῆς διαθέσεως ἢ ἐνεργητικά, διότι εἰς αὐτὰ τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, ποῦ ἐνεργεῖ.

β) Τὰ **σηκώνεται, πλύνεται, κτενίζεται, ἐνδύεται**, τὰ ὅποια φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού κάμνει κάποιαν ἐνέργειαν, ἢ δὲ ἐνέργεια αὐτὴ ἐπιστρέφει εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον, λέγονται **μέσης διαθέσεως ἢ μέσα ρήματα**.

γ) Τὰ **καταστρέφονται καὶ βλάπτονται**, πού φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλου, λέγονται **παθητικῆς διαθέσεως ἢ παθητικὰ ρήματα**.

δ) Τὰ **ἡσυχάζει καὶ κοιμᾶται**, πού φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, πού οὔτε ἐνεργεῖ οὔτε παθαίνει κάτι, λέγονται **οὐδετέρας διαθέσεως ἢ οὐδέτερα ρήματα**.

§ 227. **Διάθεσις** δηλ. τοῦ ρήματος λέγεται ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ὑποκείμενον, ὥστε νὰ ἐνεργῇ κάτι ἢ νὰ παθαίνη κάτι ἢ οὔτε νὰ ἐνεργῇ οὔτε νὰ παθαίνη (ἀνάλογα μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος).

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω αἱ διαθέσεις τῶν ρημάτων εἶναι τέσσαρες, **ἐνεργητικῆ, παθητικῆ, μέση καὶ οὐδέτερα**.

2. Φωνὴ τοῦ ρήματος

§ 228. Ἄν εἰς τὰ ἀνωτέρω ρήματα ὑποκείμενον εἶναι τὸ **ἐγώ**, θὰ ἔχωμεν α) **ἐγὼ σκάπτ - ω, σπεῖω - ω, φυτεύ - ω, ἡσυχάζ - ω καί**, ἂν εἶναι ὑποκείμενον τὸ **σύ, αὐτός, ἡμεῖς, σεῖς, αὐτοί**, θὰ ἔχωμεν **σύ σπεῖω - εἰς, αὐτός φυτεύ - εἰ, ἡμεῖς ἡσυχάζ - ομεν, σεῖς φυτεύ - ετε, αὐτοὶ ἡσυχάζ - ουν· β) ἐγὼ βλάπτ - ομαι, κτενίζ - ομαι, ἐνδύ - ομαι, κοιμοῦ - μαι καὶ μὲ ὑποκείμενα β' ἢ γ' προσώπου ἐνδύ - εσαι, κτενίζ - εται, κοιμᾶ - σθε, κτενίζ - ονται.**

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἔχομεν ἐν πλῆθος τύπων, πού ἀνήκουν εἰς τὰ ρήματα, πού λήγουν μὲ ὑποκείμενον τὸ **ἐγὼ** εἰς - **ω** : **λύ - ω, παίζ - ω** κλπ.

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἔχομεν πλῆθος τύπων, πού ἀνήκουν εἰς τὰ ρήματα, πού μὲ ὑποκείμενον τὸ **ἐγὼ** λήγουν εἰς - **ομαι ἢ - μαι** : **λύ - ομαι, κτενίζ - ομαι, κοιμοῦ - μαι**. Τὸ σύνολον τῶν τύπων, πού ἀνήκουν εἰς ρήματα, πού λήγουν μὲ ὑποκείμενον τὸ **ἐγὼ** εἰς - **ω ἢ - ομαι**, λέγεται **φωνὴ τοῦ ρήματος**.

§ 229. Τὰ περισσότερα ρήματα ἔχουν δύο φωνάς,

1) τὴν **ἐνεργητικὴν φωνήν**, ποὺ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν τύπων τῶν ρημάτων, ποὺ λήγουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς - ω : λύ - ω, φυτεύ - ω, καί

2) τὴν **μέσην φωνήν**, ποὺ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν τύπων τῶν ρημάτων, ποὺ λήγουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς - ομαι ἢ - μαι : λού - ομαι, βλέπτ - ομαι, κάθη - μαι.

Ἡ μέση φωνὴ περιλαμβάνει τὰ μέσα καὶ παθητικὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα κλίνονται μὲ τὰς βδίας καταλήξεις.

Σημείωσις. Ὅταν λέγωμεν, ὅτι ἓν ρῆμα εἶναι **ἐνεργητικὸν ἢ παθητικὸν ἢ μέσον**, ἐννοοῦμεν ποίαν σημασίαν ἔχει, ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τοῦ ὑποκειμένου (ποίας διαθέσεως εἶναι), ἐνῶ ὅταν λέγωμεν, ὅτι τὸ ρῆμα εἶναι **ἐνεργητικῆς ἢ μέσης φωνῆς**, ἐννοοῦμεν μόνον τὴν μορφήν τῶν τύπων αὐτοῦ. Τὸ ρῆμα π.χ. *αἰσθάνομαι πόνον* εἶναι **ἐνεργητικῆς διαθέσεως**, ἀλλὰ **μέσης φωνῆς**, τὸ *κτενίζομαι* εἶναι **μέσης διαθέσεως καὶ μέσης φωνῆς**, τὸ *ἡσυχάζω* οὐδετέρας διαθέσεως καὶ **ἐνεργητικῆς φωνῆς**.

3. Πρόσωπον τοῦ ρήματος

§ 230. Εἰς τὰ ρήματα (ἐγὼ) φυτεύω, (σὺ) ἡσυχάζεις, (αὐτός) φυτεύει, (ἡμεῖς) κοιμούμεθα, (σεῖς) ἐργάζεσθε, (αὐτοὶ) ἐργάζονται παρατηροῦμεν, ὅτι ἕκαστος τύπος φανερώνει συγχρόνως, ποίου προσώπου εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἂν δηλ. εἶναι πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου προσώπου· αὐτὸ δὲ γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν κατάληξιν.

Πρόσωπον δηλ. τοῦ ρήματος λέγεται ὁ τύπος, ποὺ φανερώνει, τίνας προσώπου εἶναι τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ, ἂν δηλ. εἶναι πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου προσώπου.

4. Ἀριθμὸς τοῦ ρήματος

§ 231. Οἱ τύποι τῶν ἀνωτέρω ρημάτων φανερώνουν ἀκόμη, ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἓν ἢ πολλά, π.χ. ὁ τύπος *ἡσυχάζεις* φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἓν πρόσωπον, *σύ*. Ὁ τύπος *βλάπτονται* (τὰ δένδρα) φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον περιλαμβάνει πολλά δένδρα· αὐτὸ δὲ γίνεται φανερόν καὶ ἀπὸ τὰς καταλήξεις τῶν τύπων.

‘Ο τύπος τοῦ ρήματος, ὁ ὁποῖος φανερώνει, ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐν ἧ πολλὰ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα λέγεται **ἀριθμὸς** τοῦ ρήματος· οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο, ὁ **ἐνικός** καὶ ὁ **πληθυντικός**.

5. Χρόνοι τοῦ ρήματος

§ 232. ‘Ο Χαρίλαος εἶναι καλὸς μαθητῆς καὶ ἐργάζεται ἐφέτος ἐντατικά. Τώρα, πού οἱ ἄλλοι πῆγαν νὰ κοιμηθοῦν, αὐτὸς **γράφει** τὰς ἀσκήσεις τῆς γραμματικῆς. Πέρυσι ἦτο ἐπίσης τακτικὸς καὶ **ἔγραφε** καθημερινῶς τὰς ἀσκήσεις. Ἐλπίζω, ὅτι μὲ τὸν καιρὸν θὰ γίνῃ ἀκόμη καλύτερος καὶ **θὰ γράφῃ**, χωρὶς νὰ κάμῃ σφάλματα. Χθὲς **ἔγραψε** τὴν ὀρθογραφικὴν ἀσκησιν χωρὶς σφάλματα καὶ ἐπῆρε πολὺ καλὸν βαθμὸν. Τώρα ἀντιγράφει τὰς προχειροὺς σημειώσεις εἰς τὸ καθαρὸν τετράδιον καὶ **ἔχει γράψει** ἕως τώρα δώδεκα σελίδας· ἕως χθὲς **εἶχε γράψει** τὰς ἐξ σελίδας, αὔριον **θὰ γράφῃ** ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ **θὰ γράψῃ** ἀρκετὰς σελίδας· ἐλπίζει δέ, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας **θὰ ἔχῃ γράψει** εἰς τὸ καθαρὸν, ὅσα **θὰ ἔχῃ διδαχθῆ** ἕως τότε.

§ 233. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν διάφοροι τύποι τοῦ ρήματος **γράφω**, οἱ ὁποῖοι φανερώνουν, πότε γίνεται ἡ γραφή. ‘Ο τύπος τοῦ ρήματος, πού φανερώνει, πότε γίνεται ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, λέγεται **χρόνος** τοῦ ρήματος. **Χρόνος** εἶναι τὸ παρὸν, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἄν ἐξετάσωμεν τοὺς τύπους τοῦ ρήματος **γράφω** εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, παρατηροῦμεν :

1) Εἰς τὴν φράσιν *τώρα αὐτὸς γράφει*, ὁ τύπος **γράφει** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις γίνεται τώρα, δηλ. τὴν ὥραν, πού ὁμιλεῖ κάποιος διὰ τὸν Χαρίλαον; δηλ. κατὰ τὸ παρὸν (κατὰ τὸν ἐνεστώτα χρόνον). Εἰς τὴν φράσιν ὁ Χαρίλαος *ἐργάζεται ἐφέτος*, ὁ τύπος **ἐργάζεται** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις (ἡ μελέτη) γίνεται συνεχῶς ἢ ἐπαναλαμβάνεται κάθε φορά, πού εἶναι ἀνάγκη. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους λέγομεν, ὅτι εἶναι χρόνου ἐνεστώτος. Ἐνεστώτως εἶναι ὁ χρόνος τοῦ ρήματος, πού φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, γίνεται τώρα, πού ὁμιλεῖ κάποιος ἢ ὅτι ἡ πράξις γίνεται κατ’ ἐπανάληψιν. Χρόνου ἐνεστώτος εἶναι καὶ τὰ ρήματα ἀντιγράφει, ἐλπίζει, εἶναι.

2) Εἰς τὴν φράσιν *πέρυσι ἔγραφε*, ὁ τύπος **ἔγραφε** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν διαρκῶς ἢ κατ’ ἐπανάληψιν.

Ὁ χρόνος αὐτὸς λέγεται **παρατατικός** καὶ φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν κατὰ παράτασιν ἢ κατ' ἐπανάληψιν.

3) Εἰς τὰς φράσεις **θὰ γράφῃ** αὔριον καὶ **θὰ γράψῃ**, οἱ τύποι αὐτοὶ φανερώνουν, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, θὰ γίνε-
ται ἢ θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον· εἶναι δηλ. οἱ τύποι αὐτοὶ χρόνου μέλ-
λοντος. **Μέλλων** λέγεται ὁ χρόνος τοῦ ρήματος, ὁ ὁποῖος φανερώνει,
ὅτι ἡ πράξις θὰ γίνεται ἢ θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον. Ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς
τύπους ὁ μὲν **θὰ γράφῃ** φανερώνει ἀκόμη, ὅτι ἡ πράξις θὰ γίνεται εἰς
τὸ μέλλον διαρκῶς ἢ κατ' ἐπανάληψιν, ὁ δὲ τύπος **θὰ γράψῃ** φανερώ-
νει ἀπλῶς, ὅτι ἡ πράξις θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον, χωρὶς νὰ δηλώνεται,
ἂν θὰ διαρκέσῃ ἢ ὄχι αὐτή. Ὁ τύπος **θὰ γράφῃ** λέγεται **μέλλων διαρ-
κειας**, ὁ δὲ τύπος **θὰ γράψῃ μέλλων ἀπλοῦς**· μέλλοντος χρόνου
εἶναι καὶ τὸ **θὰ γίνῃ**.

4) Εἰς τὴν φράσιν **χθὲς ἔγραψε**, ὁ τύπος **ἔγραψε** φανερώνει, ὅτι ἡ
πράξις ἐγένετο ἀπλῶς εἰς τὸ παρελθόν, χωρὶς νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ἐκεῖνος, ποῦ
χρησιμοποιοῖ τὸν τύπον, αὐτόν, τὴν διάρκειαν τῆς πράξεως, ἀλλὰ ἀναφέ-
ρεται ἀορίστως εἰς τὸ παρελθόν. Ὁ χρόνος αὐτὸς λέγεται **ἀόριστος**.
Ἄοριστου χρόνου εἶναι καὶ τὸ **ἐπῆρε**.

5) Εἰς τὴν φράσιν **ἔχει γράφει** ἕως τώρα, ὁ τύπος **ἔχει γράφει**
φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, ἔχει γίνε-
ι, δηλ. εἶναι τελειωμένη τὴν ὥραν, ποῦ ὁμιλεῖ κάποιος. Ὁ τύπος αὐτὸς
λέγεται **παρακείμενος**, διότι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως κεῖται
πρὸ τοῦ ὁμιλοῦντος (παρακείται).

6) Εἰς τὴν φράσιν **ἕως χθὲς εἶχε γράφει**, ὁ τύπος **εἶχε γράφει** φα-
νερώνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα, εἶχε γίνε-
ι, δηλ. ἦτο τελειωμένη εἰς ἓν ὠρισμένον χρονικὸν σημεῖον τοῦ παρελθόντος.
Ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ ρήματος λέγεται **ὑπερσυντέλικος**.

7) Εἰς τὴν φράσιν **μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἔχῃ γράφει**, ὁ τύπος **θὰ
ἔχῃ γράφει** φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα,
θὰ εἶναι τελειωμένη εἰς ὠρισμένον χρονικὸν σημεῖον τοῦ μέλλοντος.
Ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ ρήματος λέγεται **τετελεσμένος μέλλων**
τοῦ ἰδίου χρόνου εἶναι καὶ τὸ **θὰ ἔχῃ διδαχθῆ**.

§ 234. Ὁ ἐνεστικός, ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος λέγονται **ἀπλοῖ**
ἢ **μονολεκτικοὶ χρόνοι**, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχηματίζονται

μὲ μίαν λέξιν λύω - ἔλυον - ἔλυσα, οἱ ἄλλοι δὲ πέντε, δηλ. ὁ μέλλων διαρκείας, μέλλων ἀπλοῦς, παρακείμενος, ὑπερσυντέλικος καὶ τετελεσμένος μέλλων λέγονται **σύνθετοι ἢ περιφραστικοί**, διότι σχηματίζονται εἰς ὅλους τοὺς τύπους μὲ περίφρασιν : θὰ λύω, θὰ λύσω, ἔχω λύσει, εἶχον λύσει, θὰ ἔχω λύσει.

§ 235. Ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου σχηματίζονται οἱ ἄλλοι χρόνοι καὶ ὅλοι οἱ τύποι τοῦ ρήματος. Ἡ σημασία ἐκάστου χρόνου εἶναι, ὅπως ἀναφέρεται ἀνωτέρω, μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἔγκλισιν καὶ ὄχι εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις (ἰδὲ περὶ ἐγκλίσεων κατωτέρω).

6. Ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος

§ 236. Ἡ Ἀρετὴ λέγει πρὸς τὸν Ἡρακλῆ, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πρόδικος εἰς τὸν μῦθον : « Παιδί μου, ἐγὼ **γνωρίζω** τοὺς γονεῖς σου, **γνωρίζω** δὲ καὶ σέ, ἀπ' ὅτου **ἦσο** μικρός. **Ἐὰν πεισθῆς** εἰς τοὺς λόγους τῆς Κακίας, **θὰ καταστραφῆς**, ἐνῶ, **ἐὰν ἀκολουθήσῃς** ἐμέ, **θὰ σέ ὀδηγήσω** εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. **Λησμόνησε** τοὺς ἔλκυστικούς λόγους τῆς καὶ **μὴ παρασύρῃσαι** ἀπ' αὐτούς. **Ἄς βαδίσωμεν** μαζὶ ἕως τὸ τέμα τοῦ δρόμου. **Πρόσεχε** μόνον καὶ **νὰ ἔχῃς** ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι ὁ ἰδικός μου δρόμος εἶναι ἀνηφορικός καὶ στενός, ἐνῶ τῆς Κακίας εἶναι πλατὺς καὶ κατηφορικός, καὶ εὐκόλα **παρασύρονται** εἰς αὐτὸν οἱ νέοι. **Εἶθε** **νὰ κρατηθῆς** μέχρι τέλους εἰς τὸν εὐθὺν δρόμον, διὰ **νὰ γίνῃς** ἐνδοξος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Πολλοὶ νέοι, ἂν ἐπέβηοντο εἰς ἐμέ, δὲν **θὰ ὑπέφερον** καὶ δὲν **θὰ εἶχον μετανοήσει** διὰ τὰς πράξεις των ».

§ 237. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν διάφοροι τύποι ρημάτων, ὅπως γνωρίζω, θὰ καταστραφῆς, θὰ ὀδηγήσω, ἄς βαδίσωμεν, ἐὰν πεισθῆς, πρόσεχε, λησμόνησε, νὰ ἔχῃς (ὑπ' ὄψιν σου), δὲν θὰ ὑπέφερον, δὲν θὰ εἶχον μετανοήσει. Ὁ καθεὶς ἀπ' αὐτούς τοὺς τύπους φανερώνει, πῶς θέλομεν νὰ παρουσιάσωμεν τὴν πρᾶξιν, ποὺ φαγερώνει τὸ ρῆμα, δηλ. ὡς πραγματικὴν, ὡς δυνατὴν κλπ., π.χ. μὲ τὸν τύπον θὰ καταστραφῆς, γνωρίζω παριστάνεται ἡ πρᾶξις, ποὺ φανερώνει τὸ ρῆμα, ὡς βεβαία, μὲ τὸν τύπον ἄς βαδίσωμεν παριστάνεται ὡς ἐπιθυμία.

Οί τύποι δηλ. τοῦ ρήματος, πού φανερώσουν, πῶς θέλομεν νά παρουσιάσωμεν τήν πράξιν τοῦ ρήματος, λέγονται **ἐγκλίσεις** τοῦ ρήματος.

§ 238. Αἱ ἐγκλίσεις εἰς τήν νέαν Ἑλληνικήν γλῶσσαν εἶναι πέντε :

1. **Ὀριστική** λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, πού παριστάνει τήν πράξιν ὡς βεβαίαν : γνωρίζω τοὺς γονεῖς, θά σέ ὀδηγήσω, οἱ νέοι παρασύρονται εὐκολα, θά γίνῃς ἔνδοξος.

2. **Ὑποτακτική** λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πράξιν ὡς ἐπιθυμίαν ἢ φανερώνει, ὅτι ἡ πράξις τοῦ ρήματος πρόκειται νά γίνη καί τήν περιμένομεν, π.χ. ἂν πεισθῇ, ἂν ἀκολουθήσῃς.

3. **Προστακτική** λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πράξιν ὡς ἀξίωσιν ἢ προσταγὴν ἐκείνου, πού ὀμιλεῖ: πρόσσεχε, λησμόνησε, μὴ παρασύρεσαι.

4. **Εὐκτική**. Ἡ εὐχή ἐκφέρεται μὲ τὸ εἶθε καί ὑποτακτικὴν ἢ μὲ τὸ εἶθε καί ὀριστικὴν παρατατικοῦ ἢ ὑπερσυντελικοῦ: εἶθε νά ταξιδεύσωμεν εἶθε νά ἤρχεσο. Μερικοὶ τοὺς τύπους μὲ τὸ εἶθε ὀνομάζουν **εὐκτικὴν ἢ εὐχητικὴν** ἐγκλίσιν.

5. **Δυνητική** λέγεται ἡ ἐγκλίσις τοῦ ρήματος, ἡ ὁποία παριστάνει τήν πράξιν ὡς δυνατὴν, π.χ. δὲν θά εἶχον μετανοήσει (ἂν ἐπέιθοντο εἰς ἐμέ) καί δὲν θά ὑπέφερον.

§ 239. Ἡ διάθεσις, ἡ φωνή, ἡ ἐγκλίσις, ὁ χρόνος, τὸ πρόσωπον καί ὁ ἀριθμὸς τοῦ ρήματος λέγονται **παρεπόμενα** τοῦ ρήματος, δηλ. πού ἀπαντοῦν εἰς κάθε τύπον ρήματος (ἀκολουθοῦν κάθε τύπον τοῦ ρήματος ἀπὸ τὸ ἔπομαι = ἀκολουθῶ).

§ 240. Ἐκτὸς τῶν ἐγκλίσεων τὸ ρῆμα ἔχει ἀκόμη δύο ἄλλους τύπους.

1. Τὸ **ἀπαρέμφατον** τὸ ὁποῖον εἶναι ἄκλιτος τύπος καί ὑπὸ τύπον παρηλλαγμένον χρησιμεύει διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν περιφραστικῶν τύπων τοῦ ρήματος, π.χ. εἰς τὸν τύπον ἔχω λύσει, τὸ λύσει εἶναι ἀπαρέμφατον (λύσειν), καί εἰς τὸν τύπον ἔχω λυθῆ, ἀπαρέμφατον εἶναι τὸ λυθῆ (λυθῆναι).

2. Τὴν **μετοχὴν** ἡ ὁποία εἶναι συγχρόνως ἐπίθετον καί ρῆμα, π.χ. ὁ λάμπων ἥλιος = ὁ λαμπερὸς ἥλιος, ὁ ἥλιος πού λάμπει, ὁ λάμπας ἥλιος = ὁ ἥλιος πού ἔλαμψε.

Σημείωσις. Ἡ ὀνομασία τῶν ἐγκλίσεων διατηρήθη ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν· τὸ ἀπαρέμφατον ὀνομάσθη ἔτσι, διότι δὲν παρεμφαίνει (δὲν φανερώνει) ἀριθμὸν καὶ πρόσωπον, ἢ δὲ μετοχή, διότι μετέχει τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου.

γ') Συστατικὰ μέρη τοῦ ρήματος

§ 241. **Θέμα.** Εἰς ἕκαστον ρηματικὸν τύπον διακρίνομεν, ὅπως καὶ εἰς τὰ ὀνόματα, τὸ **θέμα** καὶ τὴν **κατάληξιν**, π.χ. **γράφ - ομεν**, **λύ - ειτε**. Εἰς κάθε ρῆμα διακρίνομεν :

1) Τὸ **ἐνεστωτικὸν θέμα**, δηλ. τὸ θέμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ὁ ἐνεστώσ καὶ παρατατικὸς τοῦ ρήματος, π.χ. τοῦ ρήματος **φυλάττω - ἐφύλαττον** ἐνεστωτ. θέμα εἶναι τὸ **φυλάττ -**, τοῦ **παίζω - ἔπαιζον**, τὸ **παίζ -**.

2) Τὸ **ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα**, δηλ. τὸ θέμα τοῦ ρήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτος καὶ οἱ ἄλλοι τύποι, π.χ. τοῦ ρήματος **φυλάττω** ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα εἶναι τὸ **φυλακ -** (**φυλακ - ἦ**).

§ 242. Εἰς πολλὰ ρήματα τὸ ἀρχικὸν θέμα εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἐνεστωτικόν, π.χ. **γράφ - ω**, **λέγ - ω**, **φέρ - ω**, **πεῖθ - ω**, **διώκ - ω**. Συνήθως ὅμως εἶναι διάφορον καὶ εὐρίσκομεν τὸ ἀρχικὸν θέμα ἀπὸ λέξεις συγγενεῖς μὲ τὸ ρῆμα, π.χ. τοῦ **ταράσσω** θέμα ἀρχικὸν εἶναι **ταραχ -** (**ταραχ - ἦ**), ἢ ἀπὸ ἄλλους χρόνους τοῦ ρήματος, π.χ. τοῦ **μανθάνω** τὸ ἀρχικὸν θέμα εὐρίσκομεν ἀπὸ τὸν ἀόριστον **ἔμαθ - ον** (**θέμ. μαθ -**).

§ 243. Ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτῆρα, ποὺ ἔχουν εἰς τὸ ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα τὰ ρήματα, διαιροῦνται :

1) Εἰς **φωνηεντόληκτα** τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα **φωνῆεν** εἰς τὸ ἀρχικὸν ἢ ρηματικὸν θέμα, π.χ. **λύ - ω**, **παιδεύ - ω**.

2) Εἰς **συμφωνόληκτα** εἰς τὰ ὁποῖα χαρακτῆρ τοῦ ἀρχικοῦ θέματος εἶναι **σύμφωνον**, π.χ. **λέγ - ω**, **βλέπ - ω**.

§ 244. Τὰ **φωνηεντόληκτα** ρήματα διαιροῦνται α) εἰς **ἀσυναίρετα** : **λύ - ω**, **πταί - ω** καὶ β) εἰς **συνηρημένα** : **ἀγαπῶ** (**ἀγαπά - ω**, **ἀγαπῶ**), **κινῶ** (**κινέ - ω**, **- ῶ**).

Τὰ συμφωνόληκτα διαιροῦνται α) εἰς ἀφωνόληκτα : βλέπ - ω, διώκ - ω, πείθ - ω, γράφ - ω καὶ β) εἰς ὑγρόληκτα - ἐνρινόληκτα : στέλλ - ω, φέρο - ω, μέν - ω κ. ᾗ.

§ 245. Ἀπὸ τὰ ρήματα, ὅσα εἰς τὸ ἀ' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἐν-εστῶτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς λήγουν εἰς - ῶ ἄτονον, λέγονται **βα-ρῦτονα** : λῶ, διώκω, λέγω, πείθω. Ὅσα δὲ λήγουν εἰς - ῶ περισπώ-μενον λέγονται **συνηρημένα** : τιμῶ, ἀγαπῶ, κινῶ.

Σχηματισμός καὶ κλίσις ρημάτων

α') Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων

§ 246. Ἐνας Σπαρτιάτης εἶχεν εἶπει κάποτε εἰς τὸν Λεωνίδα, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. « Δὲν ἔχεις καμμίαν διαφορὰν, βασιλεῦ, ἀπὸ τοὺς ἄλλους πολίτας ». « Ἄλλὰ φίλε μου, ἀπῆρτησεν ὁ Λεωνίδας, ἂν δὲν εἶχον τίποτε περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δὲν θὰ ἤμην βασιλεὺς ».

Ὅτε ὁ Λεωνίδας εἶχεν ἐτοιμασθῆ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς τριακοσίους Σπαρτιάτας εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ οἱ ἔφοροι ἦσαν κάπως στενοχωρημένοι, διότι ἦσαν πολὺ ὀλίγοι οἱ πολεμισταί, « Ἄς εἴμεθα ὀλίγοι, εἶπεν ὁ Λεωνίδας, πάντως εἴμεθα πολλοὶ διὰ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔχομεν προορισθῆ ».

Ὅτε πάλιν πρὸ τῆς μάχης τῶν Θερμοπυλῶν εἶπε κάποιος : « εἶναι τόσον πολλοὶ οἱ Πέρσαι, ὥστε δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ βλέπωμεν ἥλιον, διότι θὰ σκεπασθῆ ἀπὸ τὰ βέλη », ὁ Σπαρτιάτης Διηρέκης ἀπῆρτησεν « ἄς εἶναι : ἐὰν εἶναι τόσον πολλοί, ὥστε νὰ σκεπασθῆ ὁ ἥλιος, θὰ ἔχομεν σκιὰν κατὰ τὴν μάχην ».

§ 247. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν διάφοροι τύποι τῶν ρημάτων εἶμαι καὶ ἔχω : ἦτο, ἦσαν, θὰ ἤμην, εἴμεθα, ἐὰν εἶναι, ἄς εἶναι - εἶχεν, ἔχεις, θὰ ἔχομεν κλπ. μὲ ἰδιαιτέρα παρεπόμενα ὁ καθείς.

Παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς τὰς φράσεις εἶχον εἶπει, ἦσαν στενοχωρημένοι, ἔχομεν προορισθῆ κλπ., οἱ τύποι τῶν δύο αὐτῶν ρημάτων (ἔχω, εἶμαι) χρησιμεύουν εἰς τὸ νὰ σχηματισθοῦν αἱ φράσεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι εἶναι τύποι τῶν ρημάτων λέγω, στενοχωροῦμαι, προορίζομαι. Διὰ τοῦτο τὰ ρήματα ἔχω καὶ εἶμαι λέγονται **βοηθητικά** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Προστακτική	Ἐνκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
Ἐνεστώσ	α' ἐν. εἶμαι	(ἵνα) εἶμαι	ἔσο ἢ νὰ εἶσαι	εἶθε νὰ εἶμαι » νὰ ἤμην	Εἶναι	ὦν
	β' » εἶσαι	εἶσαι	ἄς εἶναι(ἔστω)	εἶθε γὰ εἶσαι » νὰ ἦσο		οὔσα
	γ' » εἶναι	εἶναι		εἶθε νὰ εἶναι » νὰ ἦτο		ὄν
	α' πλ. εἴμεθα	εἴμεθα	νὰ εἴσθε	κλπ.		καὶ
	β' » εἴσθε	εἴσθε	ἄς εἶναι(ἔστω-			ὄντας
	γ' » εἶναι	εἶναι	σαν)			

Παρατατικός : ἤμην, ἦσο, ἦτο, ἤμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Μέλλων : θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι κλπ.

Σημείωσις. **Δυνητική :** θὰ ἤμην, θὰ ἦσο, θὰ ἦτο κλπ.

Ε X Ω

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Προστακτική	Ἐνκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
Ἐνεστώσ	α' ἔχω	(ἵνα) ἔχω	—	εἶθε νὰ ἔχω	ἔχει-ν	ἔχων
	β' ἔχεις	ἔχῃς	ἔχε ἢ νὰ ἔχῃς	» νὰ εἶχον		ἔχουσα
	γ' ἔχει	ἔχη	ἄς ἔχη	εἶθε νὰ ἔχῃς » νὰ εἶχες		ἔχων καὶ
	α' ἔχομεν	ἔχωμεν	—	εἶθε νὰ ἔχη » νὰ εἶχε		ἔχοντας
	β' ἔχετε	ἔχετε	ἔχετε καὶ νὰ ἔχετε	κλπ.		
	γ' ἔχουν	ἔχουν	ἄς ἔχουν			

Παρατατικός : εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

Μέλλων : θὰ ἔχω, θὰ ἔχῃς, θὰ ἔχη κλπ.

Σημείωσις. **Δυνητική :** θὰ εἶχον, θὰ εἶχες, θὰ εἶχε, κλπ.

§ 249. Σχηματισμός τῶν τύπων τῶν ρημάτων εἶμαι καὶ ἔχω.

1) Ὁ μέλλων τῶν ρημάτων εἶμαι καὶ ἔχω σχηματίζεται μὲ τὸ μόριον **θα** καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος : **θα εἶμαι, θα ἔχω.**

2) Ἡ προστακτικὴ αὐτῶν σχηματίζεται μονολεκτικῶς ἢ καὶ περιφραστικῶς μὲ τὸ **νά ἢ ἄς** καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος.

3) Ἡ εὐκτικὴ σχηματίζεται μὲ τὸ **εἶθε νά** καὶ ὑποτακτικὴν.

4) Ἡ δυνητικὴ σχηματίζεται μὲ τὸ **θα** καὶ ὑποτακτικὴν παρατατικοῦ.

5) Ἡ ὑποτακτικὴ εἶναι ἴδια μὲ τὴν ὀριστικὴν μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὸ **ἔχω**, ὅπου εἰς τὴν ὀριστικὴν ὑπάρχει **ει ἢ ο**, εἰς τὴν ὑποτακτικὴν ὑπάρχει ἀντιστοίχως **ἦ ἢ ω** : **ἔχεις - ἔχῃς, ἔχει - ἔχῃ, ἔχομεν - ἔχωμεν.**

6) Αἱ μετοχαὶ **ὦν, οὔσα, ὄν** καὶ **ἔχων, ἔχουσα, ἔχον** κλίνονται ὡς τρικατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα.

Ἐ ν ι κ ὸ ς

Ὄν.	ὦν	οὔσα	ὄν	ἔχων	ἔχουσα	ἔχον
Γεν.	ὄντος	οὔσης	ὄντος	ἔχοντος	ἔχούσης	ἔχοντος
Δοτ.	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι	ἔχοντι	ἔχούσῃ	ἔχοντι
Αἰτ.	ὄντα	οὔσαν	ὄν	ἔχοντα	ἔχουσαν	ἔχον

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς

Ὄν.	ὄντες	οὔσαι	ὄντα	ἔχοντες	ἔχουσαι	ἔχοντα
Γεν.	ὄντων	οὔσων	ὄντων	ἔχόντων	ἔχουσών	ἔχόντων
Δοτ.	οὔσι	οὔσαις	οὔσι	ἔχουσι	ἔχούσαις	ἔχουσι
Αἰτ.	ὄντας	οὔσας	ὄντα	ἔχοντας	ἔχούσας	ἔχοντα

Σημείωσις. α) Τὰ ἀπαρέμφατα εἶναι καὶ ἔχει (ν) ἀπαντοῦν εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μὲ τὸ ἄρθρον **τό**, π.χ. ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε **τὸ εἶναι**. Τὸ εἶναι μᾶς δὲν μᾶς βοηθεῖ νὰ σπουδάσωμεν τὸ παιδί μᾶς. Ἀπαρέμφατα εἶναι καὶ οἱ τύποι μὲ τὸ ἄρθρον **τό** : τὸ νὰ εἶμαι ἢ τὸ ὅτι εἶμαι, τὸ νὰ εἶσαι ἢ τὸ ὅτι εἶσαι, κλπ. καθὼς καὶ τὸ νὰ ἔχω ἢ τὸ ὅτι ἔχω κλπ., π.χ. τὸ νὰ εἶμαι ὑγιής ἢ τὸ ὅτι εἶμαι ὑγιής, τὸ χρεωστῶ εἰς τὴν κανονικὴν ζωὴν, ποῦ διάγω. Τὸ νὰ ἔχω κάποιαν καλὴν κατάστασιν ἢ τὸ ὅτι ἔχω κάποιαν κατάστασιν, τὸ ὀφείλω εἰς τὴν οικονομίαν, ποῦ κάμνω. β) Οἱ τύποι τῆς προστακτικῆς τοῦ εἶμαι ἔστω καὶ ἔστωσαν χρησιμοποιοῦνται συνήθως εἰς τὰ μαθηματικά: ἔστω ἢ εὐθεῖα **AB**, ἔστωσαν τὰ τρίγωνα **ABΓ** καὶ **ΔΕΖ**.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ ἐξῆς κοινοὶ καὶ διαλεκτικοὶ τύποι ἀντὶ τῶν εἰς τὸν πίνακα τῆς παραγ. 248: Ὀριστικὴ ἐνεστώς: εἴμαστε - εἴσθε. Παρατατικὸς: ἤμουν - ἤμουνα, ἤσουν - ἤσουνα, ἦτο καὶ ἦταν, ἤμαστε - ἤσαστε, ἦτανε. Μέλλον: θά εἴμαστε - θά εἴστε. Δυνητικὴ: θά ἤμουν - θά ἤσουν κλπ. Τοῦ ἔχω: Ὀριστικὴ παρατατικὸς: εἶχα - εἶχαμε - εἶχατε - εἶχαν. Δυνητικὴ: θά εἶχα, θά εἶχαμε κλπ.

β') Βαρύτονα φωνηεντόληκτα ρήματα *

§ 250. Οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ μάθημα τῆς Ἀριθμητικῆς λύνουν καὶ 2 - 3 προβλήματα. Ὁ Χαρίλαος πέρυσι ἔλυε τὰ προβλήματα ἐνκόλως, ἔλυσε μάλιστα κάποτε ἓνα ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα. Ἐχει λύσει ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα ἀπὸ συλλογὴν προβλημάτων. Πολλοὶ μαθηταὶ δι' ὅσα προβλήματα λύνονται μὲ κάποιαν δυσκολίαν κατάφεύγουν εἰς βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκουν λυμένα τὰ προβλήματα. Ἐτσι ὁμως δὲν μαθαίνουν νὰ σκέπτονται καὶ εἰς τὸν διαγωνισμόν ἀπὸ ὀλίγους μαθητὰς ἐλύθησαν τὰ προβλήματα, πὺ ἐδόθησαν πρὸς λύσιν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω φράσεις, αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι εἶναι γραμμέναι μὲ μαῦρα γράμματα, εἶναι τύποι τοῦ ρήματος λύ - ω, τοῦ ὁποῖου ὁ χαρακτήρ εἶναι φωνῆεν.

Τὰ ρήματα λύ - ω, πιστεύ - ω, φυτεύ - ω, κλαδεύ - ω, παύ - ω κλπ., πὺ ἔχουν χαρακτήρα φωνῆεν, εἶναι βαρύτονα φωνηεντόληκτα ρήματα καὶ κλίνονται ὡς ἀκολούθως:

* Ὁ διδάσκων δύναται εὐκόλως καὶ ὀφείλει κατὰ τὴν προσφορὰν τοῦ νέου νὰ μὴ παρέχῃ δογματικὰ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν ρημάτων, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποῖῃ καταλλήλους φράσεις ὅ ἴδιος ἢ οἱ μαθηταὶ νὰ εὐρίσκουν αὐτὰς κατόπι σχετικοῦ διαλόγου.

§ 252. Μέση φωνή

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
λύ - ομαι λύ - εσαι λύ - εται λυ - όμεθα λύ - εσθε λύ - ονται	ἴνα λύ - ομαι λύ - εσαι λύ - εται λυ - όμεθα λύ - εσθε	λύ - ου ἢ νά λύεσαι ἄς λύεται λύεσθε ἢ νά λύεσθε ἄς λύονται	εἴθε νά λύομαι » νά λύεσαι » νά λύεται εἴθε νά λυόμεθα » νά λυεσθε » νά λύονται	λυθῶ - ῶν	λυ - όμε- νος λυ - όμένη λυ - όμε- νον

Παρατακτικός : ἔλυ - όμην, ἔλύ - εσο, ἔλύ - ετο, ἔλυ - όμεθα, ἔλύ - εσθε, ἔλύ - οντο.
Εὐκτική παρὰ : εἴθε νά ἐλύομην, εἴθε νά ἐλύεσο κλπ.

ἔλύ - θην ἔλύ - θης ἔλύ - θη ἔλύ - θημεν ἔλύ - θητε ἔλύ - θησαν	λυ - θῶ λυ - θῆς λυ - θῆ λυ - θῶμεν λυ - θῆτε λυ - θῶσιν	λύ - σου ἢ νά λυθῆς ἄς λυ - θῆ λυ - θῆτε ἢ νά λυ - θῆτε λυ - θῶν	εἴθε νά λυθῶ » νά λυθῆς » νά λυθῆ κλπ.	λυθῶν	λυθεις λυθεισα λυθὲν
--	---	---	---	-------	----------------------------

Μέλλων διαρκείας : θά λύομαι, θά λύεσαι, θά λύεται κλπ.

Μέλλων ἀπλοῦς : θά λυθῶ, θά λυθῆς, θά λυθῆ κλπ.

Παρακείμενος	Υποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
ἔχω λυθῆ ἔχης ἔχει κλπ. ἢ εἶμαι λυμένος εἶσαι εἶναι » κλπ.	ἔχω λυθῆ » ἔχης » ἔχει » κλπ. ἢ εἶμαι λυμένος εἶσαι » εἶναι » κλπ.	(ἔσο) νά εἶσαι λυμένος » ἄς εἶναι » νά εἶσθε λυμένοι » ἄς εἶναι λυμένοι » κλπ.	εἴθε νά ἔχω λυθῆ » νά ἔχης λυθῆ » νά ἔχη λυθῆ » νά εἶμαι » νά εἶσαι λυμένος κλπ.		λυμένος λυμένη λυμένον

Υπερσυντέλικος : εἶχον, εἶχες, λυθῆ κλπ. ἢ ἤμην, ἦσο λυμένος κλπ.

Εὐκτική : εἴθε νά εἶχον λυθῆ, εἴθε νά εἶχες λυθῆ, κλπ.

Τετελεσμένος μέλλων : θά ἔγω, θά ἔχης λυθῆ κλπ. ἢ θά εἶμαι λυμένος κλπ.

Ἡ Δυνητική ἔγκλισις σχηματίζεται ὡς ἐξῆς: Ἐνεργ. φωνή: ἐνεστῶς καὶ ἄορ. θὰ ἔλνον ὑπερσ. θὰ εἶχον λύσει. Μέση φωνή: θὰ ἐλυόμην ὑπερσ. θὰ εἶχον λυθῆ κλπ.

Κανόνες σχηματισμοῦ ρημάτων

α) Σχηματισμὸς τῶν ἀπλῶν χρόνων τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων

§ 253. 1. Ὁ ἐνεστῶς τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων σχηματίζεται μὲ προσθήκην τῶν καταλήξεων εἰς τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος.

α) Ὀριστική ἐνεργ. φωνῆς: - ω, -εις, - ει, - ομεν, -ετε, -ουν (-ουσι)

» μέσης »: -ομαι, -εσαι, -εται, -όμεθα, -εσθε, -ονται.

β) Ὑποτακτική ἐνεργ. φωνῆς: -ω, -ης, -η, -ωμεν, -ετε, -ουν

» μέσης »: -ωμαι, -εσαι -εται
-ώμεθα, -εσθε, -ωνται.

γ) Ἡ προστακτική ἐνεργητ. φωνῆς εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ σχηματίζεται ὄχι μόνον μονολεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ περιφραστικῶς μὲ τὸ μόριον νὰ καὶ τὸ ἀντίστοιχον πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. γράφε, γράφετε, νὰ λύης, νὰ λύετε, εἰς δὲ τὸ γ' πρόσωπον μὲ τὸ ἄς καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. ἄς λύη, ἄς λύουν.

Ἡ προστακτική τῆς μέσης φωνῆς σχηματίζεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον: μὴ ἔρχεσαι, ἐργάζου, νὰ λύσαι, νὰ λύσθε, ἄς λύεται, ἄς λύονται.

δ) Ἡ εὐκτική τοῦ ἐνεστῶτος σχηματίζεται μὲ τὸ εἶθε καὶ ὑποτ. τοῦ ἐνεστῶτος: εἶθε νὰ λύω, -ης, -η.

ε) Ἡ δυνητική ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται μὲ τὸ θὰ καὶ τὴν ὀριστικὴν τοῦ παρατατικοῦ: θὰ ἔλνον, θὰ ἔλνες κλπ.

Ὁμοίως σχηματίζεται καὶ τῆς μέσης φωνῆς: θὰ ἐλυόμην, θὰ ἐλύεσο κλπ.

2. Ὁ παρατατικὸς σχηματίζεται μὲ τὰς ἐξῆς καταλήξεις:

α) Ἐνεργητικῆς φωνῆς: -ον, -ες, -ε, -ομεν, -ετε, -ον.

β) Μέσης φωνῆς: -όμεν, -εσο, -ετο, -όμεθα, -εσθε, -οντο.

Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ σύμφωνον, λαμβάνει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἓν ε, τὸ ὁποῖον λέγεται αὐξησης: ἔλνον, ἔλεγον, ἐταρασσόμην (ταράσσομαι). Ὅσα ρήματα

ἀρχίζουσαν ἀπὸ φωνῆς, μεταβάλλουσαν τὸ βραχὺ φωνῆς εἰς μακρὸν : ἀκούω - ἤκουον, - ἐλπίζω - ἤλπιζον. Ἴδὲ περὶ αὐξήσεως § 270 - 274.

3. Ὁ ἀόριστος α' τῆς ἐνεργ. φωνῆς, ὁ ὁποῖος λαμβάνει εἰς τὴν ὀριστικὴν μόνον αὐξήσιν, σχηματίζεται μὲ τὰς ἐξῆς καταλήξεις:

α) Ὀριστικὴ : - σα, - σας, - σε, - σαμεν, - σατε, - σαν.

β) Ὑποτακτικὴ : - σω, - σης, - ση, - σωμεν, - σετε - σουν.

γ) Ἡ προστακτικὴ εἰς τὸ β' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον σχηματίζεται μονολεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ περιφραστικῶς μὲ τὸ νὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου, εἰς δὲ τὸ γ' ἐνικὸν καὶ πληθυντ. μὲ τὸ μόριον ἄς καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου : πίστευσε καὶ νὰ πιστεύσῃς, ἄς πιστεύσῃ, πιστεύσατε καὶ νὰ πιστεύσετε, ἄς πιστεύσουν, ἀκούσε καὶ ἀκουσον, ἀκούσατε : τοὺς ζυγούς λύσατε.

δ) Ἡ εὐκτικὴ σχηματίζεται μὲ τὸ εἶθε καὶ ὑποτ. ἀορ. : εἶθε νὰ λύσω, - σης, - ση κλπ.

ε) Ἡ δυνητικὴ εἶναι ἡ ἰδίᾳ μὲ τοῦ ἐνεστώτος.

§ 254. β') Σχηματισμὸς τῶν συνθέτων ἢ περιφραστικῶν χρόνων τῶν φωνηεντολήκτων.

1. Ὁ μέλλων διαρκείας σχηματίζεται ὡς ἐξῆς :

Ὀριστικὴ α) ἐνεργ. φωνῆς μὲ τὸ θὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος τοῦ ἰδίου ρήματος : θὰ λύω, θὰ λύῃς κλπ.

β) τῆς μέσης μὲ τὸ θὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος τῆς μέσης φωνῆς : θὰ λύωμαι, θὰ λύσαι κλπ.

2) Ὁ μέλλων ἀπλοῦς α') τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς μὲ τὸ θὰ καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς τοῦ ἰδίου ρήματος : θὰ λύσω, θὰ λύῃς κλπ. β) τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μὲ τὸ θὰ καὶ ὑποτακτικὴν τοῦ ἀορίστου τῆς μέσης φωνῆς : θὰ λυθῶ, θὰ λυθῆς κλπ.

3. Ὁ παρακείμενος σχηματίζεται :

α) τῆς ἐνεργ. φωνῆς εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν, καὶ προστακτικὴν μὲ τοὺς ἀντιστοίχους τύπους τοῦ ρήματος ἔχω καὶ τὸ ἀπάρεμφατον τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς : ἔχω λύσει κλπ. ἢ μὲ τοὺς τύπους τοῦ ἔχω καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : ἔχω λυμένον, ἔχομεν λυμένα τὰ προβλήματα, ἄς ἔχουν λυμένον κλπ. Εἰς τὴν εὐκτικὴν σχηματίζεται μὲ τὸ εἶθε καὶ τὴν ὑποτακτικὴν : εἶθε νὰ ἔχῃς λύσει καὶ εἰς τὴν δυνητικὴν μὲ τὸ θὰ καὶ τὸν ὑπερσυντέλικον τῆς ἐνεργ. φωνῆς : θὰ εἶχον ἀκούσει, θὰ εἶχον λυμένον τὸ πρόβλημα.

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸ **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφαντον τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὑποτακτικὴν καὶ προστακτικὴν : **ἔχω** λυθῆ, (ἴνα) **ἔχωμεν** λυθῆ, **νά ἔχετε** λυθῆ ἢ μετὰ τοὺς τύπους τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **εἶμαι** καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : **εἶμαι** λυμένος, **οἱ κῆποι εἶναι** φυτευμένοι κλπ. Ἡ εὐκτικὴ σχηματίζεται μετὰ τὸ **εἶθε** καὶ ὑποτ. παρακειμ. **εἶθε** **νά ἔχω** λυθῆ κλπ. Εἰς δὲ τὴν δυνητικὴν σχηματίζεται μετὰ τὸ **θὰ** καὶ τὸν ὑπερσυντέλικον τῆς μέσης ἢ παθ. φωνῆς : **θὰ εἶχον** λυθῆ, **θὰ ἤμην** λυμένος.

4. Ὁ ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται :

α) Τῆς ἐνεργητ. φωνῆς, μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφαντον τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου τοῦ ἰδίου ρήματος : **εἶχον** λύσει, **εἶχες** πιστεύσει ἢ μετὰ τοὺς τύπους τοῦ **εἶχον** καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : **εἶχον** λυμένον, **εἶχε** φυτευμένον.

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφαντον τοῦ μέσου ἢ παθητ. ἀορίστου : **εἶχον** λυθῆ, **εἶχες** λυθῆ κλπ. ἢ μετὰ τὸν παρατατικὸν τοῦ **εἶμαι** καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητ. παρακειμένου : **ἤμην** λυμένος, **ἦσθε** λυμένοι, **ἦτο** φυτευμένος.

5. Ὁ τετελεσμένος μέλλων σχηματίζεται :

α) Τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφαντον τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργ. φωνῆς : **θὰ ἔχω** λύσει, **θὰ ἔχῃς** ἀκούσει, **θὰ ἔχετε** φυτεύσει ἢ μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ **ἔχω** καὶ τὴν αἰτιατικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου : **θὰ ἔχω** λυμένον, **θὰ ἔχω** φυτευμένον κλπ.

β) Τῆς μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ **ἔχω** καὶ τὸ ἀπαρέμφαντον τοῦ μέσου ἢ παθητικοῦ ἀορίστου : **θὰ ἔχω** λυθῆ, **θὰ ἔχῃ** φυτευθῆ ἢ μετὰ τὸν μέλλοντα τοῦ **εἶμαι** καὶ τὴν ὀνομαστικὴν τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου : **θὰ εἶμαι** λυμένος, **θὰ εἶναι** φυτευμένα.

Σημείωσις. Ὁ παρατατικός, οἱ μέλλοντες, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελ. μέλλων ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλίσιν.

Ἀπαρέμφατον

§ 255. Ἀπαρέμφατον εἰς τὴν ἐνεργητ. φωνὴν ἔχει ὁ ἐνεστώτως **λύ - ει (ν)** καὶ ὁ ἀόριστος **λύ - σει**, εἰς δὲ τὴν μέσην ἢ παθητικὴν φωνὴν

ὁ ἀόριστος λυθῆ, παυθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν μορφήν λυθῆναι, παυθῆναι.

Ἄπαντᾶ ἀπαρέμφατον καὶ μὲ τὴν ἀρχαίαν κατάληξιν - εἶν με τὸ ἄρθρον τό : ἀπαγορεύεται τὸ καπνίζεῖν, τὸ πτόειν καὶ ἰσοδυναμεῖ με οὐσιαστικόν : ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα. Ἐπίσης ἀπαντοῦν με τὸ ἄρθρον τὸ αἰ φράσεις : με τὸ νὰ παύω, με τὸ νὰ παύσω τὴν συζήτησιν, ἢ με τὸ ὅτι παύω, ἢ με τὸ ὅτι ἔπαυσα νὰ μιλῶ. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι ἀναλυμένον με τὸ νὰ καὶ ὑποτακτικὴν ἢ με τὸ ὅτι καὶ ὀριστικὴν.

Ἄπαρέμφατα ἐπίσης εἰς τὴν μέσῃ φωνῇ εἶναι καὶ αἰ φράσεις : με τὸ νὰ λύωνται ἢ με τὸ ὅτι ἐλύθησαν.

Μετοχή

§ 256. Μετοχὴν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνῇ ἔχουν ὁ ἐνεστώς, λύων - λύουσα - λύων καὶ ὁ ἀόριστος, λύσας - λύσασα - λύσαν, εἰς δὲ τὴν μέσῃ ὁ ἐνεστώς, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ παρακείμενος λύομενος - λυομένη - λυόμενον, λυθεῖς - λυθεῖσα - λυθέν, λυμένος - λυμένη - λυμένον.

α) Ἡ μετοχὴ λύων - λύουσα - λύων εἶναι τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον καὶ κλίνεται τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην.

β) Ἡ μετοχὴ λύσας - λύσασα - λύσαν κλίνεται ὡς τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον.

γ) Αἱ μετοχαὶ λυόμενος - λυομένη - λυόμενον καὶ λυμένος - λυμένη - λυμένον κλίνονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

δ) Ἡ μετοχὴ τοῦ μέσου ἢ παθητ. ἀορίστου λυθεῖς - λυθεῖσα - λυθέν κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ἐγικὸς

Ὄν.	λυθεῖς	λυθεῖσα	λυθέν
Γεν.	λυθέντος	λυθείσης	λυθέντος
Δοτ.	λυθέντι	λυθείσῃ	λυθέντι
Αἰτ.	λυθέντα	λυθεῖσαν	λυθέν

Πληθυντικὸς

Ὄν.	λυθέντες	λυθεῖσαι	λυθέντα
Γεν.	λυθέντων	λυθεισῶν	λυθέντων
Δοτ.	λυθεῖσι	λυθείσαις	λυθεῖσι
Αἰτ.	λυθέντας	λυθείσας	λυθέντα

§ 257. Ἡ μετοχή τοῦ παθητ. παρακειμένου μετὴν κατάληξιν - μένος, - μένη, - μένον : λυμένος, κλεισμένος ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ ῥήματα καὶ **λε** - λυμένος, **κε** - κλεισμένος, δηλ. μετὴν μίαν συλλαβὴν πρὸ τοῦ θέματος (τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος μετὰ **ε**) : ἡ συλλαβὴ αὕτη λέγεται **ἀναδιπλασιασμός**, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται κατωτέρω λόγος § 275 - 280.

§ 258. Ἡ λέξις **ἐνεστῶς** εἶναι κυρίως τριτόκλιτον τρικατάληκτον ἐπίθετον καὶ κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἐνικὸς

Ὄν.	ἐνεστῶς	ἐνεστῶσα	ἐνεστῶς
Γεν.	ἐνεστῶτος	ἐνεστῶσης	ἐνεστῶτος
Δοτ.	ἐνεστῶτι	ἐνεστῶσῃ	ἐνεστῶτι
Αἰτ.	ἐνεστῶτα	ἐνεστῶσαν	ἐνεστῶς

Πληθυντικὸς

Ὄν.	ἐνεστῶτες	ἐνεστῶσαι	ἐνεστῶτα
Γεν.	ἐνεστῶτων	ἐνεστῶσῶν	ἐνεστῶτων
Δοτ.	ἐνεστῶσι	ἐνεστῶσαις	ἐνεστῶσι
Αἰτ.	ἐνεστῶτας	ἐνεστῶσας	ἐνεστῶτα

§ 259. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογογοτεχνίαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι:

α') Ἐνεργητικὴ φωνή

1. Ὁ παρατακτικὸς : ἔλυ - α, ἔλυες, ἔλυε, ἐλύαμε, ἐλύατε, ἔλυαν.
2. Ὁ ἀόριστος εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον ἀπαντᾷ ἔλυες.
3. Ἡ δυνητικὴ μετὰ τὸ **θα** καὶ παρατ. εἰς **α** : **θα** ἔλυα, **θα** εἶχα, καθὼς καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος : **θα** εἶχα πιστεύσει.
4. Ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεστῶτος λύ - ων καὶ τοῦ ἀορίστου ἀπαντᾷ συνήθως ἀναλυμένη : ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος **λύει** ἢ ἔλυε, καὶ τοῦ ἀορίστου **λύσας** = ἐκεῖνος **ποῦ** ἔλυσε. Μετοχὴ εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἐνεστῶτος εἰς - **οντας**, ὁ ὁποῖος φανερῶναι τρόπον : **λύοντας** τὸ πρόβλημα **πέρασε** ἢ **ᾶρα**.
5. Οἱ τύποι τοῦ α' πληθυντικοῦ προσώπου ἀπαντοῦν συνήθως χωρὶς τὸ τελικὸν **ν** τῆς καταλήξεως: **ἔχομε**, **ἐλύαμε**, **ἐλύσαμε**, **εἶχαμε**, **χαθήκατε**, **λοθήκαμε**, ἀλλὰ πάντοτε **ἐλύθημεν**, **ἐχάθημεν**.

β') Μέση φωνή

1. 'Ο παρατατικός άπαντᾶ ἐλύομουν, ἐλύεσο κλπ. κατά τὸ ἤμουν.
2. 'Ο άόριστος άπαντᾶ καὶ λύθηκα, λύθηκες, λύθηκε, λυθήκαμε, λυθήκατε, λύθηκα, χωρίς αύξησιν.
3. "Οπου εἰς τοὺς συνθέτους χρόνους οἱ τύποι σχηματίζονται μετὸ εἶμαι - ἤμην, επικρατοῦν οἱ τύποι εἶμαστε λυμένοι, εἴσατε καὶ ἤμουν, ἦσο καὶ ἦσουν, ἦτο καὶ ἦσουν, ἦτο καὶ ἦταν, ἦμαστε, ἦσατε.
4. Εἰς τὴν προστακτικὴν τοῦ ἐνεστώτος άπαντᾶ εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον συνήθως τύπος εἰς - σου ἀντὶ εἰς - ου, π. χ. ἐργάσου (σπανίως ἐργάζου), λύσου, χάσου.

Πολλὰ ρήματα φωνηεντόληκτα εἰς - εὖω, ἐπειδὴ ἡ προφορά τῆς καταλήξεως εἶναι - ἐβῶ π.χ. χορεύω, παντρεύω, δουλεύω, μαζεύω, δὲν σχηματίζουν τὸν άόριστον μόνον εἰς - σα ἀλλὰ καὶ εἰς - ψα : ἐχόρεψα, ἐπάντρεψα, ἐπίστεψα, ἐδούλεψα, ἐμάζεψα καὶ τὸν μέλλοντα άπλοῦν : θά χορέψω, θά πιστέψω, θά δουλέψω, κλπ. κατά τὰ άφωνολήκτα χειλικά.

γ') Σχηματισμὸς τῶν χρόνων τῶν άφωνολήκτων ρημάτων

§ 260. α') Ο ὕ ρ α ν ι κ ᾶ

1. 'Ο ἐνεστώτῳ πολλῶν οὐρανικῶν ρημάτων σχηματίζεται μετὴν προσθήκην τῶν καταλήξεων - ω, - ομαι εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. διώκ - ω, ἀνοίγ - ω, βήχ - ω, πλέκ - ω, στέργ - ω. Τὰ περισσότερα ὁμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστώτα θέμα, ποὺ λήγει εἰς σσ ἢ ζ πρὸ τοῦ - ω, π. χ. φυλάσσω, ἀλλάσσω, διατάσσω, πατάσσω, σπαράσσω, μαστίζω. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικός : ἐφύλασσον, διέτασσον, ἐμάστιζον κλπ. Κλίνονται δὲ εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν, ὅπως καὶ τὰ φωνηεντόληκτα : τρέχ - ω, τρέχ - εις, ἔπλεκ - ον, ἔπλεκ - ες κλπ.

2. 'Ο άόριστος α' τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν οὐρανικῶν λήγει εἰς - ξα, διότι ὁ οὐρανικός χαρακτηρ ἠνώθη μετὸ σ τῆς καταλήξεως - σα εἰς ξ καὶ ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ άορίστου τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

βήχω	- ἔβηξα	φυλάσσω	- ἐφύλαξα	πατάσσω	- ἐπάταξα
πνίγω	- ἐπνίξα	ταράσσω	- ἐτάραξα		
πλέκω	- ἐπλεξα	σπαράσσω	- ἐσπάραξα	διατάσσω	- διέταξα
τρέχω	- ἔτρεξα	ἀλλάσσω	- ἠλλαξα	διώκω	- ἐδίωξα

᾽Ωστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς τὸν ἐνεστῶτα εἰς - **σω** ἢ - **ζω**, σχηματίζει δὲ τὸν ἀόριστον εἰς - **ξα**, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **οὐρανικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ ἄλλας συγγενεῖς λέξεις.

§ 261. β') Χειλικὰ

1. Ὁ ἐνεστῶς πολλῶν χειλικῶν ρημάτων σχηματίζεται μετὰ προσθήκην τῶν καταλήξεων - **ω**, - **ομαι** εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. **τρίβ - ω**, **τρέπ - ω**. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστῶτα θέμα, τὸ ὅποιον λήγει εἰς **πτ**, π.χ. **βλάπτ - ω**, **κόπτ - ω** κλπ. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικὸς: **ἔβλαπτ - ον**, **ἔκοπτ - ον** κλπ. Κλίνονται δὲ ὁ ἐνεστῶς καὶ παρατατικὸς, ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα.

2. Ὁ ἀόριστος **α'** τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν χειλικῶν λήγει εἰς - **ψα**, διότι ὁ χειλικὸς χαρακτῆρ ἠνώθη μετὰ τὸ **σ** τῆς καταλήξεως - **σα** εἰς **ψ** καὶ ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ ἀορίστου τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

τρέπ - ω	ἔτρεψα	γράφ - ω	ἔγραψα
λείπ - ω	ἔλειψα	στρέφ - ω	ἔστρεψα
τρίβ - ω	ἔτριψα	κόπτω	ἔκοψα (κοπ - ἰς)
βλάπτω	ἔβλαψα	ράπτω	ἔραψα (ραφ - ἦ)

᾽Ωστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς τὸν ἐνεστῶτα εἰς - **πτω**, σχηματίζει δὲ τὸν ἀόριστον εἰς - **ψα**, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **χειλικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκεται ἀπὸ ἄλλας συγγενεῖς λέξεις.

§ 262. γ') Ὀδοντικὰ

1. Ὁ ἐνεστῶς πολλῶν ὀδοντικῶν ρημάτων σχηματίζεται μετὰ προσθήκην τῶν καταλήξεων - **ω**, - **ομαι** εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα, π.χ. **πεῖθ - ω**, **σπεύδ - ω**, **πεῖθ - ομαι**. Τὰ περισσότερα ὅμως ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστῶτα θέμα, τὸ ὅποιον λήγει εἰς **σσ** ἢ **ζ**: **πυρέσσω**, **ἐλπίζω**. Ἀπὸ τὸ ἐνεστωτικὸν δὲ θέμα σχηματίζεται καὶ ὁ παρατατικὸς: **ἐκόμιζον**, **ἠλπίζον**. Κλίνονται δὲ οἱ δύο αὐτοὶ χρόνοι, ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα.

2. Ὁ ἀόριστος **α'** τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν ὀδοντικῶν ρημάτων λήγει εἰς - **σα**, διότι ὁ ὀδοντικὸς χαρακτῆρ ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ

σ τῆς καταλήξεως - **σα**· ἔχει δὲ τὰς καταλήξεις τοῦ ἀορίστου τῶν φωνη-
εντολήκτων ρημάτων.

πειθ - ω - ἔπεισα

σπεύδ - ω - ἔσπευσα

πυρέσσω - ἐπύρεσα (πυρετ - ὅς)

ψηφίζω - ἐφήφισα (ψηφιδ -)

ἐλπίζω - ἤλπισα (ἐλπιδ -)

πλάσσω - ἔπλασα

σφραγίζω - ἐσφράγισα (σφραγιδ -)

διαφεύδ - ω - διέφευσα

θέτω - ἔθεσα

Ὡστε, ἂν ἐν ρῆμα λήγη εἰς - **σσω** ἢ - **ζω** καὶ σχηματίζη τὸν ἀό-
ριστον εἰς - **σα**, τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι **ὀδοντικόν**, τὸ δὲ θέμα εὐρίσκει-
ται ἀπὸ συγγενῆ λέξιν.

Σημείωσις. Τὰ εἰς - **ίζω** ρήματα γράφονται μὲ **ι** πλὴν τῶν **δανείζω**,
ἀθροίζω, **ἀντικρύζω**, **συγχύζω**, **δακρύζω** κ.ἄ.

§ 263. Οἱ σύνθετοι χρόνοι τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων σχημα-
τίζονται μὲ τὰ ἴδια μόρια, τὰ ἴδια βοηθητικὰ ρήματα καὶ τοὺς ἀντι-
στοίχους τύπους τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων.

Παθητικὸς ἀόριστος α' καὶ μετοχὴ παρακειμένου τῆς αὐτῆς φωνῆς
τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων

§ 264. Α'. Τῶν **οὐρανικῶν** (μὲ ἐνεργητ. ἀόριστον α' εἰς - **ξα**)
ὁ παθητικὸς ἀόριστος α' λήγει εἰς - **χθην** καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθη-
τικοῦ παρακειμένου εἰς - **γμένος**, π.χ. **πλέκω** - **ἔπλεξα** - **ἐπλέχθην**
- **πλεγμένος**, **φυλάττω** - **ἐφύλαξα** - **ἐφυλάχθην** - **φυλαγμένος**.

Β'. Τῶν **χειλικῶν** (μὲ ἐνεργ. ἀόρ. α' εἰς - **ψα**) ὁ παθητικὸς ἀόρι-
στος α' λήγει εἰς - **φθην** καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου
εἰς - **μμένος**, π.χ. **τρίβω** - **ἔτριψα** - **ἐτρίφθην** - **τρίμμένος**, **βλάπτω** -
ἔβλαψα - **ἐβλάφθην** - **βλαμμένος**.

Γ'. Τῶν **ὀδοντικῶν** (μὲ ἐνεργ. ἀόριστον α' εἰς - **σα**) ὁ παθη-
τικὸς ἀόριστος α' λήγει εἰς - **σθην** καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρα-

κειμένου εις - **σμένος**, π.χ. *σφραγίζω - εσφράγισα - εσφραγίσθην - σφραγισμένος*.

§ 265. Παρατηρήσεις. Ἡ προστακτικὴ τοῦ παθητικοῦ ἀόριστου ἀ' εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον ἔχει μονολεκτικὸν τύπον εἰς - **ξου** τῶν οὐρανικῶν, εἰς - **ψου** τῶν χειλικῶν καὶ εἰς - **σου** τῶν ὀδοντικῶν : *φυλάξου, σκέψου, βασίσου*.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος ἀ' εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν, λήγει συνήθως α) τῶν οὐρανικῶν εἰς - **χτηκα** : *πλέχτηκα, σφίχτηκα, φυλάχτηκα*, 2) τῶν χειλικῶν εἰς - **φτηκα** : *κρύφτηκα, βλάφτηκα* καὶ 3) τῶν ὀδοντικῶν εἰς - **στηκα** : *σφραγίστηκα*. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ ἀόριστος δὲν λαμβάνει συνήθως τὴν αὐξησιν **ε**.

Ἄοριστοι β'

§ 266. Οἱ γονεῖς τοῦ Χαρίλαου εἶχον καιρὸν **νὰ λάβουν γράμμα** ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν τῆς μητέρας του. Δι' αὐτό, μόλις **εφάνη** εἰς τὸν δρόμον ὁ ταχυδρόμος, ὁ Χαρίλαος ἔτρεξε κοντά του καὶ **εἶδε** ὅλας τὰς διευθύνσεις τῶν ἐπιστολῶν, ποὺ προωρίζοντο διὰ τὸ χωριό τους. Δὲν **εὔρεν** ὅμως ἰδικὸν τοὺς γράμμα καὶ **ἔφυγε** στενοχωρημένος, χωρὶς **νὰ εἶπη λέξιν**. Μετ' ὀλίγον ὅμως τὸν **εἶδον** **νὰ τρέχη** πρὸς τὸν ταχυδρόμον καὶ **νὰ ἐπιστρέφῃ φωνάζοντας** : « Μητέρα ! **ιδέ, ἐλάβομεν** τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν θεῖον θὰ μᾶς ἔλθῃ τὸ Πάσχα ». Ἀμέσως διευθύνεται εἰς τὸ γραφεῖον καὶ γράφει σύντομον γράμμα, τὸ ὁποῖον παρακαλεῖ τὸν πατέρα του **νὰ σταλῇ** εἰς τὸν θεῖον χωρὶς ἀναβολήν. « Σεβαστέ μου θεῖε, γράφει, αὐτὴν τὴν στιγμήν ἐλάβομεν τὸ τηλεγράφημά σας. Μὲ εὐχαρίστησιν **ἐμάδομεν**, ὅτι εἴσθε καλὰ καὶ ὅτι ἀπεφασίσατε **νὰ μᾶς ἔλθετε**, διὰ **νὰ διέλθωμεν** τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα μαζί. Ἡ χαρά μας δὲν εἶναι δυνατὸν **νὰ περιγραφῇ**. Σᾶς περιμένομεν **νὰ μᾶς ἔλθετε** ὅλοι. Ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου ἔχετε πολλοὺς χαιρετισμοὺς ». Μὲ βαθύτατον σεβασμὸν, Χαρίλαος.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν οἱ τύποι *εὔρε, εἶδε, ἐλάβομεν, νὰ ἔλθετε*, χρόνου ἀόριστου, τῶν ὁποίων τὸ ἀ' πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς ἔχει κατάληξιν - **ον** ἀντὶ - **σα** : *εὔρον, εἶδον, ἤλθον*. Ἐπίσης ἀπαντοῦν οἱ τύποι *εφάνη, νὰ περιγραφῇ*, χρόνου παθητικοῦ ἀόριστου, τῶν ὁποίων ἡ κατάληξις εἰς τὸ ἀ' πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς εἶναι - **ην** ἀντὶ - **θην** : *εφάνην, ἐγράφην*. Οἱ ἀόριστοι αὗτοι λέγονται **δεύτεροι** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς :

1. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἔχει εἰς μὲν τὴν ὀριστικὴν τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεργητικοῦ παρατατικοῦ: ἔλαβ - ον, - ες, - ε, ομεν, - ετε, - ον, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος: Ὑποτακτ.: λάβ - ω, - ης - η, - ωμεν, - ετε, - ουν. Προστακτ.: λάβ - ε, ἄς λάβ - η, λάβετε, ἄς λάβουν. Ἀπαρέμφ.: λάβει. Μετοχή: λαβ - ὄν, λαβ - οῦσα, λαβ - ὄν, μὲ τὸν τόνον εἰς τὴν λήγουσαν. Ἡ δυνητικὴ σχηματίζεται μὲ τὸ θὰ καὶ ὀριστικὴν παρατ.: θὰ ἐλάμβανον κλπ.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος β' ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου α' χωρὶς τὸ θ: ἐκόπ - ην, - ης, - η κλπ. Ὑποτ.: κοπ - ῶ, - ῆς, - ῆ κλπ. Προστ.: νὰ κοπ - ῆς καὶ κόψου. Ἀπαρέμφ.: κοπή κλπ.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλώσσαν ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἔχει τὰς καταλήξεις - α, - ες, - ε, - αμε, - ατε, - αν: ἔμαθα, ἔμαθες, ἔμαθε, κλπ., ὁ δὲ παθητικὸς β' ἀόριστος τὰς καταλήξεις - ηκα, - ηκες, - ηκε, - ἦκαμε, - ἦκατε κλπ.: γράφηκα, γράφηκες κλπ.

§ 267. Τὰ συνθηέστερα ρήματα μὲ ἀορίστους β' εἶναι τὰ ἐξῆς:

ἀμαρτάνω	ἤμαρτον	διαρπάζομαι	διηρπάγην
ἀποθνήσκω	ἀπέθανον	βάπτομαι	ἐβάφην
βλέπω	εἶδον (ὑποτ. ἴδω ἀπαρ. ἴδει καὶ ἴ- ιδεῖ, μετοχ. ἰδὼν)	βλάπτομαι	ἐβλάβην
ἐρχομαι	ἦλθον	βρέχομαι	ἐβρόαχην
εὐρίσκω	εὔρον	γράφομαι	ἐγράφην
κάνω	ἔκαμον	δέρομαι	ἐδάροην
λαμβάνω	ἔλαβον	θλίβομαι	ἐθλίβην
λέγω	εἶπον	καίομαι	ἐκάην
πίπτω	ἔπεσον	κλέπτομαι	ἐκλάπην
τρῶγω	ἔφαγον	κόπτομαι	ἐκόπην
φεύγω	ἔφυγον	κρύπτομαι	ἐκρύβην
τυγχάνω	ἔτυχον	(συν)πλέκομαι	(συν)επλάκην
στέλλομαι	ἔστάλην	πνίγομαι	ἐπνίγην
σφάζομαι	ἔσφαγην	σκάπτομαι	ἔσκάφην
τρέπομαι	ἔτράτην	σπείρομαι	ἔσπάρην
τριβομαι	(συν)ετριβην	στρέφομαι	ἔστράφην
χαίρω	ἔχάρην	τάσσομαι	(κατ)ετάγην
		τρέφομαι	(ἀν)ετράφην
		φαίνομαι	ἐφάνην

§ 268. Εἰς τὴν μάχην παρὰ τὰ Κούναξα οἱ Ἕλληνες ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντί των Πέρσας, οἱ ὅποιοι φεύγοντες ἐγκατέλειψαν τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Ὁ Κῦρος ὅμως περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸ Ἐπιτελεῖόν του ἐφονεύθη μαχόμενος γενναίως. Ὅτε οἱ Ἕλληνες ἔμαθον τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐνόμισαν τοὺς ἑαυτοῦς των ἐγκαταλελειμμένους καὶ ἀποκλεισμένους εἰς τὰ βάρη τῆς Ἀσίας ὅμως δὲν ἀπελπίσθησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, ὁ ὁποῖος εἶχε τραυματισθῆ εἰς τὴν μάχην, ἐσκέφθη νὰ παριδεύσῃ τοὺς Ἕλληνας μὲ τεχνάσματα. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐνεπιστεύθη ὁ στρατηγὸς Τισσαφέρης εἰς ἓνα Ἕλληνα ὀνομαζόμενον Φαλίνον, δοκιμασμένον φίλον του, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσε νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τοὺς Ἕλληνας, πῶς νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ τοὺς βλάψῃ κανεὶς. Ὁ Φαλίνος παραλαβὼν καὶ τοὺς δερισθέντας Πέρσας ἤλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτον ὑπεδέχθη ὁ στρατηγὸς Κλέαρχος, ὁ ὁποῖος μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχε θυσιάσει. Μεταξὺ των τότε διεξήχθη ὁ ἐξῆς διάλογος.

Φαλίνος. « Κλέαρχε, ὁ μέγας βασιλεὺς γνωρίζει, ὅτι σεῖς ἐστρατεύσατε ἐναντίον του, διότι ἐπέισθητε ἀπὸ τὸν Κῦρον καὶ ὄχι ἀπὸ ἐχθρότητα πρὸς αὐτόν. Σὰς συμβουλεύω λοιπὸν νὰ παραδώσετε τὰ ὄπλα καὶ αὐτὸς θὰ σᾶς ἐνισχύσῃ νὰ ἐπιστρέψετε σῶοι εἰς τὴν πατρίδα ».

Κλέαρχος. « Φαλίνε, σὺ εἶσαι Ἕλλην καὶ βέβαια θὰ κολακευθῆς, ἂν ἀκούσῃς ὅτι τὸ ὄνομά σου θὰ μνημονεύεται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δηλ. κάποτε ἓνας Ἕλλην εἰς τὰ βάρη τῆς Ἀσίας συνεβούλευσε τοὺς ἐκστρατεύσαντας μὲ τὸν Κῦρον Ἕλληνας, πῶς νὰ σωθοῦν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ».

Φαλίνος. « Ἄν ἐγνώριζον, ὅτι θὰ ῥῆγοχεν ἐλπίς νὰ σωθῆτε μαχόμενοι πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, θὰ σᾶς συνεβούλευον νὰ μὴ δεχθῆτε, ὅσα ὁ βασιλεὺς λέγει. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, σᾶς συμβουλεύω νὰ παραδώσετε τὰ ὄπλα ».

Κλέαρχος (ὁ ὁποῖος εἶχε πονηρευθῆ διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ Φα-

* Διὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν κλίσιν τῶν φωνηεντολήκτων καὶ ἀφωολῆκτων ρημάτων.

γίνου). «Φίλε μου, δὲν θὰ παραδώσωμεν τὰ ὄπλα, διότι ἔχοντες τὰ ὄπλα θὰ εἴμεθα καλύτεροι φίλοι, παρὰ ἂν δὲν εἴμεθα ὠπλισμένοι».

Φαλίνος (ὕστερα ἀπὸ σκέψιν καὶ χωρὶς νὰ **ταραχθῇ**). « Ὁ Βασιλεὺς μου ἀνέθεσε νὰ σᾶς εἶπω, ὅτι θὰ εἴσθε φίλοι του, ἂν δὲν ἀλλάξετε στρατοπέδον, ἄλλως θὰ σᾶς νομίξῃ ἐχθροὺς καὶ ὅτι τοῦ ἔχετε κηρύξει τὸν πόλεμον τί νὰ τοῦ πῶ ; εἰρήνην ἢ πόλεμον ; »

Κλέαρχος. « **Εἶπ**ὲ εἰς τὸν Βασιλέα, ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι, δηλ. ἂν δὲν ἀλλάξωμεν θέσιν, θὰ εἴμεθα φίλοι, ἂν δὲ στρατοπεδεύσωμεν ἄλλου, θὰ εἴμεθα ἐχθροὶ του». Τὶ ὁμως ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ, ἐφρόντισε νὰ τὸ κρύψῃ.

* Ἀσκησις *

§ 269. Ὁ κῆπος δὲν σκάπτεται εὐκόλα, ὅταν τὸ χῶμα ξηραίνεται πολὺ, δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ποτίζεται τακτικά.

Σεῖς ποτίζετε τακτικὰ τὸν κῆπόν σας ; σκαλίζετε καὶ βοτανίζετε αὐτόν ; κλαδεύετε τὰ δενδράκια ; Ἄν τὸ δένδρον δὲν κλαδεύεται καὶ δὲν ποτίζεται, δὲν ἀναπτύσσεται. Καθ' ἐκάστην νὰ ποτίζετε τὰ ἄνθη καὶ νὰ καθαρίζετε τὰ ζιζάνια. Ἔτσι ὁ κῆπος θὰ παρουσιάζεται ὡραῖος.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπιμείνῃ μὲ προφορικὴν καὶ γραπτὴν ἀσκήσιν τῶν ὁμοίων καταλήξεων - τε καὶ - ται.

Αὔξησης. Ἀναδιπλασιασμός

α) Αὔξησης

§ 270. Ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἄοριστος εἰς τὴν ὀριστικὴν ἔχουν πρὸ τοῦ θέματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζονται, αὔξησην. Ἡ αὔξησης αὕτη εἶναι δύο εἰδῶν 1) συλλαβικὴ καὶ 2) χρονικὴ.

§ 271. 1. **Συλλαβικὴ αὔξησης**. Συλλαβικὴ αὔξησης εἶναι ἐν ε, μὲ ψιλὴν, τὸ ὁποῖον ἔχουν πρὸ τοῦ θέματος ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἄοριστος τῶν ρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον : λύ - ω - ἔ - λυον - ἔ - λυσα, λύομαι - ἔ - λυόμην - ἔ - λύθη.

2. **Χρονικὴ αὔξησης**, τὴν ὁποίαν ἔχουν οἱ ἴδιοι χρόνοι, εἶναι

* Διὰ τὴν ὀρθογραφίαν ὁμοίων καταλήξεων.

ἡ μεταβολή τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ θέματος εἰς μακρόν.
Μεταβάλλεται δὲ

τὸ	α	εἰς	η :	ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
τὸ	ε	»	η :	ἐπιζῶ	ἤλιζον	ἤλιπια
τὸ	ο	»	ω :	ὀπλιζῶ	ὠπλιζον	ὠπλισα
τὸ	αυ	»	ηυ :	αὐξάνω	ἠῦξανον	ἠῦξεσα
τὸ	ευ	»	ηυ :	εὔχομαι	ἠὺχόμην	ἠὺχήθην
τὸ	αι	»	η :	αἰσθάνομαι	ἤσθανόμην	ἤσθάνθην
τὸ	οι	»	ω :	οἰκτίρω	ὄκτιρα	—

§ 272. Τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζουσι ἀπὸ **ι, υ, η, ω** καὶ **ει**, δὲν μεταβάλλουσι τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν τοῦ θέματος κατὰ τὴν αὐξησιν: *ἰκετεύω - ἰκέτευον, ὕβριζω - ὕβριζον - ὕβρισα, ἠττώμαι - ἠττήθην, ὠριμάζω - ὠριμάζον - ὠριμάσα, εἰρωνεύομαι - εἰρωνεύομην - εἰρωνεύθην.*

Ἔσθαι ρήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ρ**, ὅταν παίρνοσι αὐξησιν, διπλασιάζουσι τὸ **ρ**: *ῥέω - ἔρρεον.*

Τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις ἔχουσι τὴν αὐξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν: *ἀποφεύγω - ἀπ - ἐφευγον - ἀπ - ἐφυγα, συγ - χαίρω - συν - ἐχαιρον - συν - ἐχάρην, δι - ὀρθάνω - δι - ὀρθωνον - δι - ὀρθωσα.*

§ 273. Τὰ κατωτέρω* ρήματα, ἀπλᾶ, σύνθετα, ἢ ποῦ παράγονται ἀπὸ συνθέτους λέξεις, ἔχουσι τὴν αὐξησιν, ποῦ ἀναγράφεται παραπλευρῶς ἐκάστου:

θέλω	ἤθελον - ἠθέλησα	προθυμοῦμαι	ἐπροθυμήθην
δύναμαι	ἠδυνάμην	προξενῶ	ἐπροξένον
ἐργάζομαι	εἰργαζόμην	προτίμῶ	ἐπροτίμησα
ἔχω	εἶχον	προστατεύω	ἐπροστάτευον
ἀνάπτω	ἠναπτον	συλλογίζομαι	ἐσυλλογίζομην
ἀνοίγω	ἠνοιγον	συντομεύω	ἐσυντόμευον
ἐμποδίζω	ἠμπόδιζον	δυστυχῶ	ἐδυστύχον
ἐναντιοῦμαι	ἠναντιούμην	προφασίζομαι	ἐπροφασίσθην
ἐορτάζω	ἐώρταζον	δυσπιστῶ	ἐδυσπίστον
κάθημαι	ἐκαθήμην	κυριαρχῶ	ἐκυριάρχον

§ 274. Πολλά ρήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα, δὲν ἔχουν αὐξησιν : ἀερίζω - ἀερίζον - ἀερίσθη, ἐνοικιάζω - ἐνοικιάζον - ἐνοικίασα - ἐνοικίασθη, ἀηδιάζω - ἀηδιάζον - ἀηδίασα, ἐπιπλώνω - ἐπίπλωνον - ἐπίπλωσα, συνεδριάζω - συνεδρίαζον - συνεδρίασα, οἰκονομῶ - οἰκονόμησα, συνεννοῦμαι - συνεννοούμεν - συνεννοήθην.

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἔχουν πάντοτε 1) συλλαβικὴν αὐξησιν ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν ἀπλῶν ρημάτων, ὅταν εἶναι τρισύλλαβοι καὶ τονίζεται ἡ αὐξησης, ὁ δὲ ἐνεστώς εἶναι δισύλλαβος : λύω - ἔλυα, κάμνω - ἔκαμνα.

2) Χρονικὴν αὐξησιν ἔχουν ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν βαρυτόνων ρημάτων, πού ἀρχίζουν ἀπὸ ο, καθὼς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν συνηρημένων ἀπὸ ο, π.χ. διορθῶνω - διώρθωσα, δρίζω - ὄρισα, ὁμολογῶ - ὁμολόγησα, ἀλλὰ ὁμολογοῦσα (παρατατικὸς), κατοικῶ - κατώκησά καὶ κατοίκησα, ἀλλὰ κατοικοῦσα (παρατατ.).

Εἰς κάθε ἄλλην περίπτωσιν ὁ παρατατικὸς καὶ ἀόριστος ἀπαντοῦν καὶ μὲ αὐξησιν καὶ χωρὶς αὐξησιν : πιστεύω - ἐπίστευα καὶ πίστευα - ἐπίστευσα - πίστευσα (καὶ πίστεγα), συμβουλεύω - συνεβούλευα καὶ συμβούλευα - συνεβούλευσα συμβούλευσα (καὶ συμβούλεγα), συμβουλεύθη καὶ συμβουλεύθηκε, φυλάσσω - ἐφύλαξα καὶ φύλαξα - ἐφυλάχθη καὶ φυλάχθηκε, ταράσσω - ἐτάραξα καὶ τάραξα - ἐταράχθη καὶ ταράχθηκε.

β') Ἀναδιπλασιασμός

§ 275. Ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς - μένος κα-
νονικῶς ἔχει ἀναδιπλασιασμόν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος : πε - παι-
δευμένος, ἐ - σφαλμένος, ὀπλισμένος (τοῦ ὀπλιζομαι). Ὁ ὁμαλὸς
ἀναδιπλασιασμός γίνεται κατὰ τρεῖς τρόπους :

1. Ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος, ἀπὸ
τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, μὲ
ἐν ε κατόπιν αὐτοῦ : πε - παιδευ - μένος. (θεμ. παιδευ -).

Τὸν ἀναδιπλασιασμόν αὐτὸν λαμβάνουν αἱ μετοχαὶ τοῦ παθη-
τικοῦ παρακειμένου, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ ἕνα ἀπλοῦν σύμ-
φωνον πλὴν τοῦ ρ ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον
εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρόν.

παιδεύομαι	πε - παιδευμένος	θωρακίζομαι	τε-θωρακισμένος
πειρῶμαι	πε - πειραμένος	θλίβομαι	τε-θλιμμένος
ἐγγράφομαι	(ἐγ)γε - γραμμένος	πειθόμαι	πε-πεισμένος
κλείομαι	κε - κλεισμένος	(συν)δέομαι	(συν)δε -δεμένος
(ἐγ)κρίνομαι	(ἐγ)κε - κριμένος	(ἐκ)τείομαι	(ἐκ)τε - ταμένος
δηλώνομαι	δε - δηλωμένος	δικάζομαι	δε - δικασμένος
(ἐκ)θέτομαι	(ἐκ)τε - θειμένος	δουλεύω	δε - δουλευμένος
πράττομαι	πε - πραγμένος	κλίνομαι	κε - κλιμένος
τριβόμαι	τε - τριμμένος	κυρώνω	κε - κυρωμένος
(ἐγκατα)λείπομαι	(ἐγκατα)λε-λειμμένος	καλῶ	(προσ)κε-κλημένος
βάλλομαι	(προσ)βε - βλημένος		

Τὰ περισσότερα ρήματα δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν, ἰδίως εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν.

Σημείωσις. Ὅταν τὸ σύμφωνον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἀρχίζει τὸ θέμα, εἶναι δασύ **θ, φ, χ**, εἰς τὸν ἀναδιπλασιασμόν τρέπεται εἰς ψιλὸν **τ, π, κ**: θλίβομαι - τε-θλιμμένος, τε-θωρακισμένος, (ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν πε-φυλαγμένος, κε-χαραγμένος).

2. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι **ε** πρὸς τοῦ θέματος τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ **ρ** ἢ ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρόν, ἢ ἀπὸ τρία σύμφωνα ἢ ἀπὸ ἓν διπλοῦν.

σπεύδω	ἐ - σπευσμένος	(ἀπο)σπῶμαι	(ἀπ)ε-σπασμένος
σφάλλω	ἐ - σφαλμένος	σκέπτομαι	ἐ - σκεμμένος
(ἐκ)ζητῶ	(ἐξ)ε - ζητημένος	(ἀπο)στέλλω	(ἀπ)ε - σταλμένος
φθείρω	(δι)ε - φθαρμένος	στρέφω	(δι)ε - στραμμένος
σφραγίζω	ἐ - σφραγισμένος καὶ σφραγισμένος		
(δια)ροηγνύω	(δι)ε - ροηγμένος καὶ διαροηγμένος		
στεροῦμαι	ἐ - στερημένος καὶ στερημένος		

3. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἶναι ἔκτασις τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ θέματος εἰς μακρόν, ὅπως καὶ ἡ χρονικὴ αὐξήσις.

Σημείωσις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν ὁ ἀναδιπλασιασμός φυλάσσεται εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τοῦ παρακειμένου, ὑπερσυντελικῆς καὶ τετελεσμένου μέλλοντος. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν περιωρίσθη ἡ χρῆσις αὐτοῦ μόνον εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

ἀριθμῶ	ἠριθμημένος	καὶ ἀριθμημένος
αὔξάνω	ἠὔξημένος	καὶ αὔξημένος
(ἀπ)ελπίζω	(ἀπ)ηλπισμένος	καὶ ἀπελπισμένος

Εἰς ὅσα ρήματα ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος εἶναι τὸ **ο**, αὐτὸ ἐκτείνεται πάντοτε εἰς **-ω**, π.χ. ὀρίζω - ὀρισμένος, ὀπλίζω - ὀπλισμένος, ὀμολογῶ - ὀμολογημένος.

§ 276. Αἱ μετοχαὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῶν συνθέτων ρημάτων μὲ πρόθεσιν ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν μετὰ τὴν πρόθεσιν, ὅπως καὶ εἰς τὴν αὔξησιν.

ἐγ - γράφομαι	ἐγ - γε - γραμμένος	συγ - χέομαι	συγ-κε-χυμένος
ἐξ - οφλῶ	ἐξ - ωφλημένος	ἄφ-οσιώνομαι	ἄφ-οσιωμένος
ἐμ - πιστεύομαι	ἐμ - πε - πιστευμένος	ἐξ - απλῶνω	ἐξ - ηπλωμένος
		καὶ	ἐξαπλωμένος

§ 277. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουσιν ἀπὸ **ι**, **υ**, **η**, **ω** καὶ **ει**, δὲν μεταβάλλουσιν τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμόν: ἰδρῶν - ἰδρυσμένος, ὑφαίνω - ὑφασμένος, ἠττώμαι - ἠττημένος, ὠφελοῦμαι - ὠφελημένος, εἰδοποιῶμαι - εἰδοποιημένος.

§ 278. Τὰ κατωτέρω ρήματα, ἅπλᾳ ἢ σύνθετα, ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν, ποῦ ἀναγράφεται παραπλευρῶς ἐκάστου:

ἀναγνωρίζω	ἀνεγνωρισμένος καὶ ἀναγνωρισμένος
(καθ)ελκνύω	(καθ)ειλκυσμένος
ἐορτάζω	ἐορτασμένος
(ἀν)ορθῶ	ἠνωρθωμένος καὶ ἀνωρθωμένος
(ἐν)οχλῶ	ἠνωχλημένος καὶ ἐνωχλημένος

§ 279. Τὰ κατωτέρω ρήματα δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου:

ἀηδιάζω	ἀηδιασμένος	κτυπῶ	κτυπημένος
βεβαιῶ	βεβαιωμένος	λανθάνω	λανθασμένος
ἀναβιβάζω	ἀναβιβασμένος	λοῦομαι	λουσμένος
ἐπαναστατῶ	ἐπαναστατημένος	μεταχειρίζομαι	μεταχειρισμένος

ἐπιπλώνω	ἐπιπλωμένος	πνίγομαι	πνιγμένος
ἐνθουσιάζω	ἐνθουσιασμένος	ἐνοιτιάζω	ἐνοικιασμένος
ἐμπνέω	ἐμπνευσμένος	πρήσκομαι	πρησμένος
θυμώνω	θυμωμένος	ἀποτεφρώνω	ἀποτεφρωμένος
καπνίζω	καπνισμένος	ὕποχρεοῦμαι	ὕποχρεωμένος
ζαλίζομαι	ζαλισμένος	προσωποποιοῦμαι	προσωποποιημένος

§ 280. Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν συνήθως αἰ μετοχὰ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν. Ἀναδιπλασιασμόν ἔχουν πάντοτε τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ ο : ὀπλίζω - ὀπλισμένος, ὀρίζω - ὀρισμένος, κατοικῶ - κατοικημένος, ὁμολογῶ - ὁμολογημένος.

Σχηματισμὸς τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων

§ 281. Ὁ Ξέρξης μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἔχασε κάθε ἐλπίδα, ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες σκέπτονται νὰ καταστρέφουν τὰς γεφύρας τοῦ Ἐλλησπόντου, ἐπέστρεψε χωρὶς χρονοτριβὴν εἰς Ἀσίαν, ὅπου ἔφθασε κατεντροπιασμένος. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄφησε μὲ πολλὸν στρατὸν τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Μαρδόνιος ἀπεσύρθη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπου διέμενε ὄλον τὸν χειμῶνα, ἀφοῦ κατένειμε τὸν στρατὸν εἰς διαφόρους περιοχὰς αὐτῆς.

Τὴν Ἄνοιξιν τοῦ 478 π.Χ. ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπρότεινε εἰς αὐτοὺς νὰ γίνουσι σύμμαχοί του μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ ἀνεγείρῃ τὰ τείχη καὶ τοὺς ναοὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ θὰ τοὺς κάμῃ κυρίους ὅλης τῆς Ἑλλάδος· εἰδ' ἄλλως, θὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ θὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, ἣ ὅποια εἶχεν ἐρημωθῆ ἤδη ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τοῦ προηγουμένου ἔτους. Συγχρόνως μὲ τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μαρδονίου εἶχον φθάσει εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπεσταλμένοι τῆς Σπάρτης, διότι οἱ Σπαρτιάται εἶχον μάθει τὰς ἐνεργείας τοῦ Μαρδονίου. Οὗτοι ἀνεκοίνωσαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι οἱ Σπαρτιάται τοὺς ἐξορκίζουσι νὰ μείνουσι πιστοὶ εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε εἰς μὲν τοὺς Σπαρτιάτας ἀπεκρίθησαν : « Ἀντιόμεθα, πὸν σεῖς ἐσκέφθητε, ὅτι ἡμεῖς θὰ παραβῶμεν τοὺς ὄρκους καὶ θὰ θελήσωμεν νὰ παραδώσωμεν τοὺς Ἕλληνας εἰς τοὺς

βαρβάρους ». Εἰς τοὺς Πέρσας δὲ ἔδωσαν τὴν ἱστορικὴν ἀπάντησιν :
 « Ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ ἥλιος ἀνατέλλει ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ κάμνει τὴν
 πορείαν του πρὸς δυσμὰς, ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ γίνωμεν αἴτιοι νὰ
 ὑποδουλωθῇ ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς βαρβάρους ».

§ 282. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν τὰ ρήματα **χάνω**,
φθάνω, **μανθάνω**, **μένω**, **ἀφήνω**, **διαμένω**, **κάμνω**, **προτείνω**,
παραβαίνω, **κατορθώνω**, **ἐρημώνω**, **αναγγέλλω**, **στέλλω**, **θέλω**,
ἀνασύρω. Τὰ ρήματα αὐτὰ ἔχουν χαρακτηῖρα **λ ἢ ρ, μ ἢ ν** καὶ λέ-
 γονται **ὕγρόληκτα - ἐνρινόληκτα**. Ἀπ' αὐτὰ εἶναι :

§ 283. α') **Ὑγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα** μόνον εἰς τὸν ἐνεστώ-
 τα α) ὅσα λήγουν εἰς - **άνω**, τὰ ρήματα θέλω, στήνω καὶ ἀπ' ὅσα λή-
 γουν εἰς - **αίνω** τὸ (μετα)βαίνω καὶ ὀλισθαίνω.

Τῶν ρημάτων αὐτῶν ὁ ἀόριστος, οἱ σύνθετοι χρόνοι καὶ ἡ μετοχὴ
 τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται ἀπὸ θέμα φωνηεντόληκτον
 ἢ ἀφωνόληκτον.

αὐξάνω, ηὔξη - σα, ηὔξη - θην, ηὔξη - μένος, θὰ αὐξή - σω, ἔχω αὐξη-θῆ
βλαστάνω, ἐβλάστη - σα, βλαστη - μένος, θὰ βλαστή - σω, ἔχω βλα-
 στή - σει

χάνω, ἔχα - σα, χα - μένος, θὰ χά - σω, θὰ χα - θῶ, ἔχω χά - σει

φθάνω, ἔφθα - σα, θὰ φθά - σω, ἔχω φθά - σει, φθα - σμένος

λαμβάνω, ἔλα - βον, θὰ λά - βω, ἔχω λά - βει, ἐλή - φθην κλπ.

μανθάνω, ἔμα - θον, μαθη - μένος, ἔχω μά - θει, θὰ μά - θω

θέλω, ἠθέλη - σα, θὰ θελή - σω, ἔχω θελήσει

στήνω, ἔστη - σα, ἐστή - θην, στη - μένος, θὰ στή - σω

βαίνω, μετέ - βην κλπ.

β) Ὅσα λήγουν εἰς - **ώνω** αὐτῶν ὁ ἀόριστος καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ
 παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται ἀπὸ θέμα φωνηεντόληκτον.

μισθώνω, ἐμίσθω - σα, ἐμισθώ - θην, μισθώ - μένος, (ὑπο)δουλόω,
 ὑπεδούλω - σα, ὑπεδουλώ - θην, ὑποδουλώ - μένος.

γ) Ὅσα ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατακτικόν :
μέλλω (= σκοπεύω), **μέλει** (= μὲ μέλει), **ὄφειλω**, **τρέμω**, **ἠξέουρω**
 κ. ἄ.

§ 284. β') Ὑγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα εἰς τὸν ἐνεστῶτα, ἀόριστον καὶ τοὺς ἄλλους χρόνους εἶναι:

α) Ὅσα λήγουν εἰς - **λλω** εἰς τὸν ἐνεστῶτα, ἐνῶ τὸ ρηματικὸν θέμα ἔχει ἐν **λ**: ἀγγέλλω (ἄγγελος), ψάλλω (ψάλτης).

β) Ὅσα λήγουν εἰς τὸν ἐνεστῶτα εἰς - **αίνω**, - **εἶνω**, - **εἶρω**. Αὐτὰ εἰς τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα πρὸ τοῦ χαρακτῆρος ἔχουν **αι** ἢ **ει**, ἐνῶ εἰς τὸ ρηματικὸν ἔχει **α** ἢ **ε** πρὸ τοῦ χαρακτῆρος, π.χ. φαίνομαι (θέμ. φαν - ὅς), ὑφαίνω (θέμ. ὑφάν - τής), τείνω (θ. ἐκ - τεν - ἦς), σπείρω (θ. σπέρ - μα).

γ) Ὅσα λήγουν εἰς - **ίνω**, - **ίρω**, - **ύνω**, - **ύρω** μὲ μακρὸν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος δίχρονον, ἐνῶ εἰς τὸ ρηματικὸν θέμα τὸ δίχρονον εἶναι βραχύ: κλίνω (θέμ. ἐπι - κλιν - ἦς), κρῖνω (θέμ. εὐκριν - ἦς), οἰκτίρω (θέμ. οἰκτιρ - μὸς), πλύνω (θέμ. πλυν - τήριον), σύρω (θέμ. συρ - μός).

δ) Τὰ ρήματα μένω, (δια)νέμω, δέρω, φέρω καὶ κάμνω (τὸ κάμνω ἔχει ρηματ. θέμα καμ-, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη ὁ ἐνεστώας μὲ προσθήκην τοῦ ν: κάμνω καὶ κάνω).

Σχηματισμὸς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀόριστου α' τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων

§ 285. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος α' τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα μὲ προσθήκην τῆς καταλήξεως - **α** (ὄχι - σα) καὶ ἀφοῦ ἐκταθῆ τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος βραχύ φωνῆεν **α**, **ι**, **υ** εἰς μακρὸν **α**, **ι**, **υ** καὶ τὸ **ε** εἰς **ει**, π.χ.

ἀγγέλλω	(θ. ἄγγελ - ὅς)	ἡγγεῖλα
(ἀνα)τέλλω	(θ. (ἀνα)τελ -)	ἀνέτειλα
θερμαίνω	(θ. θερμαν - σις)	ἐθέρομανα
ὑφαίνω	(θ. ὑφάν - σις)	ὑφανα
σπείρω	(θ. σπέρ - μα, σπέρνω)	ἐσπειρω
κρῖνω	(θ. εὐκριν - ἦς)	ἐκρῖνα
οἰκτίρω	(θ. οἰκτιρ - μὸς)	ὄκτιρα
μένω	(θ. μεν -)	ἔμεινα
δέρω	(θ. δερ -)	ἔδειρα
στέλλω	(θ. στελ -)	ἔστειλα

σημαίω	(θ. σήμαν - σις)	ἐσήμανα
ξηραίω	(θ. ξήραν - σις)	ἐξήρανα
τείνω	(θ. ἐκ)τεν - ἦς)	ἔτεινα
ἐγείρω	(θ. ἔγερ - σις)	ἤγειρα
πλύνω	(θ. πλυν - τήριον)	ἔπλυνα
σύρω	(θ. συρ - μός)	ἔσυρα
(δια)νέμω	(θ. νεμ -)	(δι)ένειμα

Τὸ φέρω ἔχει ἀόριστον ἔφερα.

Σχηματισμὸς παθητικοῦ ἀόριστου καὶ τῆς μετοχῆς παθητικοῦ παρακειμένου

§ 286. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος *α'* καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα μὲ προσθήκην τῶν καταλήξεων - **θη** καὶ - **μένος** (ὁ χαρακτήρ **ν** τῶν ἐνρινολήκτων πρὸ τοῦ **μ** τῆς καταλήξεως - **μένος** εἰς ἄλλα ρήματα ἀφομοιοῦται καὶ γίνεται **μ**, εἰς ἄλλα γίνεται **σ**), π.χ.

ἀγγέλλομαι	ἠγγέλθην	(παρ)ηγγελμένος
ὕφαινομαι	ὕφάνθην	ὕφασμένος
σημαίνομαι	ἐσημάνθην	σεσημασμένος
ξηραίνομαι	ἐξηράνθην	(ἀπ)εξηραμμένος
θερμαίνομαι	ἐθερμάνθην	θερμασμένος
φέρομαι	ἐφέρθην	φερμένος
σύρομαι	ἐσύρθην	συρμένος

§ 287. Ὅσα ὑγρόληκτα ἢ ἐνρινόληκτα ρήματα ἔχουν ρηματικὸν θέμα μονοσύλλαβον μὲ φωνῆεν **ε** πρὸ τοῦ χαρακτῆρος, σχηματίζουν τὸν παθητικὸν ἀόριστον *α'* ἢ *β'* καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου μὲ φωνῆεν **α** πρὸ τοῦ χαρακτῆρος.

δέρομαι	(θ. δερ -)	ἐδάρο-θῆν ἢ ἐδάρο-ην	δαρμένος
σπείρομαι	(θ. σπερ -)	ἐσπάρ - θην ἢ ἐσπάρ - ην	σπαρμένος
στέλλομαι	(θ. στελ -)	ἐστάλ - ην	(ἀπ)εσταλμένος
φθείρομαι	(θ. φθερ -)	ἐφθάρ - ην	(δι)εφθαρμένος

§ 288. Τὰ ρήματα κλίνω, κρίνω καὶ τείνω σχηματίζουν τὸν

παθητικὸν ἀόριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἀφοῦ ἀποβληθῆ ὁ χαρακτήρ ν.

κλίνομαι	(θ. κλιν -)	ἐκλίθην	κεκλιμένος (κεκλιμένον ἐπίπεδον)
κρίνομαι	(θ. κριν -)	ἐκρίθην	(δια)κεκριμένος
πλύνομαι	(θ. πλυν -)	ἐπλύθην	πλυμένος χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν
τείνω	(θ. τιν -)	ἐτάθην	τεταμένος

§ 289. Μὲ τὸ φωνηεντόληκτον θέμα σχηματίζουσι τοὺς ἀνωτέρω τύπους τὰ ῥήματα προσβάλλω καὶ διανέμω :

(προσ)βάλλομαι	(προσ)εβλή - θην	(προσ)βεβλη-μένος
διανέμω	διενεμή - θην	διανεμη - μένος

Παρατηρήσεις. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζεται συνήθως χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν, π.χ. παραγγελμένος, ξεραμένος, πλυμένος, σταλμένος, σπαρμένος.

Σημείωσις. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ποικιλία τῶν τύπων δὲν κουράζει τοὺς μαθητάς, διότι οἱ τύποι αὗτοι εἶναι ζωντανὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης καὶ εἰς καθημερινὴν χρῆσιν.

Συνηρημένα ῥήματα

§ 290. Ὅτε τὰ ζῶα ὠμίλουσι, τὰ πρόβατα παρεπονοῦντο πρὸς τὸν κύριόν των καὶ τοῦ ἔλεγον : « Παραπονούμεθα ἐναντίον σου, διότι, ἐνῶ ὠφελεῖσαι ἀπὸ τοῦ γάλα μας, τὰ μαλλιά μας, τὰ ὅποια πωλεῖς, σὺ μᾶς παραμελεῖς καὶ ἀδιαφορεῖς τελείως δι' ἡμᾶς τοῦναντίον δὲ περιποιεῖσαι τὸν σκύλον καὶ φροντίζεις νὰ μὴ πεινάσῃ ποτέ, ἐνῶ δὲν προσδοκᾷς ἀπ' αὐτὸν κανὲν κέρδος ». Ὁ σκύλος, ὁ ὅποιος ἐκάθητο πλησίον τοῦ κυρίου του καὶ ἤκουσε τὰ παράπονα αὐτῶν, ἐγένετο καὶ εἶπε : « Ἄνοητα πρόβατα, δὲν δικαιούσθε νὰ παραπονῆσθε· ἐγὼ δὲν κοιμοῦμαι καθόλου καὶ ἀγρυπνῶ ὅλην τὴν νύκτα κινούμενος, γύρω ἀπὸ τὴν στάνην, διὰ νὰ σᾶς προφυλάξω ἀπὸ τὰ θηρία, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ σᾶς ἐπιτεθοῦν, ἐνῶ σεῖς θὰ κοιμᾶσθε. Ἄν ἐγὼ ἤρηνόμην νὰ παρίσταμαι εἰς κάθε κίνδυνον, πολλὰ ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ εἴχετε ζήσει· ἐγὼ δηλ. ζῶ διὰ σᾶς. Μολονότι δὲ δαιτιῶμαι λιτότατα μὲ τεμάχια ψωμοῦ, οὐδέποτε παρεπονέθην καὶ ποτέ δὲν ἠναντιώθην εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου μας. Δὲν διενοήθην ποτέ νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὸ ἔργον μου αὐτό, διότι ἀγαπῶ τὸν κύριόν

μου και ἐκτιμῶ τοὺς κόπους και τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκτίθεται αὐτός ».

§ 291. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν τὰ ρήματα ἀγαπῶ, ἐκτιμῶ, προσδοκῶ, διαιτῶμαι, πωλῶ, ὀμιλῶ, παραμελῶ, δικαιουῖμαι κ.ἄ., τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς μὲν τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα εἰς - ὦ περισπώμενον, εἰς δὲ τὸν ἐνεστῶτα τῆς μέσης φωνῆς εἰς - ὦμαι ἢ - οὔμαι. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα**.

§ 292. Τὰ συνηρημένα ρήματα εἶναι φωνηεντόληκτα ρήματα και ἀρχικῶς εἶχον εἰς τὸν ἐνεστῶτα και παρατατικὸν τῆς ἐνεργητικῆς και μέσης φωνῆς χαρακτῆρα α ἢ ε ἢ ο, ὁ ὁποῖος συνηρέθη μὲ τὰς καταλήξεις. Διαιροῦνται δὲ εἰς τρεῖς τάξεις:

α) Τὰ συνηρημένα τὰ ὁποῖα ἀρχικῶς εἶχον χαρακτῆρα α : ἀγαπῶ (ἀγαπάω), νικῶ (νικάω).

β) Τὰ συνηρημένα τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρχικῶς χαρακτῆρα ε : κινῶ (κινέω), θεωρῶ (θεωρέω).

γ) Τὰ συνηρημένα τὰ ὁποῖα εἶχον ἀρχικῶς χαρακτῆρα ο : βεβαιῶ (βεβαιόω), ἀξιῶ (ἀξιόω).

Τὰ περισσότερα ρήματα τῆς τρίτης κατηγορίας εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπαντοῦν ὡς ἐνρινόληκτα εἰς - ὶνω : διατυπώνω, συμμορφώνω, φανερόνω κλπ. Πολὺ ὀλίγα ἀπαντοῦν ὡς συνηρημένα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνηθέστερα εἶναι τὸ ἀξιῶ, βεβαιῶ, δηλῶ, δικαιουῖμαι, ἐπικυροῦμαι (ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς).

Κλίσις συνηρημένου εις - ὦ (- ἄω) εις τὸν ἑνεστώτα καὶ παρατατικῶν
 § 293. Ἑνεργητικὴ φωνή

Ἑνεργητικὴ	ὑποτακτικὴ	προτακτικὴ	ἐὐκτικὴ	ἀπαρέμφ.	μετοχή
νικῶ νικᾷς νικᾷ νικῶμεν νικᾶτε νικούν	νικῶ νικᾷς νικᾷ νικῶμεν νικᾶτε νικούν	— νίκα ἢ νᾶ νικᾷς ἄς νικᾷ — νικᾶτε ἢ νᾶ νικᾶτε ἄς νικούν	εἶθε νᾶ νικῶ » νᾶ νικᾷς » νᾶ νικᾷ » νᾶ νικῶμεν » νᾶ νικᾶτε » νᾶ νικούν	νικᾶν	νικῶν νικῶσα νικῶν

Παρατατικῶς

ἐνίκων ἐνίκας ἐνίκα ἐνικῶμεν ἐνικᾶτε ἐνίκων	Μέλλον α' διαρκῆς : θὰ νικῶ. Μέλλον β' : θὰ νική- σω. Ἄδοτος α' : ἐνίκησα. (Προστ. : νίκησε. Ἀπαρ. : νίκησει. Μετοχή : νικήσας - νικήσασα - νικήσας). Παρακείμενα : ἔχω νικήσει. Ὑπερσυντ. : εἶχον νικήσει. Τελελ. μέλλον : θὰ ἔχω νικήσει. Ασυντητικὴ : θὰ ἐνίκων, κλπ., θὰ εἶχον νικήσει.
--	---

§ 294. Μέση φωνή

Ὅριστική	Ὑποακτική	Προσακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
νικῶμαι νικῶσαι νικᾶται νικῶμεθα νικᾶσθε νικῶνται	νικῶμαι νικῶσαι νικᾶται νικῶμεθα νικᾶσθε νικῶνται	— νὰ νικῶσαι ἄς νικᾶται — νὰ νικῶσθε ἄς νικῶνται	εἶθε νὰ νικῶμαι » νὰ νικῶσαι » νὰ νικᾶται » νὰ νικῶμεθα » νὰ νικᾶσθε » νὰ νικῶνται	νικῶμαι νικῶσθαι	νικῶμενος νικῶμένη νικῶμενον

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλον α': θὰ νικῶμαι. **Μέλλον β':** θὰ νικηθῶ.
Ἀόριστος α': ἐνικήθην (**Προστ.**: νικήσου, ἄς νικήθῃ·
Ἀπαρ. νικήθῃ. **Μετοχή** νικήθεις - νικήθεῖσα - νική-
 θέν). **Παρακ.**: ἔχω νικήθῃ ἢ εἶμαι νικημένος. **Υπερσ.**
 εἶχον νικήθῃ ἢ ἤμην νικημένος. **Τετελ.** μέλλον:
 θὰ ἔχω νικήθῃ ἢ θὰ εἶμαι νικημένος.
Δυνητική θὰ ἐνικώμην, θὰ εἶχον νικήθῃ.

Κατὰ τὸ νικῶ - νικῶμαι κλίνονται τὰ ἀγαθῶ - ὦμαι, τιμῶ - ὦμαι, καὶ τὰ ἀμιλλῶμαι, διαί-
 τῶμαι, καθῶς καὶ τὰ ἐρευνῶ, καθιστῶ, μελετῶ, προσδοκῶ.

Τὸ ζῶ - κλίνεται ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζοῦν. Παρατ. ἔζων, ἔζης, ἔζη, ἔζῶμεν, ἔζήτε,
 ἔζων, διότι ἀρχικῶς ὁ χαρακτηριστὴρ ἦτο η (ζήω) καὶ ὄχι α.

Κλίσις συνηρημένου ρήματος εἰς - ὦ (- έω) εἰς τὸν ένεστῶτα καὶ παρατατικὸν
 § 295. Ένεργητικὴ φωνή

Παρατατικὸς	Ένεστῶς	Υποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Εὐκτικὴ	Απαρέμφ.	Μετοχή
ἐκίουν ἐκίεις ἐκίει ἐκινούμεν ἐκινεῖτε ἐκίουν	κινῶ κινεῖς κινεῖ κινούμεν κινεῖτε κινούσθ'	κινῶ κινῆς κινῆ κινούμεν ἢ κινῶμεν κινεῖτε ἢ κινῆτε κινούσθ'	— κίηαι ἢ νᾶ κινῆς ᾄς κινῆ. — κινεῖτε ἢ νᾶ κινῆτε ᾄς κινούσθ'	εἶθε νᾶ κινῶ » νᾶ κινῆς » νᾶ κινῆ » νᾶ κινούμεν » νᾶ κινεῖτε » νᾶ κινούσθ'	κινῶν κινῶν κινῶν κινῶν κινῶν κινῶν	κινῶν κινούσα κινούσθ'

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλων α' : θὰ κινῶ. Μέλλων β' : θὰ κινήσω.
 Ἄδριστος α' : ἐκίησα (Πρστ. : κίνησε. Ἀπαρ. : κινήσει. Μετοχή : κινήσας - κινήσασα - κινήσας). Παρτατικὸς : ἐκίον κινήσει. Ένεστῶς : ἐκινῶ κινήσει. Γενητικὸς : ἐκίον κινήσει. Δυνητικὸς : θὰ ἐκίουν κινήσει. Παρτατικὸς : ἐκίον κινήσει.

Ὅριστική	Ἑποτακτική	Προστακτική	Εὐκτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
κινῶμαι κινῶσαι κινῶται κινῶμεθα κινῶσθε κινῶνται	κινῶμαι ἢ κινῶμαι κινῶσαι ἢ κινῶσαι κινῶται ἢ κινῶται κινῶμεθα ἢ κινῶμεθα κινῶσθε ἢ κινῶσθε κινῶνται ἢ κινῶνται	— να κινῶσαι ἄς κινῶται κινῶσθε ἢ να κινῶσθε ἄς κινῶνται ἢ ἄς κινῶνται	εἶθε να κινῶμαι » να κινῶσαι » να κινῶται » να κινῶμεθα » να κινῶσθε » να κινῶνται	κινῶσθαι	κινούμενος κινουμένη κινούμενον
ἐκινῶμι ἐκινῶσαι ἐκινῶται ἐκινῶμεθα ἐκινῶσθε ἐκινῶνται	ἐκινῶμι ἢ κινῶμαι ἐκινῶσαι ἢ κινῶσαι ἐκινῶται ἢ κινῶται ἐκινῶμεθα ἢ ἐκινῶμεθα ἐκινῶσθε ἢ κινῶσθε ἐκινῶνται ἢ κινῶνται	— να κινῶσαι ἄς κινῶται κινῶσθε ἢ να κινῶσθε ἄς κινῶνται ἢ ἄς κινῶνται	εἶθε να κινῶμαι » να κινῶσαι » να κινῶται » να κινῶμεθα » να κινῶσθε » να κινῶνται	κινῶσθαι	κινούμενος κινουμένη κινούμενον

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλων ᾶ : θὰ κινῶμαι. **Μέλλων β'** : θὰ κινῶθῶ.
Ἀόριστος ᾶ : ἐκινῶμι (**Προστ.** κινῶσαι, κινῶσθαι, ἄς κινῶ-
 θῆ). **Μετοχή** : κινῶντις - κινῶντις - κινῶντις. **Ἀπαρ.** :
 κινῶντις. **Παρακείμε.** ἔχω κινῶντις ἢ εἶμαι κινῶμενος.
Υπερσ. : εἶχον κινῶντις ἢ ἔχω κινῶντις ἢ θὰ εἶμαι κινῶμενος.
Μέλλ. : θὰ ἔχω κινῶντις ἢ θὰ εἶχον κινῶντις κλπ.
Δυνητική : θὰ ἐκινῶμι κλπ. θὰ εἶχον κινῶντις κλπ.

Κατὰ τὸ **κινῶ - κινῶμαι** κλίνονται τὰ βοηθῶ, ἀμελῶ, ἐξηγῶ, ἐπιθυμῶ, ἐπινοῶ, ἐπιανῶ, ζῆτῶ, ἐνχαριστῶ, κατοικῶ, προσταθῶ, πωλῶ, ὀμνῶ, χορηγῶ, ὠφελῶ, ἀνοῶμαι, διανοῶμαι, μιμοῦμαι, παρακινῶμαι, περιποιῶμαι κ. ἄ.

Τὰ ρήματα **πλέω, πνέω, ῥέω, δέω, κλαίω**, μὲ μονοσύλλαβον θέμα κλίνονται κατὰ τὰ βαρύτερα φωνηεντόληκτα, πλέω, πλέεις, πλέει κλπ.

Κλίσις συνηρημένου ρήματος εἰς - ὦ (- ὄω) εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν
§ 297. Ἐνεργητικὴ φωνή

Ἐνεστώσ	Ἐπιθετική	Προστακτική	Ἐγκλιτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
βερβαῶ βερβαοῖς βερβαοῖ βερβαοῦμεν *βερβαοῦτε βερβαοῦν	βερβαῶ βερβαοῖς βερβαοῖ βερβαοῦμεν βερβαοῦτε βερβαοῦν	— ἢ βερβαοῖς ἢ βερβαοῖ — ἢ βερβαοῦτε ἢ βερβαοῦν	εἴθε ἢ βερβαῶ » ἢ βερβαοῖς » ἢ βερβαοῖ » ἢ βερβαοῦμεν » ἢ βερβαοῦτε » ἢ βερβαοῦν	βερβαοῦν	βερβαοῦν βερβαοῦσα βερβαοῦν

Οἱ ἄλλοι χρόνοι

Μέλλον α' : θά βερβαῶ. Μέλλον β' : θά βερβαώσω.
*Δόξιστος α' : ἐβερβάλωσα. (Πρῶστ. : βερβάλωσα, ἢς
βερβαώσῃ. Ἀπαρ. : βερβαώσει. Μετοχή : βερβαώσας -
σασα - σαν'). Παρσκ. : ἔγω βερβαώσει. Ὑπερσ. :
εἴγω βερβαώσει. Τετλ. μέλλ. : θά ἔγω βερβαώσει.
Δυνητική : θά ἐβερβαίωσιν γὰρ, θά εἴγω βερβαώσει.

Παρατατικός
ἐβερβαίωσιν
ἐβερβαίωσιν
ἐβερβαοῦ
ἐβερβαοῦμεν
ἐβερβαοῦτε
ἐβερβαοῦν

§ 299. Κατὰ τὸ **βεβαιῶ - δικαιοῦμαι** κλίνονται τὰ ἀξιῶ, δηλῶ, ἐκπληρῶ, ἐναντιοῦμαι, καρποῦμαι, ὑποχρεοῦμαι, μισθῶ - μισθοῦμαι. Οἱ συνηρημένοι τύποι τῆς κατηγορίας ταύτης χρησιμοποιοῦνται συνήθως εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀρχῶν. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ συνηρημένα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀποφεύγονται, διότι τὰ περισσότερα ἀντικατεστάθησαν μὲ βαρύτερα εἰς - **ῶνω**.

§ 300. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἐξῆς τύποι :

Α'. Εἰς τὴν ἐνεργ. φωνὴν τῶν ρημάτων, ποὺ κλίνονται ὅπως τὸ νικῶ (= νικάω) :

α) Εἰς τὸν ἐνεστῶτα γ' ἐνικ. νικάει, α' πληθ. νικάμε καὶ νικοῦμε, γ' πληθ. νικᾶν, νικοῦν, νικᾶνε καὶ νικοῦνε.

β) Ὁ παρατατικός λήγει εἰς - **οῦσα** συνήθως χωρὶς αὔξησιν : νικοῦσα νικοῦσες, νικοῦσε, νικούσαμε, νικούσατε, νικούσαν.

γ) Ἡ μετοχή : νικῶντας.

δ) Εἰς τὸν ἀόριστον γ' πληθ. νίκησαν - νικήσαν - νικήσανε.

Β'. Εἰς τὴν μέσσην φωνὴν α) ἐνεστῶς : νικίεμαι - ἀγαπιέμαι - ἀγαπιοῦμαι, ἀγαπιέσαι, ἀγαπιέται, ἀγαπιόμεθα - ἀγαπιόμαστε - ἀγαπιόμαστε, ἀγαπιέσθε - ἀγαπιέσθε - ἀγαπιένται - ἀγαπιοῦνται - ἀγαπιώνται.

β) Ὁ παρατατικός : ἀγαπιόμουν, ἀγαπιόσθουν, ἀγαπιόταν, ἀγαπιόμασταν, ἀγαπιόσασταν, ἀγαπιόνταν.

γ) Εἰς τὸν ἀόριστον συνήθως οἱ τύποι εἶναι χωρὶς αὔξησιν μὲ κατάληξιν - **θηκα** : νικήθηκα.

§ 301. Α'. Εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν τῶν ρημάτων, ποὺ κλίνονται κατὰ τὸ κινῶ (= κινέω) :

α) Ὁ παρατατικός λήγει εἰς - **οῦσα** συνήθως χωρὶς αὔξησιν : κινῶσα, κινῶσες, κινῶσε, κινούσαμε, κινούσατε, κινούσαν καὶ ἐκινούσαν κλπ.

β) Εἰς τὸν ἀόριστον γ' πληθ. κίνησαν - κινήσαν - κινήσανε.

γ) Ἡ μετοχή : κινῶντας.

Β'. Εἰς τὴν μέσσην φωνὴν α) ὁ παρατατ. ἀπαντᾷ καὶ χωρὶς αὔξησιν : θεωροῦμαι - θεωροῦμαι - θεωροῦμαι κλπ. θεωροῦμασταν, θεωροῦσασταν, θεωροῦνταν, β) ὁ ἀόρ. καὶ χωρὶς αὔξησιν : κινήθηκα (-θηκα).

§ 302. Τοῦ ρήματος **κοιμῶμαι** ἀπαντοῦν καὶ οἱ τύποι κοιμῶμαι - κοιμᾶμαι, κοιμᾶσαι, κοιμᾶται, κοιμούμεθα, κοιμᾶσθε - κοιμᾶστε, κοιμοῦνται.

Παρατατικός : ἐκοιμούμην - ἐκοιμόμουν, ἐκοιμᾶσο - (ἐ)κοιμόσουν, ἐκοιμᾶτο-κοιμόταν, ἐκοιμούμεθα - κοιμούμασταν - κοιμόμασταν, ἐκοιμᾶσθε - κοιμόσασταν, ἐκοιμῶντο - (ἐ)κοιμόνταν. Ὅπως τὸ κοινοῦμαι κλίνονται καὶ τὰ: λυποῦμαι - λυπᾶμαι, φοβοῦμαι - φοβᾶμαι, θυμοῦμαι - θυμᾶμαι.

Σχηματισμός τῶν ἄλλων χρόνων τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς τῶν συνηρημένων ρημάτων

§ 303. Ὁ ἀόριστος α', ἐνεργητικός, μέσος ἢ παθητικός, καθὼς καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου σχηματίζονται μὲ τὰς καταλήξεις - **σα**, - **θην**, - **μένος**, ἀφοῦ ἐκταθῆ ὁ χαρακτήρ τοῦ ρηματικοῦ θέματος εἰς μακρόν, ἦτοι:

τὸ **α** γίνεται **η** : τιμῶ (θ. τιμα -) ἐτίμη - σα, ἐτιμή - θην, τιμη - μένος.
τὸ **ε** γίνεται **η** : ὠφελῶ (θ. ὠφελε -), ὠφέλη - σα, ὠφελή - θην, ὠφελη - μένος.

τὸ **ο** γίνεται **ω** : δηλῶ (θ. δηλο -), ἐδήλω - σα, ἐδηλώ - θην, δεδηλω - μένος.

§ 304. Πολλὰ συνηρημένα ρήματα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον α', ἐνεργητικὸν καὶ παθητικόν, καθὼς καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, χωρὶς νὰ ἐκταθῆ ὁ χαρακτήρ **α**, **ε**, **ο** εἰς μακρόν, εἰς δὲ τὸν παθητικὸν ἀόριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου λαμβάνουν κατάληξιν - **σθην** καὶ - **σμένος**. Τὰ ρήματα αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς:

γελῶ	(θ. γελα -),	ἐγέλασα,	ἐγελά - σθην,	γελα - σμένος
διψῶ	(θ. διψα -),	ἐδίψασα,	—	διψα - σμένος
κερῶ	(θ. κερα -),	ἐκέρασα,	ἐκερά - σθην,	κερα - σμένος
κρεμῶ	(θ. κρεμα -),	ἐκρέμασα,	ἐκρεμά - σθην,	κρεμα - σμένος
πειῶ	(θ. πεινα -),	ἐπείνασα,	—	πεινα - σμένος
ἀποσπῶ	(θ. ἀποσπα -),	ἀπέσπασα,	ἀπεσπά - σθην,	ἀπεσπα - σμένος
καταχρῶμαι	(θ. καταχρα -),	κατεχράσθην,	—	—
καταρῶμαι	(θ. καταρα -),	κατηρά - σθην,	κατηρα - μένος	(χωρὶς σ)
ἀρκῶ	(θ. ἀρκε -),	ἤρκεσα,	ἤρκε - σθην	
ἠμπορῶ καὶ μπορῶ		ἠμπόρεσα καὶ μπόρεσα		
πονῶ,	ἐπόνεσα			
ἐκτελῶ,	ἐξετέλεσα,	ἐξετελέ - σθη,	τετελε - σμένος	
φορῶ,	ἐφόρεσα,	ἐφορέ - θη	(χωρὶς σ)	

§ 307. Κλίσις τῶν εἰς - μαι ρημάτων

Ὀριστική	Ἑποτακτική	Προστακτική	Εὐνική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
ἴσταμαι ἴστασαι ἴσταται ἰστάμεθα ἴστασθε ἴστανται.	ἴσταμαι ἴστασαι ἴσταται ἰστάμεθα ἴστασθε ἴστανται.	— νά ἴστασαι ἄς ἴσταται — νά ἴστασθε ἄς ἴστανται	εἶθε νά ἴσταμαι » νά ἴστασαι » νά ἴσταται » νά ἰστάμεθα » νά ἴστασθε » νά ἴστανται	ἴστασθαι	ἰστάμενος ἰσταμένη ἰστάμενον

Παρατατικός : ἰστίμην, ἴτασο, ἴστατο, ἰστάμεθα, ἴτασθε, ἴστατο.

Ὀριστική	Ἑποτακτική	Προστακτική	Εὐνική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
τίθεμαι τίθεσαι τίθεται τιθέμεθα τίθεσθε τίθενται.	τίθεμαι τίθεσαι τίθεται τιθέμεθα τίθεσθε τίθενται.	— νά τίθεσαι ἄς τίθεται — νά τίθεσθε ἄς τίθενται	εἶθε νά τίθεμαι » νά τίθεσαι » νά τίθεται » νά τιθέμεθα » νά τίθεσθε » νά τίθενται	τίθεσθαι	τιθέμενος τιθεμένη τιθέμενον

Παρατατικός : ἐπιθέμην, ἐπίθεσο, ἐπίθετο, ἐπιθέμεθα, ἐπίθεσθε, ἐπίθετο.

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εθνητική	Αγαθέμφ.	Μετοχή
κάρημαι κάρησαι κάρηται κάρημεθα κάρησθε κάρηρηται	κάρημαι κάρησαι κάρηται κάρημεθα κάρησθε κάρηρηται	— κάρησαι κάρηται — κάρησθε κάρηρηται	είθε κάρημαι » κάρησαι » κάρηται » κάρημεθα » κάρησθε » κάρηρηται	κάρησθαι	κάρημένος κάρημένος κάρημενον

Παρατατικός : κάρημι, κάρησαι, κάρηται, κάρημεθα, κάρησθε, κάρηρηται.

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Εθνητική	Αγαθέμφ.	Μετοχή
κείμαι κείσαι κείται κείμεθα κείσθε κείρηται	κείμαι κείσαι κείται κείμεθα κείσθε κείρηται	— κείσαι κείται — κείσθε κείρηται	είθε κείμαι » κείσαι » κείται » κείμεθα » κείσθε » κείρηται	κείσθαι	κείμενος κείμενος κείμενον

Παρατατικός : κείμι, κείσαι, κείτοι, κείμεθα, κείσθε, κείρηται.

§ 308. α) Κατὰ τὸ ἴσταμαι κλίνονται καὶ τὰ σύνθετα ἀνίσταμαι, ἀνθίσταμαι, προϊσταμαι, β) κατὰ τὸ τίθεμαι τὰ ἐκτίθεμαι, ἐπιτίθεμαι, προστίθεμαι, μετατίθεμαι κ.ἄ. γ) κατὰ τὸ κáθημαι τὰ παρακáθημαι, ἐπικáθημαι κ.ἄ. δ) κατὰ τὸ κείμαι τὰ κατáκειμαι, ὑπόκειμαι, σύγκειμαι κ.ἄ.

§ 309. α) Ὁ ἀόριστος β' τοῦ ἴσταμαι εἶναι ἔστην, συνήθως σύνθετος: ἀνέστην, παρέστην, ὁ ὁποῖος κλίνεται, ὅπως ὁ μέσος ἀόριστος β': παρέστην, παρέστης, παρέστη κλπ. Ὑποτακτ. παραστῶ, παραστής, παραστῆ κλπ. Ἀπαρέμφ. παραστῆ. Μετοχὴ παραστάς, παραστάσα, παραστάν, κατὰ τὸ πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

β) Ὁ ἀόριστος τοῦ τίθεμαι εἶναι ἐτέθην καὶ κλίνεται κατὰ τὸ ἐλόθην καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τεθειμένος (ἐκτεθειμένος κλπ.).

Ἄποθετικά ῥήματα

§ 310. Πολλὰ ῥήματα, ἀπλᾶ ἢ σύνθετα, ἀπαντοῦν μόνον εἰς τὴν μέσσην φωνὴν καὶ δὲν ἔχουν ἐνεργητικὴν τὰ ῥήματα αὐτὰ λέγονται ἀποθετικά: ἀγωνίζομαι, ἀσπάζομαι, αἰσθάνομαι, ἀσχολοῦμαι, γίνομαι, δέχομαι, διανοοῦμαι, ἐγγυῶμαι, ἐμπορεῶμαι, ἐντρέπομαι, ἐργάζομαι, ἔρχομαι, εὔχομαι, ἰσχυρίζομαι, μάχομαι, μεταχειρίζομαι, ὀνειρεύομαι, ὀσφραίνομαι, περιποιῶμαι, πορεύομαι, σκέπτομαι, χρειάζομαι κ.ἄ.

Ἄνώμαλα ῥήματα

§ 311. Ὅσα ῥήματα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα καὶ ἀόριστον ἀπὸ τὸ ρηματικὸν θέμα χωρὶς ἰδιαίτεράν μεταβολὴν αὐτοῦ καὶ κλίνονται κανονικά, λέγονται ὀμαλὰ ῥήματα, π.χ. παιδεύω - ἐπαίδευσά - ἐπαυδέσθην, διώκω - ἐδίωξα - ἐδιώχθην, τιμῶ (θ. τιμα -) - ἐτίμησα - ἐτιμήθην, φυλάττω (θ. φυλακ -) - ἐφύλαξα - ἐφυλάχθην. Ὅσα ῥήματα σχηματίζουν τὸν ἐνεστώτα ἀπὸ θέμα διάφορον ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου καὶ εἰς τὴν κλίσειν παρουσιάζουν κάποιαν ἰδιόρρυθμίαν, λέγονται ἀνώμαλα, π.χ. μανθάνω - ἐμαθόν, βλαστάνω - ἐβλάστησα, γηράσκω - ἐγήρασα κ.ἄ.

Σημείωσις. Εἰς τὸν κατωτέρω κατάλογον τῶν ἀνωμάτων ρημάτων ἀναγράφονται ὁ ἐνεστώς, ὁ ἐνεργητικὸς καὶ μέσος ἢ παθητικὸς ἄοριστος μὲ τὰ ἀπαρέμφατά των καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου. Ὅταν οἱ τύποι αὗτοι εἶναι γνωστοί, εὐκόλα σχηματίζονται καὶ οἱ τύποι τῶν ἄλλων χρόνων.

Κατάλογος ἀνωμάτων ρημάτων

- § 312. **ἄγω** - (παράγω, συνάγω) - ἤγαγον (συνάγω), ἀγάγει (ἔχω παραγάγει) - ἄγομαι, ἤχθην, (συν)ηγμένος.
ἀκροῶμαι - ἤκροάσθην - ἀκροασθῆ.
ἄμαρτάνω - ἤμαρτον καὶ ἡμάρτησα, ἄμαρτήσῃ (θ. ἐνεστ. ἄμαρταν- ἄορ. ἄμαρτ -).
ἀναγιγνώσκω - ἀνέγνωσα, ἀναγνώσει - ἀναγιγνώσκομαι, ἀνεγνώσθην, ἀναγνωσθῆ (θ. γιγνώσκ - καὶ γνω -).
ἀναρρωνύω - ἀνέρρωσα, ἀναρρώσει (θ. ἀναρρωνυ - , ἀναρρω -).
ἀποθνήσκω - ἀπέθανον, ἀποθάνει (θ. θνήσκ - καὶ θαν -).
ἀποσπῶ - ἀπέσπασα, ἀποσπάσει - ἀποσπῶμαι, ἀπεσπάσθην, ἀποσπασθῆ, ἀπεσπασμένος (θ. ἀποσπα - σχηματίζει μέσον ἄορ. καὶ μετοχὴν παθητ. παρακειμένου μὲ κατάληξιν - σθην - σμένος).
ἄρεσκω - ἤρεσα, ἄρῃσει (θ. ἄρεσκ - , ἄρε -).
ἄρκῶ - ἤρκεσα, ἄρκῃσει - ἄρκοῦμαι, ἤρκεσθην, ἄρκεσθῆ (θ. ἄρκε-, ὁ ἄοριστ. μέσος μὲ κατάληξιν - σθην).
αὐξάνω - ἠύξησα, αὐξήσῃ - αὐξάνομαι, ἠύξῃθην, αὐξηθῆ, ἠύξημένος (θ. αὐξαν - καὶ αὐξε -).
ἀφῆνω - ἀφησα, ἀφήσει - ἀφήνομαι, ἀφέθην, ἀφεθῆ, ἀφημένος (θ. ἀφην - καὶ ἀφε -).
βαίνω - (παρα - βαίνω) (παρ)έβην, (παρα)βῆ (θ. βαίν - καὶ βα-, βη-).
βάλλω - (προσ - μετα - κατα -) ἔβαλον, βάλει - βάλλομαι, ἐβλήθην (κατα)βεβλημένος (θ. βαλλ - , βαλ-, βλη-).
βλέπω - εἶδον (ὑπ. ἴδω - ἰδῶ), ἴδει - ἰδεῖ (θ. βλέπ-, εἰδ-, ἰδ-).
βλαστάνω - ἐβλάστησα, βλαστήσει - βλαστημένος (θ. βλασταν - , βλαστε -).
γηράσκω - ἐγήρασα, γηράσει, γηρασμένος (θ. γηρασκ-, γηρα-).
γίνομαι - ἔγινα, γίνει (ἀπαντοῦν ἀπὸ τὸ ἀρχ. ἐγενόμην οἱ τύποι ἐγένετο, ἐγένοντο, γένοιτο=εἶθε νὰ γίνῃ, γενόμενος - η- ον καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀπαρέμφατον εἰς τὴν φράσιν «τὶ μέλλει γενέσθαι» (θ. γεν-, γιν -).

- δαγκάνω** - ἐδάγκασα, δαγκάσει - δαγκάνομαι, ἐδαγκάσθην, δαγκασθῆ, δαγκασμένος (θ. δαγκαν-, δαγκα -).
- δεικνύω** - ἔδειξα, δείξει - δεικνύομαι, ἐδείχθην, δειχθῆ (ἀπο) δεδειγμένος (θ. δεικνυ -, δεικ -).
- δέομαι** - ἐδείθην, δεθῆ (θ. δε - και δεε -).
- δέρω** - ἔδειρα, δέρι - δέρομαι, ἐδάριον, δαρῆ, δαρμένος (θ. δερ -, δαρ -).
- διανέμω** - διένειμα, διανείμει - διανέμομαι, διενεμήθην, διανεμηθῆ, διανεμημένος (θ. διανειμ -, διανειμ -, διανεμε -).
- διαρρηγνύω** - διέρρηξα, διαρρήξει - διαρρηγνύομαι, διερρήχθην - διερράγην, διαρρήχθῆ - διαρραγῆ, διερρηγμένος (θ. διαρρηγνυ-, διαρρηγ -, διαρραγ -).
- δίδω** - ἔδωκα, δώσει - δίδομαι, ἐδόθην, δοθῆ, - δοσμένος (θ. διδ -, δω -, δο -, δωκ -).
- δύναμαι** - ἠδυνήθην, δυνηθῆ, (θ. δυνα-, δυνη -).
- ἐγείρω** - ἠγειρα, ἐγείρει - ἐγείρομαι, ἠγέρθην, ἐγερθῆ (θ. ἐγειρ -, ἐγερ -).
- ἐκπλήσσω** - ἐξέπληξα, ἐκπλήξει - ἐκπλήσομαι, ἐξεπλάγην, ἐκπλαγῆ, ἐκπεπληγμένος (θ. ἐκπλησσ-, ἐκπλαγ -).
- ἐκτελῶ** - ἐξετέλεσα, ἐκτελέσει - ἐκτελοῦμαι, ἐξετελέσθην, ἐκτελεσθῆ, τετελεσμένος (μέλλων) (θ. τελε -, ὁ μέσος ἀόριστ. και ἡ μετοχή τοῦ παθητ. παρακειμένου με καταλήξεις - σθην, - σμένος).
- ἐρχομαι** - ἤλθον, ἔλθει (θ. ἐρχ -, ἐλθ -).
- εὐρίσκω** - εὕρον, εὕρει - εὐρίσκομαι, εὐρέθην, εὐρεθῆ, εὐρημένος (θ. εὐρίσκ -, εὕρε -).
- εὐχομαι** - ἠσχίθην, ἐσχθῆ (θ. εὐχ-, εὐχε -).
- ἔχω** - εἶχον, (κατ) ἔσχον, (κατὰ) σχει, (κατ) ἔχομαι, (κατ) ἐσχέθην, (κατ) ἐσχημένος, (κατα) σχεθῆ (θ. ἐχ-, σχ-, σχε -).
- ζευγνύω** - ἔζευξα, ξεύξει - ζευγνύομαι, ἐζεύχθην, ζευχθῆ, (δι) ἐζευγμένος (θ. ζευγνυ -, ζευγ -).
- θέλω** - ἠθέλησα, θελήσει (θ. θελ-, θελε -).
- θέτω** - ἔθεσα, θέσει - θέτομαι ἢ τίθεμαι, ἐτέθην, τεθῆ (ἐκ) τεθειμένος (θ. θετ -, τε -, τιθε -).
- θραύω** - ἔθραυσα, θραύσει - θραύομαι, ἐθραύσθην, θραυσθῆ, θραυσμένος (θ. θραυ -).
- κάθημαι** - ἐκάθισα, καθίσει (ἀπὸ τὸ καθίζω), καθισμένος.

- καίω** - ἔκανσα, καύσει - καίομαι, ἐκάην, καῖ, (δια)κεκαυμένη ζώνη (θ. και -, καυ -).
- καλῶ** - ἐκάλεσα, καλέσει - καλοῦμαι, ἐκλήθην, κληθῆ (προσ)κεκλημένος (θ. καλε -, κλη -). Τὸ ἐπικαλοῦμαι, ἐπεκαλέσθην, ἐπικαλεσθῆ.
- κάμνω** - ἔκαμνον, κάμει (θ. καμν-, καμ -).
- καταναλίσκω** - κατηγάλωσα, καταναλώσει - καταναλίσκομαι, κατηγάλωθην, καταναλωθῆ (θ. ἀναλίσκ -, ἀναλο -).
- καταρῶμαι** - κατηράσθην, καταρασθῆ, κατηραμένος (θ. καταρα -).
- καταχρῶμαι** - κατεχράσθην, καταχρασθῆ (θ. καταχρα-, ὁ ἄορ. με κατάλ. - σθην).
- κερδίζω** - ἐκέρδησα, κερδήσει - κερδίζομαι, ἐκερδήθην, κερδηθῆ, κερδισμένος (θ. κερδιζ -, κερδε -).
- κλαίω** - ἔκλαυσα, κλαύσει - ἐκλαύθην (θ. κλαι -, κλαυ -).
- κλείω** - ἔκλεισα, κλείσει - κλείομαι, ἐκλείσθην, κλεισθῆ, κλεισμένος ἢ κεκλεισμένος (θ. κλει -) (δίκη κεκλεισμένων τῶν θυρῶν) ὁ ἄορ. μέσ. με κατάληξιν - σθην.
- κλέπτω** - ἔκλεψα, κλέψει - κλέπτομαι, ἐκλάπην, κλαπῆ, κλεμμένος (θ. κλεπτ -, κλεπ -, κλαπ -).
- κρούω** - ἔκρουσα, κρούσει - κρούομαι, ἐκρούσθην, κρουσθῆ (θ. κρου -, ἄορ. με κατάλ. - σθην).
- λαμβάνω** - ἔλαβον, λάβει - λαμβάνομαι, ἐλήφθην, ληφθῆ (κατ)ειλημμένος (θ. λαμβαν -, λαβ -, ληβ -).
- λέγω** - εἶπον, εἶπει ἢ εἶπει - λέγομαι, ἐλέχθην, λεχθῆ, εἰρημένος (θ. λεγ -, εἶπ -, ρε -).
- λείπω** - ἔλειψα καὶ (ἐξ)έλιπον, ἐκλείπει καὶ (ἐκ)λίπει - (κατα)λείπομαι, (ὑπο)λείφθην, (ὑπο)λειφθῆ, (ἐγκατα)λελειμμένος (θ. λειπ-, λιπ -).
- λούομαι** - ἐλούσθην, λουσθῆ, λουσμένος (θ. λου -, ὁ ἄορ. με - σθην).
- μανθάνω** - ἔμαθόν, μάθει - μανθάνομαι, (με)μαθημένος (θ. μανθαν -, μαθ -).
- ὀμνύω** - ὄμοσα, ὀμόσει (θ. ὀμνυ -, ὀμο -).
- πάσχω** - ἔπαθον, πάθει (θ. πασχ -, παθ -).
- περαίνω** - ἐπέρανα, περάνει - περαίνομαι, πεπερασμένος (θ. περαιν-, περαν -).

- πηγαίνω** ἢ **ὑπάγω** - ἐπίγηρα, ὑπάγει καὶ πάει (θ. πηγαίν-, ὑπαγ- καὶ πηγ- θὰ ὑπάγω καὶ θὰ πάω, ἀφοῦ τὸ γ τοῦ θέμ. παγ- ἀπεβλήθη).
- πίνω** - ἐπιον, πίνει (θ. πιν-, πι-).
- πίπτω** - ἐπιπτον, πέσει - (ἐκ)πίπτεται, (ἐξ)επέσθη, (ἐκ)πεσθῆ, (ἐκ)πεσμένος (θ. πιπτ-, πεσ-).
- πλέκω** - ἐπλεξα, πλέξει - πλέκομαι, ἐπλέχθην, πλεχθῆ καὶ (συν) - ἐπλάκην, (συν)πλακῆ, (περι)πεπλεγμένος (θ. πλεκ- . πλακ-).
- πλέω** - ἐπλευσα, πλεύσει - (δια)πλέεται, (δι)επλεύσθη, (δια)πλευσθῆ (θ. πλε-, πλου-).
- πνέω** - ἐπνευσα, πνεύσει - (ἐμ)πνέομαι, ἐνεπνεύσθη, ἐμπνευσθῆ, ἐμπνευσμένος (θ. πνε-, πνευ-).
- ρέω** - ἔρρευσα, ρεύσει (θ. ρε-, ρευ-).
- σβήνω** - ἔσβησα, σβήσει - σβήνομαι, ἐσβέσθη, σβεσθῆ, ἐσβεσμένον, (ἡφαιστείον) καὶ σβησμένος (θ. σβην-, σβεν-).
- σέβομαι** - ἐσεβάσθη, σεβασθῆ (θ. σεβ-, σεβα-).
- στέλλω** - ἔστειλα, στείλει - στέλλομαι, ἐστάλην, σταλῆ, ἀπεσταλμένος (θ. στελ-, στείλ-, σταλ-).
- στήνω** - ἔστησα, στήσει - στήνομαι, ἐστήθη, στηθῆ, στημένος (θ. στήν-, στη-).
- στρέφω** - ἔστρεψα, στρέψει - στρέφομαι, ἐστράφη, στραφῆ, (κατ) - ἐστραμμένος (θ. στρεφ-, στραφ-).
- συγχέω** - συνέχυσα, συγχύσει - συγχέομαι, συγκεχυμένος (θ. συγχε-, συγχυ-).
- συλλέγω** - συνέλεξα, συλλέξει - συλλέγομαι, συνελέχθη, - συνελέγη, συλλεχθῆ - συλλεγῆ, συνειλεγμένος (θ. συλλεγ-).
- τείνω** - ἔτεινα, τείνει - τείνομαι (παρ)ετάθη, (παρα)ταθῆ, (ἐκ)τεταμένος (θ. τειν-, τεν-, τά-).
- τρέπω** - ἔτρεψα, τρέψει - τρέπομαι, (ἐπ)ετρόπη, τραπῆ, *τέτραμμένος (θ. τρεπ-, τραπ-).
- τρέφω** - ἔθρεψα, θρέψει - τρέφομαι, ἐτρόφη, τραφῆ (ἀνα)τεθραμμένος (θ. τρεφ-, τραφ-, θρεφ-).
- τρώγω** - ἔφαγον, φάγει - τρώγομαι, ἐφαγόθη, φαγωθῆ, φαγωμένος (θ. τρωγ-, φαγ-, φαγω-).

τρέχω - ἔτρεξα, τρέξει καὶ (ἐξ) ἔδραμον, (ἐκ) δράμει (θ. τρεχ-, δραμ-), (κατα) τρεγμένος.

τυγχάνω - ἔτυχον, τύχει - ἐπιτυγχάνομαι, ἐπετεύχθη, ἐπιτευχθῆ (θ. τυχαν-, τυχ-, τευχ-), (ἐπι) τυχημένος.

φεύγω - ἔφυγον, φύγει (ἀπο) φεύγομαι, (ἀπ) εφεύχθη, (ἀπο) φευχθῆ (θ. φευγ-, φυγ-).

φθείρω - (δι) ἔφθειρα, (δια) φθίρει - φθίρομαι, (δι) εφθάρην, (δια) φθαρή, (δι) εφθαρμένος (θ. φθειρ-, φθερ-, φθαρ-).

χαίρω - ἐχάρην, χαρῆ (θ. χαιρ-, χαρ-).

χύνω - ἔχουσα, χύσει - χύνομαι, ἐχύθην, χυθῆ, χυμένος.

ὠθῶ - ὠθησα, ὠθήσει - (συν) ωθοῦμαι εἰς αὐτὸ ἀνήκουσιν οἱ τύποι ἔχω ἐξώσει, ἐξώσθην, ἐξώσθῆ (θ. ὠθε-, ὠθ-).

τοῦ κεφαλαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου

ἀποφασίζω

§ 313. Τὸ σχολεῖόν μας εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ἀλλ' ὄχι πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὰ τελευταῖα οἰκίματα. Ἐκτίσθη πέρυσι διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων ὑπὸ τὴν ἐπιβλέψιν τοῦ νομομηχανικοῦ. Παρηκολούθει οὗτος συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως τὴν ἀνέγερσιν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀποπερατωθῆ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Ἐνδιεφέρετο πολὺ ὁ ἴδιος προσωπικῶς, διότι κατάγεται ἀπὸ τὸν ἴδιον νομόν. Ἐπὶ δύο μάλιστα μῆνας ἦλθε μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἔστησε μίαν σκηρὴν πλησίον τοῦ ἀνεγειρομένου σχολείου, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἶναι ἀπολύτως βέβαιος διὰ τὴν καλὴν ἐργασίαν. Μόλις πρῶν — πρῶν ἤρχιζεν ἡ ἐργασία, αὐτὸς εὐρίσκετο μεταξὺ τῶν ἐργατῶν καὶ μετὰ τοῦ ἐπιβλέποντος μηχανικοῦ καθόριζε περαιτέρω τὴν πορείαν αὐτῆς. Μὲ τὴν δύναν τοῦ ἡλίου, πρὶν οἱ ἐργάται σταματήσουν, αὐτὸς ἐπεθεώρει τὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία εἶχε συντελεσθῆ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐφιλοτιμήθησαν ὄχι ὀλιγώτερον νὰ τὸν ἱκανοποιήσουν. Ὅλοι παρευρίσκοντο εἰς τὴν ἐργασίαν ἀκριβῶς τὴν ὥραν, πὺν εἶχεν ὀρίσει ὁ ἐπιβλέπων μηχανικός, καὶ εἰργάζοντο εὐχαρίστως ἀνευ διακοπῆς, σχεδὸν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, χωρὶς διόλου νὰ ἀναπαυθοῦν, παρὰ ὅσιν ὥραν ἐχρειάζοντο διὰ τὸ γεῦμα. Τοιοῦτοτρόπως ἐπερατώθη συντόμως

ἡ ἀνέγερσις τοῦ διδακτηρίου καὶ ἐφέτος ἐλειτούργησε τὸ σχολεῖον εἰς τὸ νέον κτίριον. Ἀξίζει πράγματι ἕνα εὔγε εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ, διότι αὐτοὶ κυρίως εἶναι οἱ ἰδρυταὶ τοῦ σχολείου. Εἶναι ὁμως καὶ αὐτοὶ πολὺ εὐχαριστημένοι, ὅταν βλέπουν τὰ παιδιὰ των νὰ κατευθύνονται περὶ πρὸς τὸ σχολεῖον. Εἶθε ὅλα τὰ χωριά νὰ ἀποκτήσουν σχολεῖα, ὅπως τὸ ἰδικόν μας.

§ 314. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν αἱ λέξεις: ἔξω, μακρὰν, πλησίον, συνεχῶς, προσωπικῶς, πολὺ, μάλιστα, ἀλλά, δέ, καί, εἰς, διὰ, μετὰ, εὔγε, εἶθε καὶ πολλαὶ ἄλλαι, αἱ ὅποια δὲν κλίνονται, ἀλλ' ἀπαντοῦν εἰς τὸν λόγον μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε μορφήν καὶ εἶναι αὐτὰ τὰ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου.

α') Ἐπιρρήματα

§ 315. Ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὅποια προσδιορίζουν συνήθως ρήματα καὶ φανερώουν τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσὸν κλπ.

1. **Τοπικά**, ὅσα φανερώουν τόπον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **ποῦ**; π.χ. κάποτε, ἐδῶ, ἐκεῖ, αὐτοῦ, παντοῦ, πανταχοῦ, ἀλλοῦ, οὐδαμοῦ - πουθενά, ἐπάνω, κάτω, ἔξω, μέσα, πλησίον, μακρὰν, ἐμπρὸς - ἔμπροσθεν, πίσω - ὀπίσω - ὀπισθεν, δεξιά, ἀριστερά, ἐνταῦθα, ἐντός, ἐκτός, ἀντικρὺ - ἀπέναντι, γῦρο, μακριά, κοντά, δίπλα, ὑψηλά, χαμηλά κ. ἄ.

2. **Χρονικά**, ὅσα φανερώουν χρόνον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πότε**; π.χ. τώρα, σήμερον, χθές, αὔριον, μεθαύριον, πρωί, ἐφέτος, πέρυσι, ἄλλοτε, τότε, ποτέ, οὐδέποτε, συνεχῶς, διαρκῶς, ἔπειτα, ὕστερον - ὕστερα, ἐνωρίς, πάντοτε, συχνά κ. ἄ.

3. **Τροπικά**, ὅσα φανερώουν τρόπον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πῶς**; π.χ. καλῶς, κακῶς, ἀκριβῶς, ἀληθῶς, εὐχαριστῶς, ματαίως, λιανικῶς, χονδρικῶς, περὶ, Ἑλληνιστί, Γαλλιστί κ. ἄ. (Εἰς τὴν ὁμιλουμένην αὐτὰ λήγουν συνήθως εἰς - α, π.χ. καλά, ἄσχημα, ἄπρεπα, λαμπρά, χωριστὰ κλπ.).

4. **Ποσοτικά**, ὅσα φανερώουν ποσὸν καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν **πόσον**; π.χ. πολὺ, ὀλίγον, ὅσον, ἐπίσης, σχεδόν, ἀπαξ, δὶς, τρίς, ἀρκετὰ κ. ἄ.

5. **Βεβαιωτικά**, ὅσα χρησιμοποιοῦνται πρὸς βεβαίωσιν ἢ ἄρνησιν ἢ δισταγμὸν, π.χ. *ναί, μάλιστα, βεβαίως, βέβαια, καθόλου, πράγματι, οὐδόλως, ἴσως, τάχα, -δήθεν, πιθανόν κ.ἄ.*

β') Προθέσεις

§ 316. **Προθέσεις** λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις καὶ φανεροῦν διαφόρους σχέσεις.

Αἱ προθέσεις εἶναι δύο εἰδῶν, **κύριαι** καὶ **καταχρηστικαί**.

Κύριαι προθέσεις λέγονται αἱ προθέσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ τίθενται ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις ἢ καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται εἰς συνθέτους λέξεις, π.χ. *ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐπιτραπέζιος (οἶνος), παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ παραθαλάσσιος, παρὰ τὸν νόμον καὶ παράνομος, εἰς τὸ χωριὸν καὶ εἰσέροχοι.*

1. Αἱ κύριαι προθέσεις εἶναι **18**, ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ **12** εἶναι δισύλλαβοι: **ἀνά, παρά, κατά, διά, μετά, ἀμφί** (μόνον εἰς συνθέτους λέξεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν: *ἀμφιβάλλω, ἀμφισβητῶ*), **ἀντί, περί, ἐπί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ** καὶ **6** μονοσύλλαβοι: **ἐκ ἢ ἐξ** (ἐκ πρὸ συμφώνου, *ἐξ* πρὸ φωνήεντος: *ἐκ Λαοῖσσης, ἐξ Ἀθηνῶν*), **ἐν, εἰς, πρό, πρὸς, σύν**, (αἱ **ἐν** καὶ **σύν** ἀπαντοῦν εἰς φράσεις, πού ἐκληρονόμησεν ἢ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἢ τὴν γλῶσσαν τοῦ Εὐαγγελίου, π.χ. *σὺν Θεῷ, ἐν τούτοις, ἐν Ὑψίστοις, ἐν τῷ μέσῳ, ἐν πάσῃ περιπτώσει κλπ.*).

2. Αἱ **καταχρηστικαί προθέσεις** δὲν ἀπαντοῦν εἰς συνθέτους λέξεις, ἀλλὰ μόνον ἔμπρὸς ἀπὸ κλιτὰς λέξεις, εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς: **ἄνευ, ἐναντίον, ἐνεκα, ἕως, μά, μεταξύ, μέχρι, περί, χάριν, χωρίς, πλήν.**

§ 317. **Παράτησεις.** Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν α) ἡ πρόθεσις **εἰς** ἀπαντᾷ καὶ ὡς **σὲ** πρὸ συμφώνου: *σὲ μέγα χάρισε ὁ Θεὸς τὸ βιβλίον* ὡς **σ'** με ἐκθλιψιν τοῦ **ε** πρὸ φωνήεντος: *σ' ἕνα μῆρα θά ἐπιστρέψω* πρὸ δὲ τοῦ ἄρθρου τῆς γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς πτώσεως προφέρεται ἠνωμένον με αὐτό: *αἴριον θά φάω στής θείας μου, σὸ χωριὸν, στὰ σύννεφα κλπ.* β) ἡ πρόθεσις **διὰ** ἀπαντᾷ καὶ ὡς **γιά**: *πληαίνω γιά φρόνια* γ) ἡ **ἕως** ἀπαντᾷ καὶ ὡς: *ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ.* Ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ αἱ προθέσεις **μέ** καὶ **δίχως**.

γ') Σύνδεσμοι

§ 318. Σύνδεσμοι λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν, διὰ νὰ συνδέουν τὰς λέξεις ἢ προτάσεις μεταξύ των, π.χ. ὁ Παῦλος καὶ ἡ Ἑλένη εἶναι ἀδελφοί· χθὲς δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον, διότι ἤμουν ἀρρωστος. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν οἱ σύνδεσμοι εἶναι :

1. **Συμπλεκτικοί** : καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.
2. **Διαζευκτικοί** : ἢ, εἴτε - εἴτε.
3. **Ἀντιθετικοί** : μέν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἂν καί, καίτοι, καίπερ, ἐνῶ, ἄλλως, εἰδεμῆ, μολονότι, ἐν τούτοις, ὄχι μόνον - ἀλλὰ καί, μολαταῦτα.
4. **Συμπερασματικοί** : λοιπόν, ἄρα, ἐπομένως, ὥστε, ὅθεν, διό (δι' ὁ).
5. **Διασαφητικοί** : δηλαδή, ἦτοι, ἦγουν, τουτέστι.
6. **Εἰδικοί** : ὅτι, πῶς, ὡς.
7. **Χρονικοί** : ὅτε, ὁπότε, δταν, ὁπότεν, ὁσάκις, ἀφοῦ, ἀφ' οὔτου, ἐνόςω, ἐφόσον, ἅμα, εὐθὺς ὡς, μόλις, μέχρις ὅτου, ἕως ὅτου, πρὶν, πρὶν νά, προτοῦ νά, καθῶς.
8. **Αἰτιολογικοί** : ἐπειδή, διότι, ἀφοῦ, καθόσον, καθότι (γιατί εἰς τὴν ὁμιλουμένην καὶ τὴν λογοτεχνίαν).
9. **Τελικοί** : ἵνα, ὅπως, νά (ἦλθε ἀπ' τὸ χωριὸ νά ἀγοράσῃ ροῦχα), διὰ νά (για νά).
10. **Ὑποθετικοί** : ἂν, ἐάν, σάν (σάν ἔλθης, τὰ λέμε).
11. **Ἐνδοιαστικοί** : μή, μήπως (σκέπτομαι, μήπως αὐτὸ δὲν πρέπει νά τὸ κάμῃς).

δ') Ἐπιφωνήματα

§ 319. Ἐπιφωνήματα λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώουν κάποιο ψυχικὸν πάθος, δηλ. ζέσπασμα χαρᾶς, λύπης, ἐνθουσιασμοῦ, θαυμασμοῦ, θυμοῦ κλπ. Ἐπιφωνήματα εἶναι αἱ ἐξῆς λέξεις :

1. **Ἄ ! ὦ ! πωπῶ !**, ὅταν ἐκφράζεται θαυμασμός.
2. **Χά, χά, χά!**, ὅταν γελάμε.
3. **Εὐγε! ζήτω !**, ὅταν ἐπιδιοκιμάζωμεν ἢ κάποιον ἢ κάτι (μπράβο ! στὴν ὁμιλουμένην).
4. **Εἶθε!** μὲ τὸ εἶθε νά ἐκφράζεται εὐχή.

5. **Ἄχ ! ὄχ !**, ὅταν ἐκφράζεται πόνος ἢ ψυχικὴ στενοχώρια.
6. **Ἀλλοίμονον !**, ὅταν ἐκφράζεται οἰκτὸς.
7. **Οὔφ !**, ὅταν ἐκφράζεται ἀηδία ἢ δυσφορία.
8. **Ἐ !**, ὡσάνκεις καλεῖται κάποιος ἢ γίνεται παρατήρησις πρὸς κάποιον (*Ἐ! τί κάνεις ἐκεῖ ;*).

Σημείωσις. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπάρχουν καὶ μόρια ἄκλιτα, ποὺ χρησιμοποιοῦνται εἰς διαφόρους περιπτώσεις, π. χ. *νά, θά, ἄς, πέθ, δά, μά, δυσ-, ἄρα, ἄραγε, ἄ* - στερητικόν, *νη* - στερητικόν, τὰ ἐπιτακτικὰ *ἐρι* - καὶ *ζα* - κ.ἄ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὅρισμοὶ

§ 320. Ὁ Φίλιππος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἔπνευε τὸν Βουκεφάλαν ἵππον, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ· τόσον οὗτος ἦτο ἀτίθασος. Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο ἀκόμη παιδί, παρεκάλεσε τὸν πατέρα του νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἱππεύσῃ καὶ αὐτὸς τὸν Βουκεφάλαν. Ὁ Φίλιππος κατ' ἀρχὰς ἠρηγήθη, εἰς τὸ τέλος ὅμως ὑπεχώρησεν εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τοῦ υἱοῦ του. Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἐν πῆδημα εὐρέθη ἐπὶ τοῦ Βουκεφάλα, ὁ ὁποῖος ἀφηνιάσας ἤρχισε νὰ τρέχῃ δαιμονιωδῶς. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἄριστος ἱππεύς, κατώρθωσε νὰ τὸν δαμάσῃ καὶ μετὰ πολύωρον ἀπουσίαν ἐπανήρχετο μὲ τὸν Βουκεφάλαν τιθασειμένον. Ὅτε ὁ Φίλιππος, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ ἦτο ἀνήσυχος, τὸν εἶδε νὰ ἐπανέρχεται συγκεινημένους, τοῦ εἶπε: « Παιδί μου, ἡ Μακεδονία εἶναι πολὺ μικρὸν βασίλειον διὰ σέ. Ζήτησε ἓνα ἄλλο βασίλειον νὰ βασιλεύσῃς ». Πράγματι ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἐκστρατεύσας ἐναντίον τῶν Περσῶν κατέκτησεν ὅλην τὴν μέχρ τότε γνωστὴν Ἀσίαν, ἔφθασε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ διέδωκε τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς κατακτηθεῖσας χώρας. Διὰ τοῦτο δικαίως ὀνομάζεται Μέγας.

§ 321. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, αἱ λέξεις **τολμῶ**, **παρακλήσις**, **πῆδημα**, **ἱππεύω**, **δικαίως** προέρχονται ἀπὸ τὰς λέξεις **τόλμη**, **παρακαλῶ**, **πῆδῶ**, **ἵππος**, **δίκαιος**, ἀφοῦ εἰς τὸ θέμα ἐκάστης προσετέθη κάποια ἰδιαιτέρα κατάληξις. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **παραγωγοί**. Παραγωγὸς δηλ. λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ μίαν

ἄλλην λέξιν μέ προσθήκην εἰς τὸ θέμα αὐτῆς μιᾶς καταλήξεως παραγωγικῆς.

Ἡ λέξις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται ἡ παράγωγος λέξις, λέγεται **πρωτότυπος**, π.χ. ἡ λέξις **ἵππος** εἶναι πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν λέξιν **ἵππεύω**, ἡ λέξις **ἵππότης**, (πού εἶναι παράγωγος ἀπὸ τὴν λέξιν ἵππος), εἶναι πρωτότυπος διὰ τὴν λέξιν **ἵπποτικός**.

Μία λέξις εἰς μίαν σειρὰν λέξεων συγγενῶν μεταξύ των μπορεῖ νὰ εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν προηγουμένην καὶ πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν ἐπομένην, π.χ. **χορός** - **χορεύω** - **χορευτής** - **χορευτικός**, ἡ λέξις **χορεύω** εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν λέξιν **χορός**, πρωτότυπος δὲ ὡς πρὸς τὴν λέξιν **χορευτής**. ὁμοίως **ἵππος** - **ἵππότης** - **ἵπποτικός**, ἡ λέξις **ἵππότης** εἶναι παράγωγος ὡς πρὸς τὴν **ἵππος** καὶ πρωτότυπος ὡς πρὸς τὴν **ἵπποτικός**.

Αἱ λέξεις **παρακαλῶ**, **κατορθώνω**, **ἀνήσυχος**, **πολύωρος**, **ἐκστρατεύω** προέρχονται ἀπὸ δύο λέξεις πρωτοτύπους ἢ παραγωγούς μὲ ἔνωσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν καὶ τὴν προσθήκην καταλήξεως· αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **σύνθετοι**. Σύνθετος δηλ. λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ δύο ἄλλας λέξεις.

§ 322. Σύμφωνα μὲ τὰ ἀνωτέρω παραγωγή εἶναι ὁ σχηματισμὸς μιᾶς λέξεως ἀπὸ ἄλλην καὶ σύνθεσις εἶναι ὁ σχηματισμὸς μιᾶς λέξεως ἀπὸ τὴν ἔνωσιν ἄλλων.

§ 323. Τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ἀναλύει τὰς λέξεις εἰς τὰ συστατικά των μέρη καὶ εὐρίσκει τὴν προέλευσίν των, ἐξετάζει δὲ καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων πρὸς παραγωγὴν ἄλλων, λέγεται **ἔτυμολογικόν**, (ἀπὸ τὴν λέξιν **ἔτυμος**, ἡ ὁποία σημαίνει ἀληθής, πραγματικός).

Παραγωγή

α') Ρήματα παράγωγα

§ 324. 1. "Όταν πλησιάξη τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὁ μαθητῆς ἀγωνιᾷ διὰ τὰ ἀποτελέσματα, διότι τότε φανερώνεται, ποῖοι εἰργάσθησαν καὶ ποῖοι παρημέλησαν τὰ μαθήματά των. "Όσοι προάγονται, εὐχαριστοῦνται καὶ χαίρονται, λυποῦνται δὲ ὅσοι ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπαναλάβουν τὰ μαθήματα τῆς αὐτῆς τάξεως.

2. Πολλοὶ νέοι ἀναγκάζονται νὰ ταξιδεύουν εἰς ξένους τόπους· ἐλπίζουν, ὅτι ἐκεῖ θὰ πλουτίσουν, διότι βασίζονται κυρίως εἰς τὴν ἐργατικότητά των. Διὰ τοῦτο φροντίζουν νὰ ἀποταμιεύουν τὰς οικονομίας των, διὰ νὰ εὐρεθῶν εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἀναγείλουν εἰς τοὺς οἰκείους των, ὅτι δύνανται νὰ τοὺς διευκολύνουν οικονομικῶς. Αὐτοὶ προφυλάσσονται καὶ προσέχουν νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ἡ ὑγεία των καὶ σχεδιάζουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν ὅποιαν ποτὲ δὲν λησμονοῦν. "Όταν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των προσεγγίζουν καὶ ἀντικρύζουν τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτᾶς, ἡ χαρὰ των ζωγραφίζεται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἐκδηλώνεται μὲ ποικίλους τρόπους. Ὑπάρχουν δυστυχῶς καὶ μερικοί, ποὺ ἀνοηταίνουν εἰς τὰ ξένα, διότι παραδίδονται εἰς διασκεδάσεις. Αὐτοί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν ὑγείαν των, λησμονοῦν τὴν γενέτειράν των καὶ πικραίνουν τοὺς οἰκείους των.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀπαντοῦν πολλὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἔχουν παραχθῆ ἀπὸ ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα, ἢ ἀπὸ ἐπιρρήματα, π.χ. ἀπὸ τὸ ἀγωνία τὸ ἀγωνιᾷ, τὸ ὅποῖον σημαίνει «εἶμαι γεμᾶτος ἀπὸ ἀγωνία», δηλαδὴ ἔχει σημασίαν ἀνάλογον πρὸς τὸ οὐσιαστικόν, ἀπὸ τὸ ὅποῖον παράγεται ἀπὸ τὸ λύπη τὸ λυποῦμαι, ἀπὸ τὸ ἐπίθετον φανερός τὸ φανερώνω, ἀπὸ τὸ κίνδυνος τὸ κινδυνεύω, ἀπὸ τὸ φροντίς τὸ φροντίζω, ἀπὸ τὸ φύλαξ (φυλακ -) τὸ φυλάσσω, ἀπὸ τὸ σχέδιον τὸ σχεδιάζω, ἀπὸ τὸ ἄγγελος τὸ ἀγγέλλω, ἀπὸ τὸ εὐκόλος τὸ εὐκολώνω, ἀπὸ τὸ ἀνόητος τὸ ἀνοηταίνω, ἀπὸ τὸ ἐπιρρημα πλησίον τὸ πλησιάζω κλπ. Εἶναι δηλ. τὰ ἀνωτέρω ρήματα παράγωγα.

Τὰ παράγωγα ρήματα παράγονται ἀπὸ ὀνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα καὶ ἀπὸ ἐπιρρήματα. Ἔχουν δὲ σημασίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν σημασίαν τῆς πρωτοτύπου λέξεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παράγονται.

α') Ρήματα παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα

§ 325. Τὰ παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα ρήματα μὲ τὴν κατάληξιν - **ω**, ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ θέματος, εἰς τὸ ὁποῖον προστίθεται ἡ κατάληξις αὐτή, λήγουν :

α) Εἰς - **ῶ** (ἀπὸ - **ᾶω** ἢ - **ἔω** ἢ - **όω**). Ἡ κατάληξις προσετέθη εἰς θέματα ὀνομάτων μὲ χαρακτήρα **α**, **ε**, **ο**, π.χ. *τόλμη* - *τολμῶ* (θ. *τολμά* - *ω*), *ἀγωνία* - *ἀγωνιῶ* (θ. *ἀγωνιά* - *ω*), *πένθος* - *πενθῶ* (θ. *πενθέ* (*σ*) - *ω*), *εὐτυχής* - *εὐτυχῶ* (θ. *εὐτυχέ* (*σ*) - *ω*), *ἄξιος* - *ἀξιῶ* (θ. *ἄξιό* - *ω*), *δηλός* - *δηλῶ* (θ. *δηλό* - *ω*).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ρήματα ἐσχηματίσθησαν ἄλλαι καταλήξεις - **ᾶω**, - **ιάω**, - **όω** ἢ - **ώνω**, αἱ ὁποῖαι προσετέθησαν εἰς θέματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον χαρακτήρα **α**, **ε**, **ο** : *σφριγος* (*σφριγάω*) - *σφριγῶ*, *ἄροτρον* (*ἄροτριάω*) - *ἄροτριῶ*, *μάρτυς* (*μάρτυρος*) - *μαρτυρέω* - *μαρτυρῶ*, *πλήρης* - *πληρώω* - *πληρῶ*, *ρίζα* - *ριζώνω*, *πιστός* - *πιστώνω*.

β) Εἰς - **εῦω** : *βασιλεὺς* - *βασιλεύω*, *φονεὺς* - *φονεύω*, μὲ κατὰ λῆξιν - **ω**. Ἀπὸ αὐτά, ποὺ λήγουν κανονικῶς εἰς - **εῦω**, διότι τὸ - **ευ** ἀνήκει εἰς τὸ θέμα (*βασιλεύ* - *ω*), προῆλθεν ἡ κατάληξις - **εῦω**, π.χ. *ταμί* - *ας* - *ταμι* - *εῦω*, *προστάτ* - *ης* - *προστατ* - *εῦω*, *ἀποθήκη* - *ἄποθηκ* - *εῦω*, *θρίαμβ* - *ος* - *θριαμβ* - *εῦω*, *πτωχ* - *ος* - *πτωχ* - *εῦω*, *ταξίδι* - *ταξιδ* - *εῦω*, *παγίς* (*παγίδ* - *ος*) - *παγιδ* - *εῦω*, *φυγάς* (*φυγαδ* -) - *φυγαδ* - *εῦω*, *ἀληθής* - *ἀληθ* - *εῦω*, *ἀστεῖος* - *ἀστει* - *εῦομαι*, *ὄνειρον* - *όνειρ* - *εῦομαι* κ.ἄ.

γ) Εἰς - **σσω** : *φύλαξ* (*φυλακ* - *ή*) - *φυλάσσω*, *ταραχή* - *ταράσσω*, *διαταγή* - *διατάσσω*.

δ) Εἰς - **ζω** : *φροντίς* (*φροντίδ* - *ος*) - *φροντίζω*, *ἐλπίς* (*ἐλπίδ* - *ος*) - *ἐλπίζω*, *βάσις* - *βασίζω*, *ἀγορά* - *ἀγορά* - *ζω*, *θυσία* - *θυσιά* - *ζω*. Ἀπ' αὐτὰ προῆλθον αἱ κατάληξεις - **ίζω**, - **άζω**, - **ιάζω**, αἱ ὁποῖαι προσετέθησαν εἰς ἄλλα θέματα, π.χ. *φυλακή* - *φυλακ* - *ίζω*, *φῶς* (*φωτ* - *ος*) - *φωτ* - *ίζω*, *σκότος* - *σκοτ* - *ίζω*, *εὐδαίμων* (*εὐδαίμον* - *ος*) - *εὐδαιμον* - *ίζω*, *συνεχής* - *συνεχ* - *ίζω*, *τρόμος* - *τρομ* - *άζω*,

μόν - ος - μον - άζω, νέ - ος - νε - άζω, έτοιμ - ος - έτοιμάζω, στάσις - στασ -ιάζω, δηλητήριον - δηλητηρ -ιάζω, ένεχύρον - ένεχυρ -ιάζω, αθάδης - αθαδ -ιάζω, θοίξ (τριχ - ός) - άνατριχ -ιάζω.

ε) Είς - λλω : άγγελος - άγγέλλω, ποικίλος - ποικίλλω.

στ) Είς - αίνω : ποιμήν - ποιμ - αίνω, σήμα - σημ - αίνω, κῆμα - κμη - αίνομαι, θερμός - θερμ - αίνω, ύγρός - ύγρ - αίνω, λευκός - λευκ - αίνω, ξηρός - ξηρ - αίνω, ύγιής - ύγι - αίνω, πικρός - πικρ - αίνω, πάθος - παθ - αίνω, γλυκός - γλυκ - αίνω, μωρός - μωρ - αίνω, άνόητος - άνοητ - αίνω. Τά εις - αίνω γράφονται με αι' αλλά μένω, δένω, πλένω.

ζ) Είς - νω : ή κατάληξις αυτή προστίθεται κανονικώς εις επίθετα τριτόκλιτα εις - ύς : όξυς - όξύνω, βαρύς - βαρύνω, εύθής - εύθύνω, θρασύς - θρασύνω, παχύς - παχύνω, και άπ' αυτά προήλθεν ή κατάληξις - ύνω : ελαφρός - ελαφρύνω, μέγας - μεγαλύνω, εύκολος - εύκολύνω, άπαλός - άπαλύνω, λαμπρός - λαμπρύνω, όμαλός - όμαλύνω, θάρρος - ένθαρρύνω, πλήθος - πληθύνω, μήκος - μηκύνω.

β') Ρήματα παράγωγα από έπιρρήματα ή έπιφωνήματα

§ 326. Κατάληξις παραγωγικαί εις τά ρήματα, που παράγονται από έπιρρήματα ή έπιφωνήματα, είναι - ζω, - ίζω, π.χ. συχνά - συχνάζω, χωρίς - χωρίζω, έγγυς - έγγίζω, άντικρύ - άντικρύζω, χαίρε - χαιρετίζω, γαῦ ! - γαῦ ! - γαυγίζω, πλησίον - πλησιάζω.

β') Ούσιαστικά παράγωγα

§ 327. Ούσιαστικά παράγονται από ρήματα, από άλλα ούσιαστικά και από επίθετα.

α') Ούσιαστικά από ρήματα

§ 328. Τό γυμναστήριον εύρίσκειται έξω τής κοιμοπόλεως εις θέσιν κατάλληλον και εις μικράν άπόστασιν από τό σχολειον. Ίδρυτής αυτού είναι ό Σύλλογος τών γονέων και κηδεμόνων τών μαθητών με είσφοράν τών κατοίκων τής κοιμοπόλεως. Έντός του περιβόλου έχει κατασκευασθῆ τό γήπεδον διά τās γυμναστικάς άσκήσεις και τά άγωνίσματα. Είναι επίσης κτισμένα έντός αυτού τό ύπόστεγον με τά όργανα, τό σκοπευτήριον και τό άποδυτήριον, με όλα τά παραρτή-

ματα. Διευθυντής τοῦ γυμναστηρίου εἶναι ὁ γυμναστής, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπιφορτισμένος μετὰ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ παρακολούθησιν τῶν συγκαζόντων εἰς αὐτό. Τὴν γενικὴν ἐποπτείαν ἔχει ὁ Πρόεδρος τοῦ συλλόγου τῶν γονέων, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου φροντίζει διὰ τὸν πλουτισμὸν τοῦ γυμναστηρίου καὶ τὴν προμήθειαν τῶν ἀπαραιτήτων ὀργάνων καὶ διὰ τὸν ἐξωραϊσμὸν αὐτοῦ. Εἰς τὸ βῆθος τοῦ περιβόλου ὑπάρχουν οἰκήματα, εἰς τὰ ὁποῖα διαμένουν ὁ ἐπιστάτης, ὁ κλητὴρ καὶ δύο καθαρισταί. Ὁ ἐπιστάτης ἔχει τὰ κλεῖθρα τοῦ γυμναστηρίου καὶ τῶν κλισμάτων, φροντίζει διὰ τὴν παραλαβὴν καὶ τακτοποίησιν τοῦ ἀγοραζομένου ὑλικοῦ, διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὀργάνων εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ πᾶσαν ἐξ ἀμελείας φθορὰν. Ὁ κλητὴρ φροντίζει διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου τῶν γονέων καὶ εἶναι ὁ διανομὸς τῶν προσκλητηρίων διὰ τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις. Οἱ καθαρισταὶ εὐθύνονται διὰ τὴν καθαριότητα τοῦ γυμναστηρίου καὶ φροντίζουν νὰ μὴ λείπη κανὲν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐργασίαν των εἶδη, δηλ. σάρωθρα, σκαπάναι, ξύστραι, ποτιστήρια, σύρματα, δοχεῖα διὰ τὰ ἀπορρίμματα ἢ ἀπὸ τὸ ἀποδυτήρια, κρεμάστραι κλπ. Ὅλοι αὐτοὶ ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ γυμναστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ἀκαταλλήλων κατὰ τὴν κρίσιν του καὶ τῆς προσλήψεως ἄλλων. Τὸ ἀπόγευμα τετράκις μὲν τῆς ἐβδομάδος μεταβαίνουν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ γυμναστήριον καὶ ἀσκοῦνται εἰς τὰ ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα, δηλ. τὸν δρόμον, τὸ ἄλμα, τὴν σφαιροβολίαν, τὴν δισκοβολίαν κλπ., δις δὲ τῆς ἐβδομάδος οἱ νεαροὶ ἐργάζονται, οἱ ἀνήκοντες εἰς ὀργανώσεις σωματείων. Ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ ἔχουν ἐπιτύχει ἐξαιρετικὰς ἐπιδόσεις, ὥστε νὰ ἐξελιχθῶν εἰς ἀθλητὰς περιφήμους.

Εἰς τὸ γυμναστήριον γίνονται εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις τῶν σχολείων μετὰ θεατὰς ὄλους τοὺς κατόικους, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν σὰν σὲ θέατρον τὰ ἀγωνίσματα καὶ ἐκδηλώνουν τὸν θάυμασμὸν των διὰ τὰς ἐπιδόσεις τῶν νεαρῶν μαθητῶν.

§ 329. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον ὑπάρχουν ὀνόματα οὐσιαστικά, πού παράγονται ἀπὸ ρήματα : ἰδρῶ - ἰδρωτής, γυμνάζω — γυμναστής,

καλῶ - κλητήρ, κήδομαι - κηδεμών, εἰσφέρω - εἰσφορά, ἐποπτεύω - ἐποπτεία, ἐπιβλέπω - ἐπιβλεψίς κλπ. Ἡ σημασία αὐτῶν εἶναι διάφορος καὶ ἔχουν διαφόρους καταλήξεις. Σημαίνουν δέ :

1. Τὸ πρόσωπον πὺν κάμνει τὴν ἐνέργειαν, πὺν φανερώνει τὸ ρῆμα, τὸ **ἐνεργοῦν πρόσωπον**. Συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν εἶναι :

α) - **εὺς** : γράφω - γραφεύς, σπείρω - σπορεύς, φέρω - φορεύς, διανέμω - διανομεύς.

β) - **της** : μαθάνω - μαθητής, ἰδρῶ - ἰδρυτής, γυμνάζω - γυμναστής, σκοπεύω - σκοπευτής, ράπτω - ράπτης.

γ) - **τήρ** : καλῶ - κλητήρ, σώζω - σωτήρ.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ εἰς - **της** καὶ - **τηρ** φανερώνουν τὸ ὄργανον, μὲ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος : μετροῶ - μετρητής, φράσσω - φράκτης, σύρω - σύρτης, καταβρέχω - καταβρεκτής, ἀνεμίζω - ἀνεμιστήρ, ἢ τὸν τόπον, πὺν γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος : λοῦομαι - λουτήρ, νίπτομαι - νιπήρ. (Εἰς τὴν ὁμιλουμένην τὰ εἰς - **τηρ** λήγουν εἰς **ας** : κλητήρας - νιπήρας - λουτήρας).

Σημείωσις. - Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς - **ης** σχηματίζεται συνήθως μὲ κατάληξιν - **τρια** : μαθητής - μαθήτρια, ἐργάτης - ἐργάτρια, προστάτης - προστάτρια.

2. Τὴν **ἐνέργειαν**, πὺν φανερώνει τὸ ρῆμα. Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - **α ἢ -η** : φέρω - φορά, φθείρω - φθορά, φεύγω - φυγή, συγκομίζω - συγκομιδή, μεταβάλλω - μεταβολή.

β) - **ια** : ἀγγέλλω - ἀγγελία, ἀλληλογραφῶ - ἀλληλογραφία, ἐπιθυμῶ - ἐπιθυμία, μαρτυροῶ - μαρτυρία, διαφωνῶ - διαφωνία.

γ) - **εἶα** : τὰ οὐσιαστικὰ αὐτὰ παράγονται ἀπὸ ρήματα εἰς - **εῦω** : ἐποπτεύω - ἐποπτεία, κολακεύω - κολακεία, λατρεύω - λατρεία, μαντεύω - μαντεία.

δ) - **μός** : πολὺν συνήθης κατάληξις : διώκω - διωγμός, ψάλλω - ψαλμός, θερίζω - θερισμός, δανείζω - δανεισμός, ἀγιάζω - ἀγιασμός.

ε) - **σία** : ἐργάζομαι - ἐργασία, δοκιμάζω - δοκιμασία, φαντάζομαι - φαντασία.

στ) - **σις** : πολὺν συνήθης κατάληξις : παιδεύω - παιδεύσις, ἀποθηκεύω - ἀποθήκευσις, ἀριθμῶ - ἀριθμῆσις, ἀφαιρῶ - ἀφαιρέσις, φορτώνω - φόρτωσις, χρεώνω - χρέωσις κλπ.

3. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ποὺ φανερώνει τὸ ρῆμα. Συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν εἶναι :

α) - **μα** : κηρύσσω - κήρυγμα, προσκυνῶ - προσκύνημα, ραντίζω - ράντισμα, ποτίζω - πότισμα, φορτώνω - φόρτωμα.

β) - **ος** : ψεύδομαι - ψεύδος, πάσχω - πάθος, λανθάνω - λάθος.

4. Τὸ ὄργανον. Συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - **τήριον** : ἀριθμῶ - ἀριθμητήριον, θυμιῶ - θυμιατήριον, κλαδεύω - κλαδευτήριον, πιέζω - πιεστήριον, προσκαλῶ - προσκλητήριον, ἀγγέλλω - ἀγγελτήριον.

β) - **τρον ἢ θρον** : κίνητρον, ἄροτρον, θέλητρον, σάρωθρον,

ἡ - **τρα** : ξύστρα, θερμάστρα, ἡ - **ανον** : δρέπανον, ἡ - **άνη** : σκαπάνη (νὰ εὐρεθοῦν τὰ ρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται αἱ λέξεις αὐταί).

5. Τὸν τόπον. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) - **τήριον** : σκοπευτήριον, γυμναστήριον, ἐργαστήριον, ἐκπαιδευτήριον, διδακτήριον, μοναστήριον (μονάζω), πλυντήριον, σιμβωτήριον, δικαστήριον κλπ.

β) - **εῖον** : γράφω - γραφεῖον, τρίβω - (ἔλαιο) τριβεῖον, τρέφω - τροφεῖον κλπ.

γ) - **τρον** (- θρον) : θεῶμαι - θέατρον, βαίνω - βᾶθρον, ρέω - ρεῖθρον, ἡ - **τρα** (- θρα) : παλαιῶ - παλαιστρα, κολυμβῶ - κολυμβήθρα.

Παρατηρήσεις. Συνήθεις κατάληξεις εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, ἡ ὅποια φανερώνει ἐνέργειαν ἢ ἀποτέλεσμα, εἶναι καὶ ἡ - **σιμο** : χάσιμο, ψήσιμο, τρέξιμο, σκάψιμο.

β') Οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά

§ 330. Τὰ οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ οὐσιαστικά εἶναι :

1. Ἑποκοριστικά. Ὅσα παριστάνουν ὡς μικρὸν ἐκεῖνο, ποὺ φανερώνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν, εἴτε διότι εἶναι πράγματι μικρὸν, εἴτε χάριν θωπείας, εἴτε πρὸς περιφρόνησιν. Καταλήξεις αὐτῶν συνήθεις εἶναι :

α) - **ιον** : νῆσος - νησίον, θυγάτηρ - θυγάτριον, σάρξ (σαρκὸς) - σαρκίον.

β) - **ίς** (γεν. - ίδος) : θύρα - θυρίς, νῆσος - νησίς, πίναξ - πινακίς, μέρος - μερίς.

γ) - **ίδιον** : χοῖρος - χοιρίδιον, γραῖα - γραῖδιον, λέξις - λεξίδιον.

δ) - **άριον** : κῆπος - κηπάριον, ἄνθρωπος - ἀνθρωπάριον, βιβλίον - βιβλιάριον.

ε) - **ύδριον** : ναός - ναύδριον, λόγος - λογύδριον, νέφος - νεφύδριον.

στ) **ύλλιον** : δάσος - δασύλλιον, δένδρον - δενδρύλλιον, ἄλλος - ἀλσύλλιον.

ζ) - **ίσκος** : οἶκος - οἰκίσκος, δρομίσκος, ἀνθρωπίσκος, δικηγο-
ρίσκος.

η) - **άσιον**, - **άφιον**, - **ύφιον**, - **χνη** : κοράσιον, χωράφιον, ξυρά-
φιον, ζωύφιον, πολίχνη.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἀπαντοῦν ὑποκοριστικὰ καὶ μὲ ἄλλας καταλήξεις : ἀρνάκι, παιδάκι, ἀγγελούδι, Ἐλενίτσα, καρφίτσα, μαν-
νούλα, στασίδι, γεροντάκος.

2. Τοπιικά. "Ὅσα φανερόνουν τὸν τόπον, ὅπου διαμένει ἢ ἐνεργεῖ, τὸ πρόσωπον τὸ δηλοῦμενον ἀπὸ τὸ πρωτότυπον. Συνήθεις καταλήξεις εἶναι :

α) - **ιον** : φυλάκιον, ἐστιάτωρ - ἐστιατόριον, κουρεὺς - κουρεῖον, βαφεῖον.

β) - **εῖον** : βιβλιοπώλης - βιβλιοπωλεῖον, ταμεῖον, ἰατροεῖον, ἐπι-
πλοποιεῖον.

(Μερικὰ φανερόνουν τὰ πρόσωπα, πού ἀνήκουν εἰς μίαν ὀργάνωσιν ἢ ἀρχὴν ἢ κράτος : Ὑπουργεῖον, σωματοεῖον, προεδρεῖον κ.ἄ.).

3. Περιεκτικὰ, ὅσα φανερόνουν τόπον, ὁ ὁποῖος περιέχει πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα, πού φανερόνουν ἢ πρωτότυπος λέξις ἢ πολλὰ ὅμοια, πού εὐρίσκονται εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

α) **ών** (γ. -ῶνος) : ἐλαία - ἐλαιών, ἄμπελος - ἄμπελών, ἀχρῶν - ἀχρῶν καὶ ξένος - ξενών, στρατός - στρατών.

(Εἰς τὴν ὁμιλουμένην : ἐλαιῶνας, περιστερῶνας κλπ.).

β) - **ιά** : μυρμηκιά, θημωνιά, στρατιά, ποταμιά, ροδωνιά.

4. Ἐθνικὰ ἢ τοπωνυμικά, ὅσα φανερόνουν ἐκεῖνον, πού κατὰ γεται ἀπὸ μίαν πόλιν ἢ τόπον ἢ ἀνήκει εἰς ἓν ἔθνος. Συνήθεις καταλήξεις εἶναι :

α) - **ιος** : Κορήνθιος, Λακεδαιμόνιος, Λαρισταῖος, Εὐρωπαῖος, Ἀργεῖος κ.ἄ.

β) - **εύς** : Λαμιεύς, Θεσσαλονικεύς, Χαλκιδεύς.

γ) - νός, - ανός, - ηνός, - ἴνος : Ἄσιανός, Ἀφρικανός, Ἀμερικανός, Ψαριανός, Συριανός, Τρικαληνός, Ἀμοργίνος κ.ἄ.

β) - τής, - άτης, - ιάτης, - ήτης, - ίτης, - ώτης, - ιώτης : Καλλιθεάτης, Τεγεά - τής, Γυθε - άτης, Σπαρτιά - τής, Αἰγιν - ήτης, Τυροαβ - ίτης, Ἡπειρ - ώτης, Βολ - ιώτης. Τὰ θηλυκά τῶν εἰς - ος λήγουν συνήθως εἰς - α ἢ - η, τῶν δὲ ἄλλων εἰς - ις (γεν. - ίδος) ἢ εἰς - ισσα : Ἀθηναῖος - Ἀθηναία, Συριανός - Συριανή, Μεγαρεύς - Μεγαρίς καὶ Μεγαρίτισσα, Σπαρτιάτις καὶ Σπαρτιάτισσα, Μανιάτισσα καὶ ἀκολούθως Γάλλος - Γαλλίς, Γερμανίς, Ἑλληνίς κ.ἄ.

5. Πατρωνυμικά, ὅσα φανερῶνουν τὸν υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ τὸν ἀπόγονον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον φανερῶνει τὸ πρωτότυπον (ὄνομα πατρὸς ἢ προγόνου). Καταλήξεις αὐτῶν συνήθεις εἶναι :

α) - ίδης, - άδης : Πέλοψ - Πελοπίδης, Ἀτρεὺς - Ἀτρείδης, Ἀσκληπιὸς - Ἀσκληπιάδης καὶ Ἀσκληπιάδαι εἶναι οἱ ἰατροὶ, ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἀπ' αὐτοῦ τά : Γεωργιάδης, Δημητριάδης, Νικολαΐδης κ.ἄ.

β) - πουλλον ἢ - πουλον : ἀρχοντόπουλλον, πριγκιπόπουλλον, καθὼς πολλὰ ὀνόματα : Παπαδόπουλος, Γεωργόπουλος, Σταθόπουλος.

6. Μὲ τὴν κατάληξιν - ία παράγονται ἀφηρημένα οὐσιαστικά, πού φανερῶνουν πρᾶξιν ἢ κατάστασιν σχετικὴν μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φανερῶνει τὸ πρωτότυπον : εὐεργέτης - εὐεργεσία, ὑπηρέτης - ὑπηρεσία, κηδεμὼν - κηδεμονία κ.ἄ.

7. Μὲ τὴν κατάληξιν - ισμός παράγονται οὐσιαστικά, πού φανερῶνουν τὸ σύνολον ἐκείνων, πού ἀνήκουν εἰς ἓν ἔθνος ἢ μίαν θρησκείαν ἢ ὁμάδα, π.χ. Ἑλληνισμός, Μωαμεθανισμός, Χριστιανισμός, προσκοπισμός κ.ἄ.

8. Μὲ τὴν κατάληξιν - ότης καὶ - οσύνη μὲ σημασίαν, ὅπως τὰ προηγούμενα : ἀνθρωπότης, Χριστιανισόνη, Παπποσύνη κ.ἄ.

9. Μὲ τὴν κατάληξιν - τισ ἢ -ίτις (γεν. - ίτιδος), παράγονται οὐσιαστικά ἀπὸ ὀνόματα κάποιου ὀργάνου τοῦ σώματος καὶ φανερῶνουν κάποιαν ἀσθένειαν : ράχις - ραχίτις, ἐντερίτις, νεφρίτις, πλευρίτις κ. ἄ.

10. Μὲ κατάληξιν - ισσα παράγονται θηλυκά πρωτοτύπων, πού φανερῶνουν κάποιον ἀξίωμα : βασιλεὺς - βασίλισσα, διδασκάλισσα, ἀρχόντισσα.

γ') Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα

§ 331. Τὰ περισσότερα οὐσιαστικά παράγωγα από επίθετα είναι ἀφρημένα και φανερώνουν ιδιότητα σχετική με τὸ ἐπίθετον, από τὸ ὁποῖον παράγονται. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

1. - **ία**. Με τὴν κατάληξιν αὐτὴν παράγονται οὐσιαστικά από ἐπίθετα πρὸ παντὸς δευτερόκλιτα, σπανίως δὲ από ἄλλα : *κῆκός - κῆκία, ἔρημος - ἔρημία, φιλάνθρωπος - φιλανθρωπία και εὐτυχής - εὐτυχία, εὐφρῆς - εὐφρῖα, διετής - διετία κ. ἄ.*

2. - **ια** (εια). Κυρίως από ἐπίθετα τριτόκλιτα εἰς - **ης**, - **ες** : *ἀληθής (ἀληθεσ -) - ἀλήθεια, εὐγένεια, συνήθεια, ἀσφάλεια και κατ' αὐτὰ βοηθός - βοήθεια, ἐνεργός - ἐνέργεια, ὑπερηφάνεια.*

3. - **ος** : *βαθός - βάθος, πλατὸς - πλάτος, βάρος, πάχος κ. ἄ.*

4. - **σύνη** (-οσύνη - ωσύνη) *δίκαιος - δικαιοσύνη, ἔμπιστος - ἐμπιστοσύνη και ὅταν ἢ πρὸ τοῦ - οσύνη συλλαβῆ εἶναι βραχεῖα, τὸ ο με ω : ἱερός - ἱερωσύνη, ἀγιωσύνη, καλωσύνη.*

5. - **της** (γεν. - τητος). Κυρίως από δευτερόκλιτα ἐπίθετα και ἔπειτα από ἐπίθετα τριτόκλιτα εἰς - **ύς**, - **εῖα**, - **ύ** : *θερμός - θερμότης, νεότης, ἀρχαιότης, ἰσότης, βαρύτης, γλυκύτης, ταχύτης κλπ. (εἰς τὴν ὁμιλουμένην τά : ἀσπράδα, νοστιμάδα, ἀγριάδα, μαυρίλα).*

γ') Ἐπίθετα παράγωγα

§ 332. Ἐπίθετα παράγωγα από ρήματα, από ὀνόματα και από ἐπιρρήματα.

α') Ἐπίθετα παράγωγα από ρήματα

§ 333. Τὰ ἐπίθετα πού παράγονται από ρήματα, σχηματίζονται συνήθως με τὰς καταλήξεις :

1. - **ος**, - **νος** (- ανός), - **ρός** (- ερός, - ηρός) : Αὐτὰ σημαίνουν, ὅ,τι και ἢ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἢ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἢ μέσου ἐνεστώτος (ἢ ἀορίστου) τοῦ ρήματος, από τὸ ὁποῖον παράγονται, π.χ. *λείπω - λοιπός (= ὁ ὑπολειπόμενος, ὁ ὑπολειφθείς), τέρπω - τερπνός, λάμπω - λαμπρός, θάλλω - θαλερός, ὀλισθαίνω - ὀλισθηρός, στεγανός κ. ἄ.*

2. - **μων**, - **τήριος**, - **ικός** : Αὐτὰ φανερώουν τὸν ἰκανὸν ἢ τὸν ἄξιον ἢ τὸν ἐπιτήδειον ἢ ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει κλίσιν ἢ σχέσιν μὲ ἐκεῖνο, ποὺ φανεώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα : νοῶ - νοήμων, ἐλεῶ - ἐλεήμων, κινῶ - κινήτριος, σώζω - σωτήριος, ἀποχαιρετίζω - ἀποχαιρετιστήριος, καρτερῶ - καρτερικός, πειθαρχῶ - πειθαρχικός.

3. - **τὸς** (- **τή**, - **τὸν**) : Αὐτὰ φανερώουν, ὅ,τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἢ ἐκεῖνον, ποὺ μπορεῖ ἢ εἶναι ἄξιος νὰ πάθῃ, ὅ,τι φανεώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα : λύω - λυτός (λυμένος), γράφω - γραπτός (γραμμένος), βαίνω - βατός (ποὺ μπορεῖ νὰ διαβαθῆ), ἀγαπητός (ἄξιος νὰ ἀγαπηθῆ), θαυμαστός.

4. - **τέος** (- **τέα**, - **τέον**) : Αὐτὰ φανερώουν, ὅτι πρέπει νὰ πάθῃ κανεὶς ἐκεῖνο, ποὺ φανεώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα : ἀφαιρῶ - ἀφαιρετέος, (ποὺ πρέπει νὰ ἀφαιρεθῆ), ἐπανεξεταστέος (ποὺ πρέπει νὰ ἐπανεξετασθῆ), εἰσπρακτέος, πληρωτέον ποσόν κ.ἄ.

5. - **τικός** : Αὐτὰ φανερώουν, ὅτι εἶναι κανεὶς κατάλληλος ἢ ἄξιος δι' ἐκεῖνο, ποὺ φανεώνει τὸ πρωτότυπον ρῆμα, ἢ φανεώνει ὅ,τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος : διδασκτικός (κατάλληλος νὰ διδάσκῃ), προβιβαστικός (ἄξιος διὰ προβιβασμὸν), κολακευτικός (ποὺ κολακεύει), ἐπιβλητικός (ποὺ ἐπιβάλλεται).

β') Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα

§ 334. Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα σχηματίζονται μὲ τὰς καταλήξεις:

1. - **κός**, - **ακός**, - **ικός**, - **ιακός** : Αὐτὰ φανερώουν ἐκεῖνον, ποὺ ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν μὲ ἐκεῖνο, ποὺ φανεώνει τὸ πρωτότυπον ὄνομα : οἰκία - οἰκιακός, οἰκογενειακός, καρδιακός, δανεικός, Ἀθηναϊκός, ἡλιακός, τραπεζικός, λαϊκός, σωματικός, θῆλυς - θηλυκός, μέλλων - μελλοντικός, χονδρός - χονδρικός, σύνορον - συνοριακός.

2. - **ατικός**, - **άτικός**, - **ιάτικός**, - **ετικός**, - **ευτικός** : Μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : ἀρχιερεὺς - ἀρχιερατικός, Κυριακάτικος, Χριστογεννηϊάτικος, διάφορος - διαφορετικός, θρησκευτικός κ. ἄ.

3. - **ιος**, - **αῖος**, - **εῖος** : Μὲ σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : θαλάσσιος, οὐράνιος, ὦρα - ὠραῖος, δίκη - δίκαιος, ἀκμαῖος, οἶκος - οἰκεῖος, ἀνῆρ - ἀνδρεῖος, γυναικεῖος, τροχός - τροχαῖος, μέσος - μεσαῖος, τέταρτος - τεταρταῖος. Πολλὰ ἀπὸ τὰ εἰς - **εῖος** κύρια ὀνόματα εἰς τὸ

οὐδέ:ερων φανερώνουν Ἴδρυμα, πού ιδρύθη με δαπάνην τοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον δ' ἰοῖ τὸ πρωτότυπον : *Βαυβάκης - Βαυβάκειον, Ἀρσάκης - Ἀρσάκειον, Ἀβέρωφ - Ἀβερῶφειον, Μαρασλῆς - Μαρασλειον* κ.ἄ.

4. - **ιαῖος, - ἥσιος** : Αὐτὰ φανερώνουν μέτρον χρόνου ἢ ὁμοιότητα μετὰ τὸ πρωτότυπον : *ῶρα - ὠριαῖος, ἑβδομαδιαῖος, μηνιαῖος, ἀστραπῆ - ἀστραπιαῖος, ἡμερήσιος, ἐτήσιος, γαλήνη - γαληνιαῖος* κ. ἄ.

5. - **οῦς** (ἀπὸ - εος), - **ινος** : Αὐτὰ φανερώνουν, ὅτι κάτι εἶ-
·αι ἀπὸ τὴν ὕλην ἢ ἔχει τὸ χρῶμα, πού φανερώνει τὸ πρωτότυπον : *ἄργυρος - ἀργυροῦς, χρυσός - χρυσοῦς, σιδηροῦς, χάρτινος, λίθινος, πηλινός, κίτρον - κίτρινος, πράσινον - πράσινος, ῥόδον - ῥόδινος*.

6. - **μος, - ιμος, - σιμος** : Αὐτὰ φανερώνουν συνήθως τὸ ἄξιον ἢ κατάλληλον δι' ἐκεῖνο, πού φανερώνει τὸ ρῆμα : *χοῆσις - χοῆσι - μος, μάχ - ιμος, νόμ - ιμος, θάνατος - θανάσ - ιμος* (με τροπὴν τοῦ **τ** εἰς **σ**), *ῶρο - ιμος* (καὶ ἀπὸ ρήματα ὠφέλιμος, δικάσιμος, ἐργάσιμος, προβιβάσιμος).

7. - **ωπός** : Αὐτὰ φανερώνουν ἐκεῖνον, πού ἔχει ὄψιν, τὴν ὁ-
·ποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον : *πράσινος - πρασινωπός, κόκκινος - κοκκινωπός, ἀγριωπός, ἀρρενωπός* κ. ἄ.

8. - **εινός** : Αὐτὰ φανερώνουν, ὅτι ἔχει τις εἰς μέγαν βαθμὸν ἐκεῖνο, πού φανερώνει τὸ πρωτότυπον (πλησμονὴν) : *ἄρος - ἀρεινός, φῶς - φωτεινός, σκοτεινός, ὑγιεινός* κ. ἄ.

9. - **ρός, - αρός, - ερός, - ηρός**. Μετὰ τὴν ἰδίαν σημασίαν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω : *ἰσχός - ἰσχυρός, αἰσχός - αἰσχ - ρός, λύπη - λύπη - ρός, ζωή - ρός, ἀνία - ρός, σθεν - αρός, νε - αρός, σκι - ερός, βαμβάκ - ερός, φλογερός, ἀνθ - ηρός, νος - ηρός, πον - ηρός* κ.ἄ.

10. - **ωτός** : Αὐτὰ φανερώνουν ἐκεῖνον, πού ἔχει ἢ ἀποτελεῖται ἀπ' ὅ, τι φανερώνει τὸ πρωτότυπον : *μέταξα - μεταξωτός, θόλος - θολωτός, σπονδυλωτός, ὀδοντωτός, κλιμακωτός*.

γ') Ἐπίθετα παράγωγα ἀπὸ ἐπιρρήματα

§ 335. Ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ἐπιρρήματα ἢ φράσεις ἐπιρρη-
·ματικὰς μετὰ τὰς καταλήξεις :

1. - **νός, - ινός, - ανός, - μος, - ιμος** : Αὐτὰ φανερώνουν χρόνον : *πρωὶ - πρωϊνός, πέρυσι - περυσινός, χθές - χθεσινός, σήμερον - σημε-
·ρινός, καθ' ἡμέραν - καθημερινός, αὔριον - αὔριανός, πρωὶ - πρωϊμός, ὄψ - ιμος* κ.ἄ.

2. - **ιος** : Τὰ ὁποῖα φανερώνουν τόπον : ἐμπρόσθιος, ὀπίσθιος.
 3. - **αῖος**, - **ίδιος**, - **ικός**, - **τικός** : Τὰ ὁποῖα ἔχουν σημασίαν συγενῆ πρὸς τὰ ἐπιρρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται : ραγδαῖος (ἀπὸ τὸ ἐπιρ. ράγδην), μήτηρ - μάταιος, αἰφνης - αἰφνίδιος, καθ-όλου - καθολικός, ἔξω - ἔξωτερικός.

δ') Παράγωγα ἐπιρρήματα

§ 336. Ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ πᾶν κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου ἢ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα. Εἶναι δέ :

1. **Τοπικά** με τὰς καταλήξεις :

α) - **οῦ**, πρὸς δήλωσιν τῆς στάσεως εἰς κάποιον τόπον : αὐτὸς - αὐτοῦ, ἄλλος - ἄλλοῦ.

β) **-θεν**, - **όθεν**, πρὸς δήλωσιν κινήσεως ἀπὸ ἓνα τόπον : ἔξω - ἔξωθεν, ἄνω - ἄνωθεν, ἄλλος - ἄλλοθεν, πανταχοῦ - πανταχόθεν.

2. **Χρονικά**, πρὸς δήλωσιν χρόνου, με κατάληξιν - **τε**, - **οτε**, π. χ. ἄλλος - ἄλλοτε, πᾶς - πάντοτε.

3. **Τροπικά**, φανερώνουν τρόπον με κατάληξεις :

α) - **ως**, - **ῶς**, κυρίως ἀπὸ ἐπίθετα ἢ μετοχᾶς διὰ τροπῆς τοῦ ἄν τῆς καταλήξεως τῆς γεν. πληθ. * **ων** εἰς **ς** : δικαίως, καλῶς, κακῶς, ἀσφαλῶς, εὐγενῶς, συνήθως, ὁμολογουμένως, ὠρισμένως κλπ.

Ἄπ' αὐτά, ὅσα παράγονται ἀπὸ δευτερόκλιτα ἐπίθετα εἰς - **ός** καὶ - **ος**, ἀπαντοῦν καὶ με κατάληξιν - **α** : καλά, ἄσχημα, ἐξαίρετα, ἔξοχα, ἀρεκτά κλπ.

β) - **δόν**, - **ηδόν**, - **αδόν** : βροχη - δόν, ἀστραπη - δόν, βαθμη - δόν, κροσσ - ηδόν, ποταμ - ηδόν, ὁμόθυμος - ὁμοθυμ - αδόν.

γ) - **δην**, - **άδην** : βᾶ - δην, τροχ - άδην, σπορ - άδην, φύρ - δην, μίγ - δην. (φύρω - μινύω).

δ) - **ί**, - **εί**, - **τί**, - **ιστί** : ἄμισθος - ἄμισθ - ί, παμφηφ - εί, ἀμαχητ - ί, ὀνομάζω - ὀνομασ - τί, Γάλλος - Γαλλ - ιστί, Γερμαν - ιστί.

4. **Ποσοτικά**, με κατάληξιν - **κισ**, - **άκισ** : ἐπτά - κισ, δεκά - κισ, ἔξ - άκισ, πολλ - άκισ, ὅσος - ὅσ - άκισ κλπ.

Σύνθεσις

Γενικαὶ παρατηρήσεις

§ 337. Εἰς τὴν § 321 εἶδομεν, ὅτι σύνθετος λέγεται ἡ λέξις, ἣ ὁποία σχηματίζεται ἀπὸ δύο ἄλλας λέξεις μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν θεμάτων αὐτῶν *παρα - καλῶ*, *πολύ - ωρος* κλπ. Ἀπὸ τὰς δύο λέξεις, ἐκείνη ποῦ ἔχει εἰς τὴν σύνθετον λέξιν τὴν πρώτην θέσιν, λέγεται **πρῶτον συνθετικὸν μέρος** (α' συνθετικόν), ἐκείνη ποῦ ἔχει τὴν δευτέραν θέσιν, λέγεται **δευτέρον συνθετικὸν** (β' συνθετικόν), π.χ. εἰς τὴν λέξιν *πλατανόφυλλον*, ἡ λέξις *πλάτανος* εἶναι τὸ α' συνθετικόν καὶ ἡ λέξις *φύλλον* εἶναι τὸ β' συνθετικόν.

§ 338. Τὸ καθὲν ἀπὸ τὰ συνθετικά μέρη δύναται νὰ εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον: *ἀγγελιαφόρος* (ἀγγελία - φέρω), *παρακαλῶ* (παρά - καλῶ), *εἶς - ἐρχομαι*, *ὑπεράνω* (ὑπέρ - ἄνω).

§ 339. Ὅταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ὄνομα πρωτόκλιτον ἢ δευτερόκλιτον, ὁ χαρακτήρ τοῦ θέματος α ἢ ο κανονικῶς ἀποβάλλεται, ἂν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν: *ὀφθαλμίατρος* (ὀφθαλμός - ιατρός).

Ὅταν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν βραχὺ α, ε, ο, τὸ φωνῆεν αὐτὸ ἐκτείνεται κατὰ τὴν σύνθεσιν, τὸ α βραχὺ εἰς η ἢ α μακρόν, τὸ ε εἰς η καὶ τὸ ο εἰς ω, π.χ. (στρατός - ἄγω) - *στρατηγός*, (λόχος - ἄγω) - *λοχαγός*, *ξεναγός*, (ὑπό - ἀκούω) - *ὑπήκοος*, (ἄμαξα - ἐλαύνω) - *ἀμαξηλάτης*, *ποδηλάτης*, (δύο (θέμ. δι -) καὶ ὀροφή) - *διώροφος*, (πᾶς - πᾶν - ἔλεθρος) - *πανωλεθρία*.

α') Πρῶτον συνθετικόν

1. Κλιτὸν

§ 340. Τὸ α' συνθετικὸν εἰς τὰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου.

Ὅταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι κλιτὸν, δύναται νὰ εἶναι :

§ 341. α') Ὅνομα οὐσιαστικόν : α) *ἀγγελιαφόρος* (ἀγγελία -

φέρω), ἀγορανόμος (ἀγορά - νέμω), νικηφόρος (νίκη - φέρω), λιθόστρωτον (λίθος -), βουστάσιον, (βοῦς -), λεξιλόγιον (λέξις -). Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις παρατηροῦμεν, ὅτι, ὅταν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικόν, τὸ θέμα αὐτοῦ μένει κανονικῶς ἀμετάβλητον, κυρίως ὅταν τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι δευτερόκλιτον.

β) χωροφύλαξ (χώρα -), ὑλοτόμος (ὕλη -), φωνογράφος (φωνή -), λιμνοθάλασσα (λίμνη -), παιδονόμος (παῖς, - παιδ -), χιονοσκεπής (χιον -). Εἰς αὐτὰς τὰς συνθέτους λέξεις, τῶν ὁποίων τὸ α' συνθετικὸν εἶναι πρῶτόκλιτα ὀνόματα ἢ τρίτης κλίσεως, τὸ θέμα συνήθως μεταβάλλεται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα μὲ προσθήκην εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς ο.

Νὰ εὑρεθῇ τὸ α' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων καὶ ποίας μεταβολὰς ὑπέστη τὸ θέμα αὐτῶν κατὰ τὴν σύνθεσιν: ναύκληρος, γήλοφος, θανατηφόρος, λαμπαδηφορία, λεβητοποιός, ξιφομάχος, κοροπόλης, γαιοκτίμων, πυρκαϊά, πυροσβέστης, ὑδρόμυλος, ὑδρογυρρος, ὑδρογαγεῖον, λαοφιλής, λεωφόρος.

§ 342. β') Ἐπίθετον: ἀκρόπολις (ἄκρα - πόλις), ἀξιότιμος (ἄξιος - τιμῆς), Μεγαλόπολις, (μεγάλη - πόλις). Εἰς τὰς συνθέτους αὐτὰς λέξεις τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον.

Νὰ εὑρεθῇ τὸ α' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων: Θερμοπόλαι, ἀκριβολόγος, ψευδομάρτυς, ἡμισέληνος (τοῦ ἡμισυς λαμβάνεται ὡς α' συνθετικὸν τὸ ἡμι -), ἡμισφαίριον, καλοκαιρία, καλλιγράφος, (τοῦ καλὸς λαμβάνεται ὡς α' συνθετικὸν καὶ τὸ καλλι -), μεγαλόφυχος, παντοπώλης, πανάγαθος, πάνσοφος, ἐνοποιῶ (α' συνθετικὸν τοῦ εἶς τὸ ἐν -), μονοπώλιον, μονόφθαλμος, τρίωρον, τετράπλευρον.

Σημείωσις. Εἰς τὰς συνθέτους λέξεις Νεάπολις, Ἑλλησποντος, Πελοπόννησος, εἰς τὰς ὁποίας τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν, κατὰ τὴν σύνθεσιν δὲν λαμβάνεται τὸ θέμα αὐτῶν, ἀλλὰ μία πτώσις αὐτῶν. Τὸ εἶδος τῆς συνθέσεως ταύτης καλεῖται νόθος σύνθεσις.

§ 343. γ') Ρῆμα. Εἰς τὰς κατωτέρω συνθέτους λέξεις τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ρῆμα, τὸ ὁποῖον νὰ εὑρεθῇ: πειθαρχῶ, φθινόπωρον, ἀρχιτέκτων, φυγόδικος, φιλόθεωπος, φιλότιμος, στρεφώδικος (στρεφ -).

2. Ἀκλιτον

§ 344. Ὅταν τὸ ἀ' συνθετικὸν εἶναι ἄκλιτον, δύναται νὰ εἶναι :

α) Ἐπιρρημα : ἀνωφερής, ἐσώκλειστος, ἀείμνηστος, παλαίμαχος, εὐκόλος, εὐλογος, δισέγγονος, πεντακισχίλιοι.

Εἰς τὰς συνθέτους αὐτάς λέξεις τὸ ἀ' συνθετικὸν εἶναι ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια φανερῶνουν τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ἐπιρρήματα ἀριθμητικὰ εἰς -ις, -κις, -ακίς, τὰ ὅποια μένουσιν κατὰ τὴν σύνθεσιν ἀμετάβλητα.

β) Αἱ κύριαι προθέσεις : ἀναβαίνω, κατέρχομαι, ἀντιστρέφω, ἐπίθεσις, ἀνθελληνικός κ. ἄ.

γ) Ἀχώριστα μόρια : 1) τὸ στερητικὸν α : ἄκαρπος (χωρὶς καρπὸν), ἀτυχής, ἀκίνδυνος καὶ ἀν πρὸ φωνήεντος : ἀνωφελής, ἀνίκανος· 2) τὸ στερητικὸν νη : νημεμία· 3) τὸ δυσ- : δυστυχής, δύστροπος, δόσπιστος.

δ) Τὰ ἐπιτατικὰ ἐρι-, ζα- μετὰ τὴν σημασίαν πάρα πολύ : ἐρίτιμος (πολύτιμος), ζάπλουτος (πάρα πολὺ πλούσιος).

Νὰ εὐρεθῇ τὸ ἀ' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω συνθέτων λέξεων : κατωφερής, παλινοσσιῶ, εὐστροφος, εὐμέθοδος, εὐγενής, τρισάθλιος, καλίχροια, ἐνδοχώρα (ἐνδον μετὰ ἀποβολὴν τοῦ ν), ἀπισθοφύλαξ, ἀποκομίζω, σύγχρονος, σύνοικος, συρρέω, συσσωρεύω, ἄγραφος, ἀσκεπής, δυσβάστακτος, δυσάρεστος, δυσαναπλήρωτος.

β') Δεύτερον συνθετικὸν

§ 345. Τὸ β' συνθετικὸν εἰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι :

1. Ὄνομα οὐσιαστικόν, ὅποτε ἡ σύνθετος λέξις δύναται νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον : ἀνθοδέσμη (ἄνθος - δέσμη), παραθαλάσσιος (παρὰ - θάλασσα). Ὅταν ἡ σύνθετος λέξις εἶναι ἐπίθετον, τὸ οὐσιαστικὸν ὑφίσταται τὴν ἀναγκαίαν μεταβολὴν πρὸς ἔκφρασιν τοῦ γένους.

Νὰ εὐρεθῇ τὸ β' συνθετικὸν τῶν κατωτέρω λέξεων : ἐξώθηρα, λιμνοθάλασσα, ἀτμόσφαιρα, ἀτμόπλοιο, δημοψήφισμα, σκηνοθεσία, ὑδραντλία, σιτοκαλλιέργεια, ἵππόδρομος, ἡμίονος, κτηνίατρος, σπορέλαιον, ἱεροκήρυξ, ἀστυφύλαξ, λουτρόπολις, χιλιόμετρον, ἐθνομάρτυς, ἀπόστισις, μονόδροχμον, βούτρον, πανεπιστήμιον, βιομήχανος, ἀγοραπωλησία, παράνομος, ισόβιος, ἀπύρετος, ἄφωνος, ἀκέφαλος, πρό-

χειρος, έπουράνιος, άβαθής, διεθνής, πολυειδής, έπικερδής, άκτήμων, γαιοκτήμων, ίσχυρογνώμων.

§ 346. 2. Όνομα **έπίθετον** πρόδηλος (πρό - δῆλος), άνισος (α στερ. - ίσος), άγνωστος, κατάλευκος, φιλαλήθης, άσθενης κ. ά. Είς αυτά τὸ έπίθετον μένει άμετάβλητον.

§ 347. 3. **Ρῆμα**. α) άντι - γράφω, παρ - ακούω, ύπ - ακούω, εισ - έρχομαι, δια - τρέχω. Είς τὰ παραδείγματα αυτά, είς τὰ όποία τὸ β' συνθετικόν είναι ρῆμα, ή σύνθετος λέξις μένει πάλιν ρῆμα, έφ' όσον τὸ α' συνθετικόν είναι πρόθεσις.

β) ίχνο - γραφῶ, καλλι - γραφῶ, δημοσιο - γραφῶ, κληρο - δοτῶ, πλειοδοτῶ κ. ά.

Αί σύνθετοι αύται λέξεις, πού είναι ρήματα και τῶν όποίων τὸ α' συνθετικόν δέν είναι πρόθεσις αλλά άλλη λέξις, έσχηματίσθησαν από άλλο συγγενές σύνθετον όνομα, πού φανερώνει τὸ ενεργοῦν πρόσωπον, π.χ. τὸ ίχνογραφῶ από τὸ ίχνογράφος, τὸ όποιον είναι σύνθετον από τὸ ίχνος - γράφω, τὸ καλλιγραφῶ από τὸ καλλιγράφος, δημοσιογραφῶ από τὸ δημοσιογράφος, κληροδοτῶ από τὸ κληροδότης, πλειοδοτῶ από τὸ πλειοδότης· αὶ ταιαῦται λέξεις λέγονται **παρασύνθετα**.

γ) προικοθήρας (με β' συνθ. θηράω), γεωμέτρης (β' συνθ. μετρῶ), ίχνογράφος (β' συνθ. γράφω), ψηφοφόρος, πολυμαθής, έπιφανής, δημοφιλής, καταδότης, σεισμόπληκτος, άπόφοιτος, νομοταγής.

Αί σύνθετοι αύται λέξεις, πού είναι ούσιαστικά ή έπίθετα με β' συνθετικόν ρῆμα, έχουν καταλήξεις - ας ή - ης, - ος, - ής ή - τος, αὶ όποια προστίθενται είς τὸ ρηματικόν θέμα.

§ 348. 4. **Άκλιτον**. Όταν τὸ β' συνθετικόν είναι άκλιτος λέξις, μένει άμετάβλητος και είς τήν σύνθετον : συν - άμα, εκ - τότε, ύπερ - άνω.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

§ 1. Τὸ **Συντακτικὸν** εἶναι μέρος τῆς Γραμματικῆς καὶ διδάσκει τοὺς κανόνας, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους τίθενται αἱ λέξεις, ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης (συντάσσονται), διὰ νὰ σχηματισθῇ ὁ λόγος.

α') Π ρ ό τ α σ ι ς

α') Ἀπλῆ πρότασις. Συστατικά μέρη αὐτῆς

§ 2. α) Ὁ ἥλιος λάμπει. Οἱ καρποὶ ὠρίμασαν. Πρόσεχε. Ὁ Πέτρος ξύπνησε.

β) Ὁ Παῦλος εἶναι μαθητής. Ἡ Πελοπόννησος εἶναι χερσόνησος. Ἡ Κύπρος εἶναι Ἑλληνική. Νὰ εἴσθε ἐπιμελεῖς.

§ 3. Ἐκάστη φράσις εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἐκφράζει ἓν διανόημα μὲ ἀπλοῦν περιεχόμενον καὶ λέγεται **πρότασις**.

Πρότασις δηλ. εἶναι λόγος συντομώτατος, πού ἐκφράζει ἓν διανόημα μὲ ἀπλοῦν περιεχόμενον.

§ 4. Εἰς τὴν πρότασιν ὁ ἥλιος λάμπει, γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἡλίου καὶ ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ λέξις **λάμπει**. Ἡ λέξις ἥλιος, διὰ τὸν ὁποῖον γίνεται λόγος εἰς τὴν πρότασιν, λέγεται **ὑποκείμενον** τοῦ ρήματος· μὲ τὸ ὑποκείμενον δίδεται ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « ποῖος ; », ἢ ὁποῖα γεννᾶται, εὐθὺς ὡς λεχθῆ τὸ ρῆμα. Ἡ λέξις **λάμπει**, ἢ ὁποῖα ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον, λέγεται **κατηγόρημα** (κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ὑποκειμένου). Ἡ πρότασις, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγόρημα, λέγεται **ἀπλῆ πρότασις**.

§ 5. Αἱ προτάσεις τῆς α' περιπτώσεως δύνανται νὰ λεχθῶν καὶ ὡς ἐξῆς : Ὁ ἥλιος εἶναι λαμπερός. Οἱ καρποὶ εἶναι ὠριμοί. Νὰ εἴσαι

προσεκτικός. Ὁ Πέτρος εἶναι ξυνητητός. Εἰς αὐτὰς δηλ. ἀντὶ νὰ ὑπάρχη μονολεκτικὸν κατηγόρημα, αὐτὸ ἐκφέρεται περιφραστικῶς μὲ ἓνα τύπον τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς προτάσεις τῆς β' περιπτώσεως, ὁ Παῦλος εἶναι μαθητής, ἡ Κύπρος εἶναι Ἑλληνική, εἰς τὰς ὁποίας ἡ λέξις μαθητής ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον Παῦλος, ἡ δὲ λέξις Ἑλληνική εἰς τὸ ὑποκείμενον Κύπρος μὲ τὸ ρῆμα εἶναι.

Ἐκεῖνο ποῦ ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον διὰ μέσου ἑνὸς τύπου τοῦ ρήματος εἶμαι, λέγεται κατηγορούμενον καὶ δίδεται μὲ αὐτὸ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν « τί ; », ἡ ὁποία γεννᾶται, εὐθὺς ὡς λεχθῆ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα. Ὁ τύπος τοῦ ρήματος εἶμαι λέγεται **συνδετικόν**, διότι συνδέει τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ὑποκείμενον.

β') Ὑποκείμενον. Κατηγορούμενον

§ 6. Ὁ Γεώργιος εἶναι μαθητής. Ὁ ἀγρὸς εἶναι εὐφορός. Νὰ εἶσθε εὐσεβεῖς. Προκόπτει, ὅποιος ἐργάζεται. Τὸ Ὁ εἶναι ἄρθρον. Ὁ φθονερός εἶναι μισητός.

Εἰς τὰς δύο πρώτας προτάσεις τὰ ὑποκείμενα ὁ Γεώργιος καὶ ὁ ἀγρὸς εἶναι ὀνόματα οὐσιαστικά, εἰς δὲ τὰς ἄλλας τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀντωνυμία, ἐπίθετον καὶ τὸ ἄρθρον ὁ μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ. Τὸ **ὑποκείμενον** δηλ. εἶναι κανονικῶς **ὄνομα οὐσιαστικόν** Δύναται ὅμως νὰ εἶναι καὶ ἐπίθετον καὶ ἀντωνυμία καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ οἰαδήποτε λέξις ἢ φράσις μὲ τὸ ἄρθρον τὸ πρὸ αὐτοῦ.

§ 7. Εἰς τὰς προτάσεις ὁ ἀγρὸς εἶναι εὐφορός, ὁ φθονερός εἶναι μισητός παρατηροῦμεν, ὅτι κατηγορούμενον εἶναι τὰ ἐπίθετα εὐφορός, μισητός. Εἰς τὴν πρότασιν ὁ Γεώργιος εἶναι μαθητής, τὸ κατηγορούμενον εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν. Εἰς τὰς προτάσεις ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ζῶα, αὐτὰ τί εἶναι; ὁ Πέτρος εἶναι, ὅ,τι φαντασθῆς, ἡ ἐργασία εἶναι τὸ πᾶν, κατηγορούμενον εἶναι ἀντωνυμία καὶ ὀλόκληρος πρότασις. **Κατηγορούμενον** δηλ. κανονικῶς εἶναι **ὄνομα ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν**. Δύναται ὅμως νὰ εἶναι καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ ὀλόκληρος πρότασις, ὅταν λαμβάνεται ὡς ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν.

γ') Συνδεδεικμένα ρήματα

§ 8. Ὁ Ὑμηττός εἶναι ὄρος. Ἡ ὄργη εἶναι τυφλή. Ὁ Δημήτριος ἔγνω ἰατρός. Ὁ θεῖος ὠνομάσθη πρόεδρος. Ὁ Ξενοφῶν ἐξελέγη στρατηγός. Ὁ Στέφανος διωρίσθη δικαστής. Ὁ Παῦλος ἀνεδείχθη νικητής. Ὁ Γεώργιος ἀνεκηρύχθη εὐεργέτης. Ὁ Σταῦρος ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος. Ὁ καιρός φαίνεται καλός.

Εἰς τὰς προτάσεις αὐτάς, τῶν ὁποίων συστατικά εἶναι τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ συνδεδεικνόν ρῆμα, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τύπους τοῦ εἶμαι καὶ ἄλλα ρήματα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν λόγον ὡς συνδεδεικμένα ρήματα. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὸ γίνομαι, φαίνομαι, ὀνομάζομαι, καλοῦμαι, ἐκλέγομαι, διορίζομαι, ἀποδεικνύομαι, ἀνακηρύσσομαι, χειροτονοῦμαι καὶ ὅσα ἄλλα ἔχουν ὁμοίαν μὲ αὐτὰ σημασίαν.

Σημείωσις. Ὡς συνδεδεικμένα λαμβάνονται καὶ ἄλλα ρήματα, ἰδίως ὅσα εἶναι κινήσεως σημαντικά, π.χ. ἔρχομαι, πάω, περπατῶ, διαβαίνω, φτάνω, ἀνεβαίνω, γυρίζω κ. ἄ. Ὁ Παῦλος ἔφθασε πρῶτος. Περπατῶ καμαρωτός. Τὸ αἶμα ἔτρεχε ποτάμι.

δ') Ἐλλιπῆς πρότασις

§ 9. Πολλάκις παραλείπονται ἕνας ἢ περισσότεροι ὄροι τῆς προτάσεως καὶ τότε ἡ πρότασις λέγεται ἔλλιπής.

Αὐτὸ συμβαίνει, 1) ὅταν ὑποκείμενον εἶναι ἀντωνυμία α' ἢ β' προσώπου, π.χ. σήμερον ἡμῶν (ἐνν. ἐγὼ) ἀδιάθετος. Εὐχαριστοῦμεν (ἐνν. ἡμεῖς), ποῦ μᾶς καλέσατε (σεῖς) στὸν γάμον 2) ὅταν ὁ παραλείπόμενος ὄρος εὐκολα ἐννοεῖται ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα, π.χ. ἦλθεν ὁ θεῖος. Πότε; (ἐνν. ἦλθεν). Ἐδῶ Κώστα (ἐνν. εἴμεθα ἢ ἔλα) 3) ἐπὶ γ' προσώπου α) τὸ ρῆμα παραλείπεται, ὡς ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, π.χ. τὸ ποτάμι ἐπλημμύρισε, κατέκλυσε (ἐνν. τὸ ποτάμι) τὰ χωράφια, ἐπέφερε καταστροφάς β) τὸ ὑποκείμενον παραλείπεται, ὡς ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆσιν, π.χ. σαλπίζει (ἐνν. ὁ σαλπικτής), ἢ ὅταν τὰ ρήματα φανερόνουν φυσικὸν φαινόμενον, π.χ. βρέχει, χιονίζει, φυσᾷ, ἀστράπτει κλπ.

ε') Ἀντικείμενον

§ 10. α) Οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς. Ὁ κηπουρὸς φυτεύει δένδρα. Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς. Τὰ ἀμπέλια παρῶν σταφύλια.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ρήματα καλλιεργοῦν, φυτεύει, διδάσκει, παράγουν φανερώουν κάποιαν ἐνέργειαν, τὴν ὅποιαν κάμνει τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ ὁποία μεταβαίνει εἰς κάποιο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο λέγονται **ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ ρήματα**. Εἰς τὴν πρότασιν π.χ. οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς, τὸ ρῆμα καλλιεργοῦν φανερώει κάποιαν ἐνέργειαν τῶν γεωργῶν, ἡ ὁποία μεταβαίνει εἰς τοὺς ἀγρούς. Ὅμοίως εἰς τὰς ἄλλας προτάσεις ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, πού δηλώνει ἕκαστον ρῆμα, μεταβαίνει εἰς τὰ δένδρα, τοὺς μαθητάς, τὰ σταφύλια. Ἡ λέξις, πού φανερώει τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὅποιον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται **ἀντικείμενον** (ἀντίκειται)· μετὰ τὸ ἀντικείμενον δίδεται ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν «**ποῖον**»;», πού γεννᾶται, εὐθὺς ὡς λεχθῆ τὸ ρῆμα.

β) Ἐγὼ δὲν σὲ γνωρίζω. Νὰ ἀποφεύγετε τὴν ἀσέβειαν. Νὰ ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου. Νὰ μὴ συναναστρέφεσαι, ὅσους εἶναι κόλακες. Εἰς τὰς προτάσεις αὐτάς, αἱ λέξεις σέ, τὴν ἀσέβειαν, τὸν πλησίον σου, ὅσους εἶναι κόλακες συμπληρῶνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ ρήματος· λέγονται δὲ αὐταὶ **ἀντικείμενον**.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον κανονικῶς εἶναι οὐσιαστικόν. Δύναται ὅμως καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου καὶ πᾶσα λέξις καὶ ὀλόκληρος πρότασις νὰ τεθῆ ὡς ἀντικείμενον.

ς') Σύνθετος πρότασις

§ 11. Μία πρότασις δύναται νὰ ἔχη περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα, ὅποτε λέγεται **σύνθετος πρότασις**. Ἐγὼ καὶ ὁ Δημήτριος εἶμεθα συγγενεῖς. Ὁ Πέτρος εἶναι ἐπιστήμων καὶ ἔμπορος. Ὁ Γεώργιος ἔχει ἀμπέλια καὶ χωράφια.

ζ') Κύρια καὶ δευτερεύουσαι προτάσεις

§ 12. Ὁ Γεώργιος εἶναι ἀσθενής καὶ θὰ ἀπουσιάσῃ, θὰ ἔλθῃ δὲ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅταν ἀναρρώσῃ. Ἦλθε κανεῖς; Νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω; Ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει εἰς τὸν Πέτρον, διὰ νὰ γράψῃ τὸ μάθημα. Δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ σήμερον κανέναν, διότι ἔχω ἐργασίαν.

Αἱ προτάσεις ὁ Γεώργιος εἶναι ἀσθενής καὶ θὰ ἀπουσιάσῃ, ἦλθε κανεῖς; ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει, νὰ μείνω ἢ νὰ φύγω; δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ σήμερον κανέναν, ἐκφράζουσι ἐν τέλειον διανόημα

ἐκάστη, χωρὶς νὰ ἔχη ἀνάγκην συμπληρώσεως. Αἱ προτάσεις αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν μόναι ἐν τέλειον καὶ ἀνεξάρτητον διανόημα, λέγονται **κύριαι προτάσεις ἢ ἀνεξάρτητοι**, ἐκφέρονται δὲ αὐταὶ ἢ μόναι τῶν ἢ συνδέονται μεταξύ τῶν μὲ σύνδεσμον συμπλεκτικὸν ἢ διαζευκτικὸν ἢ ἀντιθετικὸν (παρατάσσονται δηλαδή ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης ἰσάζια, χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην).

§ 13. Αἱ προτάσεις ὅταν ἀναρρώση, διὰ νὰ γραφῆ τὸ μάθημα, ἂν ἔλθῃ κανεῖς, διότι ἔχω ἐργασίαν, ἐκφράζουν καὶ αὐταὶ ἐν διανόημα ἐκάστη, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ σταθοῦν μόναι τῶν εἰς τὸν λόγον, καὶ προσδιορίζουν ἄλλην πρότασιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτῶνται. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι** προτάσεις.

α') Συμφωνία τῶν ὄρων τῆς προτάσεως

α') Συμφωνία τοῦ ρήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον

§ 14. α) Ἐγὼ ἐργάζομαι, σὺ παίξεις, ὁ Πέτρος κοιμᾶται. Ἡμεῖς σκάπτομεν τὸν κήπον, σεῖς κλαδεύετε τὰ δένδρα, ἐνῶ οἱ φίλοι σου ἀπουσιάζουν.

β) Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος εἶναι φίλοι. Ἐγὼ καὶ σὺ εἶμεθα ἐξάδελφοι. Ἡμεῖς καὶ οἱ γονεῖς σου συναντώμεθα τακτικά, ἐνῶ σὺ καὶ οἱ φίλοι σου βλέπεσθε σπανίως. Ἐγὼ καὶ τὸ παιδί μου εἶμεθα ὄνυεις.

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς α' περιπτώσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπλαῖ προτάσεις, τὸ ρῆμα συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν.

Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς β' περιπτώσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι σύνθετοι προτάσεις μὲ περισσώτερα τοῦ ἐνὸς ὑποκείμενα, τὸ ρῆμα τίθεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὸ ἐπικρατέστερον πρόσωπον. Εἶναι δὲ ἐπικρατέστερον τὸ α' πρόσωπον τοῦ β' καὶ τοῦ γ' καὶ τὸ β' τοῦ γ'.

β') Συμφωνία τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον

§ 15. α) Οἱ Πέρσαι ἦσαν ἐχθροὶ μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὄρος. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πρωτεύουσα. Τὰ Παναθήναια ἦσαν εορτὴ τῶν Ἀθηναίων.

β) Ἡ μητέρα καὶ ἡ κόρη εἶναι ἀγαπημένα. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα εἶναι θλιμμένοι. Εἰς τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ ἄνδρες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ. Τὸ σχολεῖον καὶ ὁ περιβολὸς εἶναι πέτρινα.

γ) Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι τοῦ Πέτρου. Τὸ ποίημα αὐτὸ εἶναι τοῦ Σολωμοῦ. Τὸ οἰκόπεδον εἶναι τῆς μητέρας. Ὁ Παῦλος εἶναι δέκα ἐτῶν. Τὸ ἔπιπλον εἶναι ἀξίας.

1. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς α' περιπτώσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπλαῖ προτάσεις, τὸ κατηγορούμενον, ἂν εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν, ἂν δὲ εἶναι οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ κατ' ἀνάγκη μὲν κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν.

2. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς β' περιπτώσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι σύνθετοι προτάσεις μὲ περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα, τὸ κατηγορούμενον, ἂν εἶναι ἐπίθετον, τίθεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὴν πτώσιν τῶν ὑποκειμένων καὶ συνήθως κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον γένος.

3. Εἰς τὰ παραδείγματα τῆς γ' περιπτώσεως τὸ κατηγορούμενον ἐκφέρεται κατὰ γενικὴν πτώσιν, ἢ ὁποῖα φανερώνει :

α) **κτῆσιν**· τὸ βιβλίον εἶναι τοῦ Πέτρου.

β) **ιδιότητα**· ὁ Πέτρος εἶναι δέκα ἐτῶν.

γ) **ἀξίαν**· ἡ βιβλιοθήκη εἶναι μεγάλης ἀξίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρότασις μὲ προσδιορισμούς

§ 16. Σόλων ὁ νομοθέτης ἐξελέγη ἄρχων τῶν Ἀθηῶν. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος ἐξωρίσθη. Τὸ κωδωνοστάσιον τῆς ἐκκλησίας εἶναι ὑψηλόν. Ἡ ἀπόστασις εἶναι δρόμος τριῶν ἡμερῶν. Τὸ ὄρος Πήλιον εἶναι κατάφρον.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ λέξις ὁ νομοθέτης προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον Σόλων, ὁμοίως αἱ λέξεις ὁ δίκαιος, τῆς ἐκκλησίας, τὸ Πήλιον προσδιορίζουν τὰ ὑποκείμενα τῶν προτάσεων Ἀριστείδης, τὰ κωδωνοστάσιον, τὸ ὄρος, ἢ δὲ γενικὴ τριῶν ἡμερῶν προσδιορίζει τὸ κατηγορούμενον δρόμος. Οἱ κύριοι δηλ. ὄροι τῆς προτάσεως εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορίζωνται ἀπὸ λέξεις, αἱ ὁποῖαι λέγονται **προσδιορισμοὶ** καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι :

1. Ὄνόματα οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα καὶ λέγονται **ὀνοματικοὶ** προσδιορισμοί. Αὐτοί, ὅταν ἔχουν τὴν ἰδίαν πτώσιν μὲ τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν, λέγονται **ὁμοιόπτωτοι**, π.χ. ὁ νομοθέτης μὲ τὸ *Σόλων*, ὁ δίκαιος μὲ τὸ *Ἀριστείδης*, τὸ *Πήλιον* μὲ τὸ ὄρος. Ὅταν δὲ οἱ προσδιορισμοὶ δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὸ προσδιοριζόμενον κατὰ πτώσιν, λέγονται **ἑτερόπτωτοι**· ἡ οἰκία τοῦ Πέτρου εἶναι ὠραία.

2. Τὰ ἐπιρρήματα λέγονται **ἐπιρρηματικοὶ** προσδιορισμοί. Χθὲς κατέβηκα εἰς τὸν Πειραιᾶ. Οἱ λαοὶ βόσκουν τὴν νύκτα (ἔχει ἐπιρρημ. σημασίαν ἢ λέξις νύκτα).

Αἱ ἀνωτέρω προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκτὸς τῶν κυρίων ὄρων ἔχουν καὶ προσδιορισμοὺς αὐτῶν, καλοῦνται **ἐπηυξημένοι** ἢ **πεπλατυσμένοι**.

α') Ὄνοματικοὶ προσδιορισμοὶ ὁμοιόπτωτοι

1. Παράθεσις καὶ ἐπεξήγησις

§ 17. α') **Παράθεσις.** Ἡ *Ἀίγινα*, τὸ νησί, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἶχε ναυτικὸν ἰσχυρόν. Αἱ Ἀθηναίαι, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Παλαμᾶς, ὁ ποιητής. Ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Κίσαβος, τὰ δύο βουνά, μαλώνουν. Ἡ Ἀγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι. Σεῖς, οἱ γιατροί, εἶσθε λεπτολόγοι σ' ὅλα.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτά, τὸ οὐσιαστικόν τὸ νησί προσδιορίζει τὴν λέξιν ἢ *Ἀίγινα*, εἰς τὴν ὁποίαν προσθέτει τὸ γνωστὸν γνώρισμα, ὅτι εἶναι νησί· εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Παλαμᾶς, ὁ ποιητής, ἢ λέξις ὁ ποιητής προσδιορίζει τὴν λέξιν Παλαμᾶς καὶ προσθέτει ἕνα ἰδιαιτερόν χαρακτηριστικόν αὐτῆς, δηλ. τὴν ιδιότητα τοῦ ποιητοῦ. Ὅμοίως αἱ λέξεις τὰ δύο βουνά προσδιορίζουν τὰς λέξεις ὁ Ὀλυμπος καὶ Κίσαβος, ἢ πρωτεύουσα τὴν λέξιν αἱ Ἀθηναίαι, τὸ μέγα μοναστήρι τὴν λέξιν ἢ Ἀγία Σοφία. Ἀπ' αὐτὰς τὰς λέξεις ἢ καθε μίᾳ λέγεται προσδιορισμὸς **παραθετικὸς** ἢ **παράθεσις**.

Παράθεσις· δηλ. εἶναι τὸ οὐσιαστικόν, πού τίθεται πλησίον ἄλλου οὐσιαστικοῦ ὡς προσδιορισμὸς καὶ προσθέτει εἰς αὐτὸ ἕν γνωστὸν γνώρισμα ἢ ἀπλῶς μίαν ιδιότητα, πού τὸ χαρακτηρίζει. Δύναται δὲ νὰ ἀναλύεται ἢ παράθεσις εἰς πρότασιν, ἢ ὁποῖα εἰσάγεται μὲ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν, π.χ. Καποδιστριας, ὁ Κυβερνήτης (= ὁ ὁποῖος ἦτο Κυβερνήτης). Ὁ Ὀλυμπος, τὸ ψηλὸ βουνό (= ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ψηλὸ βουνό).

2. β') **Ἐπεξήγησις.** Οἱ κλέφτες τοὺς ἀπάντησαν, οἱ Κολοκοτρωναῖοι. Θὰ σὲ θεραπεύσῃ ὁ κοινὸς ἰατρός, ὁ χρόνος. Κι ἂν δῆς χιλιάδες τὸν ἐχθρόν, ἄλογα καὶ πεζούρα ...

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ἡ λέξις οἱ Κολοκοτρωναῖοι προσδιορίζει τὸ οὐσιαστικὸν οἱ κλέφτες καὶ ἐπεξηγεῖ, δηλ. κάμνει φανεράν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, ἡ ὁποία εἶναι γενικὴ καὶ κάπως ἀόριστος. Ὁμοίως ἡ λέξις ὁ χρόνος ἐπεξηγεῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἰατρός, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔννοια γενικὴ καὶ ἀόριστος.

Ἐπεξήγησις δηλ. λέγεται ὁ προσδιορισμὸς ἑνὸς οὐσιαστικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπεξηγεῖ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, πού εἶναι γενικὴ καὶ κάπως ἀόριστος. Ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν ἐπεξήγησιν δύναται νὰ τίθεται ἡ λέξις δηλαδή: Οἱ κλέφτες τοὺς ἀπάντησαν, δηλ. οἱ Κολοκοτρωναῖοι.

Εἰς τὸ παράδειγμα αὐτὸ εἶναι ἀρετὴ, νὰ λέγῃς πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ οὐδετέρου τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας ἐτέθη ὀλόκληρος πρότασις.

2. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ

§ 18. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐμάνθανον ὀλίγα γράμματα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολλὰ πλοῖα. Ὁ ἐπιμελής μαθητὴς προάγεται. Τὸ πυκνὸν δάσος εἶναι ἀδιάβατον. Οἱ βαθεῖς ποταμοί.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ἐπίθετα ἐπιμελής, πυκνόν, βαθεῖς, προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά μαθητὴς, δάσος, ποταμοί καὶ ἀποδίδουν εἰς αὐτὰ κάποιαν ιδιότητα, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτά. Ὁμοίως τὰ ἐπίθετα ὀλίγα καὶ πολλὰ προσδιορίζουν τὰ οὐσιαστικά γράμματα καὶ πλοῖα καὶ φανερώνουν ποσότητα. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί.

Ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς δηλ. λέγεται τὸ ἐπίθετον (ἢ ἐπιθετικὴ μετοχὴ κλπ.), τὸ ὁποῖον προσδιορίζει εἰς τὴν ἰδίαν πτῶσιν ἓν οὐσιαστικὸν καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτὸ γνωστὴν ιδιότητα κατὰ τρόπον, πού νὰ ἀποτελῇ μίαν ἔννοιαν μὲ αὐτό.

§ 19. Πολλάκις ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς μὲ τὸ ἄρθρον ἐκφέρεται χωρὶς τὸ οὐσιαστικὸν, πού προσδιορίζει. Π.χ. ὁ γνωστικὸς εἶδε τὸν τρελὸν καὶ φοβήθηκε. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ μὲ τὸ ἄρθρον λαμβάνονται ὡς οὐσιαστικά: οἱ θνητοὶ (ἄνθρωποι), οἱ πλούσιοι, οἱ πτωχοί, ἡ οἰκουμένη (γῆ), ἡ δεξιὰ, ἡ ἀριστερά (χεῖρ),

οί παρόντες, οί άπόντες, ό τυχών, ό ένεστώς, ό παρακαθήμενος, ή μουσική, ή γλυπτική, ή ζωγραφική (ένν. τέχνη), τά ξένα, τó ίππικόν, τó ναυτικόν, τó πεζικόν (ένν. στράτευμα), τó παρόν, τó παρελθόν, τó μέλλον (ό παρών, παρελθών, μέλλον χρόνος) κλπ.

§ 20. Πολλών έπιθέτων τó ουδέτερον με τó άρθρον λαμβάνεται ώς ουσιαστικόν: τó κακόν (= ή κακία), τó δίκαιον (= ή δικαιοσύνη), τó καλόν, τó συμβάν, τó καθήκον, τó συμφέρον, τó γεγονός, τó περιεχόμενον.

3. Κατηγορηματικοί προσδιορισμοί

§ 21. Νά περιπατήτε με τó κεφάλι όρθιον. Νά έχετε τó στήθος προτεταμένον. Κάθεται με τó κεφάλι σκυμμένο και τά χέρια σταυρωμένα.

Είς τά παραδείγματα αυτά τó έπιθετον όρθιον άποδίδεται είς τó ουσιαστικόν κεφάλι. Είναι δηλ. κατηγορούμενον είς τó κεφάλι, χωρίς νά ύπάρχη τó συνδετικόν ρήμα. Όμοίως ή μετοχή προτεταμένον είναι κατηγορούμενον είς τó στήθος. Τó ίδιον και αί μετοχαι σκυμμένο και σταυρωμένα, είναι κατηγορούμενα είς τά ουσιαστικά, πού προσδιορίζουν, χωρίς νά μεσολαβή συνδετικόν ρήμα. Οί προσδιορισμοί αυτοί λέγονται **κατηγορηματικοί** προσδιορισμοί.

Κατηγορηματικός δηλ. προσδιορισμός λέγεται ό προσδιορισμός, πού εκφέρεται με έπιθετον (ή με μετοχήν έπιθετικήν) και άποδίδει είς τó ουσιαστικόν δια πρώτην φοράν μίαν ιδιότητα, (ένώ ό έπιθετικός άποδίδει μίαν ιδιότητα γωστήν).

β') Όνοματικοί προσδιορισμοί έτερόπτωτοι

§ 22. 1. Αί ήμέραι τουθ θέρους είναι θερμαί. Τó ήμισυ τής πόλεως κατεστράφη από τούς σεισμούς.

2. Τó βιβλίον τουθ Πέτρου. Τά δένδρα τουθ δάσους.

3. Άγέλη λύκων. Πλήθος ανθρώπων.

4. Ταξίδιον τριών ήμερών έκαμε ό Πέτρος.

5. Βιβλίον είκοσι δραχμών. Ό Γεώργιος είναι έπιστήμων περιωπής.

6. Ό στρατιώτης είναι ένοχος λιποταξίας.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ γενικαὶ εἶναι προσδιορισμοὶ ἑτερόπτητοι εἰς τὰ οὐσιαστικά καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν σχέσιν, ποῦ ἔχει ἡ γενικὴ πρὸς τὰ οὐσιαστικά, λέγονται: 1) **διαιρετική**, 2) **κτητική**, 3) **ιδιότητος**, 4) **τοῦ περιεχομένου**, 5) **τῆς ἀξίας**, 6) **τῆς αἰτίας**.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων, ἂν κρίνῃ σκόπιμον, ἀναλύει τὴν σημασίαν ἐκάστης γενικῆς, χρησιμοποιῶν καὶ ἄλλα παραδείγματα.

Σύνταξις τῶν παραθετικῶν τῶν ἐπιθέτων

§ 23. Ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλότερος τῆς Ὅσσης (ἢ ἀπὸ τὴν Ὅσσαν). Ὁ Δημήτριος εἶναι φρονιμότερος τοῦ Γεωργίου. Ἡ πατρίς εἶναι πολυτιμότερον τῶν γονέων (ἢ ἀπὸ τοὺς γονεῖς) εἶναι εὐκολώτερον νὰ συνάψωμεν μάχην σήμερον παρὰ (ἢ) αὔριον. Ὁ Σωκράτης ἦτο ὁ σοφώτατος καὶ δικαιοτάτος ὄλων τῶν Ἀθηναίων (ἢ: ἀπ' ὄλους τοὺς Ἀθηναίους). εἶναι προτιμότερον νὰ συνάψωμεν ναυμαχίαν εἰς Σαλαμίνα παρὰ (ἢ) νὰ πλεύσωμεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν. Ὁ Πέτρος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος ὄλων τῶν μαθητῶν (ἢ: ἀπ' ὄλους τοὺς μαθητάς).

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ὑπάρχουν ἐπίθετα συγκριτικοῦ καὶ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ.

§ 24. α) Τὸ συγκριτικόν. Εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλότερος τῆς Ὅσσης γίνεται σύγκρισις τοῦ Ὀλύμπου πρὸς τὴν Ὅσσαν ὁμοίως εἰς τὸ παράδειγμα ὁ Δημήτριος εἶναι φρονιμότερος τοῦ Γεωργίου γίνεται σύγκρισις τοῦ Δημητρίου μὲ τὸν Γεώργιον. Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὑποῖον συγκρίνεται πρὸς ἄλλο ὁμοειδές, λέγεται **πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως**: ἐκεῖνο δέ, πρὸς τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ σύγκρισις, λέγεται **δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως**.

§ 25. Ὁ **πρῶτος ὅρος τῆς συγκρίσεως** ἐκφέρεται μὲ πολλοὺς τρόπους: μπορεῖ δηλ. νὰ εἶναι ὄχι μόνον τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, ἀλλὰ καὶ οἰοσδήποτε ἄλλος ὅρος κύριος ἢ δευτερεύων. Εἰς τὸ παράδειγμα εἶναι εὐκολώτερον νὰ συνάψωμεν μάχην σήμερον παρὰ αὔριον, γίνεται σύγκρισις τοῦ σήμερον πρὸς τὸ αὔριον. Ὅμοίως εἰς τὸ παράδειγμα εἶναι προτιμότερον νὰ ναυμαχήσωμεν εἰς τὴν Σαλαμίνα παρὰ νὰ πλεύ-

σωμεν εἰς τὸν Ἴσθμόν, γίνεται σύγκρισις τῆς ναυμαχίας εἰς τὴν Σαλαμίνα πρὸς τὸν ἀπόπλουν διὰ τὸν Ἴσθμόν.

§ 26. Ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, ὅταν εἶναι οὐσιαστικόν, ἐκφέρεται μὲ γενικὴν πτώσιν ἢ μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ καὶ αἰτιατικὴν ἢ μὲ τὸ ἦ - παρὰ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πρὸς τὸν α' ὅρον. Ὁ Ἀχελῷος ποταμὸς εἶναι ὀρμητικώτερος τοῦ Πηνειοῦ (= ἀπὸ τὸν Πηνειὸν - παρὰ ὁ Πηνειὸς - ἢ ὁ Πηνειός).

§ 27. β) Τὸ ὑπερθετικόν. Εἰς τὸ παράδειγμα « ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ σοφώτατος τῶν Ἀθηναίων » γίνεται σύγκρισις τοῦ Σωκράτους μὲ ἄλλους τοὺς Ἀθηναίους, μὲ τὸν καθένα χωριστά. Ὁμοίως εἰς τὸ παράδειγμα « ὁ Πέτρος εἶναι ὁ ἐπιμελέστατος ὄλων τῶν μαθητῶν » γίνεται σύγκρισις τοῦ Πέτρου μὲ ἄλλους τοὺς μαθητάς, μὲ τὸν καθένα χωριστά. Τὸ ἐπίθετον δηλ. τοῦ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ τίθεται, ὅταν συγκρίνεται κάτι πρὸς ὅλα τὰ ὁμοειδῆ, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται χωριστὰ τὸ καθέν.

§ 28. Μετὰ τὸ ὑπερθετικόν ἀκολουθεῖ γενικὴ πτώσις, ἢ ὁποῖα εἶναι κυρίως γενικὴ διαιρετικὴ εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἢ γενικὴ τῶν Ἀθηναίων εἶναι διαιρετικὴ, διότι αὐτὴ φανερώνει τὸ σύνολον τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕνας ἦτο ὁ Σωκράτης. Ἀντὶ δὲ τῆς γενικῆς μπορεῖ νὰ τεθῆ ἢ πρόθεσις ἀπὸ μὲ αἰτιατικὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνταξις τῶν ρημάτων

α') Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα

§ 29. Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα φανερόνουν κάποιαν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου (βλ. Συντ. 10). Ἀπ' αὐτά,

1) Ὅσα φανερόνουν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς ἕν ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **μεταβατικά** : κόπτω τὸ δένδρον· σκάπτω τὸν κήπον.

2) Ὅσα φανερόνουν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνει κάπου, λέγονται **ἀμετάβατα** : τρέχω, παίζω, βαδίζω, γελῶ.

§ 30. Τὰ μεταβατικά ρήματα κανονικῶς ἔχουν ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας των τὸ ἀντικείμενον, δηλ. προσδιορισμόν, ὁ ὁποῖος φανερώ- νει τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος.

Τὸ ἀντικείμενον τῶν μεταβατικῶν ρημάτων συνήθως ἐκφέρεται εἰς πτώσιν αἰτιατικὴν : ὁ πολὺς ἥλιος βλάπτει τὰ φυτά.

§ 31. Τὸ ἀντικείμενον κανονικῶς εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν. Δύ- νηται ὅμως καὶ πᾶν μέρος τοῦ λόγου (καὶ πᾶσα λέξις) καὶ ὁλόκληρος πρότασις νὰ τεθῆ ὡς ἀντικείμενον : Ἐγὼ σὰς ἀγαπῶ. Ἡ πατρις τιμᾷ τοὺς πεσόντας εἰς τοὺς πολέμους πρὸς ἄμυναν τῆς ἀνεξαρτησίας. Ὁ ζωγράφος ζωγραφίζει, ὅ,τι ὠραῖον ἔχει δημιουργήσει ἡ φύσις.

32. α) Ὁ Πέτρος μετέχει τῶν κερδῶν καὶ ζημιῶν τῆς ἐπιχει- ρήσεως. Ὁ υἱὸς διαφέρει τοῦ πατρὸς. Ὁ Παῦλος ὑπερέχει ἄλων. Ὁ Δημήτριος ἀπηλλάγη τῆς κατηγορίας.

β) Ὁ Παῦλος ὁμοιάζει τοῦ πατρὸς του. Ἡ Γκιόνα λέει τῆς Λιά- κουρας.

γ) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητὰς Γραμματικὴν.

δ) Χάρισαν τοῦ Πέτρου ἐν βιβλίον. Ὁ θεῖος μοῦ ἔδωκε δῶρο.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι πολλὰ ρήματα ἔχουν τὸ ἀντικείμενον εἰς γενικὴν πτώσιν ἢ εἰς γενικὴν, πού ἀντιστοι- χεῖ μὲ τὴν δοτικὴν τῆς ἀρχαίας (λέγω τῷ Γεώργιῳ) ἢ μὲ δύο πτώσεις.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων, ἂν κρίνη σκόπιμον νὰ διδάξῃ αὐτά, ὀφείλει νὰ προσφέρῃ καὶ ἄλλα παραδείγματα.

β') Μέσα ρήματα

§ 33. Ὁ καλὸς μαθητὴς, μόλις τὸ πρῶν ἐγεροθῆ ἀπὸ τὸν ὕπνον, πλύνεται, κτενίζεται, ἐνδύεται, καθαρίζεται καὶ ἔτσι καθαρὸς πηγαίνει στὸ σχολεῖον.

Τὰ ρήματα, ἐγείρομαι, πλύνομαι, κτενίζομαι, καθαρίζομαι, ἐνδύο- μαι φανερώνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέ- φει ἀμέσως καὶ κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον. Τὰ ρήματα αὐ- τὰ λέγονται **μέσα**. Εἰς αὐτὰ δηλ. τὸ ὑποκείμενον εἶναι συγχρόνως καὶ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος καὶ δι' αὐτὸ δύνανται νὰ ἀναλύωνται εἰς τὸ

ἐνεργητικὸν ῥῆμα καὶ τὴν ἀντίστοιχον αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν : *λοῦομαι* = *λοῦω τὸν ἑαυτὸν μου*, *ὁ μαθητὴς κτενίζεται* = *κτενίζει τὸν ἑαυτὸν του*. Τὰ ῥήματα αὐτὰ λέγονται **μέσα αὐτοπαθῆ**.

γ) Παθητικὰ ῥήματα

§ 34. Τὰ παιδιά τῶν Σπαρτιατῶν ἐπεβλέποντο ἀπὸ τοὺς ἐπόπτας. Καθημερινῶς δὲ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ ἑπαιθρον ὑπὸ τῶν γυμναστῶν. Ὅσοι δὲν ὑπῆκουον εἰς τοὺς νόμους, ἐτιμωροῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ῥήματα ἐπεβλέποντο, ἐγυμνάζοντο, ἐτιμωροῦντο, φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλον καὶ λέγονται **παθητικὰ**.

Παθητικὰ δηλ. ῥήματα λέγονται, ὅσα σημαίνουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλον. Τὰ παθητικὰ ῥήματα κανονικῶς σχηματίζονται ἀπὸ τὰ ἐνεργητικὰ μεταβατικά, πού συντάσσονται μέ *αἰτιατικὴν* : *διδάσκω - διδάσκομαι*, *σκάπτω - σκάπτομαι*, *κόπτω - κόπτομαι* κ. ἄ.

§ 35. Τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον προέρχεται τὸ πάθημα τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται **ποιητικὸν αἷτιον**, π. χ. *ὁ ἀγρὸς καλλιεργεῖται ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ*. *Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου*. *Τὰ χρήματα ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ πατρὸς μου*. *Ἐστάλη ἀπὸ τὸν δῆμον ἀντιπρόσωπος εἰς τὸ συνέδριον*. *Ὁ Παῦλος ἐκτιμᾶται ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του*.

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον ἐκφέρεται συνήθως μέ τὰς προθέσεις ὑπό, παρὰ καὶ γενικὴν ἢ μέ τὴν ἀπὸ καὶ αἰτιατικὴν.

§ 36. Ὅταν ἡ ἐνεργητικὴ σύνταξις μετατρέπεται εἰς παθητικὴν, ὅταν δηλ. τὸ ἐνεργητικὸν μεταβατικὸν ῥῆμα, πού ἔχει τὸ ἀντικείμενον εἰς τὴν αἰτιατικὴν πτώσιν, μετατρέπεται εἰς παθητικόν, τότε τὸ μὲν ἀντικείμενον τοῦ ἐνεργητικοῦ ῥήματος γίνεται ὑποκείμενον τοῦ παθητικοῦ, τὸ δὲ ὑποκείμενον γίνεται ποιητικὸν αἷτιον τοῦ παθητικοῦ : *Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας*. *Οἱ Πέρσαι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων*. *Οἱ μαθηταὶ καλλιεργοῦν τὸν κῆπον*. *Ὁ κῆπος καλλιεργεῖται ἀπὸ τοὺς μαθητάς*.

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τῶν ρημάτων

§ 37. Ὁ θεὸς μου ἔφθασε μετὰ τὸν σιδηρόδρομον τὴν νύκτα καὶ μᾶς ἐπεσκέφθη εἰς τὴν οἰκίαν, διὰ τὰ ἴδη πῶς εἴμεθα. Συνεζήτησεν ὀλίγον μετὰ τὸν πατέρα καί, ἀφοῦ ἐκανόνισε πόσον καιρὸν θὰ ἀπουσιάσῃ, ἔφυγε πρῶτῃ - πρῶτῃ μετὰ τὸν σιδηρόδρομον διὰ τὴν πρωτεύουσαν, ἣ ὁποία ἀπέχει 70 χιλιόμετρα. Εὐτυχῶς ἐπρόφθασε τὴν ἀμαξοστοιχίαν, ἣ ὁποία εἶχε μικρὰν καθυστέρησιν ἕνεκα ἀτυχήματός τινος, τὸ ὁποῖον συνέβη ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ ὁδηγοῦ.

§ 38. Εἰς τὸ ἀνωτέρω κείμενον τὸ ρῆμα ἔφθασε προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν προσδιορισμὸν μετὰ τὸν σιδηρόδρομον, ὁ ὁποῖος φανερώνει τὸ μέσον, μετὰ τὸ ὁποῖον ἔφθασεν ὁ θεὸς ὁμοίως ἢ αἰτιατικῇ τὴν νύκτα προσδιορίζει τὸ ἔφθασε καὶ φανερώνει χρόνον ἢ αἰτιατικῇ χιλιόμετρα προσδιορίζει τὸ ρῆμα ἀπέχει καὶ φανερώνει ἔκτασιν τοπικῆν. Ὅμοιως προσδιορισμοὶ ρημάτων εἶναι καὶ τὰ ἐπιρρήματα πῶς, πόσον καιρὸν, εὐτυχῶς, πρῶτῃ - πρῶτῃ, καὶ φανερώνουν τρόπον καὶ χρόνον, καθὼς καὶ οἱ προσδιορισμοὶ μετὰ μίαν πρόθεσιν ἔμπρὸς ἀπὸ πτώσιν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐξ ἀπροσεξίας (ἔμπρόθετοι προσδιορισμοί), τοῦ φανερώνουν κίνησιν εἰς τόπον, αἰτίαν κλπ. Οἱ προσδιορισμοὶ αὗτοι λέγονται ἐπιρρηματικοί.

§ 39. Ἐπιρρηματικοὶ δηλ. προσδιορισμοὶ λέγονται οἱ ἰδιαιτέροι προσδιορισμοὶ τοῦ ρήματος ἢ καὶ ἄλλων ὄρων τῆς προτάσεως, οἱ ὁποῖοι φανερώνουν τόπον, χρόνον, ὄργανον, τρόπον, ποσόν, αἰτίαν κλπ. Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ ἐκφέρονται ἢ μετὰ ἐπιρρήματα ἢ μετὰ ἔμπροθέτους πτώσεις ὀνομάτων ἢ μετὰ ἀπλῆν αἰτιατικῆν.

Ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ

§ 40. Ὁ Πέτρος μένει εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἐταξίδευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Περιεπλανᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη. Πηγάει σὺν ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ἐπώλησε τὸ κτήμα ἀντὶ δέκα χιλιάδων δραχμῶν. Ἦλθεν ἐκ Λαρίσης. Ἐφθασεν ἐξ Ἀθηνῶν. Πρὸ τῆς οἰκίας ὑπάρχει ἀδλῆ. Πρὸ Χριστοῦ. Ἐφυγε διὰ τὴν πατρίδα του. Ἐπαύθη δι' ἀνικανότητα.

Ἐταξίδενσε δι' ἀεροπλάνου. Πόλεμοι κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Κατὰ τὴν νύκτα. Παρετάχθησαν κατὰ τάξεις. Ἡ Ἑλλὰς ἐπολέμησε κατὰ τῶν Βουλγάρων. Μετὰ δύο ἡμέρας ἐπέστρεφεν. Συνεργάζομαι μετὰ τοῦ Πέτρου. Ἐφόρει περὶ τὸν βραχίονα ταινίαν. Ἐσκέφθη περὶ τοῦ ζητήματος. Τὸ βουνὸν ἔχει ὕψος 800 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὑπὸ τὴν γῆν, ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἐρχομαι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἐχορημάτισεν ὑπουργὸς ἐπι ἓν ἔτος. Ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶναι τὸ βιβλίον. Ἐπὶ δημάρχου Α ἐκτίσθη τὸ σχολεῖον. Ἡ οἰκία ἐδρίσκεται παρὰ τὴν πλατεῖαν. Ἐγραφα πρὸς τὸν Πέτρον. Πρὸς βορρῶν, πρὸς ἀνατολάς. Ὑφασμα πρὸς εἴκοσι δραχμὰς τὸν πῆχυν. Πρὸς Θεοῦ. Ἄνευ πλοηγοῦ τὰ πλοῖα δὲν εἰσπλέουν εἰς τοὺς λιμένας. Θὰ σὲ περιμένω μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Χωρὶς χρήματα δὲν μπορεῖς νὰ ἀγοράσῃς τίποτε. Πλὴν τῆς ζημίας, θὰ δοκιμάσω καὶ στενοχωρίαν.

§ 41. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀπαντοῦν ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί, οἱ ὅποιοι φανερόνουν διαφόρους ἐπιρρηματικὰς σχέσεις.

Σημείωσις. Ὁ διδάσκων δύναται νὰ διδάξῃ τούτους, ἂν κρίνῃ σκόπιμον, καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ νὰ εὑρουν, ποῖα ἢ σχέσεις αὐτῶν μετὰ τὸ προσδιοριζόμενον ῥῆμα ἢ ἄλλον ὄρον τῆς προτάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Δευτερεύουσαι προτάσεις

§ 42. Αἱ δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημέναι προτάσεις, ὡς εἶδομεν, χρησιμεύουν εἰς τὸν λόγον, διὰ νὰ προσδιορίσουν ἄλλην πρότασιν, καὶ ἐξαρτῶνται τρόπον τινὰ ἀπὸ αὐτήν. Συνδέονται μετὰ τὴν πρότασιν, τὴν ὁποῖαν προσδιορίζουν, μετὰ διαφόρους συνδέσμους ἢ μετὰ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας κλπ. Μετὰ τὴν σύνδεσιν αὐτὴν τῶν προτάσεων φανερόνεται, ποῖα σχέσις ὑπάρχει μεταξύ τοῦ νοήματος τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τοῦ νοήματος τῆς δευτερευούσης.

α') Εἰδικαὶ προτάσεις

§ 43. Ὁ δήμαρχος ἀνεκοίνωσεν, ὅτι θὰ κατασκευάσῃ ὑδραγωγεῖον διὰ τὴν ὑδρευσιν τῶν κατοίκων. Ὁ κατηγορούμενος ἰσχυρίζεται, ὅτι

είναι ἀθῶος. Ὁ θεῖος μᾶς λέγει, **ὅτι** ἔχει ταξιδεύσει εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἡ μητέρα μᾶς ὑπεσχέθη, **ὅτι** θὰ παρασκευάσῃ γλύκισμα διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἀδελφοῦ της. Ὁ Πέτρος ἔλεγεν, **ὅτι** θὰ ἤρχοτο εἰς τὴν ἐκδρομὴν, ἀλλὰ μᾶς εἰδοποίησεν, **ὅτι** ἠμποδίσθη ἀπὸ κάποιαν ἀπασχόλησιν.

Εἰς ἕκαστον ἀπὸ τὰ παραδείγματα αὐτὰ ὑπάρχουν δύο προτάσεις, μία κυρία καὶ ἡ ἄλλη δευτερεύουσα, ἡ ὁποία εἰσάγεται μὲ τὸν σύνδεσμον ὅτι καὶ χρησιμεύει πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως καὶ εἶναι ἀντικείμενον αὐτῆς. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μὲ τὸ ὅτι καὶ εἶναι συμπλήρωμα τοῦ ρήματος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτῶνται, λέγονται **εἰδικαὶ προτάσεις**. Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται μὲ τὸ **ὅτι** καὶ ὀριστικὴν ὄλων τῶν χρόνων.

Ρήματα, τὰ ὁποῖα συντάσσονται μὲ εἰδικὴν πρότασιν, εἶναι τὰ **λέγω, νομίζω, ὑπόσχομαι, ὁμολογῶ**, καὶ ὅσα ἔχουν σημασίαν ὁμοίαν μὲ αὐτά.

β') Αἰτιολογικαὶ προτάσεις

§ 44. Ἐπειδὴ εἶμαι ἀσθενής, δὲν θὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἐκδρομὴν. Ἐπειδὴ ἔβροχε ἐπὶ δύο ἡμέρας, διεκόπη ἡ συγκοινωνία τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν πόλιν. Τὸ ταξίδι αὐτὸ εἶναι κουραστικόν, **διότι** οἱ δρόμοι εἶναι ἀκατάστατοι. Ἀῖριον θὰ μείνω ὄλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, **διότι** εἶμαι κακοδιάθετος.

§ 45. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν γίνεται ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ κυρία πρότασις. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις, πού φανερόνουν, διατὶ γίνεται ἐκεῖνο, πού φανερώνει ἡ κυρία πρότασις, λέγονται **αἰτιολογικαὶ** καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς αἰτιολογικοὺς συνδέσμους **ἐπειδὴ, διότι, γιατί**. Κανονικῶς τίθεται ὁ ἐπειδὴ, ὅταν προηγῆται ἡ αἰτιολογικὴ πρότασις καὶ ἀκολουθῆ ἡ κυρία. Οἱ σύνδεσμοι **διότι** καὶ **γιατί** τίθενται συνήθως, ὅταν προηγῆται ἡ κυρία καὶ ἀκολουθῆ ἡ αἰτιολογικὴ.

γ') Τελικαὶ προτάσεις

§ 46. Τὸ Συμβούλιον συνήλθεν εἰς συνεδρίαν, **ἵνα** ἐνεργήσῃ τὰς μεταβολὰς τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ὁ Ὑπουργὸς ἐκάλεσεν εἰς σύσκεψιν

τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ὀργανώσεων, **ἵνα** συσχεφθοῦν διὰ τὰ ζητήματα των. Ὁ Γεώργιος ἐπῆγγεν εἰς Γαλλίαν, **ὅπως** τελειοποιήσῃ τὰς σπουδὰς του. Ὁ Νομάρχης ἐπεσκέφθη τὸ χωριὸν μας, **διὰ** νὰ εὔρῃ κατάλληλον χῶρον διὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ σίτου.

§ 47. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύριαι προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερεύουσας, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν τὸν **σκοπὸν** (τέλος), διὰ τὸν ὅποιον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ προτάσεις λέγονται **τελικαί**. Αἱ τελικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μὲ τοὺς τελικοὺς συνδέσμους **ἵνα**, **ὅπως**, **διὰ** νὰ καὶ ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν.

Σημείωσις. Εἰς τὰς φράσεις ὅπως « Τὸ Ὑπουργεῖον διέταξε νὰ λήξουν τὰ μαθήματα ἐνωρίτερον », « Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ συναντηθῶ μὲ τὸν θεῖόν μου », « Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ κάμνουν κάθε ἐργασίαν » συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος « διέταξε » (δηλ. ἀντικείμενον), εἶναι τὸ « νὰ παύσουν » τοῦ « θὰ ἤθελα », τὸ « νὰ συναντήσω », τοῦ « δὲν δύναμαι », τὸ « νὰ κάμνουν », δηλ. πρότασις, πού εἰσάγεται μὲ τὸ **νὰ**, ἢ ὁποῖα προῆλθεν ἀπὸ ἀνάλυσιν ἀπαρεμφάτου τῆς ἀρχ. γλώσσης. Ρήματα πού συντάσσονται μὲ τὸ **νὰ** καὶ ρήμα, εἶναι τὸ **θέλω**, **δύναμαι** καὶ ὅσα ἔχουν ὅμοιαν σημασίαν.

δ') Ὑποθετικαὶ προτάσεις

§ 48. **Ἄν** ἰδῆς τὸν θεῖόν σου, τοῦ λέγεις, ὅτι τὸν θέλω. **Ἄν** ἔχῃς ἄλλην γνώμην, τὴν ἀνακοινῶνεις εἰς τὸ Συμβούλιον. **Ἄν** δὲν τὸν διέτασσον, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε. **Ἄν** εἶχαμε ποτιστικὸν νερό, δὲν θὰ ἀφήναμεν ἄσπαρτην ἔκτασι. **Ἐὰν** τελειώσω τὴν μελέτην μου, θὰ ἔλθω εἰς τὸν κινήματογράφον. **Ἐὰν** πωλήσω τὰ προϊόντα τῆς ἐφετεινῆς χρονιάς, θὰ ἀγοράσω μηχανήματα. **Ἄν** εἶχα χρήματα πολλά, θὰ σπούδαζα δύο μαθητὰς ἀπὸ τὸ χωριό. **Ἄν** παρουσιάζετο ἀνάγκη νὰ ἀδικήσω ἢ νὰ ἀδικηθῶ, θὰ προτιμοῦσα νὰ ἀδικηθῶ.

§ 49. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ κύριαι προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν ὑπὸ ποῖον ὄρον, δηλ. μὲ ποῖαν προϋπόθεσιν μπορεῖ νὰ γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ὑποθετικαί** καὶ εἰσάγονται μὲ τοὺς ὑποθετικοὺς συνδέσμους **ἄν**, **ἐὰν** καὶ ὑποτακτικὴν ἢ ὀριστικὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Ἡ ὑποθετικὴ πρότασις λέγεται καὶ ἀπλῶς

ὑπόθεσις, ἡ δὲ κυρία λέγεται **ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως**. Αἱ δύο μαζί ἀποτελοῦν τὸν **ὑποθετικὸν λόγον**.

Εἰς τὴν ὁμιλουμένην αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις εἰσάγονται καὶ μετὰ τὸ **σάν** καὶ **ἅμα** : *Σάν θέλῃς, ἔρχεσαι. Ἄμα ψάξῃς, θὰ τὸ βρῆς.*

ε') Παραχωρητικαὶ προτάσεις

§ 50. *Ἄν καὶ εἶμαι κακοδιάθετος, ἐν τούτοις δὲν θὰ λείπω ἀπὸ τὴν συγκέντρωσιν. Μολονότι τοῦ συνέστησα νὰ εἶναι προσεκτικός, αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἀφαιρῆται. Κι ἂν ἀκόμη με ὑποβάλουν εἰς βασανιστήρια, ἐγὼ θὰ ἀροῦμαι. Οὔτε κι ἂν με κράμαγαν, θὰ μαρτυροῦσα τίποτε. Κι ἂν ἤρχετο, δὲν θὰ τὸν ἐδεχόμην.*

§ 51. Εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάποιαν παραχώρησιν ὡς πρὸς ἐκεῖνο, ποῦ φανερώνει ἡ κυρία πρότασις. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **παραχωρητικαὶ** καὶ εἶναι κυρίως ὑποθετικαὶ προτάσεις. Αἱ παραχωρητικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μετὰ τὸ **ἂν καί**, **μολονότι**, **κι ἂν**, **κι ἂν ἀκόμα καί**, ἔταν ὑπάρχη ἄρνησις, μετὰ τὸ **οὔτε κι ἂν** καὶ μετὰ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ὑποθετικῶν προτάσεων.

στ') Χρονικαὶ προτάσεις

§ 52. *Ὅτε ἤμουν μαθητῆς, εἶχα ἐπίδοσιν εἰς τὰ ἀγωνίσματα. Ἄφου ἔτελειώσε ἡ λειτουργία, ὁ κόσμος συνεκεντρώθη εἰς τὸ χοροστάσιον, διὰ νὰ παρηγορήσῃ. Ἄφ' ὅτου ἐγνώρισα τὸν Πέτρον, δὲν ἔπαυσα νὰ τὸν συναναστρέφωμαι. Ὅταν τελειώσω τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, θὰ ἀνοίξω ἰδικὸν μου κατάστημα. Ὅσάκις συναντοῦσα τὸν διδάσκαλόν μου, ἐδοκίμαζον συγκλίνησιν, ἕως ὅτου αὐτὸς με ἐνεθάρρυνε νὰ τὸν θεωρῶ σάν πατέρα μου. Μέχρις ὅτου συνέλθω ἀπὸ τὸ πέσιμο, πέρασαν δύο ὄρες. Εὐθύς ὡς ἐπληροφορήθην, ὅτι ἐκηρύχθη ἐπιστροφάτευσις, ἔσπευσα νὰ παρουσιασθῶ ἀπὸ τοὺς πρώτους. Εὐθύς ὡς τελειώσω τὴν μελέτην μου, θὰ ἔλθω νὰ σὲ συναντήσω. Μόλις ἔμαθον τὸ ἀτύχημα, ἔτρεξα νὰ προσφέρω κάθε βοήθειαν.*

§ 53. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύρια προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας προτάσεις, αἱ ὁποῖαι φανερώουν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται ἡ ἔγινε ἢ θὰ γίνῃ κάτι. Αἱ δευτερεύουσαι

αὐταὶ προτάσεις λέγονται **χρονικαί**. Ἐκφέρονται δὲ μὲ τούς χρονικοὺς συνδέσμους **ὄτε, ὁπότε, ἀφ' ὄτου, ἕως ὄτου, μέχρις ὄτου, μόλις, ὅταν, ὁπόταν, εὐθύς ὡς** καὶ μὲ ὀριστικὴν (ἢ ὑποτακτικὴν, ἂν φανερώσῃ, ὅτι περιμένομεν κάτι).

ζ') Συμπερασματικαὶ προτάσεις

§ 54. *Τὴν νύκτα ἔπεσε πολὺ χιόνι, ὥστε εἶχαν ἀποκλεισθῆ οἱ κάτοικοι. Ὁ ποταμὸς εἶναι βαθύς, ὥστε νὰ εἶναι πλωτὸς μὲ καράβια. Ὁ στρατὸς δὲν συνήρτησε κανένα χωριὸν κατὰ τὴν πορείαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ καταναλισθῆ εἰς τὸ ὑπαιθρον.*

§ 55. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ κύριαὶ προτάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ δευτερευούσας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ δηλουμένου ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἀποτελεσματικαὶ** ἢ **συμπερασματικαὶ** καὶ εἰσάγονται μὲ τὸ **ὥστε** καὶ ὀριστικὴν ἢ μὲ τὸ **ὥστε νὰ** καὶ ὑποτακτικὴν.

η') Ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις

§ 56. *Φοβοῦμαι, μήπως κουρασθῶ εἰς τὴν ἐκδρομήν. Ὑπάρχει κίνδυνος, μήπως γίνῃ συζήτησις δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Κοίτα, νὰ μὴ παρασυρθῆς. Πρόσεχε, μήπως δὲν σοῦ στείλουν καλὸ κρέας. Φοβᾶται, μὴ δὲν ἐπιστρέψῃς. Πρόσεχε, μὴ σὲ δαγκάσῃ ὁ σκύλος.*

§ 57. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ἐκφράζουσι φόβον (ἐνδοιασμὸν) διὰ κάτι κακόν, ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ, ἢ γιὰ κάτι ἀνεπιθύμητον. Αὐταὶ λέγονται **ἐνδοιαστικαὶ** προτάσεις καὶ εἰσάγονται μὲ τὸ **μήπως, μὴ, μὴν, νὰ μὴ** καὶ ὑποτακτικὴν.

θ') Ἀναφορικαὶ προτάσεις

§ 58. *Ἐπέτυχεν ἡ ἐγχείρησις, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ πατήρας μας. Προκόπτον, ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἐργασίαν. Ἀπ' ὅσας ἐκθέσεις διώρθωσεν ὁ Διευθυντὴς μας, ἡ καλύτερη ἦτο τοῦ Πέτρου. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἀθῶος, δι' ὅσα τὸν κατηγοροῦν. Ὅποιον γνωστὸν ἢ συγγενὴ συναντᾷς, πρέπει νὰ τὸν χαιρετᾷς σὺ πρῶτος. Θὰ σὲ συναντήσω εἰς τὸ κέντρον, ὅπου ἐκαθίσταμεν χθές. Ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν*

περάσης, θὰ σὲ ἰδῶ. **Ὅ,τι κι ἂν κάμης**, δὲν μπορεῖ νὰ μείνη κρυφό. **Ἐκεῖ, πού θὰ πᾶς**, θὰ συναντήσης πολλοὺς γνωστούς.

§ 59. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὅποια εἰσάγονται μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας ἢ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα, ἀποδίδονται καὶ ἀναφέρονται εἰς κάποιον ὅρον τῆς κυρίας προτάσεως ἢ εἰς ἄλλον, πού ἐννοεῖται. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἀναφορικά**.

ι') Ἐρωτηματικά προτάσεις

§ 60. Δὲν ξέρω, **ἂν θὰ εὐκαιρήσω** αὔριον. Σὲ παρακαλῶ νὰ ἐρωτήσης τὸν θεῖόν σου, **ποῖον φαγητὸν** τοῦ ἀρέσει. Σᾶς ἔγραψεν ὁ πατέρας σας, **πότε θὰ ἐπιστρέψῃ** ἀπὸ τὸ ταξίδι. Ἀπορῶ, **πῶς μπορεῖς** νὰ κάθῃσαι ἀργός. Ἐδιάβασες εἰς τὴν ἐφημερίδα, **ποῖαν ὥραν** θὰ ψαλῆ ἢ δοξολογία.

§ 61. Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὸ ἀντικείμενον τῶν ρημάτων : « δὲν ξέρω », « νὰ ἐρωτήσης », « σᾶς ἔγραψε », « ἀπορῶ », « ἐδιάβασες », εἶναι ὀλόκληροι προτάσεις, πού εἰσάγονται μὲ ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας ἢ ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ἐρωτηματικά** δευτερεύουσαι καὶ τίθενται ὡς ἀντικείμενα διαφόρων ρημάτων· εἰσάγονται δὲ μὲ τὸ **ἂν ἢ μὲ ἀντωνυμίας ἐρωτηματικὰς ἢ μὲ ἐπιρρήματα ἐρωτηματικά**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἡ μετοχή

§ 62. Α'. **Οἱ ἀπουσιάζοντες** μαθηταὶ οφείλουν νὰ δικαιολογοῦν τὰς γενομένας ἀπουσίας των καὶ νὰ προσέρχονται μετὰ τῶν κηδεμόνων εἰς τὸ σχολεῖον. **Οἱ δὲ συγκεντρώσαντες** ἀπουσίας περισσότερας τῶν 100, πρέπει νὰ προσαγάγουν καὶ πιστοποιητικὸν τοῦ ἐπισκεπτομένου αὐτοῦς ἱατροῦ.

Β'. **Οἱ Πέρσαι ἀποβιβασθέντες** εἰς Μαραθῶνα ἀντιμετώπισαν τοὺς δεκακισχιλίους Ἀθηναίους ὀπλίτας, οἵτινες **πληροφορημένοι** περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν δὲν ἐδειλίασαν, ἀλλ' **ἐκκινήσαντες** ἀμέσως ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἔφθασαν ἐγκαίρως εἰς Μαραθῶνα. Μετ' αὐτῶν ἦν ὡ-

θησαν και χίλιοι Πλαταιείς **θέλοντες** να συμπολεμήσουν υπέρ της ελευθερίας της Ελλάδος. Κατά την σύγκρουσιν οί Έλληνες **καίπερ ὄντες** πολὺ ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, και **κινδυνεύοντες** να ὑπερφαλαγγισθοῦν, ὁμως δὲν ἐπτοίθησαν **ψάλλοντες** τὸ πολεμικὸν ἄσμα (τὸν παιᾶνα) και **παροτρύνοντες** ὁ εἷς τὸν ἄλλον διέσπασαν τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν και **καταδιώκοντες** αὐτοὺς κατὰ πόδας τοὺς ἠνάγκασαν να ἐπιβιβασθοῦν εἰς πλοῖα, διὰ να σωθοῦν. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς μάχης ἐνεθάρρουν ἀλλήλους **κραυγάζοντες** : « Μὴ δειλιῶμεν! Κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν κρίνεται ἡ σωτηρία τῆς Ελλάδος: **νικήσαντες** θὰ εἶμεθα ἐλεύθεροι· **ἠττηθέντες** δὲ θὰ γίνωμεν δοῦλοι ».

Γ'. Οἱ μύριοι Έλληνες τοῦ Κύρου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ και τῶν Έλλήνων στρατηγῶν ἔνοιωθαν τοὺς ἑαυτούς των **ἐγκαταλελειμμένους** και **ἀποκλεισμένους** εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν Ελλάδα ἐκουράσθησαν **βαδίζοντες** διὰ μέσον δυσβάτων ὁρέων· ἀλλὰ δὲν ἔπασαν **ἐλπίζοντες**, ὅτι οἱ κόποι των δὲν θὰ πᾶν χαμένοι. Πράγματι μετὰ κοπιώδη πορείαν, μόλις ἀπὸ μακρὰν ἀντίκρουσαν τὴν θάλασσαν τοῦ Εὔξεινου Πόντου, **ἠσθάνθησαν** τοὺς ἑαυτούς των **ἀναλαβόντας** ἀπὸ τὴν κούρσιν και **σωθέντας**.

§ 63. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀπαντοῦν μετοχαί, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν διαφόρους ὄρους τῆς προτάσεως.

1. Εἰς τὴν ἀ' περίπτωσιν, αἱ μετοχαὶ οἱ ἀπουσιάζοντες, τὰς γενομένας, τοῦ ἐπισκεπτομένου προσδιορίζουν ἀντιστοίχως τὰς λέξεις οἱ μαθηταί, ἀπουσίας και ἱατροῦ και ἀποδίδουν εἰς αὐτὰς τὴν ἔνοιαν, πὺ φανερόνουν τὰ ἀντίστοιχα ρήματα. Εἶναι δηλαδὴ τρόπον τινὰ ἐπίθετα τῶν οὐσιαστικῶν, πὺ προσδιορίζουν δι' αὐτὸ λέγονται **ἐπιθετικά μετοχαὶ** και ἰσοδυναμοῦν με ἀναφορικὴν πρότασιν : οἱ ἀπουσιάζοντες μαθηταί = οἱ μαθηταί, οἱ ὁποῖοι ἀπουσιάζουν, τὰς γενομένας ἀπουσίας = τὰς ἀπουσίας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν κλπ. Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ συνήθως ἐκφέρεται με τὸ ἄρθρον.

2. Εἰς τὴν β' περίπτωσιν, α) αἱ μετοχαὶ **ἀπρβιβασθέντες** (= ἀφοῦ ἀπεβιβάσθησαν), **ἐκκινήσαντες** (= ἀφοῦ ξεκίνησαν), φανερόνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πὺ προσδιορίζει· αἱ μετοχαὶ αὐταὶ λέγονται **χρονικά**.

β) Αἱ μετοχαὶ **πληροφορημένοι** (= ἐπειδὴ εἶχον πληροφορίαν), **θέλοντες** (= διότι ἤθελον), φανερόνουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν

ὁποῖαν γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν. αἱ μετοχαὶ αὗται λέγονται **αἰτιολογικαί**.

γ) Αἱ μετοχαὶ ὄντες (= ἂν καὶ ἦσαν), κινδυνεύοντες (= ἂν καὶ ἐκινδύνουν), φανερώνουν πράξιν, πού εὐρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, τὴν ὁποῖαν προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **ἀντιθετικαί ἢ ἐναντιωματικαί**.

δ) Αἱ μετοχαὶ ψάλλοντες (= μετὰ τραγούδια), παροτρύνοντες (= μετὰ παροτρύνσεις), καταδιώκοντες, φανερώνουν τὸν τρόπον, μετὰ τὸν ὁποῖον γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **τροπικαί**.

Εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ τροπικὴ μετοχὴ λήγει εἰς -ας : τρώγοντας ἔρχεται ἢ ὄρεξις, περάσαμε τὴν ἡμέρα στὴν ἐκδρομὴν παίζοντας, χορεύοντας, τραγουδῶντας καὶ κολυμβῶντας.

ε) Αἱ μετοχαὶ νικῆσαντες (= ἐὰν νικήσωμεν), ἠττηθέντες (= ἐὰν ἠττηθῶμεν), φανερώνουν τὴν προϋπόθεσιν, ὑπὸ τὴν ὁποῖαν γίνεται τὸ δηλούμενον ἀπὸ τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν, καὶ λέγονται **ὑποθετικαί**.

Αἱ χρονικαί, αἰτιολογικαί, ἐναντιωματικαί, τροπικαί καὶ ὑποθετικαί, ἐπειδὴ φανερώνουν ἐπιρρηματικὴν σχέσιν πρὸς τὴν πρότασιν, πού προσδιορίζουν, λέγονται μετὰ ἓν ὄνομα **ἐπιρρηματικαί** (προσδιορίζουν δηλ. κυρίως τὸ ρῆμα).

§ 64. Εἰς τὴν γ' περίπτωσιν ἡ μετοχὴ « βαδίζοντες » ἀποδίδεται διὰ μέσου τοῦ ρήματος « ἐκουράσθησαν » εἰς τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ ὡς κατηγορούμενον. Ὁμοίως αἱ μετοχαὶ « ἐγκαταλελειμμένους » καὶ « ἀποκλεισμένους » ἀποδίδονται διὰ μέσου τοῦ ρήματος « ἐνοιωθαν » ὡς κατηγορούμενα εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ρήματος « τοὺς ἑαυτοῦ των ». Ἐπίσης ὡς κατηγορούμενα ἀποδίδονται καὶ αἱ μετοχαὶ « ἀναλαβόντας » καὶ « σωθέντας » εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἠσθάνθησαν « τοὺς ἑαυτοῦ των ». Αἱ μετοχαὶ πού ἀποδίδονται ὡς κατηγορούμενα διὰ μέσου ἑνὸς ρήματος εἰς τὸ ὑποκείμενον ἢ ἀντικείμενον αὐτοῦ, λέγονται **κατηγορηματικαί μετοχαί**.

Σχήματα λόγου (Λεκτικοί τρόποι)

§ 65. Συχνά εἰς τὸν προφορικὸν καὶ γραπτὸν λόγον δὲν τηροῦνται κανονικὰ καὶ ἀπαράβατα ὅλα, ὅσα διδάσκει ἡ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συντακτικὸν σχετικὰ μὲ τὴν συντακτικὴν πλοκὴν τῶν λέξεων ἢ σχετικὰ μὲ τὴν θέσιν, ποῦ πρέπει νὰ ἔχη κάθε λέξις εἰς τὴν σειρὰν τοῦ λόγου ἢ σχετικὰ μὲ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων, ποῦ χρειάζονται κανονικὰ διὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν νοημάτων, ἢ τέλος σχετικὰ μὲ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, ποῦ χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὸν λόγον.

Αἱ διαφοροὶ αὐταὶ ἰδιορρυθμίαι τοῦ λόγου, οἱ ἰδιαιτέροι δηλαδὴ λεκτικοὶ τρόποι, ποῦ παρουσιάζονται μὲ παράβασιν τῶν συνηθισμένων γραμματικῶν κανόνων, λέγονται **σχήματα τοῦ λόγου**.

Ἀπὸ τὰ κατωτέρω παραδείγματα θὰ διακρίνωμεν τὰ συνηθέστερα σχετικὰ φαινόμενα εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν.

§ 66. Τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ στρατεύματος ἔφθανε μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὰς πτέρυγας τῆς παρατάξεώς του ἀκαλύπτους. Τὸ τετράδιον ἔχει 50 φύλλα. Ἀπὸ τὸν πάγον ἔχουν καὶ τὰ μάτια τῶν φυτῶν.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ ἡ λέξις κέρασ δὲν ἔχει τὴν κυρίαν σημασίαν, ποῦ εἶχε τὸ πρῶτον (κέρασ ζῴου), ἀλλὰ ἔχει μεταφορικὴν (μεταφέρεται δηλ. ἀπὸ μίαν ἔννοιαν εἰς ἄλλην), διότι ὁ ὁμιλῶν εὐρίσκει κάποιαν ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν κεράτων τοῦ ζῴου καὶ τῶν ἄκρων τῆς παρατάξεως τοῦ στρατοῦ. Οὕτω καὶ αἱ λέξεις πτέρυγες, μάτια, φύλλα δὲν ἔχουν τὴν κυρίαν σημασίαν των, ἀλλὰ μεταφορικὴν. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τῆς σημασίας τῶν λέξεων εἰς τὸν λόγον, (ποῦ βασίζεται εἰς κάποιαν ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων), λέγεται **μεταφορά**.

Σημείωσις. Πολλάκις ἡ πρώτη σημασία τῆς λέξεως χάνεται καὶ ἐπικρατεῖ ἄλλη, π. γ. εἰθήης = ὁ ἔχων καλὸν ἦθος, ὁ ἀπονηρευτός, ὁ ἀφελής, δηλαδὴ κουτός. Ἔτσι καὶ ἡ λέξις ἀγαθός, ἀγαθούλης κλπ.

Ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τῆς σημασίας τῶν λέξεων ἔχομεν διάφορα σχήματα ἢ λεκτικούς τρόπους. Σημειοῦμεν τὰ συνηθέστερα :

§ 67. α) **Συνεκδοχή**. Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν μεταχειριζώμεθα λέξιν, ποῦ φανερώνει τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου ἢ τὸν ἓνα ἀντὶ

τῶν πολλῶν ἢ τὸ ὄργανον ἀντὶ τῆς ἐνεργείας, π.χ. ὁ Βούλγαρος (ἀντί : οἱ Βούλγαροι) ἔχει τὸ μάτι του στὸ Αἰγαῖον. Κατέφυγεν εἰς τὴν στέγη μας (ἀντί: εἰς τὴν οἰκίαν). Ἄναψε τὸ ντουφεκί εἰς τὸν κάμπον (ἀντί: οἱ πυροβολισμοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν).

§ 68. β) **Μετωνυμία.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν εἰς τὰς φράσεις : εἰς τὸν Ὅμηρον ὑπάρχουν ὑψηλαὶ ἔννοιαι, ὅπως καὶ εἰς τὸν Θουκυδίδην. Τὸ θέατρον ἐξέσπασεν εἰς γέλωτας. Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς λέγομεν τὸν ποιητὴν ἀντὶ τὰ εἰπωμεν τὰ ἔργα αὐτοῦ (εἰς τὸν Ὅμηρον ἀντί : εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ὁμήρου) καὶ τὸ θέατρον ἀντὶ τοῦ περιεχομένου (τὸ θέατρον ἀντί: οἱ ἐντὸς τοῦ θεάτρου).

§ 69. γ) **Ἀλληγορία.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν μεταχειρίζομεθα μίαν λέξιν ὄχι μὲ τὴν σημασίαν της, ἀλλὰ μὲ ἄλλην, (πού ἔχει ὁ ὁμιλῶν εἰς τὸν νοῦν του), μὲ ἀλληγορικὴν δηλαδὴ σημασίαν, π.χ. ἐγὼ θὰ βγάλω τὰ κάστανα ἀπὸ τὴ φωτιά! (θὰ χωρίσω τοὺς φιλονικοῦντας: θὰ λύσω τὰς διαφορὰς τῶν ἐξωργισμένων).

§ 70. δ) **Εἰρωνεία.** Ὅταν μὲ προσποιήσιν καὶ διὰ τὰ ἀστερευθῶμεν ἢ τὰ ἐμπαίξωμεν ἄλλον, λέγομεν τὰ ἀντίθετα, π.χ. εἶναι πολὺ ἐξυπνος (δηλ. κουτὸς), πόσο ψηλός! (δηλ. πολὺ κοντὸς).

§ 71. ε) **Εὐφημισμός.** Τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχομεν, ὅταν λέγωμεν λέξιν, πού ἔχει καλὴν σημασίαν, διὰ τὰ ἀποφύγωμεν τὴν κακὴν ἀπὸ φόβου κλπ., π.χ. Εὐξείνος πόντος, καλόμοιρες, καλὸ σπυρί, τὸ γλυκάδι (ἀντί : τὸ ξύδι) κλπ.

Ὅλοι οἱ λεκτικοὶ τρόποι, πού εἶδομεν ἀνωτέρω, εἶναι σχετικοὶ μὲ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων.

§ 72. Ἀλλὰ ἔχομεν καὶ ἄλλα σχήματα σχετικὰ μὲ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων, πού χρειάζονται εἰς κάθε ἔκφρασίν μας. Διὰ τὰ ἐκφράσωμεν δηλ. τὰ νοήματά μας εἰς τὸν λόγον, μεταχειριζόμεθα πολλάκις λέξεις περισσοτέρας τοῦ δέοντος: τότε ἔχομεν **πλεονασμόν**: π.χ. Σὺ τὰ λέγῃς τὰ ἀληθῆ, ὄχι ψευδῆ. Νὰ σιωπᾶτε, τὰ μὴ ὁμιλῆτε.

§ 73. Ἐπίσης λέγομεν : Τῆς Ρούμελης τὰ παιδιὰ (ἀντί : οἱ Ρουμेलιώται). Ὁ γέρος τοῦ Μωριᾶ = ὁ Κολοκοτρώνης, δηλ. λέγομεν μίαν

έννοιαν με δύο λέξεις και όχι με μίαν, πού πρέπει τὸ σχῆμα τότε λέγεται **περίφρασις**.

§ 74. Ὅταν πάλιν μεταχειριζώμεθα ὀλιγωτέρας τοῦ δέοντος λέξεις, τότε ἔχομεν **βραχυλογίαν**· π. χ. ἐγὼ ἐμελέτησα πολὺ. Σὺ ὄχι (= σὺ δὲν ἐμελέτησες πολὺ).

§ 75. Ἐπίσης ὑπάρχουν σχήματα σχετικὰ μετὰ τὴν θέσιν τῶν λέξεων· π. χ. μετὰ τὴν δική σου ἦρθα στὸν κόσμον τὴν λατρεία· Πίνω τὸ ὀρισοστάλαχτο τῆς πλάκας τὸ φαρμάκι (Παλαμᾶς). Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἡ λέξις λατρεία ἐτέθη ὄχι μετὰ τὴν φράσιν μετὰ τὴν δική σου, ἀλλὰ ἀφοῦ εἰς τὸ μεταξὺ ἐτέθησαν ἄλλαι. Ἔτσι καὶ ἡ λέξις φαρμάκι. Τότε τὸ σχῆμα λέγεται **ὑπερβατόν** (Πολλὰς περιπτώσεις ἔχομεν εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἰδίως εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια).

§ 76. Ὑπάρχουν ἀκόμα σχήματα σχετικὰ μετὰ τὴν γραμματικὴν καὶ συντακτικὴν συμφωνίαν καὶ κανονικότητα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λέξεων καὶ φράσεων· π. χ. ὅλο τὸ χωριὸν σήμερον ἦρθαν εἰς τὴν πανήγυριν. Ὁλος ὁ στρατὸς ἔκαμαν ἔφοδον.

Εἰς αὐτὰς τὰς φράσεις ἔχομεν ὑποκείμενον ἑνικοῦ ἀριθμοῦ καὶ ρῆμα πληθυντικοῦ· διότι εἰς τὸν νοῦν μας εἶναι « οἱ πολλοὶ » (στρατὸς = ἄνδρες, χωριὸν = χωρικοὶ) καὶ ὄχι ἕνας.

Τὸ σχῆμα αὐτὸ λέγεται σχῆμα **κατὰ σύνεσιν ἢ κατὰ τὸ νοούμενον**.

§ 77. Τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα σχήματα καθὼς καὶ διάφορα ἄλλα μεταχειρίζονται συνήθως οἱ ρήτορες (ρητορικὰ σχήματα)· π. χ. **ἄσύνδeton, πολυσύνδeton, προσωποποιία, ὀξύμωρον** κλπ.

Γενικώτερον εἰς τὴν λογοτεχνίαν μας γίνεται χρῆσις πολλῶν σχημάτων λόγου, διὰ τὸ γίνεται ὁ λόγος τεχνικώτερος. Προκαλεῖται οὕτω περισσώτερον ἢ προσοχὴ μας εἰς ὀρισμένον σημεῖον τοῦ λόγου καὶ γεννᾶται ἰδιαιτέρα ἐντύπωσις. Πολλὰ περιπτώσεις ὑπάρχουν ἰδίως εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Τι διδάσκει ἡ Γραμματικὴ	5
--------------------------------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Φθόγγοι καὶ γράμματα	6
Φωνήεντα	6
Σύμφωνα	8
Δίφθογγοι	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Συλλαβαί. Συλλαβισμός	11
Τόνοι	13
Πνεύματα	15
Ἄτονοι λέξεις	15
Ἐγκλιτικαὶ λέξεις	16
Ὄρθογραφικὰ σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Φθογγικὰ πάθη	19
Ἐναλλαγὴ φωνηέντων	19
Ἐκθλιψις	19
Εὐφώνικόν ν καὶ ς	20
Κρᾶσις	20
Συναίρεσις	21
Πάθη συμφώνων	21
Μετατροπαὶ καὶ ἀφομοιώσεις	21
Ἀποβολαί. Ἀντέκτασις κλπ.	22

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Μέρη τοῦ λόγου	24
Κλιτὰ καὶ ἀκλιτὰ μέρη τοῦ λόγου	25

Κατάληξις. Θέμα. Χαρακτήρ	25
Πτώσεις	26
Γένος. Ἀριθμὸς Κλίσις	27
Τὸ ἄρθρον	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

*Ὄνόματα οὐσιαστικά	29
Κλίσις οὐσιαστικῶν. Πρώτη κλίσις	30
Δευτέρα κλίσις οὐσιαστικῶν	36
» » συνηρημένων	39
Τρίτη κλίσις	40
Φωνηεντόληκτα	41
*Ἀφωνόληκτα	44
*Ἐνρινόληκτα	49
*Υγρόληκτα με χαρακτήρα ρ	51
Σιγμόληκτα	52
*Ἀνώμαλα οὐσιαστικά	55
*Ἰδιαίτεροι τύποι τῶν οὐσιαστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

*Ἐπίθετα δευτερόκλιτα	57
Συνηρημένα δευτερόκλιτα ἐπίθετα	60
Τριτόκλιτα ἐπίθετα	60
Φωνηεντόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	61
*Ἀφωνόληκτα	62
*Ἐνρινόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	63
Σιγμόληκτα ἐπίθετα γ' κλίσεως	64
*Ἀνώμαλα ἐπίθετα	64
Παραθετικά τῶν ἐπιθέτων	66
*Ἀνώμαλα παραθετικά	69
Παραθετικά ἐπιρρημάτων	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

*Ἀντωνυμῖαι	71
Προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι	72
Κτητικαὶ »	73
Ἀὐτοπαθεῖς »	75
*Ἀλληλοπαθεῖς »	77
Δεικτικαὶ »	78
*Ἡ ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία αὐτός	79
*Ὅριστικαὶ ἀντωνυμῖαι	80

*Ερωτηματικοί άνωθυυμίοι	80
*Αόριστοι »	81
*Αναφορικοί »	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

*Αριθμητικά	86
» έπιθετα	87
» ούσιαστικά	89
» έπιρρήματα	89
Πίναξ τών αριθμητικών	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

*Ορισμός του ρήματος	92
Παρεπόμєνα του ρήματος (διάθεσις, φωνή, πρόσωπον, αριθμός, χρόνοι, έγκλίσεις)	92
Συστατικά μέρη του ρήματος	99
Κλίσις τών βοηθητικών ρημάτων	100
Κλίσεις βαρυτόνων φωνηεντολήκτων ρημάτων	103
Σχηματισμός τών χρόνων τών άφωυολήκτων ρημάτων	111
Αύξεισις και άναδιπλασιασμός	117
Σχηματισμός ύγρολήκτων και έυρινολήκτων ρημάτων	122
Συνηρημένα ρήματα	126
Κλίσις τών συνηρημένων ρημάτων εις - ω (-άω)	128
» » » » » - ω (-έω)	130
» » » » » - ω (-όω)	132
Ρήματα εις - μαι	136
*Αποθετικά ρήματα	139
*Ανώματα ρήματα	139

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

*Ακλιτα μέρη του λόγου	144
*Επιρρήματα	145
Προθέσεις	146
Σύνδεσμοι	147
*Επιφωνήματα	147

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

*Ορισμοί	149
----------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Παραγωγή. Παράγωγα ρήματα	151
Ούσιαστικά παράγωγα	153
Ἐπίθετα παράγωγα	159
Παράγωγα ἐπιρρήματα	162

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνθεσις	163
----------------	-----

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Πρότασις. Συστατικά αὐτῆς	167
---------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρότασις με προσδιορισμούς	172
----------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σύνταξις τῶν ρημάτων	177
----------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τῶν ρημάτων	180
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Δευτερεύουσαι προτάσεις	181
-------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἡ μετοχή	186
----------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Σχήματα λόγου	189
---------------------	-----

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίτιπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

024000025508

ΕΚΔΟΣΙΣ Β', 1963 (VI) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 235.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1141/15-2-63

Ἐκτύπωσις-βιβλιοδεσία: Κοινοπραξία ΠΕΤΡΟΥ ΓΑΡΜΠΗ - Β. ΛΑΜΠΡΙΝΑΚΟΥ

